هكذا من الأصل

חלק ב'/יום ששי, י"ב באדר תשמ"ז, 13.3.87

פ. הוא לא רק פולארד

לק"ם לא נועדה מלכתחילה לגייס מרגלים ≣ לא היו לה הכלים לכך ≣ למוסד היו הכלים לכבות את התבערה שפרצה בעקבות פרשת פולארד, אבל הוא היה מחוץ לתמונה ≣ בעבר דחה המוסד כל האפשרויות לרגל בארה"ב ≣ ג'ונתן פולארד כמו אלפרד פראונקנכט, שהבריח ב־1969 משווייץ לישראל תכניות המנוע של המיראז', היו קרבנות המאמצים הנפרדים בקהילת המודיעין הישראלית להשיג מידע חיוני ≣ נספח צבאי הפעיל את פראונקנכט ≣ נספח מדעי - את פולארד ≣ בשני המקרים היתה ההפעלה - חובבנית

מאת עודד גרנות

פ. הביט סביבו ולא ראה איש. רק כאשר השתכנע שאין עוקבים אחריו הגניב את המסמכים הסודיים ביותר לתא המטען של מכוניתו. הוא עשה זאת שבוע אחר שבוע. לא מסמך אחד או שניים, אלא מאות מסמכים מסווגים. כולם נשאו את הכותרת האדומה: „סודי ביותר".

פ. לא פחד. הוא ידע שהמסמכים הללו חיוניים למדינת ישראל הנרדפת על נפשה. הוא רצה לעזור לה לשמור על יתרונה מול מדינות ערב המתעצמות בנשק ובציוד סובייטי חדיש.

פ. לא ראה עצמו כבוגד בארצו או כמי שמסכן, חלילה, את האינטרסים הלאומיים הבטחוניים שלה. אדרבא, היה סבור שחובתה לסייע לישראל בכל מידע אפשרי, כדי שתוכל לגבור על אויביה. הוא כעס כאשר התברר לו שישראל איננה מקבלת את המידע

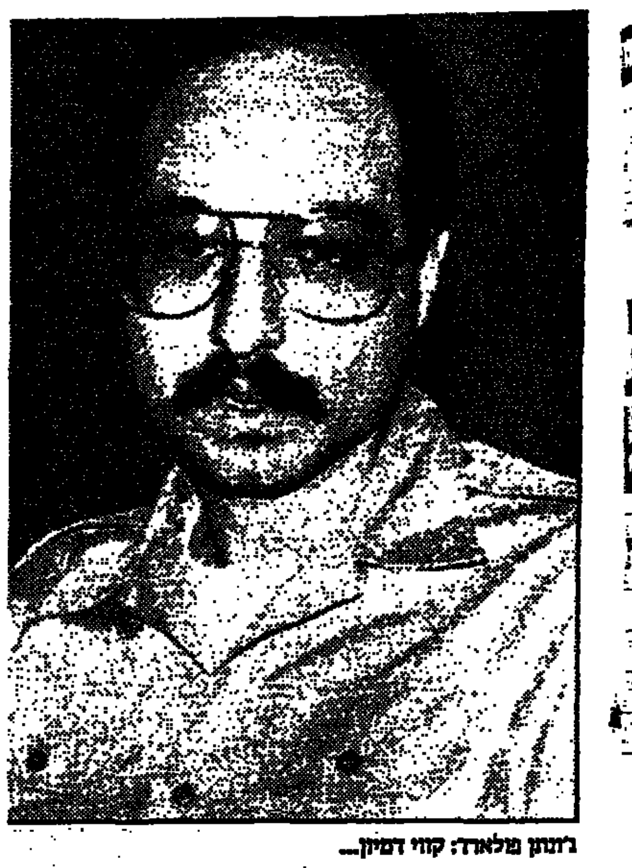

ג'ונתן פולארד: קווי דמיון...

החיוני הזה בצינורות הרשמיים.

בסתר לבו אפילו התגאה בכך שמעשיו זוכים להערכת הדרג המדיני הבכיר ביותר בישראל. לא היתה לו שום סיבה לפקפק בשם, בירושלים, בחלונות הגבוהים, מכירים אותו היטב ויודעים את כל האמת על סכנת הנפשות היומיומית שהוא מסתכן בה.

עובדה שלא אחרים מאשר נציגיה הרשמיים של מדינת ישראל, בהם נספחים הרשומים בחוק כדיפלומטים בנציגות הישראלית – הם שקיימו עמו את הקשר והם שהפצירו בו שוב ושוב להתגייס למען ישראל. כלום יתכן שהנציגים הרשמיים הללו אינם דוברים בשמה של המדינה?

פ. איננו פולארד. כשם שרפי איתן איננו קודמו בתפקיד.

פ. הוא אלפרד פראונקנכט, מהנדס שווייצי, לא יהודי, שגנב למען ישראל את תכניות המנוע של מטוס המיראז' הצרפתי.

כמנהל המחלקה הטכנית של מפעלי האחים זולצר, ליד העיירה השווייצית וינטרטור, המרוחקת כ־25 ק"מ מציריך, היה פראונקנכט אחראי לתכניות של מנועי „אטאר", שתכנונו ייצרה על פי זיכיון של חברת מארסל דאסו הצרפתית.

תפקידו היה לקבל בחזרה את התכניות הסודיות מקבלני המשנה ולגרוס אותן במכונה מיוחדת. ואולם הוא נהג להזין את המכונה בנייר פסולת. את התכניות, מאות תכניות, במשקל של מאות קילוגרמים, ארז בארגזים והעמיס בכל שבוע על מכוניתו.

הוא היה מסיע אותם לעיירה קייזראוגסט, על גבול שווייץ־גרמניה ומשאיר אותם במחסן של חברת הובלה שווייצית. גרמני, מעובדי חברת ההובלה, היה מעביר את הארגזים מעבר לגבול לתחום גרמניה ומפקיד אותם שם בידי סוכנים ישראלים.

קרוב למאתיים ארגזים הועברו לישראל בדרך זו. כמעט כל התכ־ניות. רק ארבעת האחרונים נותרו במחסן. הם עודדו את סקרנותו של מאן דהוא. הוא פתח והזעיק את המשטרה.

העובד הגרמני הצליח להימלט. פראונקנכט נעצר ב־23 בספטמבר 1969. הוא נשפט בעוון ריגול לטובת ישראל ונידון לארבע וחצי שנות מאסר. הוא ריצה מהן שלוש שנים וב־21 בספטמבר 1972 שוחרר.

פראונקנכט איננו פולארד, אבל קווי דמיון רבים משוכים בין השניים. שניהם, כך ניתן להסיק מן הפירסומים הנרים, הם תולדה של המאמצים הנפרדים של קהילת המודיעין הישראלית להשיג מידע מודיעיני בעבור מדינה ה„צורכת" מודיעין אולי יותר מכל מדינה אחרת בעולם.

מאמצים אלו, ימיהם, אמנם, כימי המדינה. ערב מלחמת קדש פעל מעין משרד־חוץ פרטי בתוך משרד הבטחון. המשרד הזה ניהל שלוחת רכש בפאריס, שפעילותה היתה נסתרת מנציגיה הרשמיים של ישראל, מן השגריר ומשרד החוץ.

אחד השיאים היה פרשת המדענים הגרמנים. גרמניה היתה באותה תקופה אחת מספקיות הנשק החשובות של ישראל. אבל מישהו אחר, שלא ניהל את מגעי הרכש, שיגר מעטפות נפץ למדענים גרמנים. מי אישר את משלוח מעטפות הנפץ? בז'רגון הפולארדי של היום יאמרו שהדרג המדיני לא ידע. אבל הנושא הובא להכרעה. איסר הראל נאלץ לפרוש.

ביטוי אחר למאמצים הנפרדים של קהילת המודיעין להשיג מידע מודיעיני הוא הלשכה לקשרי מדע (לק"ם), שהוקמה בשנות השישים (ופורקה אחרי חשיפתו של ג'ונתן פולארד).

לק"ם היא יציר כפיו של משרד הבטחון. מלכתחילה לא נועדה הלשכה לגייס מרגלים. זה לא היה תפקידה ולא יעודה. לא היו לה הכלים המינימליים הדרושים לכך בחו"ל: לא כוח אדם מיומן ומקצועי, לא אמצעים, לא קשרים, וגם לא נסיון מבצעי.

בעולם מקובל לחשוב שנספחים או נציגים דיפלומטיים במדינות זרות שתפקידיהם גלויים לעיני כל – לא הם העוסקים בפעילות ריגול ובינן. לכל היותר הם מכונים „מרגלים רשמיים".

אבל ג'ונתן פולארד הכיר את יוסף יגור, הנספח המדעי בקונסוליה הישראלית בוושינגטון ואלפרד פראונקנכט – כך גילה לחוקריו – נתבקש לסייע לישראל בידי נספח צבאי ישראלי, שהסביר לו כי בעקבות האמברגו הצרפתי נחסמו בפני ישראל כל הדרכים החוקיות לייצור המטוס ברשיון, ולא נותר אלא להעתיק את המטוס.

השלטונות השווייציים האשימו את הנספח הצבאי הישראלי ברומא, אל"מ צבי אלון, ואת קודמו בתפקיד זה, אל"מ נחמיה קין, כאנשים אשר ארגנו את הברחתם של המסמכים הסודיים משווייץ, תמורת תשלום של מאתיים אלף דולארים לפראונקנכט.

הנספחים הצבאיים של ישראל ברומא היו מואמנים גם לשווייץ וביקרו שם מדי פעם בפעם. הם סיירו ביחידות הצבא השווייצי, נפגשו עם קצינים בכירים והשמיעו הרצאות.

מאימתי עוסקים נספחים צבאיים בהפעלת סוכן כפראונקנכט במבצע כה רגיש ומסובך של גניבת 200 אלף מסמכים ושרטוטים?

עם כניסתו של אריק שרון למשרד הבטחון קיבל רפי איתן את הפיקוד על הלשכה לקשרי מדע, נוסף על תפקידו כיועץ ראש הממשלה לטרור. התפוצצות פרשת פולארד חשפה את הלשכה לאור הזרקורים. „המוסד" היה מחוץ לתמונה. גם אם ידעו ראשי השרותים האחרים כי החומר שהופק להם הוא ממקור אמריקני – ספק אם העלו על דעתם כי מדובר ביהודי אמריקני, המשרת ב„קודש הקודשים" של מודיעין הצי האמריקני.

יתכן שזו גם הסיבה שכאשר פרצה התבערה לא היה מי שיכבה אותה. ל„מוסד" יש הכלים לכך, אבל „המוסד" היה מחוץ לתחום. במשך חודשים בוערת האש ביחסי ישראל וארצות־הברית, ואין מי שיכבה. ציניקנים אמרו: מי שבישל את הדייסה, שיאכל אותה. „המוסד", אומרים אנשי מודיעין בכירים, „נטל על עצמו התחייבות קפדנית שלא יקיים שום פעילות ריגול בארצות הברית והוא עומד בכך בדבקות קנאית". במסגרת התחייבות זו נדחו בעבר כל האפשרויות לרגל בארצות הברית.

**איפה כל המרגלים כולם?
מרצים את עונשם
מי הפעיל את המרגלים כולם?
בלתי מורשים הפעילו אותם
מתי הם ילמדו? מתי הם ילמדו?
איפה כל הבלתי מורשים כולם?
קודמו בדרגות, עלו בסולם
מי קידם את הבלתי מורשים כולם?
אלו שלא נענשו מעולם.
מתי הם ילמדו? מתי הם ילמדו?**

אלפרד פראונקנכט: ...ההבדל התהומי

פולארד ופראונקנכט האמינו בכל לב כי הם מסייעים לישראל להגן על עצמה מפני אויביה, בלי לפגוע כלל בבטחונה של ארצם. את שניהם הפעילו חובבים.

אבל בנקודה כלשהי מסתיימים קווי הדמיון הרבים המשותפים לשניהם ומתגלה גם הבדל תהומי: פראונקנכט הבריח לישראל משווייץ מסמכים של מדינה אחרת, שהטילה אמברגו על אספקת נשק לישראל, מסמכים שנועדו לגריסה. הוא היה אוהד ישראל, אבל לא יהודי.

מי שבחר בפולארד, בחר ביהודי אמריקני, בן לקהילה גדולה הנאחזת בעווית מול כל איזכור של שאלת הנאמנות הכפולה. מי שבחר בפולארד בחר באיש מודיעין של בעלת הברית היחידה של ישראל, המשפיעה עליה כסף וידידות. מי שבחר בו העדיף את המידע המודיעיני על פני הסיכון לקלקל את יחסי ישראל וארה"ב.

יש עוד הבדל אחד. פראונקנכט, בעת שהשתחרר מן הכלא, סיפר כי הרגיש כי יש מי שתומך בו ומושיט לו עזרה מאחורי הקלעים. גם יהודים טובים כתבו לו ואפילו נטעו עצים על שמו. ואילו פולארד, שנדון למאסר עולם, שישראל הודתה שריגל למענה וגם החזירה מסמכים – נזרק לכלבים.

מדינת ישראל, אומר פתאום ראש הממשלה ,יצחק שמיר, אינה קשורה עם פולארד ומשפחתו. „ישראל לא שכרה אותו ולא הטילה עליו משימות ריגול".

ואולי לא היה ג'ונתן פולארד מעולם?

בולם הזעזועים של הדרג המדיני

מאת עודד גרנות

אחרי „עסק הביש" של שנות החמישים התקבלה החלטה בקהילת המודיעין, שלא להפעיל, בשום מקרה, יהודים מקומיים במדינות ערב למטרות ריגול. העיקרון הזה נשמר בקפדנות כמעט מלאה, מן הטעם הפשוט שלכידת מרגל כזה עלולה להמיט כליה על שרידי הקהילות הללו.

קל וחומר בארצות הברית, שבה מחזיקים יהודים בעמדות מפתח רגישות. הקהילה היהודית האמריקנית החשופה להאשמות בדבר „הנאמנות הכפולה", תהא אנוסה להוקיע מקרבה מרגלים למען ישראל, המתפסים בקלקלתם.

אנשי מודיעין בכירים תמימי דעים, שגיוסו של פולארד היה מעשה נואל, שאסור היה שיקרה. ביתוח מעמיק הם משוכנעים כי האשם אינו נובע רק מן המבנה הלקוי של קהילת המודיעין הישראלית.

את עיקר האחריות הם שמים לפתחו של ראש השרות, או הממונה על הגוף העוסק באיסוף המודיעיני. הוא צריך להיות משכמו ומעלה מבחינה מוסרית ואישית, ובחירתו על ידי צוות של שרים המופקדים על עניני בטחון – צריכה להיות נטולה כל שיקולים פוליטיים. לא קצין בכיר, שמסלול קידומו בצבא נחסם, ו„צריך למצוא לו תעסוקה" וגם לא מישהו הרואה בתפקיד שלב נוסף בקריירה. נהפוך הוא: כדי ששיקוליו יהיו נכונים ומשוחררים מלחצים, חייב ראש השירות המודיעיני להיות אדם שאינו מחפש לעצמו משרות נוספות וקריירה עתידית, אלא כזה המוכן להתפטר בכל רגע – בנושא, שלדעתו הוא חיוני לבטחון המדינה ושדעתו אינה מתקבלת.

על אחת כמה וכמה שיהיה בו האומץ היכולת לקום ולהתפטר, במקרה שנעשה מחדל בתחום אחריותו. כמה מאנשי המודיעין הבכירים, שעמם שוחחנו אף מרחיקים לכת וטוענים בתוקף כי חובתו של ראש השרות המודיעיני לא רק להגיש את התפטרותו בעקבות מחדל או כשלון, אלא גם „להסיט את האש מן הדרג המדיני", בין שזה נתן את אישורו למבצע וידע עליו ובין שלא.

אנשי מודיעין בכירים טוענים, כי חובתו של ראש השרות המודיעיני שנכשל במיבצע, לא רק להתפטר, אלא גם „להסיט את האש מן הדרג המדיני"

„אם יש צורך והטקטיקה מחייבת זאת – צריך ראש השרות המודיעיני לקום ולהכריז כי הוא לבדו אחראי למעשה ועשה זאת על דעתו בלבד, בלי לשתף את הדרג המדיני. זאת, אפילו שיתף את הדרג המדיני בסוד המבצע".

מדוע?

משום יכולתו המוגבלת של הדרג המדיני לרדת לשורשי הפעולות המבצעית ונטייתו לסמוך על ראש השרות ששיקלל נכונה את הסיכונים והסיכויים. „ראש ממשלה או שר אינם משחררים לפתחו של ראש השרות ודורשים ממנו „מצא לנו מרגל...". גם איש לא אמר לאברהם שלום: לך והרוג את המחבלים מאוטובוס 300, אומר איש מודיעין בדימוס. ראש השרות המודיעיני חייב לשמש בלם הזעזועים של הדרג המדיני".

על דרך ההלצה מספרים בקהילת המודיעין שגולדה מאיר, בעת שנפרדה מראש המוסד, צבי זמיר, שסיים את שרותו הודתה: „היחסים ביני לבין צביקה היו מצוינים. תמיד עשיתי מה שביקש והשתדלתי לא להרגיז אותו".

נכון שצריך לדעת אם בא רפי איתן אל הדרג המדיני הממונה והודיע לו: אדוני הנכבד, אני מבקש את אישורך להפעיל מרגל יהודי בשרות המודיעין של הצי האמריקני, או שמא רק דיבר „באורח כללי" על „מקור טוב" בארצות הברית.

וצריך לברר עד תום אם דאג רפי איתן להבהיר לממונים עליו את החומרה והסכנה שבמבצע כזה, או שפטר את הדרג המדיני בהודעה מרגיעה: סמוך עלי.

אבל כך או אחרת, טוענים אנשי מודיעין, רפי איתן חייב היה להתפטר מיד וליטול על עצמו את כל האחריות וכמוהו – אברהם שלום.

וכדי להגביר את הפיקוח של הדרג המדיני על מבצעי המודיעין חובה למנות פקיד בכיר, בדרג תת שר או מקביל לו, שישתתף בכל הישיבות המכריעות ויהיה מסוגל לומר לראש השרות המודיעיני: בפעולה זו אל תתחיל בכלל ופעולה אחרת יש להפסיק מיד. במקרים רגישים ביותר ילכו השניים אל ראש הממשלה.

תקציר

בעמוד 2
רפי איתן - איש שלוקח סיכונים
כשלון פרשת פולארד אינה אשמתו הבלעדית של רפי איתן, אומרים יודעי־דבר

„אני עצמי יכולתי להיות פולארד"
סטודנטים יהודים ועולים מארה"ב מדברים על „נאמנות כפולה" – מי אני קודם כל, יהודי וישראלי או אמריקני?

בעמוד 3
הדרג המדיני נכנע לדרג הצבאי
בפרשת קידומו של אל"מ אביאם סלע איבד הדרג המדיני את העש־תונות

לשמיר כבר נמאס מפולארד
הפרשה רדפה את ראש הממשלה גם כשביקר במגדל־העמק

בעמוד 4
„ישבתי עם העד ובכיתי אתו"
התובע במשפט דמיאניוק מגלה לראשונה טפה מהמתרחש בלבו

בעמוד 5:
דו"ח אברמוביץ'
ועדת קירור: שניים מקרא ואחד תרגום; אכן, שמענו עליו; בית המשפט העליון ושר המשפטים: שתי שפות; הבית ברחוב ארנון.

בעמוד 6
בפקק הספיקו למכור מכונית
אוטומיה של שורקים הסומים בדרך הכניסה הצפונית לת"א

בעמוד 7
אנשים - אומרים השבוע
עגת עצמון, ד"ר שלמה מעיין, ח"כ אמל נסר אל־דין, עו"ד מנחם ברנר

אגדה לילדים

בעמוד 8
מייק עדיין מחפש את אהובתו
אסון המעבורת לא נגמר. גופות עדיין מונחות בחדר המתים בעיירה הבלגית. יש שעוד לא איבדו תקווה

בעמוד 9
וידוי של כומר: אני הומו ומת מאיידס
יותר ויותר כמרים קתולים בארה"ב מתגלים כהומוסקסואלים ולוקים באיידס

דעות

בעמודים 10־11:
מאמרים מאת שמואל שניצר (יהודי ארצות הברית: גלות וחרדה), משה ז"ק (הריגול ועונשו), יובל אליצור (כמה שחים השירותים שלנו לארצות הברית), ארז ביטון (לא לגרמניה – בעיצומו של משפט). מדורים של אפרים סידון (מחזה האימים של שריר), אפרים קישון (מסיבות פורים מאחשוורוש ועד מחרתיים), יגאל לב (פרשיות ללא מסיכות).

סטירה

בעמוד 12:
סימני נפט; לשון הרע

صورة عن الأصل

פרשת פולארד

רפי איתן
איש המוכן להסתכן

„כשלון פולארד אינה אשמת רפי איתן בלבד" - אומרים אנשים הבקיאים בפרשה. בין התחנות הגלויות בקריירה של רפי איתן: חשיפת ישראל בר, לכידת אייכמן ופגישות בלבנון

מאת שמואל שגב

תהיה דעתנו על „פרשת פולארד" אשר תהיה, בדבר אחד אין ספק: רפי איתן, איש ה„מוסד" לשעבר, שעמד בראש הלשכה לקשרי מדע (לק"ם) בעת שפולארד גוייס לשירות ישראל, נהג בעניין זה כמו שרבים כמותו בשירותי הביון בארץ ובעולם היו נוהגים. הוא מילא פיו מים, הודח מתפקידו בשקט ונטל על עצמו את מלוא האחריות על המעשה. אם בכך הוא מחפה על שני שרי בטחון שהיו ממונים עליו או שהאחריות היתה כולה שלו, זאת בוודאי לא נדע בתקופה הקרובה.

„אינני מופתע שרפי נוהג כך", אומר עליו איש ביון בכיר לשעבר, המכיר מעבודה משותפת בתקופות שונות. „כאשר התפוצצה פרשת פולארד, עשו לרפי עוול גדול. אולם דווקא היום, כאשר האמריקנים 'מתפשים' את הדרג המדיני בישראל, דווקא עתה מתגלה רפי איתן במלוא שיעור קומתו ורבים מדברים בשבחו".

סימני שאלה רבים עדיין ניצבים בשולי פרשה מוזרה זו, המהווה אחד הכשלונות המדיניים והמודיעיניים החמורים ביותר בתולדות מדינת ישראל. אנשים הבקיאים בפרטי הפרשה אומרים, כי אם רפי איתן טיפל בפולארד במסגרת הלשכה לקשרי מדע, אין זו רק אשמתו. הם אומרים שאילו הובא העניין לפני פורום מוסמך בקהילת המודיעין הישראלית, יתכן שהיה ניתן למנוע את כל הפרשה. זאת, משום שהגופים המתאימים היו עומדים מייד על משמעות הדבר ומעריכים את מידת הנזק שעלולה להיגרם וכתוצאה מכך היו מונעים את העסקתו של פולארד.

גם ידידיו של רפי איתן אומרים שנסיונו המיבצעי העשיר היה חייב להדליק „אור אדום" והוא היה חייב לשקול את הנזק המדיני החמור הכרוך בכך. אולם נראה כי טיב החומר שהועבר על־ידי פולארד היה כזה, שרפי איתן לא עמד בפיתוי.

הקריירה הבטחונית של רפי איתן עברה כולה בקהילת המודיעין הישראלית ובקטעים שונים הצטלבה עם זו של השר אריאל שרון. ההיכרות בין השניים החלה בראשית שנות ה־50. אריק שרון היה מפקד יחידה 101 ואילו רפי איתן גוייס זה מקרוב לשירות הבטחון הכללי (שב"כ) על־ידי איסר הראל, קרוב־משפחה רחוק שלו.

בתקופה זו אחד מהישגיו הבולטים של רפי איתן היה חשיפת זהותו של ישראל בר כמרגל סובייטי. לאחר תקופה מסויימת הוא יצא ללימודים אקדמיים בלונדון ובשובו השתלב בעבודת „המוסד למודיעין ולבטחון", שבראשו עמד איסר הראל. גם כאן יצאו לרפי איתן מוניטין של איש מעוז, בעל תושיה ומחשבה מקורית, שאינו נרתע מלסכן את עצמו למען הצלחת המשימה.

המיבצעים הרבים שבהם השתתף במסגרת עבודתו ב„מוסד" והרצות בהן ביקר, אולי לא יתפרסמו לעולם או לפחות לא יתפרסמו בתקופה הקרובה. הדבר היחיד שהותר עד כה לפרסום, היה התפקיד הפעיל שמילא בלכידתו של אדולף אייכמן.

לאחר מלחמת יום הכיפורים, הצטלבה דרכו של רפי איתן שוב בדרכו של אריק שרון. בקיץ 1974, נתמנה יצחק רבין לראש ממשלת ישראל, במקומה של גולדה מאיר. כמשקל נגד לשמעון פרס, שכיהן אז כשר בטחון בממשלתו, מינה רבין את אריק שרון ליועצו לענייני טרור ובטחון. ב־1975 קרא אריק לרפי איתן לעבוד עימו, אך ב־1976 פרשו שניהם מתפקיד זה, משום שנוכחו לדעת שהתפקיד ריק מתוכן.

שרון שהחליט ללכת לפוליטיקה, הקים את תנועת „שלומציון". רפי איתן היה גם כן בין מקימיה. בבחירות של מאי מאי 1977, לא היו הישגיה של „שלומציון" מרשימים. אף על פי כן צורף שרון לממשלתו הראשונה של בגין בתפקיד שר החקלאות. בגין מינה אז את עמיחי פגלין, קצין המיבצעים של אצ"ל, ליועצו לענייני המלחמה בטרור. אולם לאחר שפגלין ניספה בתאונת דרכים, ב־1978, מונה רפי איתן תחתיו.

שנה אחת לאחר מכן, ב־1979, פרש עזר ויצמן מתפקידו כשר בטחון, בשל חילוקי דעות עם מנחם בגין על אופן ניהולן של שיחות האוטונומיה. חרף לחצו של שרון להתמנות לתפקיד זה, העדיף בגין לשמש כשר בטחון, נוסף על ראשות הממשלה. אך בתמיכתו של שרון נתמנה רפי איתן לראשות לק"ם, במקומו של אדם שליווה את הלשכה לקשרי מדע שנים רבות ואשר היה בקיא בפרטי פרטים של סדרי עבודתה.

יש גורמים הסבורים, כי סילוקו של אותו אדם מלק"ם הוליד את פרשת פולארד. שכן אילו הוסיף למלא את תפקידו, היה מונע ודאי את העסקתו של פולארד, ומה שיותר חשוב – הוא היה מסרב להוסיף לתחומי פעילותו גם פעילות ריגול פשוטה, שאין בינה לבין קשרי מדע ולא כלום.

כך או כך, תקופת עבודתו הראשונה של רפי איתן בלק"ם לא הצטיינה בשום חידושים. על כן לא הופתעו רבים כאשר ערב ולאחר פרוץ מלחמת לבנון, העדיף רפי איתן את השטח על פני לשבתו הצנועה בקריה. הוא הירבה לשוטט בלבנון, עם שרון וב־לעדיו; ניפגש עם באשיר ג'מאייל, היטה אוזן להלכי רוח בקרב ראשי העדות האחרים. הוא הסיק מסקנות שונות מאלה שהיינו את אריק שרון, בעת שהוא והרמטכ"ל רב־אלוף רפאל איתן שיכנעו את בגין לצאת למלחמת לבנון.

רפי איתן לא התרשם מכוחם של הנוצרים והוא פקפק באמינותו של באשיר ג'מאייל. בכך הוא עורר עליו את חמתם של שניים מראשי ה„מוסד", שהשתיתו את כל מדיניותם הלבנונית על באשיר ג'מאייל והמיליציות הנוצריות שלו. רפי איתן לא עמד אז על דעתו. הוא ביצע את תפקידו ברוח ההגדרה שניתנה לו – „יועץ". בתור שכזה הוא הביע את דעתו לפני השר הממונה עליו, אולם כאשר שרון ביטל את דעת יועצו מפני חוות הדעת של ה„מוסד", רפי איתן לא ראה בכך שום דבר חריג וקיבל עליו את הדין.

הפרק האחרון בקריירה הבטחונית של רפי איתן החל לאחר כינון ממשלת האחדות הלאומית, בספטמבר 1984. ראש הממשלה, שמעון פרס, בניגוד לדעתם ותוך התנגדותם התקיפה של כל ראשי קהילת המודיעין, מינה את עמירם ניר לתפקיד יועץ לענייני טרור. אריק שרון התערב לטובת ידידו ושיכנע את יצחק רבין להשאיר את איתן בראש הלשכה לקשרי מדע, שפעלה במסגרת משרד הבטחון. חודשים מספר קודם לכן נוצרו הקשרים הראשונים בין ג'ונתן פולארד לבין אל"ם אביאם סלע. קשרים אלה ניבנו וטופחו בימי כהונתו של יצחק רבין כשר בטחון.

כאשר נלכד פולארד בשערי שגרירות ישראל בוושינגטון, היה אנוס רפי איתן לסיים את תפקידו. אפילו בחלומותיו הגרועים ביותר הוא לא העלה על דעתו שקריירה בטחונית מזהירה שנמשכה יותר מ־30 שנה, תסתיים כפי שהסתיימה ושמו יתקשר בפרשה שהסבה לישראל את הנזק המדיני והבטחוני החמור ביותר מאז הקמתה.

„אני עצמי
יכולתי להיות פולארד"

מאת אבינועם בר־יוסף

התסריט: צעיר יהודי נולד בקווינס, למד בפקולטה יוקרתית למשפטים בבוסטון. הוא אינו ציוני. מוצאו מבית יהודי אמריקני טיפוסי שהקשר שלו ליהדות היה רופף למדי.

לא בבקרה לא נלהב להצטרף לקבוצת הסטודנטים הפעילים למען ישראל בקמפוס. רק עם המאבק למען העלאתם של יהודי אתיופיה, הצליחו ראשי ארגון הסטודנטים היהודים לגייס אותו לפעילות. בתהלך הפעילות הצליחו למשוך אותו גם לכמה הרצאות על ישראל. באחת מחופשות הקיץ אף שיכנעו אותו להצטרף לקבוצת צעירים שבאה לתכנית קצרה באחד הקיבוצים.

בכך תם כבל הנראה הפרק הציוני בחייו. הוא שב לארצות הברית וסיים את לימודי המשפטים בהצטיינות. במשרד עורכי דין בניו־יורק, שאליו הצטרף כמתמחה, נתקל בסוחר נשק סעודי.

האיש המשמש בין היתר מתווך בעיסקת נשק סודית עם סוריה שמבצע קונצרן אמריקני בעל השפעה, בידיעתם ובעידודם של גורמים אנטי־ציוניים בממשל.

לידי הצעיר היהודי נופל תיק העיסקה ובו פירוט סוגי הנשק, הטילים המונחים וההימוש המכוונים נגד ישראל.

מה יעשה?

תום דקל־דייקל, רובין אטלאס וג'ואי (יואל) סינגר הם שלושה צעירים שנולדו בארצות הברית, גדלו והתחנכו בה. הקשר שלהם לישראל מצוי בשלבים שונים של התפתחות. המשותף לשלושתם, הוא הדילמה שהיו נתונים בה לו נקלעו למצב דומה לזה של גיבור התסריט. משותף גם הכעס כלפי ממשלת ישראל על שפנתה עורף לפולארד אחרי כל מה שעשה למענה.

כמובן, רק מיעוט קטן מקרב רבבות הסטודנטים היהודים בצפון אמריקה, מפתח קשר עם ישראל או הגופים היהודיים הפועלים בקמפוסים בארה"ב. יו"ר ה„נטוורק" – אירגון הסטודנטים היהודים בצפון אמריקה – משה רונן, מעריך כי רק בחמישה אחוזים מהסטודנטים היהודים מודהים או משתתפים בפעילות היהודית בקמפוסים במסגרת ציונית ולא ציונית גם יחד.

„אמנם זהו תסריט דימיוני, אך זו אפשרות שכל יהודי אמריקני צריך לקחת בחשבון", אומר תום דקל. „אני עצמי כנראה הייתי דואג להעביר את כל החומר לידיים ישראליות. אבל כל אחד היה נוהג באופן שונה.

„אל תשכח, אני החלטתי. אני ישראלי למרות שאני מחזיק גם באזרחות אמריקנית. עליתי לארץ ושרתתי בצבא. כשהתפוצצה הפרשה, לא אהבתי את פולארד. חשבתי שזה איזה שמוק שרצה לשחק משחקי ג'יימס בונד. לאט, לאט, התחלתי לחוש אהדה כלפיו.

„אולי זה יראה לך פרימיטיווי, אבל לי, הכבוד והנאמנות חשובים מאוד. את פולארד ותפסו והוא ירקב בכלא ואילו את רפי איתן ואביאם סלע מעלים בדרגה.

„לצערי, אני חושב שמרבית היהודים האמריקנים לא היו נוהגים כמוהו. הבעיה היא שהרוב מאמינים קודם לאמריקה ואחר כך לעמם. אבל ההתנהגות של ממשלת ישראל בפרשה מצדיקה את זה. 'הנאמנות הכפולה' זו שאלה שמתלבטים בה כל יהודי אמריקני. ציוני ולא ציוני. לא בגלל שבאופן טבעי הוא היה נוטה לישראל. לגבי הרוב הגדול זהו קשר רחוק ולא מוחשי. 'הנאמנות הכפולה' מתפתחת בעיקר בגלל חוסר האמון הבסיסי שמאפיין את היחס של האמריקנים כלפי היהודים".

תום גדל בסן־דייאגו במשפחה יהודית מצויה שעשתה הכל כדי להיטמע בחברה האמריקנית. „בגיל העשרה גיליתי שאין לי שורשים. היהדות בבית התמצתה בעיקר בחששה של אמא כל פעם שנודע על ביצוע פשע מסויים באיזור שלנו. 'רק שלא יתברר כי הפושע יהודי', היתה אומרת.

„בגיל צעיר מאוד עזבתי את הבית והחלטתי להתגלגל ברחובות. גם אז היו שואלים אותי כל מיני פרחחים באיזה צד אעמוד אם תפרוץ מלחמה בין ישראל לארצות הברית. יום אחד קיבלתי עצה מאדם שאני מעריך אותו – לבקר בישראל. באתי לאולפן בקיבוץ 'גשר'. „גיליתי שכאן רוצים אותי, למרות שאני בביכול זר, למרות שהתרבות שלי והשפה שלי שונה. ברור שבאופן תיאורטי הייתי יכול להיקלע למצב כפי שאתה מתאר. לי אין ספק שהייתי יודע מה לעשות כדי שישראל תוכל להתארגן ולמנוע הרג יהודים בגליל".

הסיפור של רובין אטלאס, בת 22, אינו שונה בהרבה. מוצאה במשפחה מושינגטון ששמרה על קשר עם הקהילה היהודית. „הדוגמה שלך היתה גורמת לי התלבטות קשה. אמנם אין לי ספק שהדבר כי חומר כזה יגיע לידי ישראל, אך היהודים באמריקה צריכים לחשוב על הקהילה כולה ולפעול במסגרת החוק.

„זה הקו האדום שאותו לא צריך לעבור. גזר הדין של פולארד כבד מדי. אין ספק שישראל היתה צריכה לפעול אחרת ולהתייצב לימינו".

רובין אטלאס: צילום: יצחק אלהרר

רובין בוחרה ללמוד באוניברסיטת טולי־ין בניו־אורלינס, שבארבעים אחוז משבעת אלפים הסטודנטים הלומדים בה יהודים. למרות המספר הרב, רק כמה עשרות נהגו להופיע לפעילות היהודית בקמפוס. כעת, כשנגמרה את לימודיה, באה לישראל לבדוק אפשרויות עבודה. היא לא עולה חדשה, אך אם תיקלט יתכן שתחליט לעלות.

ג'ואי סינגר הגיע לישראל עם רעייתו בתכנה לעלות. הוא בא ממשפחה יהודית דתית שהעניקה לו חינוך ציוני במסגרת תנועת הנוער „בני עקיבא".

ג'ואי הספיק לעבוד לצידו של הסנטור היהודי האוורד מצנבאום. הוא משופשף יותר בפוליטיקה האמריקנית והיה בחזור בדרך אחרת כדי למנוע מכירת נשק לסוריה. „הייתי פונה לאיזה פוליטיקאי מודאים ומדליף את הסיפור. לא צריך להעביר חומר חסוי לישראל.

„מעשים כאלה רק מרגיזים יהודים אמריקנים מלהזדהות ולפעול למען האינטרסים הישראליים בארצות הברית. ואולם במצב שנוצר אין ברירה לישראל אלא לפעול לשחרורו של פולארד. הוא לא צריך לשלם את המחיר של הטעות הישראלית".

ד"ר דני לוין צילומה: יעל השכל

התייחסותם של שלושת הצעירים האמריקנים נראית מתונה לעומת תגובתו של ד"ר דני לוין, ראש המכונים לחינוך יהודי ציוני בירושלים ומרצה בחוג המשולב למדעי החברה באוניברסיטת בר־אילן. הוא עלה מארה"ב בשנת 1970.

„אני עצמי יכולתי להיות פולארד: אין לי ספק בכך. חונכתי להיות קודם כל יהודי ואם היתה נקרית הזדמנות כזאת בדרכי הייתי פועל בדיוק כמוהו. הוא בא ממשפחה ציונית אמיתית, זה החינוך שקיבל ואני מאמין לכל מלה שלו כי פעל רק ממניעים אידיאולוגיים.

„הממשלה צריכה ליטול את האחריות המלאה למה שקרה ולפעול מיד להבאתו לארץ. פולארד הוא גיבור ישראלי בדיוק כמו אלי כהן וכך צריכים להתייחס אליו אם לא רוצים לאבד את יהדות ארצות הברית, למרות ההתעוררות של ההנהגה הממסדית היהודית שם נגנו".

אוניברסיטת חיפה
היחידה ללימודי חוץ | המדור ללימודי מינהל עסקים וניהול כללי
נותרו מקומות לתכנית
„יצוא ושיווק בינלאומי"
התכנית תיפתח ביום ד' ה־25.3.87 בשעה 16.00.
מורי התכנית: פרופ' מיכאל פרי
מר ישראל ציגלמן
הקורס נועד למועמדים העוסקים בתהליכי יצוא תעשייתי.
בתכנית: גישה שיווקית ביצוא תעשייתי, בחירת שווקי יעד ופלחי מטרה, קביעת אסטרטגיה שיווקית וטקטיקה שיווקית ועוד.
בדבר פרטים והרשמה נא לפנות לאוניברסיטת חיפה, היחידה ללימודי־חוץ, הבנין הרב־תכליתי, חדר 216
טלפונים: 04-240431, 04-257314.

הופיע ☆ חדש
חלונות בסחף
ספרית מעריב
קובץ שירים חדש
מאת עודד סברדליק

אגודת האימון בישראל
מזמינה את בוגריה וחבריה לשעבר למפגש חברתי עם חברי האגודה, במרכז, ברמת־השרון, ביום שבת, 14.3.87, בשעות 16.00 עד 19.00
אנא, ראו הזמנה זו כאישית

האולפן לאנגלית
תתקדם בחודש, ולא – תקבל החזר
„90% מתלמידינו מגיעים אלינו לאחר שקיבלו המלצה מידיד או מכר. כי אצלנו באמת לומדים, קולטים וזוכרים אנגלית. אם אחרי חודש לא תרגיש שהתקדמת, נחזיר לך את הפרשי שכר הלימוד".
THE ENGLISH ULPAN
אבן גבירול 63, תל־אביב | טל' 03-248089 | בת־ים, הרצל 57

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר
בי"ס ללימודי המשך ברפואה
החוג לפסיכותרפיה
רישום לחוג לפסיכותרפיה
לשנת הלימודים תשמ"ח 1987/8
לשנה הראשונה של תכנית תלת־שנתית
מתקבלים לרישום:
א. רופאים מומחים ומתמחים בפסיכיאטריה
ב. פסיכולוגים קליניים בעלי תואר „מוסמך", העובדים במסגרת קלינית.
ג. עובדים סוציאליים בעלי תואר B.A. לפחות, לאחר שלוש שנות נסיון בעבודה פסיכיאטרית במסגרת קלינית. העובדים במסגרת קלינית. עדיפות תינתן לבעלי תואר „מוסמך" בעבודה סוציאלית.
על המועמדים לעבור ועדת קבלה.
טפסים לרישום ניתן לקבל במזכירות החוג, בנין הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל־אביב, חדר 219, טל. 03-417175, 03-420111
ההרשמה תמשך עד 30.4.87.

מועדון מטיילי מעריב
ספרד ופורטוגל
15 יום. יציאה: 9.4; 28.5; 25.6
ביצוע: „נאות הכיכר"
פרטים: 03-439207

הטובים לומדים לוינסקי!

מכללת לוינסקי לחינוך מודיעה על ההרשמה לשנת תשמ"ח לקבלת תואר אקדמי ראשון בכל מסלולי ההכשרה להוראה:
"בוגר בהוראה" (B.Ed.)
ותעודת "מורה מוסמך בכיר"
במקצועות הבאים:
הגיל הרך, החינוך המיוחד, חטיבת הביניים, ביה"ס היסודי, המגמה לערבית, המדרשה למוסיקה*, יוצאי אוניברסיטאות ואקדמאים, השתלמויות מורים.
* המדרשה למוסיקה קיבלה "היתר" לקיים לימודים לקראת תואר ראשון.
לימודי שנה ד' לקראת התואר B.Ed. לבוגרי מכללת לוינסקי ומכללות מוכרות או שקבלו "היתר" אקדמי.

מכללת לוינסקי היא המוסד היחיד שקיבל הכרה אקדמית מלאה והסמכה להעניק תואר ראשון בכל מסלולי ההכשרה.
פרטים והרשמה: ביחידה לרישום - קרית חינוך, תל־אביב, ת.ד. 48130, מיקוד 61480, טלפון: 03-426162-9.
מכללת לוינסקי לחינוך
מוסד אקדמי להכשרת מורים

פרשת פולארד

הדרג המדיני

תהלוכה ססגונית

هكذا من الأصل

פרשת פולארד

יוסף חריף

פוליטיקה

הדרג המדיני נכנע לדרג צבאי

איש אינו מטיל ספק בכישוריו ובכשרונותיו של אלוף־משנה אביאם סלע – "מפעילו של פולארד" – שרשם לזכותו הישגים שנוהגים לכנותם "היסטוריים", במיבצעים מיוחדים, כגון השמדת הכור האטומי בעיראק.

למרות כל זאת אמר שר הבטחון, יצחק רבין, לחבריו של סלע, שבאו לבקש "בל יינטש חבר מאחורי הקווים" – כי כאשר טייס חוזר ממשימה כשהוא פגוע, אין מה לעשות. עם כל הצער, אין הוא יכול עוד לטוס...

אילו היה שר הבטחון עקבי עד הסוף, אפשר שהיה נחסך מישראל הרבה מן הנזק שכבר נגרם לה ומוסיף להיגרם לה מאז גזר דינו של ג'ונתן פולארד על־ידי בית המשפט האמריקני בעוון בגידה וריגול לטובת ישראל.

קיים ספק לגבי חלקו של הדרג המדיני בכל הכרוך בגיוסו והפעלתו של מרגל ישראלי על אדמת ארה"ב, אבל אין ספק לגבי הכשלון של הדרג המדיני בטיפול בספיחיה של פרשת פולארד, בימים שקדמו להרצת דינו ואחריה. עיקר כשלונו הוא בכך, שבעימות עם הדרג הצבאי – ביתר דיוק עם צמרת חיל האוויר – הוא יצא כשידו על התחתונה.

אפשר להבין את הצורך לשמור על "המוראל של חיל האוויר" ולהאזין לחברים, הטוענים בשם אחוות לוחמים, כי "אין מפקירים פצוע בשדה הקרב". אבל עם כל הכבוד לקצונה הבכירה של החיל המפואר הזה, לא היא צריכה לקבוע את עמדותיה המדיניות של ישראל. זה תפקידו של הדרג המדיני.

שר הבטחון יצחק רבין אמר לחבריו של אלוף־משנה אביאם סלע, שבאו אליו לבקש "שבל יינטש חבר מאחורי הקווים", כי כאשר טייס חוזר ממשימה כשהוא פגוע, אין מה לעשות - עם כל הצער, אין הוא יכול עוד לטוס. אך רבין לא היה עקבי עד הסוף

אם ראש הממשלה, יצחק שמיר, סבור היה כי בנסיבות שנוצרו, יש לסיים את שרותו של אלוף־משנה אביאם סלע או במקרה הטוב למנוע את קידומו –, מדוע לא ניסה לשכנע את שר הבטחון, שאין לסבך את ישראל עם בעלת הברית החיונית ביותר שלה? האם כה קשה היה לחזות שהממשל האמריקני לא יוכל לעבור על התגרות כזאת לסדר היום?

המימשל, באמצעות שגרירות ארה"ב בתל־אביב, לא הותיר למעשה ספק, מהי תחושתו בעניין עדין זה. ממלא מקום השגריר השאיר בידי שר הבטחון מסמך שבו נאמר מפורשות, כי קידומו של אלוף־משנה אביאם סלע, חרף חלקו בפרשת הריגול בארה"ב, ייצור בעיה. האם למדינאים מיומנים דרושה לשון אולטימטיווית, כדי שיירדו לסוף דעתו של בעל האיגרת? האם העובדה שהממשל מודיע לממשלת ישראל, כי קידומו של סלה בנסיבות שנוצרו "יצור בעיה" אינה ברורה דיה?

בשיחות פרטיות ניתן לשמוע מן המדינאים, שאנשי חיל האוויר, עם היותם שולטים בשחקים מאפק לאופק, מסוגלים גם להיות "צרי אופק", כאשר מדובר בהערכת מצבים מדיניים. למה אפוא להיכנע לדעתם?

איזה אסון היה קורה, אילו עוכב קידומו של סלע והדבר היה נדחה "עד יעבור זעם", שנה או שנה וחצי? אולי כעבור זמן היה לאמריקנים קל יותר לעכל את הדבר או להתעלם מקידומו של סלע? למה להכריע עכשיו? מאנשי חיל האוויר – ביניהם מגדולי הלוחמים ועתירי הקרבות – אין לתבוע הערכה מציאותית של ההתפתחויות בתחום המדיני. אבל היכן היה הדרג המדיני?

ככל שעוקבים אחר השתלשלות העניינים, משתכנעים יותר, כי מה שהתרחש היה כשלון מדיני גדול, חסר תקדים. מי בסופו של דבר מחליט בעניינים הגורליים למדינה – ההנהגה הלאומית הנבחרת או חבורה של קצינים, יהיו זכויותיהם גדולות כאשר יהיו?

אם אכן שר הבטחון היטיב לראות את המצב, כפי שמעידים דבריו, מדוע לא הסיק מסקנה שהוא עצמו נתן לה ביטוי במשל שהמשיל, שעל פיו טייס "נכה" אינו מוסיף לטוס? אביאם סלע "נשרף" על פי העגה המקובלת בעולם הריגול ואי־אפשר, לפחות בזמן הנראה לעין, להתייחס אליו כאילו לא קרה דבר.

יצחק רבין הציע פתרון של "חצי־תאווה חצי־קפה" – סלע אושר על ידו כמפקד בסיס תל־נוף, אבל הוא עיכב את העלאתו בדרגה. כנראה שחשב שהאמריקנים לא יעשו מזה עניין – אף על פי שמתוך התבטאותו באותו מפגש נראה היה ששר הבטחון אינו מקל ראש ב"בעיה", לאחר שהוזהר על־ידי וושינגטון.

ובכן, מתברר כי האמריקנים "עושים מזה עניין".

במקרה הספציפי הזה אין מנוס מן המסקנה האכזרית, שאביאם סלע "שרוף", על כל המשתמע מכך, לגבי עתידו בחיל האוויר. הוויכוח מבית אינו נוגע לאמריקנים, שמטעמים שונים עשויים לקבל את טענתו של הדרג המדיני, שהוא לא ידע על גיוסו של ג'ונתן פולארד לשרות הריגול הישראלי (כהמחשה לכך הציע בשעתו שמעון פרס, בהיותו ראש ממשלה, לא להסס אלא להודות ולהתנצל ואף להביע נכונות לשתף פעולה עם ארה"ב).

הוויכוח מתמצה עתה בשאלה: האם להביא לפיטוריו של אלוף־משנה אביאם סלע (הדרישה לגבי פיטוריו של רפי איתן מתפקידו האזרחי, כמנכ"ל חברת כימיקלים לישראל, שונה במקצת, שהרי מן המסגרת שבה ביצע את מעשה הריגול באמצעות פולארד, הורחק, שלא כמו סלע שנשאר בחיל האוויר).

לכאורה, אין לבצע את פיטוריו מיד, שהרי ועדת הבירור, שהוטל עליה לבדוק את הפרשה, רק מתחילה בעבודתה. אבל נראה כי את שרותו הטוב האחרון לחיל האוויר ולמדינת ישראל יכול סלע לעשות בלא דיחוי, שהרי לא הוא ולא חבריו אינם טוענים שהוא לא ביצע את "המשימה" האומללה שהוטלה עליו. ספק אם ניתן יהיה לשקם את היחסים עם ארה"ב בלא הצעד הזה. יהיה מי שיקרא לכך העלאת קרבן למולך האמריקני, כפי שאמנם נשמעים הדברים בשיחות פרטיות, אבל סלע לא יוכל כנראה להימלט מגורל זה.

הדרג המדיני איבד את עשתונותיו ובעימות עם צמרת חיל האוויר יצא כשידו על התחתונה. שום אסון לא היה קורה אילו נדחה קידומו של סלע בזמן־מה

בעצם עושים עול לארה"ב כאשר תוהים, מדוע היא מחמירה ותובעת, כביכול, את ראשו של אביאם סלע. ראשית, עד אשר לא נודע על המעשה המתגרה שבמינויו החדש של סלע – והזמנת הנספח הצבאי האמריקני לטקס החגיגי הזה – שמרה ארה"ב על שתיקה. שנית, דומה כי אחרי שורת הפרשיות שבהן הכבידה ישראל – אם לנקוט לשון עדינה – על ארה"ב בשנה האחרונה, התנהגותה של ארה"ב כלפיה היא תמצית האדיבות כלפי ישראל כבעלת ברית.

לפתע מנסים להוכיח, כי תרומתה של ישראל לארה"ב בתחום המודיעין ובפיתוח אמצעי לחימה, גדולה לאין ערוך ממה שיודע ברבים. נניח שכך הדבר – מה זה נוגע לעניין? האם ארה"ב אי־פעם ערכה את המאזן המפורט מה היא נותנת לישראל? אמנם כן, בזכות יכולתה של ישראל לתת ולא רק לקבל תמיד, נחשבת היא בעיני ממשל זה כנכס אסטרטגי וכבעלת ברית העולה בחשיבותה אף על חברות נאט"ו. אבל האם בשל כך ראשית ישראל לרגל בתוך ארה"ב ולנצל אזרח אמריקני, איש מודיעין, לצרכיה?

גם הטענה שכאילו מה שפולארד מסר לישראל, לא פגע בבטחונה של ארה"ב – ובכלל, את המידע שמסר צריכה היתה ארה"ב לספק לישראל "באורח טבעי", כל־בעלת ברית – גם טענה זו אינה חכמה ביותר. אם ישראל סבורה שארה"ב, חרף שיתוף הפעולה האסטרטגי המבוסס, אינה מספקת לה מידע חיוני הדרוש לבטחונה, יש הרבה דרכים לדון על כך עם הממשל. אבל ריגול, כפי שנעשה באמצעות פולארד, אינה הדרך הראויה.

למה לכחד? דווקא בשעה שהיה הכרח לאתר את הדליקה, איבד הדרג המדיני את עשתונותיו והניח לה להתפשט ולכלות כל חלקה טובה בארה"ב – בקרב היהודים, בתקשורת ובקונגרס, שעמדו עד כה לימין ישראל.

ההימנעות מלהודות בטעות ב"פרשת סלע" והסקת המסקנות המתחייבות מצד הדרג המדיני אך תחמיר את המצב. הטעות היתה חמורה ולא יועילו כל ההתפתלויות. האמת היא: הדרג המדיני נכנע, פשוטו כמשמעו, לדרג הצבאי.

שמיר: כבר נמאס לי לשמוע את עצמי מדבר על פולארד

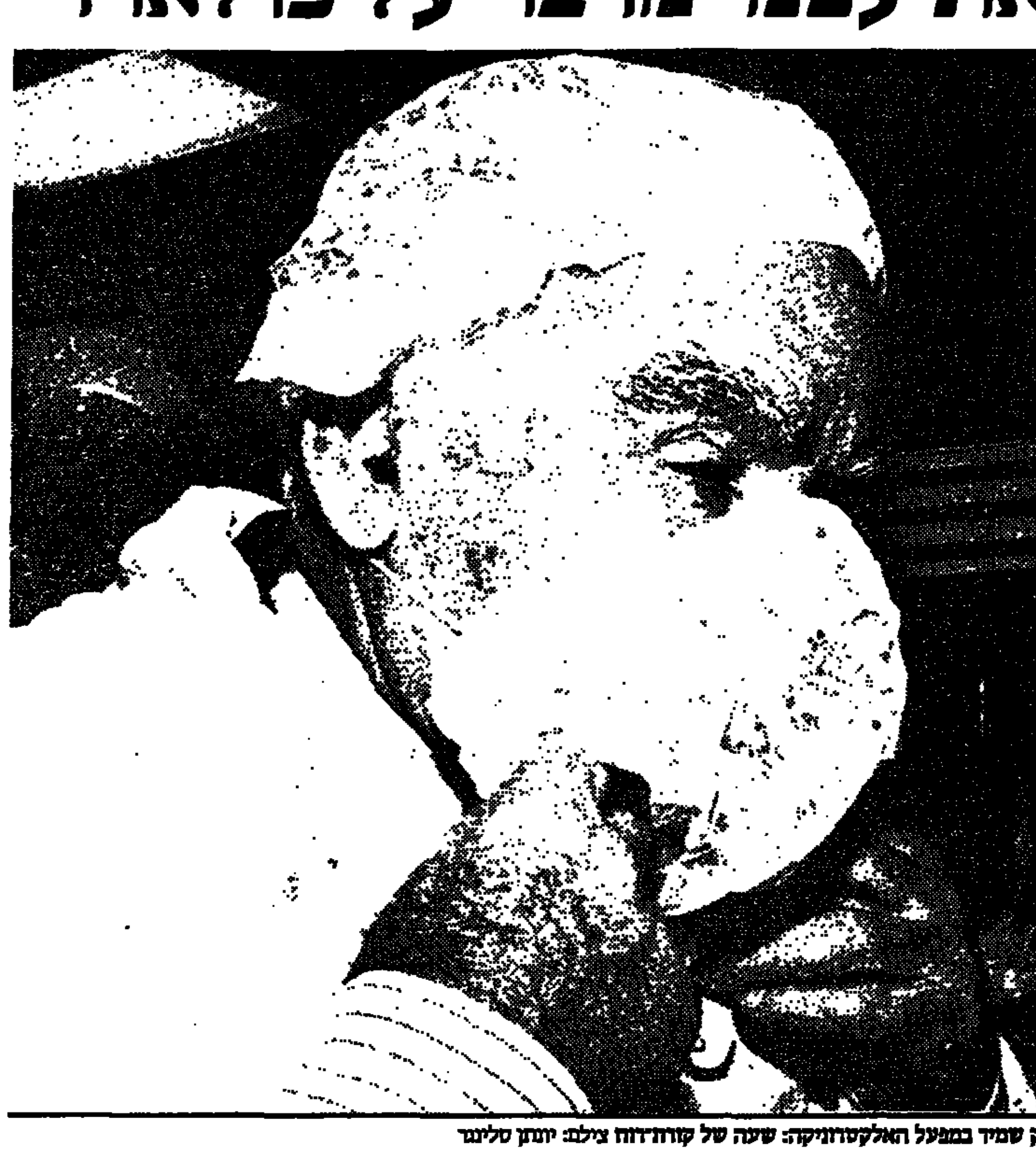

יצחק שמיר במפעל האלקטרוניקה: שעה של קורת־רוח צילום: יונתן סלינגר

מאת מנחם רהט

מסעוד כהן, מזקני מגדל־העמק, משגיח כשרות במשחטת העופות בנצרת עילית, לקח השבוע יום חופשה מעבודתו. הוא עטה גלאביה צחורה, חבש מצנפת ארגמן, והמתין שעה ארוכה במתנ"ס המקומי לבואו של ראש הממשלה יצחק שמיר. עמו היו שם מאות תלמידי התיכון המקומי ועשרות גברים ונשים במיטב מחלצות־החג שלהם. כולם באו לקבל את פניו של שמיר.

"כולם פה מתים עליו", הסביר שאול עמור, ראש המועצה הליכוד־ניק, את פשר ההתרגשות שפקדה את התושבים ואף השביתה את 5000 ילדי בתיה"ס מלימודיהם לשעה קלה. "פה זה מעוז של הליכוד", מתנדב להסביר, בעילום שם, עובד מדינה. "בבחירות האחרונות הליכוד קיבל פה 72 אחוז. פה זה המגרש הביתי של שמיר. כולם אוהבים אותו".

בערב שקדם לנסיעה למגדל־העמק, הופיע שמיר בתל־אביב וחזר הביתה באמצע הלילה. ב־8.15 בבוקר בדיוק היה במינחת המסוקים שליד משרד ראש הממשלה וצעד בקלילות שאינה אופיינית לבן 71, אל המסוק.

השמים היו מעוננים. מדי פעם בפעם הצליף גשם. "צריך לזוז", לחש שמיר באוזני מנכ"ל משרדו יוסי בן־אהרון, שבשל הרוח העזה נאלץ להצמיד בשתי ידיו את הכיפה הסרוגה אל פדחתו. ראשו של שמיר היה גלוי, אבל הוא "חבש" שני כובעים: מנהיגה של תנועת החרות, וראש ממשלת ישראל. אך בעת הטיסה ובמשך כל שעות הביקור במגדל־העמק, עד למיפגש פעילי חרות בבית ראש המועצה, לא הזכיר שמיר אף לא פעם אחת את המפלגה שבראשה הוא עומד.

ראשי המחנות האחרים ב"חרות", מן הסתם לא היו נוהגים ב"פראייריות" שכזו ומוותרים על הזדמנות לספח עוד כמה ציר־ועידה למחנותיהם. אבל שמיר הלך בסגנון ממלכתי עד הסוף.

בטיסה, כשעל פניו הבעה קפואה, עסק שמיר בעיון בעיתוני הצהרים שבעמודיהם הראשונים כיכב בהקשר לפרשת פולארד, ובקריאת מיסמכים שהציג מנכ"לו. מזג האוויר הסוער לא עניין אותו. הוא היה שקוע בניירת בזמן שהמסוק הקטן מדגם "בל" היטלטל בדרכו צפונה.

אבל בהגיעו למגדל־העמק קרנו פניו. כרזת־בד "ברוך בואך למגדל־העמק, ראש ממשלת ישראל", נמתחה לרוחב הכביש. אך טקסים שתוכננו להתקיים תחת כיפת השמים בוטלו מפאת מזג האוויר. גם 5000 ילדי בתי הספר שהיו אמורים לקדם את פניו, מנופפים בדגלונים, משני עברי הכביש הראשי, לא הגיעו בשל הגשם.

יותר מכל העציבה עובדה זו את חיים עמר, היועץ לענייני חברה ורווחה של ראש הממשלה. עמר עוסק גם בתיכנון הלוגיסטי של מסעות ראש הממשלה בכל יום ג' בשבוע בישוב אחר בארץ.

הצפיפות הרבה הדאיגה את שומרי הראש. צלמי טלוויזיה מרשתות אירופיות ואמריקניות גילו עניין רב באורח מירושלים. רוצים לשמוע עוד ועוד על פולארד ועל הוועידה הבינלאומית ושוב על פולארד.

"כבר נמאס לי לשמוע את עצמי מדבר על הנושאים הללו", מילמל שמיר. אבל מאורחיו המקומיים לא מוותרים. סביבו מצטופפים פעילי־ציבור, רבנים, מורים, הממונה על המחוז עמרם קלעג'י, המזכיר לשמיר כי הוא גם שר הפנים והבוס הישיר שלו, וכמובן, הרב יצחק גרוסמן, שהתפרסם לא מכבר בעניינים אחרים.

האורח נבלע ביניהם ולא נודע כי בא אל קרבם. הקהל במגדל־העמק – בכך אין ספק – אוהב אותו. את הראיונות לטלוויזיה דוחים לפי שעה.

מול האולם הדחוס שרצפתו מרופדת ונברשותיו רבות, מתייצב שמיר להשיב על שאלות תלמידים, לא לפני שתזמורת הנוער המקומית משמיעה את "נולדתי לשלום" ו"קום והתהלך בארץ".

ראש המועצה, כולו מוסף עונג, שש לגלות לקהל שלו שהוא הזמין את ראש הממשלה ל"ממלכה הקטנה שלנו" כדי להעניק לו שעות של קורת־רוח והתרחקות מפרשיות פולארד ואיראן.

אבל התלמידים מקשים גם בענייני הוועידה הבינלאומית ו"רצח השלום". אילן צמח רוצה לדעת אם תהיה עליה מרוסיה. גלית בזגלו שואלת על יחסי דתיים־חילוניים. מתעניינים גם בתחומים אחרים, ואגב כך זוכים לשמוע את מנהלם, אברהם אודן, שופך חמתו על התיקשורת, מפני שפסחה על איזכור שמו בדיווח על מיפגש מורים עם ראש הממשלה...

ממהרים לקריה חרדית חדשה שהקים הרב נחמן בולמן, עולה מארה"ב, לעולים דתיים דוברי אנגלית, בקצוי הישוב. שמיר חובש לראשו כיפה תומה גדולה, מגלה עניין במוצאם של האברכים ב"כולל" ונענה ברצון להזמנת הרב לשיחה בפורום סגור על בעיות התקציב של הקריה. מישהו אומר שהביקור הזה יעלה מן הסתם לאוצר המדינה עוד כמה מיליונים.

לשמיר צפוי ביקור "תורני" נוסף בקרית מגדל אור שהקים הרב גרוסמן, ובה מלמדים נוער שנפלט ממסגרות אחרות תורה לצד מחשבים. שם קיבלו אותו בשירת "שאו שערים ראשיכם ויבוא מלך הכבוד".

ראש הממשלה משבח את לומדי התורה. לפני כן היתה לו שעה של קורת רוח במפעל המתוחכם, מהחדישים בעולם, לייצור מוליכים־למחצה ממוזערים למערכות אלקטרוניות. שמיר ומלוויו נכנסו לחליפות מבודדות, ראשיהם מוגנים בברדסים, כמתחפשים לטייסי חלל.

פרשת פולארד רדפה אחר ראש הממשלה גם כשנסע לבקר במגדל־העמק. בסופו של דבר, הצליח להינפש ממנה מעט

ארוחת צהרים עם ראשי ערי הפיתוח, ששאול עמור המארח הוא גם יו"ר הארגון היציג שלהם, מתנהלת עדיין על פסים ממלכתיים. ראשי מועצות שהגיעו מצפון ומדרום, ובהם אפילו יחיאל בטוב המערכ'ניק מאופקים, משווים לאירוע גוון ממלכתי. כולם מדברים על קיפוח, הבטחות שלא מומשו, איכות חיים גבוהה בצד התעלמות של השלטון המרכזי.

"היוהרה", מודיע שלום ואך, ראש מועצת קרית ארבע. "תוך 20 שנה המדינה תיכבש בידי ערי הפיתוח, שבהן יצמחו ומהן ייצאו האינטליגנציה, מנהיגי העתיד, קציני העתיד".

ראש הממשלה מרגיע: "איזו אוהדה היא זו? אדרבא!"

רק לאחר שראשי ערי הפיתוח התפזרו, הסיר שמיר את האיצטלה הממלכתית לטובת המפלגתית. בביתו של עמור, בשכונת הווילות שלא היתה מביישת שום מטרופולין, לא הרחק ממגדל המסעדה המסתובבת והמלון שהקים הקיבוץ־הארצי, מתפתחת שיחה עם פעילי מפלגה בנושאים פוליטיים.

אבל שמיר נמנע מלעשות נפשות למחנהו. שלושה שבועות בדיוק לפני הוועידה, הוא מדבר על "התנועה", כאילו אין בה מחנות. האם ההסכם המבטיח לו שייבחר בלא עוררים ליו"ר התנועה הוא שהשפיע עליו?

על עוגיות מרוקאיות מתקתקות ותה חזק, מספר ראש הממשלה על תקוותו לוועידה שקטה בתנועת החרות. "אם המערך יראה שאנו מלוכדים – שום מחשבות וזמן על קיצור ימיה של הממשלה לא יעלו עוד על דעתו". שמיר נלחץ בעניין האיחוד עם הליברלים ומסביר שהאיחוד ייטיב עם הליברלים המפולגים בינם לבין עצמם ועם "חרות" גם יחד.

מישהו שואל על הפלמוס בעניין הוועידה הבינלאומית, ויש גם מי שחשוב לו לדעת מדוע תעודת הזהות כתובה גם בערבית. במקום ראש הממשלה מתנדב הרב גרוסמן להשיב:

"מעשה במלך שהבחין ביהודי עירו בעת שעסקו באמירת ברכת הלבנה ברחובה של עיר. נדהם המלך וביקש שיבהירו לו מדוע מתנועעים היהודים מול הלבנה. לימים נצרכו היהודים לסיוע וביקשו את עזרתו. צחק המלך: 'ציבור שהבעיה היחידה שלו היא ברכת הלבנה שבשמים – מן הסתם אין לו כבר שום בעיות על פני האדמה'".

השלים ראש הממשלה בחיוך: "אם זו הבעיה היחידה שלנו – אשרינו וטוב לנו"...

משפט דמיאניוק

התובע: ישבתי עם העד ובכיתי יחד אתו

שופטיו של דמיאניוק (בעיני הצייר משה ברנשטיין): «מצב בלתי אפשרי, שעדיין צריך להגיש את טרבלינקה בתיק פלילי רגיל להוכחה בבית המשפט»

מאת אהרון דולב

העדויות כולן, עוד חודשים רבים לפני המשפט הפומבי, נשלפו בזהירות, ברגישות, ממגירות הנפש של אחרוני האחרונים, שרידי טרבלינקה. בשלבי ההכנה, הראיונות המיוסרים, הנגיעה בצלקות שלא הגלידו, ואחר כך בשלבי המשפט הפומביים.

בהתחלה, יש איזה «בלוק», אומר פרקליט התביעה, מיכאל (מיקי) שקד, איזו מועקה משתקת. «זה כאילו שאתה בא אליהם, 45 שנה אחרי, להחזיר אותם לכוכב האפר ההוא». משימה אכזרית.

לאחר מכן, «הודות ההבנה שהאנשים האלה, שחזרו מהתופת ההיא, בעצם מעולם לא יצאו ממנה. הם נמצאים בטרבלינקה כל הזמן. טרבלינקה בעבורם איננה עבר. טרבלינקה בשבילם היא הווה נמשך, מחוץ לתחומי ההשפעה של מימד הזמן. הם שם ואתה אתם, בטרבלינקה, כל הזמן».

על עצמו ועל הקורות אותו «שם, בטרבלינקה», מאז קיבל לידיו את תיק התביעה, «מדינת ישראל נגד ג'ון־איוואן דמיאניוק», סירב, עד כה, לספר. «יש לי בעיה עם חשיפה אישית», אומר מיקי שקד.

לפרקליטי ההגנה, אוקונור ושפטל, יש «בעיה» הפוכה, של חשיפת יתר בקנה מידה תקשורתי עולמי. הם מתראיינים כל הזמן. מיקי שקד דחה ודוחה פניות רבות באמתלות שונות. כן, יש לו עכבות, הוא אומר. «האמת היא שאני אוהב לנהל את חיי, הפרטיים והמקצועיים, בצינעה».

קל וחומר במשפט טרבלינקה. כאן, כמו מתוסף איזה ציווי פנימי. תחושות, שמוצאות ביטויין ב«קטונתי» וב«שם, על הדוכן, אני עומד ביניהם בדחילו ורחימו». לא מדאיג אותו חוסר הסימטריה התקשורתי בין פרקליטי ההגנה לצוות התביעה.

כשנעתר לבסוף, הסכים מפני ש«הבוס» שלו, פרקליט המדינה יונה בלטמן, סבר שאולי בכל זאת יש חשיבות שהציבור ידע מה עבר ועובר עליו ועל עמיתיו בצוות התביעה.

«כן, בהחלט, בשלבי הכנת המשפט, לא אחת קרה שפשוט ישבנו עם העד ובכינו אתו. לפעמים ישבנו משותקים והבכי פרץ כפורקן לכעס נגד עולם ומלואו».

שלבי ההכנה בלחיים רטובות ולב נשבר מזעם וחמלה, עוררו דאגה. «לא פעם חשבתי: מה יקרה במשפט? האוכל לבלום פרצי רגשות ולמלא ביעילות המקצועית הנדרשת את תפקידי בבניית עדויות הניצולים?». אך החששות נמוגו והירפו ממנו. «מעולם», הוא אומר, «לא סברתי, כי אדם צריך להתבייש ברגשותיו, אפילו בפומבי». לפיכך, הוא נכון לגלות טפח מן המתרחש בלבו בעמדו על הדוכן. סערת הרגשות המתחוללת בקרבו נעלמת מעיני הקהל באולם ואינה נקלטת בעדשותיהן של המצלמות. זה קרה וקורה, כאשר העדים הניצולים מספרים ועיניו של שקד מוסבות מן הקהל והמצלמות. רק הטנור הרך של הפרקליט הצעיר בעל רעמת השיער הבלונדי המקורזל, נשמע באולם, מדובב את העד בקולו המלטף. חרש, בהיסוס.

מה שקרה לו, למיכאל שקד, קרה עם כל ששת העדים הניצולים: «המחנק בגרון, העיניים המתלחלחות. הרגשת מחנק רגעית». להתייפחות לא הגיע. אבל כל עוד לא נסתיים שלב הופעתם של הניצולים, עדיין הוא נמצא שם, בטרבלינקה, יחד אתם.

פרקליט התביעה במשפט טרבלינקה, מיכאל שקד, לא רצה להתראיין עד כה, «יש לי בעיה עם חשיפה אישית», הוא אומר. עכשיו הסכים לגלות טפח מרגשותיו

העדים מתייפחים תכופות. שקד בוכה אתם כמים. ששה עדים עבר בשלום, בלי לפרוץ בבכי. «גם האפשרות הזאת העסיקה אותי». אך היא לא עוררה בו בהלה: «השלמתי אתה. אמרתי לעצמי שאם זה יקרה, אני מקווה, אני בטוח, שיראו בזה תופעה אנושית».

יש מבלבלים בין רגישות לרגשנות. פה ושם נשמעות לשמות «קולגיאליות» מסוייגות, המסתייגות מהצבתו של פרקליט «רגשן» במרכז מאבק משפטי בעל עומק ומורכבות לאומית והיסטורית.

אבל בחוגי פרקליטות המדינה אומרים כי דווקא רגישות אנושית זו, «שיחקה תפקיד» במסירת ניהול תיק התביעה במשפט טרבלינקה, לידי מיכאל שקד. שקד, בן 41, הממונה על העניינים הפלילים בפרקליטות מחוז ירושלים, הושאל לפרקליטות המדינה לתקופת המשפט.

בנאום הפתיחה שלו, הציב מיד את מלוא כובד משקלו וייחודו של משפט דמיאניוק ברמת חשיבותו ההיסטורית: «זו אולי אחת ההזדמנויות האחרונות שאנשים עולים לדוכן העדים ואומרים בגוף ראשון – אני הייתי שם, אני ראיתי, ואוי לעיניים שכך ראו».

עוד אמר, כי לפני העדים הניצולים הללו

מיכאל שקד: «בלתי מוגן להלוטין»

«אני הולך על קצות בהונותי, בלי אשליות יתירות כי אני הקטן ראוי או מסוגל להיות לפה לנטבחים».

מיכאל שקד לבית חוצ'נר, המעיד בעצמו כי מאז קיבל לידיו את תיק דמיאניוק, נהפך לאדם «רדוף טרבלינקה». הוא בן ליוצאי פולין (אבא) וגרמניה (אמא). אבא, סיטונאי פירות וירקות, עלה לארץ בשנת עליית היטלר לשלטון. את אמא «הדוד מפש הבריח» לנטוש את גרמניה הנאצית בעוד מועד.

בירושלים פתח האב חנות לבגדי נשים. מיכאל חוצ'נר סיים את הגימנסיה העברית ברחביה, התנדב לקומנדו הימי, שבו שירת מרבית תקופת החובה והשתחרר מסיירת «שקד». בוגר מחזור 1970 של הפקולטה למשפטים בירושלים, הספיק לעסוק שנתיים בפרקטיקה פרטית בירושלים בטרם פרצה מלחמת יום הכיפורים.

הוא לחם בגיזרת התעלה ובאפריל 1974 חזר מהמלחמה «שבור ומוכה». לא מצא מרפא לטראומה שלו במסגרת תנועות המחאה הספונטניות. «חיפשתי פורקן קונסטרוקטיבי. למשרד לא יכולתי לחזור. עשיית כסף, באותם ימים נוראים, נראתה בעיני עיסוק טפל».

ישב וכתב מכתב אל שמעון פרס, שבאותה עת התמנה לשר הסברה. חשב שימצא גאולה למצוקתו הלאומית אם יירתם למאמץ לשקם את תדמיתה של מדינת ישראל בעולם, שכבר היה תחת מכבש ההתקרנות של מדינות הנפט הערביות.

«במכתב לפרס, סיפרתי על עצמי, על מצוקתי ועל הדחף להירתם למאמץ לאומי». פרס הזמין את העורך־הדין הצעיר לפגישה בלשכתו. ראיין אותו ארוכות ובו במקום מינה אותו לעוזרו. בתפקיד זה הושאר על כנו גם לאחר חילופי הממשלות ומינוי אהרון יריב לשר הסברה.

כשנשא לאשה את המשפטנית אלישבע שקד, כיום פרקליטה פרטית בירושלים, עברו בני הזוג להתגורר בביתם בעין־כרם. שם נולדו שני ילדיהם, טלי, בת 14 ויוני, בן 12. בעין־כרם גם הוסב השם חוצ'נר לשקד. «לא על שם סיירת שקד, כשם השקדיות הפורחות סביב ביתנו בעין כרם».

כשהתפרק משרד ההסברה, עבר מיכאל שקד לפרקליטות מחוז ירושלים. שם גייסה אותו קרן היסוד לשליחות חו"ל. שלוש שנים שימש כרכז דור ההמשך בצרפת ואיטליה.

בשוב המשפחה מפאריס, חזר לפרקליטות והתמחה בתביעות פליליות. בעניין קבלת תיק דמיאניוק, יש לו איזו אמונה מיסטית, «טלפאטיה» הוא קורא לזה. «על פני הדברים לא נראה סיכוי יוצא דופן. אבל אני כל־כך קיוויתי, שאולי, מי יודע, התיק פשוט 'נמשך' אלי».

– מהו מקור התקווה הזו?

«השואה שורה בביתנו. ילדי מחונכים על מורשת השואה. אילמלא כן, מסופקני אם היו עומדים בעומס הנפשי הממלא את הבית כבר יותר משנה».

– העומס?

«אני הרי חי את אימי טרבלינקה כבר שנה. יומיום, שעה שעה, 24 שעות ביממה. פיסית, אני נמצא שם, בעיניים פקוחות, משמונה בבוקר עד חצות, ואחר כך מתהפך על יצועי והעיניים אינן נעצמות. ביתנו הוא ביתו של אדם רדוף טרבלינקה. מזלם של ילדי שהשואה בתודעתם».

לפני שנתיים, בחופשה באירופה, לקחו אלישבע ומיכאל שקד את שני ילדיהם לסיור במאוטהאוזן, מבין מחנות המוות הנאציים המזוויעים ביותר.

עד כמה שהיו עשרות חודשי הכנת המשפט קשים ומייסרים, הם לא ריככו את רישומם הנורא של העדויות המזעזעות. «על הדוכן, מול השופטים והעולם, הכל מקבל עוצמה אינטנסיבית חדה וחותכת».

בהחל השבוע השלישי לשמיעת ניצולי טרבלינקה, עלה פרקליט המדינה, יונה בלטמן, לכס התובע. על דוכן העדים ישב יהודי קשיש, בעל סבר אצילי, מאיר רייכמן, מבין מתי המעט ששרדו. «דנטיסט» היה שם. העוסק בפירוק כתרי הזהב מפיותיהם של המומתים וכך שרד. הוא בא מאורוגוואי הרחוקה לספר בירושלים איך ומה היה באותה «מלכות אשמדאי», כך קרא לטרבלינקה.

בלטמן דובב, רייכמן, בן 72, סיפר והתייפח, חליפות. שקד שתק כל אותו יום, ישב בראש רכון ליד שולחן התביעה. «פאסיווי? איך אפשר. להיפך, עבר עלי יום הרבה יותר קשה. פתאום לא היה צורך לגייס תעצומות נפש כדי לשמור על ריחוק מזערי, שבלעדיו לא תיתכן מעורבות מקצועית ואי־אפשר בכלל לקדם עדות. היום, פשוט ישבתי בצד, כאחד הישראלים באולם בית המשפט, חשוף לאימים, בלתי־מוגן להלוטין».

ביום הראשון בטרבלינקה, סיפר רייכמן, כפו עליו לגזוז את מחלפות ראשיהן של הנשים ההולכות לתאי הגזים. אשה אחת התחננה: «חכה, אל תמהר לגזוז את שערי, בתי הקטנה עוד רחוקה בתור, אתה רואה, שם היא. חכה חכה, אל תמהר. אני רוצה ללכת למות יחד אתה».

«כל כך רציתי למלא את בקשתה», התייפח העד, «אבל כלבי־הדם האוקראינים החלו להצליף בפרגולים שלהם».

ביום השני בטרבלינקה, נבר העד בערימת בגדי הנשים המומתות ומצא את שמלת אחותו הקטנה. «קרעתי ממנה פיסת אריג ובחודשים הסתרתי אותה על גופי».

ביום השלישי בטרבלינקה שפך חול לבורות המומתים בגז. שכבת בני־אדם, שכבת חול, כבה סידרו אותם. ראש לרגליים, רגליים לראש, כדי שייכנסו מה שיותר ולא יהיו עיכובים ותקלות ב«פס־הייצור».

היו מתים־חיים שזזו וקילקלו את הסדר בבור. אז הורידו אנשים לבור, לקרוע להם את הראש ולהעביר לצד הנכון, שיהיה סדר, ראש־רגליים, רגליים־ראש.

ביום הרביעי בטרבלינקה, כבר היה «דנטיסט». כל אימת שנגעה עדותו באשם, התרומם העד הקשיש בהתרגשות מבושבשת: «אנחנו הדנטיסטים העברנו כל שבוע לגרמנים מזוודה עם עשרה קילו זהב נקי. את השיניים הוצאנו מהדם והבשר בבאר קטנה ואחר כך מיינו לזהב, פלטינה ומתכות אחרות».

«פעם, חברי הדנטיסט פינקלשטיין, באמצע הוצאת השיניים שעקרנו מהמתים, ניגש אליו האשמדאי הזה איוואן, ועם מקדחה גדולה קדח באחוריו, עד שהדם זרם והעד צווח וצעק: אם אשמע הגה מפיך אני ממית אותך במקום. רב־משחית, השטן לא ברא כמותו, היה איוואן זה. דקר וכרת וקרע חתיכות בשר, לפני שדחף ודחס לתאי הגז והלך להפעיל את צינור הפליטה».

שקד אומר: «כמה ששמעתי והכרתי עדות זו והדומותיה, אני נשאר בלתי־מוגן, פגוע מחדש». לבד מן העדויות עצמן, מעיק ומכביד «הפרדוכס הטראגי של התיק הזה. זו סיטואציה בלתי אפשרית, שעדיין צריך להגיש את טרבלינקה בתיק פלילי רגיל להוכחה בבית משפט.

«האפשרות שגם אני אפרוץ בבכי העסיקה אותי. אך מעולם לא חשבתי שאדם צריך להתבייש ברגשותיו, אפילו בפומבי. אמרתי לעצמי שאם זה יקרה, יראו בזה תופעה אנושית»

«הפרדוכס הוא, שארבעים וחמש שנה אחרי, עדיין צריך להתמודד עם אירועי השואה במימד של בית משפט. כאילו אפשר בכלל להתמודד, כאילו צריך עוד להוכיח.

«השואה היא שבר ברצף קורות־הימים. זו ההתייחסות אליה בספרות, בשירה, בציור, בהגות הפילוסופית. ההתייחסות היא אל עובדות מוגמרות. בכל שיהיו נשגבות מבינת אנוש, השואה כעובדה אינה שנויה במחלוקת. פתאום, במשפט, אתה לכוד שם בסיטואציה חדשה. צריך להביא ראיות, להוכיח עובדות. זה הפרדוכס הפנימי הקשה.

«אימי טרבלינקה ברמה הטכנית העובדתית של הליך משפטי, המחייב הוכחות מה שלא היה עולה על דעתי בכל סיטואציה או נסיבות אחרות, כאן הוא לב העניין: פתאום צריך להוכיח שקרו דברים בטרבלינקה. זה די מצמרר, כשלעצמו, כשאתה חושב על זה.

«תפקידי בהכנת העדים עדין ורגיש בשל אדם הפותח מגילה גנוזה מימי קדם. שומה עלי להיזהר משברים וסדקים, העלולים לפורר הכל. לעקוף רגישויות שתגרומנה למשברים. שהרי המטרה היא להכין את העד להופעה בפני בית המשפט. לפתוח מגירות נפש נדרשות חוויות אימים, לשלוף מהן את האימים הרלוואנטיים למשפט בלבד.

«יש קושי בבחירה, שהרי מה לא רלוואנטי, בייחוד בעיני הניצול, בתופת ההיא? כשפתחת את מגירותיו, הוא רוצה להוציא הכל, לספר הכל לעולם. זו צוואת המתים. השרידים חייבים זאת למתים. איך לשכנע את העד, שבמשפט נצטרך לבחור ולצמצם, שלא נוכל למלא אחר צוואת המתים במלואה, איך? גם זה קושי נורא.

«אחד הניצולים אמר לי: אתה יודע, יש לי, מאחורי, כבר יותר מארבעים שנות סיוטי טרבלינקה, שאינם מרפים ממני אפילו ליום, לשעה, לרגע. אף פעם הם אינם חוזרים על עצמם. כל פעם מופיעות סצינות חדשות משם. כמו בסרט בלהות, שנמשך ונמשך, ארבעים שנה, בלי לחזור על אותה תמונה פעמיים. ואני, שבה קטונתי, צריך לבחור בשבילו מה כן יספר בבית המשפט ועל מה לא יעיד בבית המשפט».

אלה שהיו שם ואלה שלא היו

מאת חנה גרינפילד

כל ערב, בשובי מהמשפט בירושלים, אני נכנסת לעולם האחר של גדרי־התיל, המכות, הרעב האינסופי. הכל חוזר, כאילו קרה אתמול. אני, שלא זוכרת היכן המתתי את משקפי, מצליחה בכל לילה, בהיכנסי לעולם האחר, להיזכר בבהירות כה רבה במקומות, בפרצופים, בשמות, בפחד, בהשפלה, בכאבים.

ב־7 באוקטובר 1942 בהיותנו, אמי, אחותי ואני בגיטו טרזין (טרזינשטאדט), היינו אמורות להיכלל בטרנספורט של 1000 מתושבי הגיטו, אשר כמו בטרנספורטים הקודמים, הועברו למקום לא נודע במזרח.

דודי, אשר הגיע לגיטו טרזין ממחנה עבודה, נכלל באותו משלוח. החיים בגיטו לא היו טובים, אך במשך הזמן הסתגלנו להם. לא רצינו לעזוב, כי חששנו מהבלתי ידוע.

מחשש מן הרע ביותר, אמי, שהייתה אחות בגיטו, הזריקה לעצמה חומר שגרם לה לחלות בן־לילה. כך הצליחה להוציא את שלושתנו מאותו טרנספורט. זה הציל את חיינו, זמנית.

«טרנספורט» זה נשלח לטרבלינקה ודודי היה אחד משניים ממנו שנותרו בחיים. מפיו שמעתי על זוועות טרבלינקה, על המרד ועל הבריחה ועל הישרדותו במשך המלחמה בגרמניה, בזהות מזוייפת.

קראתי את הספרים על טרבלינקה ובכל זאת – כאשר התחיל המשפט בירושלים, «משפט פלילי מס' 86, מדינת ישראל נגד איבן (ג'ון) בן ניקולאי דמיאניוק», חשתי צורך להיות שם ולשמוע כל מלה.

יום יום עליתי לאוטובוס הראשון לירושלים כדי להגיע לשם בזמן. אך גיליתי כי אוטובוסים מלאי חיילים, ילדי בי"ס תיכון, אברכי ישיבות וניצולים אחרים כבר הגיעו לפני.

בעומדי בתור תהיתי מה מביא את כל אלה למשפט. האם זה חוש להיסטוריה, סקרנות, או הזדהות עם העם היהודי?

בתוך אולם בית המשפט, שהיה מלא עד אפס מקום, עקבתי אחר ההליכים, האזנתי לשאלות ולתשובות, לטרטור שאלות הסניגור, לניצולים המעידים, אשר עמדו שם כאילו הם הנאשמים.

הרהרתי – כפי שהרהרתי פעמים רבות בעבר – שהעולם מחולק לשני סוגי בני אדם: אלה שהיו שם ואלה שלא היו שם. שהשאלות לא היו במקום והתשובות לא סיפקו. השואל לא היה מסוגל להבין את עצם שאלותיו והעדים לא יכלו לתאר במלים את אשר עבר עליהם.

רוב הזמן היו העדים מאופקים, עניניים ושקטים. אך הזוועות, הכאב והפחדים התפרצו באותם רגעים, כאשר הניצולים נשברו ונחנקו בזכרונותיהם המוראים.

כל יום, עם כניסתי לאולם המשפט, שכחתי את העולם החיצון משום שנכנסתי לעולם אחר. עולם שלנצח יהיה בתוכי, אהיה באשר אהיה, אראה אשר אראה, ולא חשוב כמה הזמן ירחיקני ממנו.

כל ערב, עם שובי מהמשפט, אני נכנסת לעולם האחר של חוטי תייל, מיטות אלונקה, ה«אפל־פלאץ» (רחבת המסדר), מדי האסירים, המכות והרעב האינסופי. הכל חוזר כאילו קרה רק אתמול.

ואני, אשר לא זוכרת היכן הנחתי את משקפי, איפה השארתי את מפתחותי או שמו של אדם שהכרתי רק אתמול, מצליחה מדי לילה בלילה, בהיכנסי לאותו עולם אחר, להיזכר בבהירות כה רבה במקומות, בפרצופים, בשמות ובבינויים, בפחדים, בהשפלה ובכאבים.

ולמחרת היום, כאשר אני שוב יושבת באולם בית המשפט ושומעת את ההליכים התרבותיים של המשפט המתנהל בארץ דמוקרטית, כאשר אני מאזינה לפרקליט ההגנה השואל את העד, חוזר ושואל שאלות כגון «ובאיזה מצב עמדת כאשר הסתכלת ב'שלאך' (שביל מגודר אשר הוליך לתאי הגזים) וראית כיצד דוחפים את האומללים לתוך תאי הגזים», אני חופרת בציפורני בתוך כף ידי ונושכת את שפתי.

המוסד לביטוח לאומי

הודעה למבוטח העצמאי ולמבוטח שאינו שכיר ויש לו הכנסה

בחודש מרץ 1987 אתם פטורים מלשלם את דמי־הביטוח בעבור חודש פברואר 1987.

את המקדמה שמועד תשלומה 15 באפריל 1987 יש לשלם כרגיל, בהתאם לחוק.

מבוטחים שכבר שילמו את דמי הביטוח בעד חודש פברואר רשאים להפחית את התשלום מדמי־הביטוח שעליהם לשלם בעד חודש מרץ 1987 (שמועדו 15 באפריל 1987) והכל בתיאום עם סניף המוסד שבו מתנהל חשבון דמי־הביטוח.

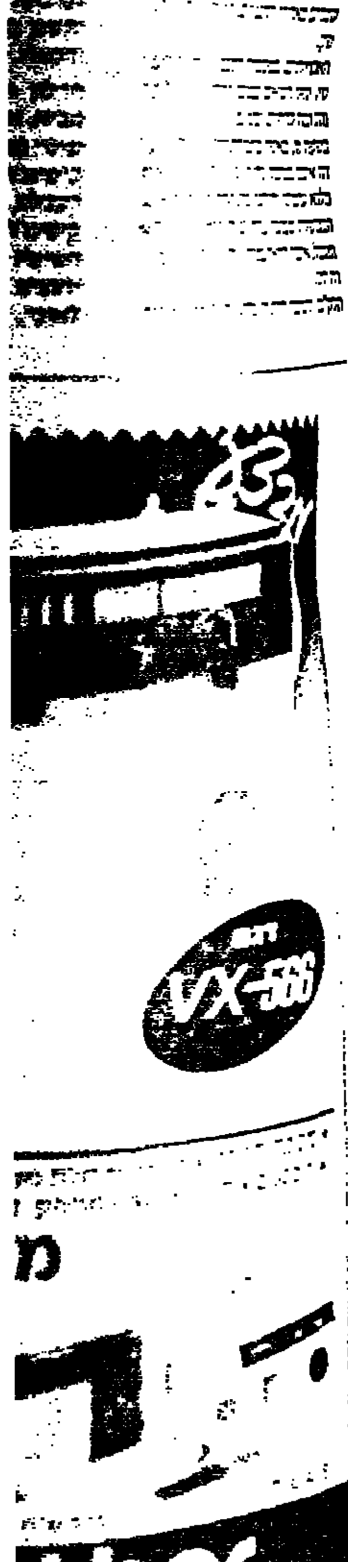

هكذا من الأصل

ועדת קירור

בנוסח האנגלי של החלטת הממשלה באתגול הופכת „ועדת הבירור" – שניים מקרא אחד תרגום – ל„וועדת חקירה". דומני שהאמריקנים כבר ראו את הסרט (המתורגם) הזה. בדרך ממסמכי קמפ־דייוויד אל המכתב הנלווה נעשה תרגום חופשי, לא בגוף הסרט, ו„הפלשתינאים" הפכו ל„ערביי יהודה, שומרון וחבל עזה".

ראש הממשלה יצחק שמיר פתח את השבוע בשתי הצהרות אשר עוד ילבלבו בשדה הפוליטי־תחוקתי („מי שצריך לדעת יודע, ומי שלא צריך לא יידע") וביתר שאת ונזק בשדה הבטחוני־ביוני („פולארד איננו בעיה של מדינת ישראל"). הקבת ועדת־הבירור מסיגה אחור את ההצהרה הראשונה, ואילו הדברים היוצאים משגרירותנו בוושינגטון, על אודות עזרה כספית־הומניטרית למשפחת פולארד, אמורים לצמצם את נזקי ההצהרה השנייה.

ועדת הבירור שהיא גוף וולונטרי (רוצים יעידו, לא רוצים לא יעידו) תאוייש על ידי צבי (צ'רה) צור, איש מפלגת רפ"י לשעבר. ואילו השופט בדימוס משה לנדוי, המתואר בעתונים כ„בעל תחושת חובה ציבורית עמוקה", השיב את פני הפרנים ריקם.

לא לנו, כפטריוטים ישראלים, להרהר ולערער אחר ועדת הבירור. זו ועדה המיועדת ליצוא, לא לשוק המקומי. לא נותר לנו אלא לעמוד מאחוריה כפי שאנחנו עומדים מאחורי התפוזים, היהלומים והנשק.

האמריקנים, במסגרת הסכמי הסחר החפשי, יהיו רשאים כמובן להחליט מה לקנות ומה לדחות. זבש"ם.

בשעה זו, כאשר כתב־הסמכות של הוועדה איננו מנוסח עדיין, שואב הבירור את מלוא עמקו והיקפו מהצהרת מ"מ ראש הממשלה שמעון פרס לפיה החקירה לא תוגבל. איסר הראל בטח אוהב את ההצהרה הזו.

הלק"ם (לשכה לקשרי מדע) הוקמה ונדחפה על־ידי אנשים המעדיפים גופים חוץ־מערכתיים. משיכתם המסורתית לעבוד מחוץ למערכת היא משיכה רב־תחומית: מחוץ למערכת הבטחונית, המשפטית והכלכלית. והשיטה הולכת מני אז ועד היום: אין „מוסד" (יש לק"ם), אין יועץ משפטי לממשלה (יש קונסוליידה), אין „מוסד" (יש שווימר ודיד), אין חוק ועדות־חקירה (יש חוק השירדות).

מסופקני ספק גדול אם ועדת הבירור תתרום בתולדות לק"ם ופעליה. אם הוועדה תשתגע ותחליט לערוך פשפש קרביים – עלולה פרשת לק"ם להיות יותר פרשה בלאס מאשר פרשת השב"כ. נקודה.

מועדון שלושת ראשי ממשלתנו מכיל את זה שאינו יודע, זה שאומר שאינו יודע וזה שלא רוצה לדעת. פרס ורבין מחליפים תפקידים, בין שב"כ לאיראן, ואילו יצחק שמיר נאמן לעצמו ולתפקידו.

למראה השלושה מסתודדים מאחורי הכנפים של אל"ם אביאם סלע, השתמש השבוע מאן־דהוא בדימוי השאוב מחיל־האוויר: שמיר, פרס ורבין, אמר האיש, דומים לשלושה מטוסים הטסים במבנה מכונס על טיפות הדלק האחרונות. מבין גדול בטיס, לא בפוליטיקה.

פרשת פולארד אינה יכולה כמובן להתיר פטור בלא כלום את מישה ארנס. הרי זה כבר ברור שבתקופת שרותו בבטחון הוא היה ארנס מי שם ולא ארנס מישה. ואילו אריאל שרון, הנקי־לכאורה, סיפק את ההשראה לפיה ארצות הברית היא ארץ אויב. רק השבוע התבטא מר שרון ברוח גאולה כהן, שארצות הברית מעלימה מאתנו מידע בטחוני חיוני. לשרון יש ביקורת נוקבת ולולולית על אלה שנכנעו למימשל האמריקני, שיתפו עימו פעולה וחשפו בפניו לרווחה את החומר. התרפסו והסגירו.

חדלון (שלושת) האישים מביא, שוב מביא, אנשים טובים להמליץ בלהט על שינוי מבני בפיקוח על השרותים. להנרי קיסינג'ר מיוחסת האמירה, שאין נוסחה לקבלת החלטות חכמות. מדיניות, אמר קיסינג'ר, נשפטת לפי הצלחותיה ולא לפי השיטה בה נקבעה.

יועצים למודיעין, כמו מועצה לבטחון לאומי, לא יהיו אלא גוף נוסף הנדחק לתוך מערכת מסוכסכת של קבלת החלטות. הפזילה החקיינית אל עבר המבנה האמריקני מתעלמת מהיעדר סימטריה במבנה השלטוני. נשיא ארצות הברית רשאי ויכול להעדיף שר ולדחוק אחר. אני רוצה לראות ראש ממשלה בישראל מתעלם משר הבטחון, המפלגתי או הקואליציוני שלו, לטובת יועץ המודיעין שלו.

אין מבנה היכול לטבע האנשים. ויש לנו כיום אנשים רעים בסוף (!) הדרך.

לא יודע, אומר שאינו יודע, לא רוצה לדעת

אכן, שמענו עליו

לפני שנים נהג בטאון חיל־האוויר לפרסם פרופילים אנונימיים, וקולקטיביים במידה, אשר שירטטו את דיוקנאותיהם של דמויות בחיל. הפרופילים, שנכתבו על־ידי בחור ששמו אורי עמית, שירטטו קווי־מיתאר של בכירי החיל, באופן שגיבור הכתבה ייוותר כללי ומייצג. סוג של כתיבה עתונאית שרווח אז בעתונות המסחרית היומית.

בבטאון חיל־האוויר מיוני 1979 תחת הכותרת „עוד נשמע עליו" פורסם פרופיל של מפקד־טייסת אשר דמותו של סגן־אלוף דאז אביאם סלע נחשבה בו לדומיננטית.

להלן קטעים מהכתבה ההיא:

„נקדים ונאמר מיד לא סתם מפקד־טייסת, אלא אחד מעולה שבמעולים, אולי הטוב ביותר שיש לנו כיום. נאה מראה, ממוצע קומה, עיניים בהירות וחסרות תמימות, אי שם בתחילת שנות השלושים שלו... כמה שיותר יכתבו עליו או ידברו או יצטטו – כך טוב יותר. אפשר שזהו אחד הגורמים המדרבנים אותו להצטיינות כזו. הרצון להתבלטות: תן לאיש זירה להתבטא בה ואתה כבר תשמע ממנו.

„הכוח וחופש הפעלה שבידו מעניקים לו מרחב גדול להתבטא בתחום החוק שלו: כושר־המצאה, מקוריות, מחשבה מבריקה. נדמה כאילו הוא אוחז בידיו מין מקלע היורה הצעות ורעיונות. היעד הוא כמובן שיפור הגישה המבצעית...

„מתי התחילו להצביע עליו לראשונה כעל מפקד חיל־האוויר הפוטנציאלי? קשה להיזכר... כבר נמצאים כאלה המאתגרים אותו, שתפקיד מפקד החיל איננו התפקיד הרם ביותר שאפשר לשאוף אליו.

„כמו לכל אדם יש לו חסרונות משלו, חוסר רגישות למשל. ביום שבו הגיע לטייסת ונפגש עם האנשים, פלט אחד הצעירים: הוא מזכיר לי רופא־שיניים. מן הסתם התכוון לתחושת הריחוק והסטריליות הנושבת ממנו. עם הזמן התחלפה הרתיעה בהערכה רבה, אמון ואפילו שמץ של הערצה...

„אין בו רגישות לבני־אדם, לסיטואציות אנושיות, לרצונות של אחרים. אפשר שהסיבה היא הרגשת העליונות שהוא חש, המפריעה לו לראות באחרים אנשים בעלי כושר שיפוט ואבחנה או בעלי רצונות משלהם. כתוצאה מכך הוא נקלע לסיטואציות מגוחכות ומכאיבות או אפילו למשברי אמון...

„תפיסתו את דרך מחשבתם ומאווייהם של האחרים פשטנית ושטחית עד שלעתים נדמה שהוא רואה בהם רק מאריונטות דרמטיות, שאנשים כמוהו מושכים בחוטיהן...

„הוא עוד יגיע רחוק. במאבק הפסבדו־אבולוציוני שבו החזקים והמוכשרים מתקדמים והאחרים פורשים בדרך, הוא מוביל בראש. תוך כדי התקדמותו זו יוצא החיל נשכר מכל צעד מצעדיו. אין לנו ספק שעוד נשמע עליו".

שתי שפות

השר אברהם שריד כבר ידע בימי חלדו הפוליטיים כמה וכמה מאמרים עתונאיים טעוני זלזול ורשע. אבל, עם כל הכבוד והצניעות, אף עתונאי לא עולל לשריד במאמרו מה שעשה נשיא ביהמ"ש העליון מאיר שמגר בפסק דינו.

מלבד היות שריד שר משפטים, תיירות ומראשי המפלגה הליברלית שבליכוד, הוא מחזיק ברשיון עריכת דין. לאחר שיילכד הליכוד עלול מר שריד למצוא עצמו מחוץ לממשלה ואז, יום סגריר, ייכפה לשוב לעיסוקו.

מעט מאוד עורכי־דין מסתובבים בשוק מרוחים במחמאות כמו אלה שבהן מרח ביהמ"ש העליון את מר שריד השבוע.

בהתייצבות ההחלטית של שר המשפטים לימינו של ויליאם נקש, היה כדי להתמיה. לא יכול להיות, אמרו האומרים, משהו כאן מסריח. מישהו מחזיק את השר במשהו. מישהו לוחץ אותו איפשהו.

אני מוכן להסתכן ולומר, שהחלטת מר שריד היתה, מבחינתו, החלטה נקייה וטהורה משיקולים זרים לו. במהלך פרשת נקש יצא לי לשוחח עם גורמת מקורבת מאוד לאברהם שריד. במהלך השיחה עשיתי מאמץ מיוחד להתחקות אחר מניעיו לאמץ את נקש ולהתירו בקהל ישראל.

ההסברים, אחד יותר קיטשי מהאחר, נטפו שמנוניות. כל ההסברים כולם וכל אחד לחוד נגעו ללב, אבל אף אחד מהם לא נגע לעניין. לדוגמה: ויליאם נקש הורשע כדכוד שלא בפניו. משפחתה של אשת השר, הגברת רבקה שריד, ניהלה פעם משפט בעלות על דירה. מאחר שהמשפחה לא היתה מיוצגת על ידי עורך־דין, היא הפסידה את הדירה, בדיון שלא בפניה.

לאחר שנכשלתי בנסיוני להסביר לגורמת המקורבת, שלא דומה המשל לנמשל, ונוכחתי לראות איך מאמצי עולים בתוהו – הצעתי לבת שיחי הנכבדה, שוויליאם נקש יחזיר את הדירה למשפחת שריד ואילו משפחת שריד תחזיר את נקש לצרפת.

פסק־הדין המלומד שניתן השבוע על ידי ביהמ"ש העליון מדבר על בדיקה יסודית, שיטתית הוגנת. על הצורך לייסד החלטה על אדני נתונים רציניים. על הקפדה בעקרונות המנחים אמנות הסמכה.

הבעיה היא, שבית המשפט ושר המשפטים הנוכחי דוברים שתי שפות זרות זו לזו. ביהמ"ש העליון לא מסוגל להבין, וממילא להתרגש, מהסרט התורכי המנחה את מר שריד, ואילו מר שריד לא מבין מה ליפי־הנפש המשפטי בבואנו להכריע בגורלו של יהודי.

ויליאם נקש יוסגר לצרפת בסופו של הליך. אברהם (אמרתי לכם!) שריד יהיה חייב לעצמו ולתדמיתו שלא להתפלל חזק מדי לשלומו ובטחונו.

●

בית־המשפט קצב לשר המשפטים אפשרות נוספת להפעיל שיקול־דעת (מה שיקול? איזו דעת?). בטרם יקבל החלטה, יעתור בוודאי השר לדיון נוסף אצל הגורמת המקורבת. אילו היה השר שריד פתוח לייעוץ נבון, היה מקום להציע לו להתפטר ולתבוע בנזיקין את מי שמינה אותו לשר משפטים.

●

ההתקהלות האינסטינקטיווית של הנקשיסטים למיניהם – הרבנים ולדמן, דרוקמן ואחרים – חייבת לעורר התפעלות. שהרי לא די בכך שנקש הספיק לבצע (בזמנו החפשי) שוד אלים בישראל, שהוא ביצע רצח בשותפות עם שני ערלים, אלא שהאקדח באמצעותו רצח נמצא לאחר־מכן אצל אחת המארחות החסודות בבר של אחיו.

כולי פליאה על הרב דרוקמן. לפחות פעם אחת, בפרשת השב"כ, הסתבר שמתחת לכיפה הסרוגה מסתתר אצלו ראש קצת כחול – כלום אין הוא מבין על מה בדיוק מדובר כאן?

אמנון אברמוביץ'
דו"ח

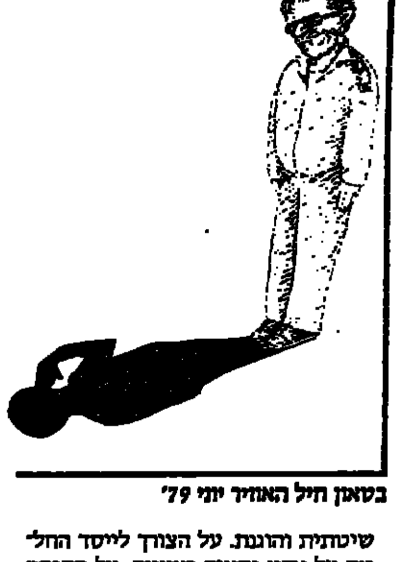

בטאון חיל האוויר יוני 79'

עו"ד ארנון: ספורטאי השנה

הבית ברחוב ארנון

לאחר שנתן פרסום לבקשתו לעמוד לדין, נשטף משרדו של עורך־הדין יגאל ארנון בעשרות תגובות אהדה והזדהות. יש משהו משובב ומלהיב בטריק כזה, שאיננו נטול אומץ־לכאורה והומור בעליל, ההופך אדם מחשוד למחשיד. במהלך הזה תרם עו"ד ארנון מונח חדש לפרוצדורה הציבורית הקדם־משפטית: כתב אישום נגדי.

ראש עיריית ירושלים טדי קולק, למשל, אהב מאוד את התרגיל. קולק, שבמשך חודשים הרגיש איך דמו נשפך ונפשו נוקעת, לחץ על פרקליטיו, אחד מהם עו"ד ארנון, להתיר לו לפנות בבקשה דומה, ושוכנע על ידי פרקליטיו לחזור על הרעיון הספורטיווי הזה.

יגאל ארנון, עורך־דין ואיש עסקים, הוא מההגונים והזהירים שבין עמיתיו לשורה הראשונה של עורכי־הדין בישראל. ארנון הוא יהודי מושחז, עם הרבה קסם ותנופה, בעל דעות פוליטיות נכונות, ובין שפעת לקוחותיו ניתן למצוא גם את הקיבוץ־הארצי.

כפוף לאמור לעיל, יהא זה מוגזם לייחס לו גם תמימות. במהלך שלו מראשית השבוע היה יותר הומור („לעמוד למשפט בפני בית דין של עתונאים") מאשר אומץ. משום שהבעיה האמיתית של עו"ד ארנון איננה העתונאי מוטי גילת אלא היוהמ"ש יוסף („מי אני בבללו") חריש.

כל אדם בעל חרדה מינימלית לשמו הטוב היה מעדיף ספק־זיכוי של בית־משפט על פני זיכוי ודאי של חריש. החלטה אפשרית של בית־משפט לפיה אין להשיב לאשמה על פני החלטה סופית של חריש לסגור את התיק.

ברצונו לראות את תיקו נסגר, מסתמך עו"ד ארנון, בין השאר, על יכולת מיצוי שיקול הדעת של היוהמ"ש פרופ' אהרון ברק שסגר בזמנו את התיק נגד ח"כ אבא אבן. מה לעשות שברק היה ברק ואילו דימויו הציבורי של חריש הוא דימויו הציבורי של חריש.

זו תוצאת מצב בו מתרוקן מעמד היוהמ"ש מסמכות ואמון. ויש רק להצטער שבמקום עורך־דין ארנון לא ניצב עורך־דין יודע אחד אשר תרם תרומה מכרעת למינוי חריש.

פניית עו"ד ארנון לעמוד לדין מכילה ביקורת ברורה על השפעתה, המאגית כביכול, של העתונות בכלל ועל החלטתו הצפויה של חריש בפרט.

מופרז ומגוגם. אין מקום להיסחפות. אילו העתונות השפיעה על מר חריש, מעבר ליכולתה לייד קצת את מצב־רוחו, הוא היה קם כבר מזמן ומתפטר.

הפגישה המכונה „לילית" היא התחלקות קלה של עו"ד רם כספי ובוודאי של יגאל ארנון, שלא היה אלא אינסטרומנטלי. וגם מי שרוצה לראות את הגדולים האלה, הכל־יכולים, בוכים פעם אחת – חייב להודות שמזומנת לו כאן אותה הנאה קטנה של חובב אגרוף הרואה את הצ'מפיון מנוצח בנקודות ולא בנוק־אאוט.

ההמלצה להעמיד לדין את משתתפי הפגישה „הלילית" נתקבלה על ידי חמישה פרקליטים מהצמרת המשפטית של המדינה. רשאי עו"ד ארנון לטעון, שגם הם נפלו קורבן להשפעת העתונות, ושתוכן הדיון אשר התלווה להמלצה על העמדה לדין משחק לטובתו, ושפרקליטות המדינה כבר נהדפה אחור (בפרשת השב"כ), ושמעורבותו בפרשה ההיא, בה החליף עם אנשי הפרקליטות אי־אלו מהלומות מילוליות, יצרה נגדו דעה מוקדמת – אלא שקשה היה לסלק את התחושה הציבורית אשר היתה מתלווה להחלטת חריש לדלג על המלצת החמישיה ולסגור את התיק.

בהמלצתה של לילי בורישנסקי, פרקליטת מחוז חיפה, שלא להעמיד לדין את ח"כ שלמה עמר וכן לנהוג כך עם משתתפי הפגישה „הלילית", יכול המעוניין למצוא סתירה. אך אפשר למצוא, אם תרצו, גם עקביות ראויה לשבח.

בשל הפרשייה הזו עצר יגאל ארנון את ריצתו לראשות לשכת עורכי־הדין. אם יוחלט להעמידו לדין, הוא יתפטר בוודאי מראשות הבנק הבינלאומי הראשון כדי שלא להביך את הבנק. נוסף לעגמת־נפש יש לפרשייה כזו גם נזק מיידי: הקליינטים־בכוח של עורכי דין מסוגם של כספי וארנון הופכים לקליינטים־בפועל גם מתוך מחשבה שעורכי הדין הללו יחלצו אותם מהעניין לפני משפט. והנה, הלקוחות־בכוח לומדים לדעת שאפילו את עצמם הם מתקשים לחלץ.

יגאל ארנון, כמו אף מכריו האישיים והמקצועיים, משוכנע בחפותו. אלא שההיגיינה הציבורית מתעכרת בשל התחושה, אמיתית או מדומה, לפיה הקטנים תמיד נדפקים, ואילו הגדולים איכשהו נחלצים. מה היא, אם כך, אי הנעימות הקלה של עו"ד ארנון לעומת ההיסטוריה?

אותו קטן, גם עורך־דין קטן, לא היה אולי מובא לדין על הבסיס העובדתי הנדון. זהו, אם תרצו, מחיר התהילה.

לאחר שצוטט כמי שמייחס לעתונות כוח אדירים, נשאל השבוע עו"ד ארנון אם היה מוכן לסגור את משרדו, לנטוש את עסקיו המסועפים ולעשות הסבה לעתונאות.

לשמע ההצעה הזו שיוותר מבטו חרדה גדולה בהרבה מזו שבה הוא מקבל את האפשרות שיעמוד לדין.

רק 116 ש"ח והמכונה בביתך

+4 תשלומים של 116 ש"ח כ"א

מכונת תפירה סופר אוטומטית עם זיג זג

* מכונת תפירה אוטומטית קלת משקל עם 3 מצבי מחט – מחט זוגית * תופרת קדימה ואחורה * זיג זג * לולאה אוטומטית * כפתורים * חכסנים * תפר שלישיה מחוזק לבדים סינטטיים * תפר נסתר * תפר אוברלוק * תפר גמיש * רקמה * רקמה חופשית * מונוגרמים *

מכונות תפירה – לכל מטרה!

brother "מספר 1 בישראל!"

להשיג בכל סוכנויות "BROTHER" בארץ וברשת חנויות אמפיסל BROTHER: מחסן אמפיסל (ישראל) בע"מ אמעל 3, קרית אריה פ"ת, טל. 9225621־03, תל־אביב: אלנבי 98, 612994. רמת־גן: ביאליק 11, 726739. ירושלים: אך ורק בסניף המלך ג'ורג' 8, 249773. חיפה: הרצל 31, 642235; שד' המגינים 37, 538629. נתניה: החלוצים 7, 24582. חדרה: הרברט סמואל 72, 31127; חולון: סוקולוב 63, 843767. באר־שבע: ההסתדרות פינת הפלמ"ח, 36833.

עורקים חסומים

בפקק הצפוני הספיקו למכור מכונית

מאת גדעון מרון

בפקק של יום שלישי בבוקר מכרו מכונית. נשמע מטורף? – עובדה. יום שלישי, 7.30 בבוקר. כביש החוף, מול "הרב־מכר". מאות מכוניות מדרום לצומת כפר־שמריהו. מאות מכוניות מצפון לצומת. כולן צריכות להגיע לעבודה בתל־אביב.

דרור קיקלר מנתניה, ספון בסוברו 75, על שמשתה פתק: "למכירה". כמה מסמן לו נהג החיפושית משמאלו. דיברו מה שדיברו, בערב סגרו עיסקה.

מן הסתם זה לא קורה בכל יום, לא בכל פקק. אבל בכל זאת, זו הוכחה כי בפקק טמון פוטנציאל גם למכירת מכונית – זמן יש בשפע.

יום שלישי, סתם בוקר פקוק, משמש מודל. נקודת פתיחה: צומת כפר שמריהו. זמן פתיחה: שבע בבוקר. כיוון: דרום.

הפקק היה מורכב מאין־ספור מכוניות שנסעו במהירות ממוצעת של 10 קמ"ש. בתוכן ישבו אנשים שרובם קראו עיתוני בוקר הפרושים על ההגה. בעניין הזה יש תהליך שחוזר על עצמו: ההוא בסוברו רכון על עיתון הבוקר, המכונית לפניו פותחת רווח של 10 מטר, ואז כל העשרים מאחוריו מתחילים לצפצף. זה מהסוברו נבהל, ואת המטרים הספורים עושה במהירות גבוהה משהותר בפקק.

בצומת גלילות המהירות הממוצעת יורדת ל־5 קמ"ש. זאת בשל כמות המכוניות הפונות מגזרת צפונה. כמעט בכל בוקר ניצב שם שוטר הרושם דו"חות לנהגים שאינם חגורים חגורות בטיחות. מטרים לפני הצומת ממהרים כולם לרכוס חגורה. מטרים אחריה, המשמעת מתרופפת.

יום שלישי, 7.40 בבוקר. מרחק שעוברים באמצע היום בחמש דקות לקח עכשיו 40 דקות. סף העירנות של האנשים נמוך. את עיתוני הבוקר גמרו. עכשיו, כשכולם ממהרים, הזמן רץ פתאום, אבל רק הזמן. מוסיפים לכך קרייני הרדיו של הבוקר, שבכל כמה דקות מזכירים "כמה זמן" נותר לאיחור.

מאחורי ההגה של רנו־5 לבנה יושב אמיר בכר, איש מכירות, תושב רמת־השרון. נוסע לתל־אביב. מספר כי עד לפני כשנה נסע לתל־אביב דרך כביש התערוכה. עתה, כשכביש זה עמוס לגמרי, הוא נוסע דרך כביש החוף. גם פה לא שפר מזלו.

אמיר מכנה את מצב התנועה בבקרים "תסמונת אנגינה פקטוריס" – מחלה המתבטאת בחסימת העורקים המובילים ללב כך שדם אינו יכול להגיע לאברים חיוניים. הפתרון למחלה זו הוא ניתוח שבו יוצרים "מעקפים". "ההבדל", הוא אומר, "שפה בכבישים בארץ עדיין לא נולד המנתח שמסוגל יהיה להתגבר על הבעיה".

מושא לקינאתם של "נהגי הפקק" הם הרכבים החולפים בנתיב הנגדי כלומר מדרום לצפון. נדמה שהם לא ממהרים לשום מקום, נוסעים במין נונשלנטיות מרגיזה. אתה מת להיות במקומם. אבל איכשהו תמיד מוצא עצמך בכיוון הלא נכון.

ביום שלישי האחרון מצאו עצמם כל מי שהחלו את "ויאה דולורוזה" הזו ב־7.30 בצומת כפר־שמריהו לאחר שעה וחצי, בצומת מלון רמת־אביב. בשעה וחצי אפשר להגיע מהתחנה המרכזית בתל־אביב לעכו. בשעה וחצי אפשר גם לחזות במשחק כדורגל שלם.

8.30 בבוקר זה כבר חצי שעה אחרי הזמן. מה שקורה כאן זה לא פקק, זה פשוט קטסטרופה. מה שהיה עד עכשיו תורים נהפך למין בליל של מכוניות חסר כיוון וצורה. הרמזור בצומת חדל לעבוד. עכשיו כל דאלים גבר. כולם מצפצפים, כולם מקללים, אף אחד לא מוותר.

שווה לעשות פעם מחקר סוציולוגי, על "בוגרי פקק יומי". נילי "בלי שם משפחה בבקשה", אוטוביאנקי אדומה, פקידה במשרד ממשלתי. "מאחרת כרגיל" כדבריה. יוצאת מביתה ברמת־אביב ב־7.30, מגיעה למשרד ב־8.30, עד 10.00 לא מתפקדת. "זה מתחיל בהתנצלויות יומיות לפני הבוס, אחר־כך לוקח שעה להתגבר על הרוגז והעצבים".

למה שלא תצאי חצי שעה קודם?

"השאלה הנצחית. כל בוקר אני מבטיחה לעצמי, אבל למחרת בבוקר מושכת עוד שעה פינוק".

בצומת רמת־אביב היו "מלכי הפקק" דווקא נוסעי התחבורה הציבורית, אלה שבשעות נורמליות מתקנאים בנהגי המכוניות הפרטיות. להם יש המסלול שלהם, הימני, מסומן בצהוב. שם הכל זורם. אם כבר מדברים עליהם, אי אפשר שלא להזכיר את "גנבי הפקק". תופעה הולכת ומתגברת ככל שהזמן זוחל. כל כמה דקות סוטה מכונית ממסלולה, לנתיב הצהוב, "וגונבת קטע" במהירות מסחררת, בתקווה שלא להיתקל בחוק.

ביום שלישי זה הלך. הבעיה היא דווקא לחזור לפקק אחרי הבריחה בגנבה. זה נסיון המלווה בדרך כלל בצפצופים נזעמים וקללות של "הפראיירים", שומרי החוק.

ב־9.00 מגיעים לצומת קרליבך. הסיוט נגמר, לעת עתה. ב־5.00 אחר הצהריים נוסעים הביתה, צפונה, צפונה. מתברר שעוד פעם הכיוון לא נכון. מנסים להתחכם ובצומת התערוכה פונים ימינה. איפה טעינו?

בשש בערב תפסה אותנו החשכה ליד "הכפר הירוק". לעומת הבוקר, אנשים יותר נינוחים, מאפשרים לעצמם לצאת מהמכוניות, להתמתח, להחליף מלים.

הפתגם הערבי העתיק "החפזון מהשטן" הוא בטח תולדה של פקק כזה.

6.30 ליד ההסתעפות של רמת־השרון. טור עקוב של אורות־בלמים אדומים מרצדים באפלה.

בהימור על הכניסה לתל־אביב הנהג תמיד מפסיד

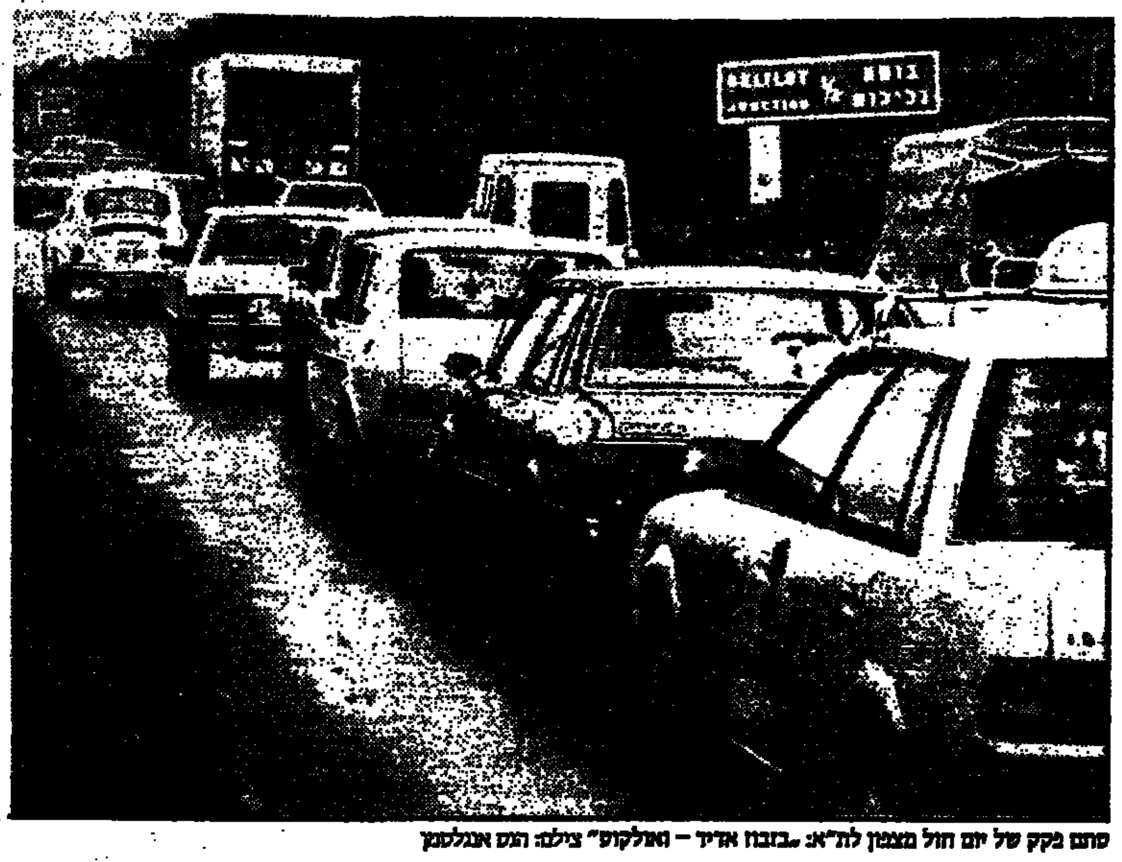

סתם פקק של יום חול מצפון לת"א: "בזבוז אדיר – ואולקוס" צילום: הנס אנגלמן

מאת ראומה זיסקינד

07:30 בבוקר, כבר סיגריה שניה. בתוך הקופסה הממונעת נשמע הדיווח ממעוף הציפור של המטוס הקל: "טור ארוך של מכוניות בכניסה לתל אביב מכיוון דרך חיפה". בתנועה עצבנית מעביר הנהג תדר, לשמוע קצת מוסיקה במקום את פטפטיו של השדר. "הוא מרחף לו שם למעלה ומספר לי על הפקק"...

השעון מוסיף לתקתק את האיחור לפגישה שנועדה לשמונה בבוקר. הנהג מצטער שלא בחר לנסוע דרך צומת הכפר הירוק. במשחק ההימורים – הכניסה לתל אביב – הנהג בדרך כלל מפסיד.

דרך התלאות של הנהגים המגיעים לתל אביב מכיוון צפון חוזרת על עצמה יום־יום. במבחן הסיבולת הזה משתתפים בוקר־בוקר בשעות השיא – 07.30–09.30 – 7000 נהגים בכל שעה.

הסטטיסטיקה, כפי שמציג אותה שלמה פלדמן, מהנדס התנועה של העיר המאוחדת – תל אביב – מראה שכשלושת אלפים כלי רכב מגיעים לתל אביב מדרך חיפה בכל שעת שיא, אלפיים כלי רכב מדרך אשכול ואלפיים כלי רכב מכיוון הרצליה־קרית שאול.

הסיכום של שעות הלחץ: כארבעה עשר אלף כלי רכב מכיוון צפון. אלו מגיעים מהגזרה הצפונית של המטרופולין – תל אביב – הכוללת ארבע רשויות מקומיות: הרצליה, רמת השרון, רעננה וכפר סבא.

עליהן נוספות נקודות ישוב קטנות יותר: כפר שמריהו, רמתיים, כפר מל"ל ורמות השבים. תרומה נוספת לשערי העיר הפקוקים מספקת גם הפריפריה הצפונית יותר: נתניה בצפון ותושבי יהודה ושומרון מהכיוון הצפון־מזרחי.

הבעייתיות של הקשר התנועתי בין תל אביב והשלוחות הצפוניות נובע בין השאר מהשימוש הניכר בכלי רכב פרטיים. 15% מכלי התחבורה המגיעים לעיר בדרך חיפה הם רכב ציבורי המביא לעיר 65% מהנוסעים. לעומת זאת, 85% מכלי הרכב הם מכוניות פרטיות המביאות לעיר 35% בלבד מכלל הנוסעים.

"המאפיינים המיוחדים אזורים אלה הם הגידול באוכלוסיה בעשר השנים האחרונות, רמת מינוע גבוהה שבה לכל משפחה בממוצע רכב אחד לפחות, וגם מספר התושבים באיזור זה המועסקים בתל אביב גבוה מאוד. בפריפריה הצפונית אין מוקדי תעשיה גדולים והרוב מוצא את התעסוקה בתל אביב", מסביר דני הולצמן, מנכ"ל נתיבי איילון.

אף על פי כן, לא נעשה הרבה בפיתוח התשתית – סלילת כבישים ובניית מחלפים – באיזור שמצפון לתל אביב. פרוייקט איילון הספיק לפתוח את הכניסה הדרומית לעיר. גם מחלפים כמו גנות ומסובים מקלים על ויסות התנועה בדרום. אבל בשלוחה הצפונית של תל אביב לא נעשה רבות. תכניות – יש.

בפועל, לחץ התנועה הוא על תל אביב. אבל מהלחץ הזה מוטרדים ראשי העיריות והמועצות המקומיות שמהן זורמת התנועה לתל אביב. אלי לנדאו, ראש עיריית הרצליה, אומר שהוא לא צריך שלט־רחוק ומסך טלוויזיה במעגל סגור כדי לדעת מה קורה לתושבים שלו העוזבים את העיר לעבודה בבוקר, ומה קורה להם בדרך.

נתונים סטטיסטיים על התנועה היומית של תושבי עירו ללחץ התנועה בכניסה הצפונית לתל אביב אין ללנדאו. אך יותר מנתונים ומספרים מטריד אותו שתושב הרצליה "צריך להקדיש לפחות שלושת רבעי שעה כדי להשלים חמשה־עשר ק"מ בלבד עד שהוא מגיע לתל אביב.

"אנו עדים בכל יום לקטסטרופה תעבורתית. כביש חיפה־תל אביב עמוס. הלחץ בו הוא בלתי נסבל. אנשים מגיעים לעבודה עצבניים, מתבזבזת אנרגיה אנושית ואמיתית של רכב ודלק והסיכום של בזבוז זה מגיע לסכומים אדירים".

התגובות של התושבים מגיעות אל ראש העיריה: "התושבים ממש מיואשים. זוהי מדינה שבה זעם התושבים יוצא אצלם אולקוס. בכל מדינה מתוקנת, לא רק ראשי ערים אלא גם אזרחים נזעמים יוצאים מרכבם ולא זזים עד שלא מתקבלת החלטה חיובית שתאפשר רמת חיים מתקבלת על הדעת".

מבחינתו "הבעיה העיקרית היא ציר חיפה תל אביב. הרבה מהנהגים מוצאים את דרך המילוט שלהם בכביש הנוסע בהרצליה פיתוח, אבל התנועה שם מסכנת את הילדים בשעה שהם הולכים לבית הספר. אני מתכוון להפסיק את זה ולהפוך את הרחובות שם לחד־סיטריים, כך שלא ייכנסו להרצליה פיתוח".

07:30, כבר סיגריה שניה, "טור ארוך של מכוניות בכניסה לת"א מכיוון דרך חיפה", מדווחים מן המטוס הקל. הנהג מתעצבן: "הוא מרחף לו שם למעלה ומספר לי"...

בינתיים הוא מקפיא את התכניות שלו, אבל דורש פתרון מהיר של המצוקה. מה שמבהיל אותו זה לא חוסר הרצון להשקיע בציר המרכזי של מדינת ישראל, הוא כביש חיפה־תל אביב, "אלא הבירוקרטיה שצריכה להתכנס תחת קורת גג אחת כדי להחליט החלטה חיונית: להמשיך את נתיבי איילון עד הרצליה, לאורך פסי הברזל הקיימים, כך שהבעיה תיפתר בחלקה הגדול".

אלא שלפי התכניות המאושרות תקציבית, המשך פרוייקט איילון עדיין לא מגיע עד להרצליה־צומת אכדיה. גם דני הולצמן מנתיבי איילון אומר כי "חייבים להמשיך את הפרוייקט לכיוון צפון".

הוא אומר: "בשלב זה, אנחנו נמצאים בעבודה על הקטע בין גשר ההלכה לדרקה. באפריל 1987 תתחיל העבודה על הקטע מדרקה עד גלילות. זה יביא לכך שפרוייקט איילון יתחיל להתחבר לאזור הבעייתי. מעבר לקטע הזה, שיושלם תוך שנתיים וחצי עד שלוש שנים, עדיין הפרוייקט לא מתוקצב".

דרך נוספת לשינוי התשתית התחבורתית היא הוספת נתיבים על ציר חיפה תל אביב, מצומת כפר שמריהו דרומה עד צומת גלילות. לנדאו אומר שאם "למדינה אין כסף, אפשר להפוך את הקטע של הכביש בין הרצליה לתל אביב לכביש אגרה. כל מי שיסע בו, ישלם 10־20 אגורות. כעבור חצי שנה יהיה התקציב הדרוש, או להמשך פרוייקט איילון או להרחבת הנתיבים, או לשניהם גם יחד".

טולו שניר, סגן מנהל מע"צ (לכבישים), אומר כי "הקטע של כביש חיפה בין צומת גלילות להרצליה יורחב מארבעה לשישה נתיבים. פרוייקט זה אושר לעבודה משנת התקציב הקרובה – אפריל 1987".

אפשרות להקלה על ה"פקק הצפוני" מסתמנת גם בעודך התחבורה של צומת הכפר הירוק. לצומת זה מתנקזת תחבורה מרמת השרון, מהרצליה וגם מיהודה ושומרון. הפתרון המיידי הוא הקמת גשר עילי מעל הצומת שיאפשר הזרמה של התנועה.

ראש מועצת רמת השרון, משה ורבין, מעריך שבצומת זה עוברים בכל בוקר כשלושים אלף כלי רכב. בעיית התחבורה היא הבעיה הסביבתית מספר 1 של רמת השרון. כל אזרח שני עושה את הדרך הזו לפחות פעם ביום. "המצב יהיה קשה בהרבה כאשר ייפתח המשך הכביש חוצה שומרון, כאשר תנועה רבה מההתנחלויות ומהכפרים הערביים תתנקז לצומת מורשה, ומשם גם לצומת רמת השרון".

לטענתו, האישור להקמת הגשר העילי הואץ לאחר "שמועצת רמת השרון הודיעה שהיא מוכנה להשתתף במימון של הגשר העילי מכספי המועצה. בסך 200,000 דולר. אלא שהעבודות יימשכו לפחות שנתיים, וגם פתרון זה אינו מושלם כיוון שהלחץ יועתק לצומת הבא, צומת הפיל וכביש התערוכה".

במע"צ אומרים שהוקצו שני מיליוני שקל לשלב ראשון של ביצוע. פתרון חלקי בלבד, אם כי נראה לעין. "צריך להפסיק כל השקעה ציבורית בכל האזורים שמצפון לירקון ולהשקיע רק בפתרון בעיית התחבורה. מצפון לירקון יש בעצם עיר חדשה, שהיא גדולה מתל אביב, הכוללת את רמת השרון, שיכון דן, תל ברוך, הרצליה ורעננה. אבל לכל הגוש הזה לא מתייחסים כאל מטרופולין", אומר ורבין.

את התקווה תולים ורבין, לנדאו וגם הרלצמן, בנתיבי איילון. אלא שהפרוייקט אמנם מצפין אבל השלמתו היא ענין של שנים. בינתיים, הפתיחה של איילון בקטעים שהושלמו הביאה לידי כך שנהגים רבים נטשו את כביש גהה. ההערכה היא שכ־4000 כלי רכב עושים זאת בכל יום. כתוצאה מכך שוב נוצר לחץ בכביש חיפה הנכנס לתל אביב.

"זוהי תנועה חדשה לחלוטין שלא היכרנו עד כה", אומר דב בן מאיר, שהוא גם ראש אגף התנועה בעיריית תל אביב. "דרך תל אביב נכנסת או עוברת מדי יום מחצית התנועה בישראל, כארבע מאות אלף כלי רכב. נתיבי איילון לא פתרו באופן מוחלט את בעיית הרכב הנכנס לתוך העיר. הבעיה של ה־rushhour היא בעיה שקיימת בכל עיר גדולה בעולם. ניו יורק, דיסלדורף וגם תל אביב".

לדבריו, הבהירה של מכוניות לנטוש את כביש גהה נובעת מכך שהתנועה על כביש זה אינה זורמת בקלות ומע"צ עדיין לא השלימה את התכנית של הקמת הגשרים העיליים במחלפים בצומת אלוף שדה, צומת בר אילן וצומת גבעת שמואל.

במע"צ אומרים שהעבודה בשלושת הצמתים הללו מתוכננת לשנה הקרובה. היא תחל בשלבים, כשחלקם של הגשרים העיליים מאושרים לתחילת עבודה, חלקם עדיין לא.

שר התחבורה, חיים קורפו, שנתן עדיפות לפתרונות התחבורה למטרופולין התל אביבי ולפרוייקט נתיבי איילון, מבטיח שהמחלפים החסרים בכביש גהה ייבנו במהירות האפשרית ו"כביש גהה יהיה ללא רמזורים". הוא אף עומד על כך, שכביש איילון לא יהיה מיותם, אלא ישתלב בעורקי תחבורה אחרים בכיוון הדרומי של תל אביב יפו.

מהנדס התחבורה, נתן תומר, יועץ התנועה והתחבורה, אומר שיש פתרון מוכר: "נתיבים מתחלפים". נתיב שנועד לנסיעה מדרום לצפון, ייהפך בשעות הלחץ לנתיב נסיעה מצפון לדרום.

עד לא יד

שינויים בסדרי התנועה
בחג הפורים - יום ראשון 15.3.87

לרגל סגירת רחוב בן־יהודה ביום א' 15.3.87 (פורים), בין השעות 10.30־15.00 (לערך) - בקטע בין רח' יודדי הסירה מצפון - רח' פרישמן, מנדלי מדרום - יחול שינוי במסלול הקווים:

קו 4 – יקוצר
יסע עד רח' אלנבי פינת הרברט סמואל, תחנת מוצא תקבע ברח' יונה הנביא (בין הרברט סמואל ורח' הירקון).
תחנת קליטה תקבע ברח' יונה הנביא פינת אלנבי.

קו 9 – יהפוך סיבובי
מדרום מארלוזרוב ימינה לדיזנגוף וממשיך למסוף רידינג.
מצפון מהמסוף דרך רח' דיזנגוף, שמאלה זבוטינסקי, ימינה יהושע בן נון וממשיך במסלולו.

קו 10
בת־ים עד בן־יהודה פינת שלום עליכם במסלולו הרגיל, מבן־יהודה ימינה לשלום עליכם, ימינה בוגרשוב דרך טשרניחובסקי, דיזנגוף, ריינס שד' ב.ג. ובמסלולו הרגיל.
מעיריית ת"א עד רח' ארלוזרוב פינת דיזנגוף ללא שינוי, שמאלה לרח' דיזנגוף, פינסקר, בוגרשוב, בן־יהודה ובמסלולו הרגיל.

קו 55
מגבעתיים מארלוזרוב ימינה לרח' דיזנגוף - עד מסוף רידינג.
ממסוף רידינג עד זבוטינסקי ללא שינוי, ממשיך ברח' זבוטינסקי, ימינה ליהושע ברנון, שמאלה ארלוזרוב וממשיך במסלולו.

★ קו הסעות מיוחד 0 (משעה 09.30)
שרות הסעות מיוחד – קו 0 – יופעל מאזור מגרשי החניה של גני יהושע - גני התערוכה, לאזור הארוע (דיזנגוף־נורדאו) - ולאחר הארוע, חזרה למגרשי החניה.

נקודות יציאה
בכניסה הראשית של הלונה פארק, תחנה נוספת בכניסה הראשית של גני התערוכה - דרך שד' רוקח, רח' התערוכה, דיזנגוף, שד' נורדאו פינת דיזנגוף (תחנה סופית - מול מגרשי החניה).

חג פורים שמח ונסיעה מהנה

هكذا من الأصل

שלישיות באויר

מאת דוש

1 עצם בגרון

אני מבקש לציין שלמרות הכותרת המחשידה, אין זו סאטירה או סיפור בדיוני כלשהו. מדובר באירוע אמיתי שקרה.
הפרטים המדוייקים שמורים אצלי ואשמח למסור אותם לכל מי שיפנה אלי.
הפרשה התחילה „באחד האמשים" כאשר קרוב משפחה שלי אכל ארוחת־דגים ונתקעה עצם בגרונו. כל הנסיונות להוציא אותה עלו בתוהו. הנפגע דיבר ותיפקד, אבל העצם, תקועה עמוק בבית הבליעה, הציקה לו ונוצר מצב חרום. בשעה עשר בקירוב נלוויתי אליו, כדי לחפש עזרה רפואית.
ניגשנו לתחנת העזרה הראשונה של מגן דוד אדום. העובד התורן ביקש מהאיש עם העצם בגרון למלא שאלון. אחר כך הודיע שאין אצלם טיפול במקרים כאלה ושלח אותנו לבית החולים. נסענו לשם והתייצבנו בתור לחדר המיון. הפקידה רשמה פרטים חשובים על האיש עם העצם בגרון, כולל שנת לידתו של אביו והתאריך עלייתו ארצה.
בסוף הגענו לרופא. לשווא. בלי להציץ בגרון, הדוקטור הצהיר שאין לו המכשיר הדרוש כדי להוציא את העצם ויעץ לגשת לבית חולים אחר.
נסענו לבית חולים אחר וניגשנו לקבלה. האיש עם העצם בגרון מילא את הטופס מס' 3 ואחרי טיול ארוך בפרוזדורים ועליה לקומה החמישית, התיישבנו להמתין לרופא מס' 2. כעבור זמן לא מבוטל הוא הגיע ובפעם הראשונה מאז התחלנו להתרוצץ, היתה התייחסות לגופו של ענין. בלי שום מכשיר מתוחכם, בעזרת פינצטה פשוטה, הרופא שלף החוצה את העצם. עוד נותר לנו לגשת לפקיד שמילא טופס מס' 4 וגבה מאיתנו 16 שקלים חדשים.
הסיפור נמשך כשעתיים וחצי, הודות לעובדה שאנו גרים בלב העיר, היה לנו רכב וידענו לתפקד ביעילות. תושב מהפרברים, עם עצם בגרון וללא תחבורה פרטית, היה מבלה לילה ארוך של סיוט בין הענפים הנוגעים – והלא נוגעים – בדבר.
זו היתה תקרית שהסתיימה בטוב. עם זאת, טרם התאוששתי. בכל אשר קרה ולא קרה באותן השעות הנגלמה תהום מפחידה של טימטום, אדישות וחוסר יעילות. חברה, שאינה מסוגלת לדאוג לעצמה ולהבחין בין טפל לעיקר.
אם לא ישתנה משהו יסודי בהקדם – ומי יעשה זאת ואיך? – אנחנו נידונים להיחנק מהעצמות הרבות התקועות בגרוננו.

2 מתיחה

לשמחת הסיפור הקודם, העצוב, הנה קטע הומוריסטי מובהק.
כתבנו לעניינים מודיעים מוסר שנודע לו ממקור מוסמך, כי לא מכבר נתפס בארץ מרגל מסוכן, ישראלי ממוצא אמריקני, שהופעל על־ידי שירות הביון של ארה"ב.
„מה אתה שח", פרץ כתבנו בצחוק, „איזה סודות מחפשת אצלנו אמריקה? הרי אנחנו מוסרים להם מרצון את הכל מה שהם מעוניינים לדעת".
„לא חשוב", השיב המקור בסבר פנים חמורות, „זה ענין עקרוני. מרגל זה מרגל. הוא נתפס על חם והועמד לדין. לפני כחצי שנה קרה מקרה דומה. שמנו יד על מרגל לובי, שפעל עבור הסובייטים. הוא נשפט ויישב בכלא עד סוף ימיו".
„אבל זה לא אותו דבר", טען כתבנו, „קשה להאמין שהסוכן האמריקני ההוא התכוון להזיק לנו".
„איפה חוש הצדק שלך?", נזף בו המקור, „אפילו האמריקנים עצמם מכים על חטא ודורשים להעניש את האחראים להפעלת הפושע".
כתבנו לעניינים מודיעים המהם: „מוזר, אבל אני מקווה שבית המשפט הישראלי גילה הבנה לנסיבות המיוחדות וגזר על הסוכן ענש קל יחסית".
„התפלא", הגיב המקור, „האיש קיבל מאסר עולם".
„לא יתכן!", זעק כתבנו ביאוש, „עונש זהה לאוייב ולידיד? זה טירוף!".
המקור המוסמך חייך חיוך רחב. „נו, איך סידרתי אותך? טיפש שכמוך, כבר התחלת להאמין שדבר כזה יכול לקרות. זו היתה מתיחה לקראת אחד באפריל".

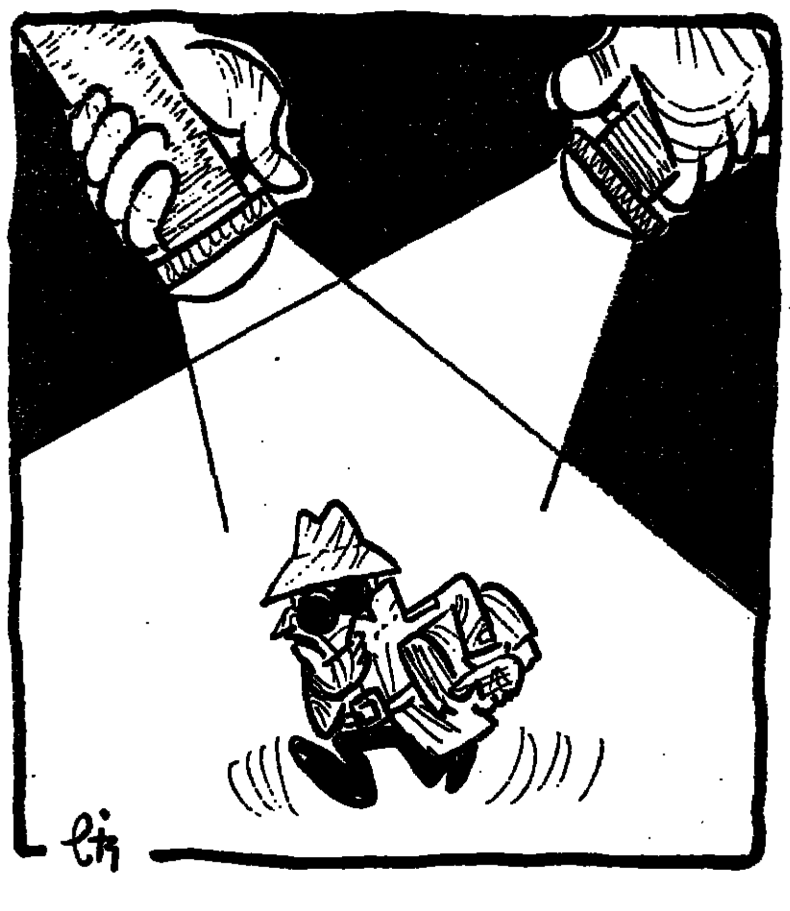

3 לבריאות!

בבריחה מן המתחים הפוליטיים הבלתי נסבלים, ניתן למצוא מיפלט מרגיע בנושא ה„איידס".
החולי הנורא הזה לא בא כהפתעה. לפחות לאלה מאתנו, שהכרנו את פני העולם לפני שנות דור. השאיפה האנושית הטבעית להשתולל בענייני מין היתה או מרוסנת על־ידי מחלות מדבקות אחרות. העגבת, למשל. קשה היום להמחיש את אימת המכה הזו. היא היתה נפוצה למדי. יכולת לזהות את הנגועים ברחוב, על־פי הליכתם האופיינית.
כדי לסבך את העניין נוצרה סביב המחלה הילה ספרותית. במקרה, או שלא במקרה, רבים מן האמנים החשובים נלכדו בספירוכטה ורווחה הדעה כי החיידק הפאטאלי, שמדקיף את המות, מגביר את כושר היצירה. סופר הדור, תומאס מאן, הקדיש לאמונה זו רומן נפלא, „דוקטור פאוסטוס".
הפחד מעגבת ומאחיותיה הפחות קטלניות הספיק כדי לצנן את ההתלהבות למגעי מין בלתי סדירים. עד שחלה תפנית. המדע הרפואי התמודד עם האתגר וניצח. נמצאו תרופות למחלות.
יחד עם גילוי אמצעי מניעה יעילים, נפרץ הסכר והתחיל להיות שמח. נפתח פסטיוואל המתירנות המינית, בולל כל הוואריאציות השונות והמשונות.
החופש מהעונש ומהפחד היה קצר ועומד להסתיים לנגד עינינו. האיזון המסתורי בעד־ימי אנוש – ביאולוגי או תיאולוגי, לפי רצונכם – יצר סכר חדש לשיטפון ושמו איידס.
אנחנו ניצבים על סף תקופה מרתקת: מירוץ דראמטי בין האימה לבין המדע. בתור אופטימיסט מושבע, לטווח ארוך אני מהמר על המדע. אבל נצחונו המיוחל יבשר סיבוב נוסף בנוסח חד־גדיא...
ההרהורים הללו מחזירים אותנו אל נקודת המוצא, אל המתחים הפוליטיים. לאחרונה נוצרה מתירנות חדשה בתחום האינפורמציה, על פי הסיסמה „הציבור רשאי לדעת". פירושה התמכרות כפייתית למתרחש הסנסציוני, באמצעות התקשורת.
העונש לא איחר לבוא.
מתברר כי הרוב המכריע של האינפורמציה השוטפת מרגיז, מייסר, מטריד. רופאים מכובדים טוענים שהמתח החדשותי המתמיד גורם בגוף האדם הפרעות חמורות. מאיים עלינו מעין „איידס" – להבדיל – בצורת „מחלות הלחץ" ההולכות ומתפשטות. תקלות קטלניות בתיפקוד הלב וכלי הדם, החלשת מערכות ההגנה, מול מזיקים אלימים שמחכים בפינה. אולי החשש מהם יחזיר את האיזון שהופר.
תהיו בריאים!

יעקב ארז
אגדה לילדים

בולי ערדליים

ימים קשים פקדו את אייזיק אנליטוס. ימי מצוקה וסער. נמשיו, שעדיין העידו על ימי בחרותו, הלכו והחווירו. הוא היה מדולדל בלורית. כאשר מצא עצמו בטבורה של קלחת רוחשת, נאבק בגלי ביקורת שהובזקו מן הגבעה בקרת ומן העימות בבית.
בימים שכאלה לא התרפק אייזיק אנליטוס על ימי בחרותו המופלאים. אך לפני שני עשורים היה תרחיש טראומתי אחר בסוכתו של האיש החכם וטוב הלב, שנאסף אל אבות הילידים, ועתה באו לפקוד את זכרו. וייצדור, שהיה אז נטול טיבה, ניצב בין הנחשונים מקרב שרי האלפים והמאות שבאו והתריסו. בני שבטו של וייצדור, ילדי טיפוחיו שנשאו כנפיים והוליכו נשרים ועיטים, שבו עתה אל לשבתו של אנליטוס, כדי לחשוף את צפונות לבם.
הנסיבות היו שונות אבל התדהמה דומה.

גיבורי החיל התייצבו מאחורי בן שבטם, שכבודו נפגע ומעמדו כורסם, ואת ראשו ביקשו שועי הקרת הגדולה. כבו בעת קרב, תמרנו כדי לסוכך עליו. הגיחו בדימדומים אל אנליטוס, ועשו זאת באומץ, חוצפה והעזה. ניפת האיום לא נעדרה מן הטיח הקשה. גם מראיו הגדול ולבן השיער מחבצלת השרון ביקש לנונן על המינוי. רק הנשר רם הכנפיים נותר דומם ואילו אייזיק נקלע אל בין המצרים. באיים קמה חזית אחידה של בני החיל ואילו הקרת הגדולה, כבדרה נפגע.
סופת ההוריקאן טלטלה שוב ושוב את סוכות הילידים. לומבארד קראו לרוח הגדולה שבאה, על שמו של מחוללה. צמרות דקלים התנדנדו כמו לולבים. סוכות נעתקו בסער ורוחם של הילידים רגשה. תדיר פוקדים הוריקאנים ורוחות ציקלון את המרחבים. בריזה משיבת נפש לא היתה זה עידן ועידנים.
בפרוס האביב, כאשר שבו הלילות לסעור, נתכנסו זקני העדה והצטופפו מול האח הבוערת. הם דשו באירועי העיתים, היו דעה ותרמו מידע.
„דוק" עגול הפנים שב והצטרף לעדה. ירחים רבים עשה בקרת הגדולה, למד את אורחות הממשל וסבכי הגבעה. הכל החרישו כאשר דבריו המדודים נשמעו. הוא דיבר באפי המדיף, הממונה עכשיו על המחצבים, ועל עלילותיו הסוערות אשר יונצחו בדברי ימי הילידים.
„דוק", כמו רעיו שבעי האירועים והמעש, התקשה להסביר את פשר התקלה, כיצד איש רב בישורים כאפי המדיף, לא שלט באירועים ובתרחיש. דעתו היתה נחושה והמלצותיו מקבות. מישהו ניסה בקול הססני להסביר כי אפי המדיף ספון היה באותם ימים במיטת חוליו, והחלואיו הגבילו את פעילותו.
„בולי ערדליים, נושא כליו של אפי המדיף, סייע לו וסעד אותו בימי חוליו", פתח הזקן שקנה מקסרות חיזון נעוץ תמיד בין שיניו הרופפות. „בולי היה קצר רואי, חד חוטם ובעל גולגולת תלקה. דרך ארוכה עשה עד אשר פגש באפי. תחילה היה מן המבדדים בעם. איש העגבניה והגזר. הדעים בקולו המזמר. אחר כך שינה את אורח חייו, עקר אל מעבר לים, הסתגר בין כותלי מיכללה ששמה היה למושג. הוא הוסיף בינה ודעת, עשה חיל, אך ידידיו הוסיפו לקרוא לו 'בולי ערדליים'. כאשר שב לאיים, הצטרף לצוותי ההוגים. תוים מבינתו ומלקחי דברי הימים. אפי מצא בו רע נאמן ואיש ספר. אך הניסיון האדיר של רב העלילות, והידע שתרם לו איש המיכללה, לא מנעו מחדל.
„שמו של בולי ערדליים בא לו בימי בחרותו, כאשר פיזז עלי בימות, הרבה לפני ש'המנפים של ברוך' הרטיטו את צעירי הילידים. לא בשל כפות רגליו הגדולות והשרטוחות זכה לכינוי, אלא בשל דבר שיר. עכשיו אין הוא פוצח עוד בזמר. פרשת לומבארד פגעה בו קשות. אפי המדיף זכה בבהונה. צחור השיער, שפניו כפני אל יווני, לא הפקיד את ידידו משכבר, ובמהגו התעלם מן הביקורת והתנגדות עמיתיו הנגידים. רק 'בולי ערדליים' מחפש את נתיבו", חתם הזקן בעל מקטרת החיזון את סיפורו.
לא אחת, במעבה הג'ונגל או במרחבי הסאוואנה, ניתקת חיית־יער מן העדר. נשארת בודדה, בוהה ותוהה בישימון, תרה אחרי להקה ומחפשת מוצא מן האבדון. גם אחרי ההוריקאן הגדול, הקרוי על שמו של לומבארד, מתגו אישים תוהים, כמו חיות יער תועות, ונגידים שלא השכילו לתור אחר מוצא.
סבלם ומצוקתם גברו בכל שנקפו הימים, כשההוריקאן שב והיכה במרחבים והסער רגש והתגבר.
כל מי שמאמין כי יש דמיון בין סיפור זה לבין מאורעות אמיתיים – עושה זאת על אחריותו האישית.

פסוק השבוע

שר התחבורה חיים קורפו בדיון בכנסת: אילו כל אחד מחברי הכנסת היה מדבר רק על מה שהוא מבין, היתה הרבה שתיקה בבית הזה.

אומרים השבוע

ענת עצמון: „אני אתקע לו את הסיגריה בעין"

בהלת האונס בתל־אביב מתחדשת, כנראה. בקושי הספקנו לשכוח את האנס מצפון תל־אביב והאנס האותלטי והאנס התיאטרלי והאנס הדרומי, שלא לדבר על האנס האדיב והאנס הבכיין מן העבר היותר רחוק – וכבר פועל או פועלים, מנוולים חדשים, שבקצב הזה לא יוותרו כינויים בשבילם.
המיקרה המזעזע ביותר אירע בראשית השבוע: גבר עקב בשעת חצות אחר צעירה שהלכה לביתה, בקירבת קולנוע „תל־אביב", התנפל עליה, גרר אותה לחצר ובאיומי אולר שהצמיד לגרונה ביצע בה את זממו. נכון לעכשיו, האיש לא נתפס.
ענת עצמון, פרט להיותה שחקנית יפה – שאף גילמה בסרט „עדות מאונס" דמות של עדת שמיעה לאונס – היא גם צעירה תל־אביבית המתגוררת לבדה בדירה במרכז העיר („באיזו קומה? לא בקומת קרקע. בעצם לבד צריכה להיות מטורפת לגור בקומת קרקע"), לא כל־כך רחוק מזירת האונס האחרון.
„יש לי מכונית", מפרטת ענת עצמון את אמצעי המיגון שלה, „ואני ממש משתדלת להגיע עם המכונית לכל מקום שאני הולכת אליו. אבל האמת היא שאני בפירוש חוששת, ברגעים הללו של מעבר במקום חשוך. מה עדיף? אסור לי לגלות. אבל כאשר אני הולכת בחשיכה, אני משתדלת לעשן – כדי שאם מישהו יתקרב אלי ויתנפל עלי, או יעשה לי משהו, אז אני אשרוף אותו, אתקע לו את הסיגריה בעין. זה נשמע נורא?
„חוץ מזה, אם אני צריכה ללכת ברחובות ואני בלי המכונית, אני תמיד מבקשת שילוו אותי. מה שבטוח".

ד"ר שלמה מעיין: „ייתכן שחלק מפניקת האיידס הוא בגלל העיתונות"

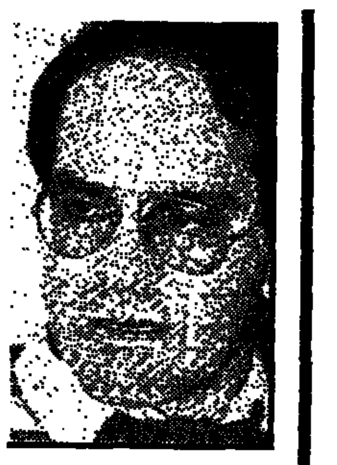

משרד־הבריאות הפעיל השבוע קו־פתוח לשאלות הציבור בנושא האיידס, והמרפאה למחלות זיהומיות במרכז הרפואי הדסה עין־כרם הודיע על מבצע בדיקות־חינם לגילוי נגיף האיידס. בקיצור, הפופולריות של האיידס בישראל, שהיתה שפופה במקצת, גואה שוב.
„השידור ב'מבט שני' בטלוויזיה בשבוע שעבר הכניס את כלל האוכלוסיה לחוסר שקט, לוויברציות ואף למידה לא מועטה של פניקה", אומר ד"ר שלמה מעיין, מומחה למחלת האיידס מהמחלקה למיקרוביולוגיה קלינית בהדסה עין־כרם. „יש לנו שטף אדיר של שיחות טלפון; אנשים רוצים לדעת מה סימני המחלה, איפה אפשר להיבדק ובמה כרוכה הבדיקה; מפרטים את הסימפטומים – למשל, אדם מספר שבא במגע עם זונה במקום כזה וכזה – ושואל מה עליו לעשות".
ביום הראשון למבצע בדיקות־החינם פנו ל'הדסה' 45 גברים ונשים מודאגים. גם התיקשורת התעניינה: „מבחינת העיתונות", הסביר ד"ר מעיין, „האיידס הוא חומר מצויין, סנסציוני, קריא. בכלל, יכול להיות שחלק מהפניקה הוא בגלל העיתונות".
– ואין סיבה לפניקה?
„אין כל סיבה לפניקה. הוירוס אינו מתפשט לאוכלוסיה הכללית, השכיחות של העברת המחלה במגעים מיניים רגילים, הטרוסקסואליים, היא נמוכה ביותר, ובסך־הכל האיידס היא מחלה זיהומית שאפשר למנוע אותה אם נוקטים אמצעי זהירות אלמנטריים".
אגב, השיטה הטובה ביותר למניעת האיידס היא הימנעות מקיום יחסי־מין. מה שנכון.

ח"כ אמל נסר אל־דין: מתנגד שהשר שמטפל בערבים יטפל בדרוזים

הממשלה התחילה לדון בהמלצותיו של השר משה ארנס להשוות התנאים של המגזר הדרוזי והצ'רקסי בישראל לתנאי היהודים. והשבוע הזה התנגשו עם המשטרה דרוזים ותושבי הגולן, שחגגו את יום־השנה לעליית מפלגת הבעת לשילטון בסוריה. אשה אחת נפגעה מיריות השוטרים ומתה, עשרה שוטרים נפצעו.
ח"כ אמל נסר אל־דין, דרוזי, ליכודניק, מתקומם: „דרוזי שמניף דגל סוריה – אף אחד לא מטפל בו ולא מביא אותו למשפט. דרוזי שהחזיר את האזרחות שלו, קיבל מהמדינה מספר־זהות למונית וכיום הוא מנהל תעמולה הרסנית נגד המדינה בתוך ארץ זהו מונית שממשלת ישראל העניקה לו".
– אתה מציע יד קשה?
„אני מציע להעמיד אותם במקומם, כן".
זה בעניין הדרוזים בגולן.
ובעניין הדרוזים בתחומי הקו־הירוק – ובכן, ח"כ אל־דין אינו מרוצה גם מן התוכנית שתיטיב עם הדרוזים.
„אגיד לך את האמת", אומר הח"כ הדרוזי, „אני הבאתי את ההצעה. היכיתי ארבעה חודשים, והממשלה לא אישרה אותה. הדבר אילץ אותי לשבת שביתת־רעב מול לשכת ראש הממשלה. אז יצאו שני סגני ראש הממשלה. דוד לוי ויצחק נבון, והתחייבו בשם הממשלה להביא את הנושא לדיון.
„בינתיים קפץ על זה משה ארנס. הוא חושב שעל־ידי כך שהוא מביא את הנושא, הדרוזים ישלימו עם העובדה שהוא השר הממונה על הערבים והדרוזים. אני מתנגד בתקיפות שהשר שמטפל בערבים יטפל בנושאים של הדרוזים.
– ואם היו ממנים אותך לשר לענייני הדרוזים?
זה גם כן לא טוב.

עו"ד מנחם ברגר: „הציון שאני נותן לעצמי הוא טוב־מאוד"

השבוע, לאחר מערכת בחירות די סוערת, נבחר עו"ד יעקב רובין לראש לשכת עורכי־הדין בישראל. רובין גבר בהפרש קולות ניכר על ראש הלשכה הקודם, עו"ד מנחם ברגר.
„אני מנוסה בענייני בחירות", הרגיע ברגר למחרת התבוסה את המתעניין המודאג. „פעם מרוויחים ופעם מפסידים. בפעם הקודמת הרווחתי והפעם הפסדתי. זה לא סוף העולם וזה לא אסון טבע. אני אמצא את מקומי בעניינים אחרים שמעניינים אותי".
– איזה רישום השארת, לדעתך, לאחר ששתי שנות כהונה?
„אני חושב שהכנסתי את הלשכה לתנופת עשיה שלא היתה כדוגמתה, וזה בא לידי ביטוי בכמה וכמה תחומי פעילות, כולל רווחה בכללי האתיקה".
– איזה ציון היית נותן לעצמך על תיפקודך כראש הלשכה?
„אתה יודע מה? אנחנו נותן ציון לראש הלשכה החדש אחרי שנתיים, ואתה תשמור בסוד שהציון שאני נותן לעצמי הוא טוב־מאוד".
– ומה דעתך על יורשך הנבחר?
„נו קומנט. אני לא השמצתי ולא הטלתי דופי באף אחד, אבל ביקשתי תשובה, ולא קיבלתי אותה עד עצם היום הזה: מה עשה ראש הלשכה החדש כיושב־ראש ועד מחוז ירושלים במשך ארבע שנים?".
– נדמה לי שאתה לא מתפעל במיוחד מעו"ד רובין.
„אה... נכון הדבר. אבל זאת בחירה דמוקרטית, וזהו־זה".
– ואיזה גורל אתה צופה עכשיו ללשכה?
„אני לא מוכן להתנבא. יכול להיות שמר רובין יוכיח את עצמו מעל ומעבר. אי־אפשר לדעת".

אבי רז

עולם קטן

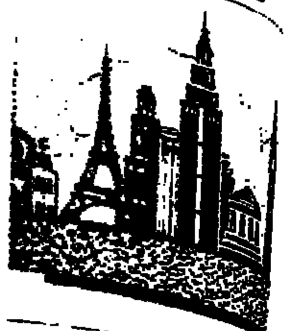

...יה:
...רוצה למכור
...לערבים

אסון המעבורת: מייק עדיין מחפש את אהובתו

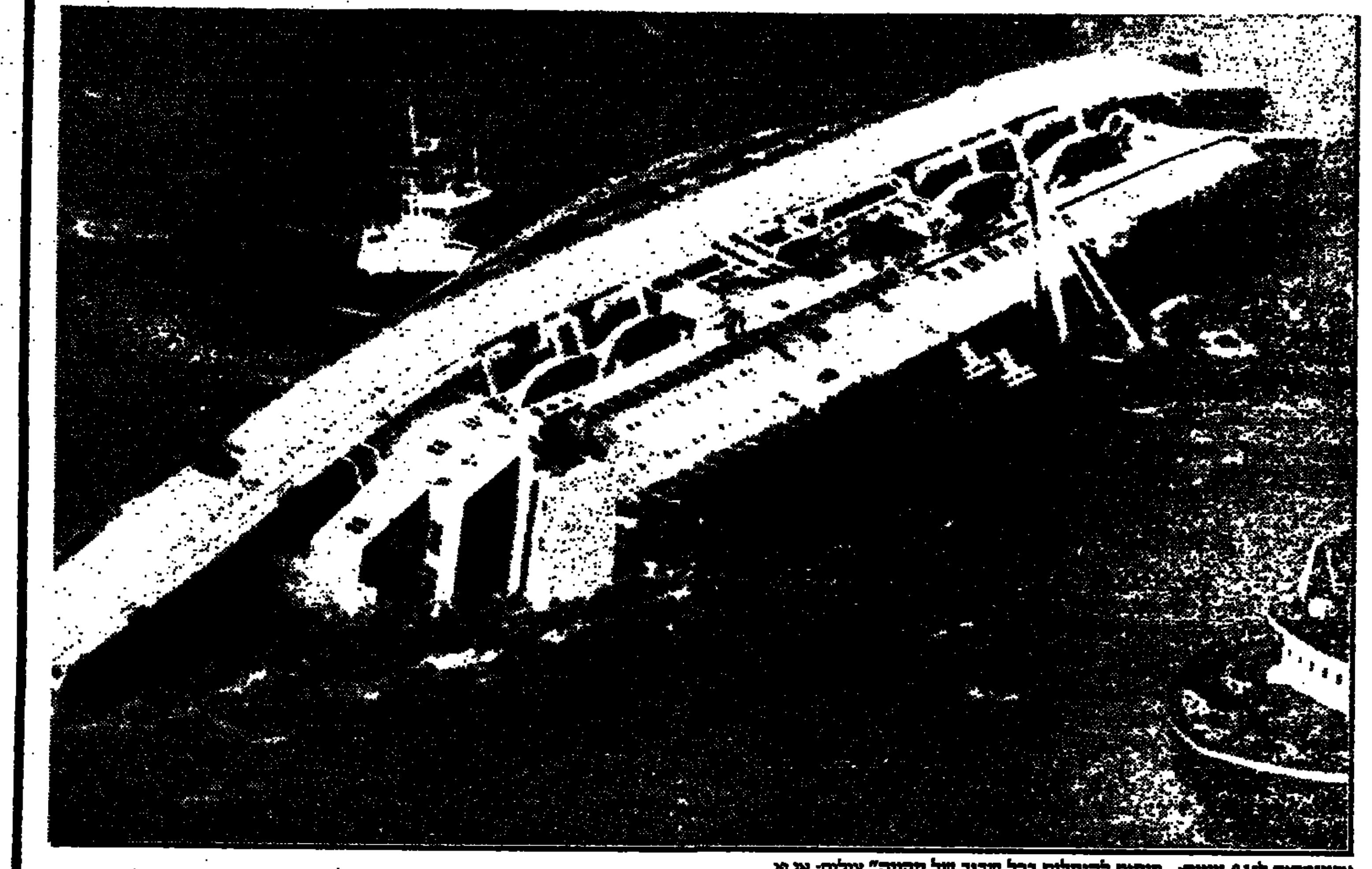

ארון־מתים ל־81 גוויות: „מנסים להיתלות בכל שביב של תקווה" צילום: אי.פי.

שירות „מעריב"

כמו בכל אסון אחר, לא חשוב מה גודלו, נשארים לאחר הזעזוע הראשוני עם המלאכה ההכרחית והנוראה – ליקוט השרידים.

עיר הנמל השקטה והאפרורית זיברוז', בחוף הבלגי של תעלת לה מאנש, מתמודדת עכשיו עם תוצאות התהפכות המעבורת הבריטית „הראלד אוף פרי אנטרפרייז".

יש לזהות את הגופות. המוני קרובים הלומי־צער ועובדי הצלב האדום הוקמים את הרחובות הצרים בדרך לחדר־המתים המאולתר. צוותי ההצלה מסיעים ציוד כבד לרציפים, נערכים להילוץ האניה הטבועה.

במקום שורר שקט כוזב, בהתחשב באסון הנורא שאירע שם בסוף השבוע שעבר. בני המשפחה וידידי הקורבנות, שבאים לזיברוז' להתבונן בגופות – בתקווה שלא יזהו ביניהן אף אחד מיקיריהם – שומרים לעצמם את העצב והדאגה. אחרי הכל, הם בריטים, מעדיפים להתאפק ולא להפגין את צערם לפני זרים.

בבניין ברובע חום, השוכן ברחוב בלי מוצא, מוטלות גופותיהם של אלה שחולצו מהמעבורת שטבעה. רבות מהן עדיין לא זוהו. בכניסה לבניין מתנופף דגל הצלב האדום ברוח הקרה המנשבת מן התעלה. מעת לעת נעצר אמבולנס מול הבניין, ודקות אחדות לאחר מכן נוסע משם, ועמו גופה שזוהתה.

מדי פעם בפעם מגיעה להדר־המתים המאולתר „פולקסווגן" מסחרית כתומה, עם סמל החברה מפעילת המעבורות, „טאונסנד ת'ורסן", ומביאה עמה מטען אנושי – בני משפחה וידידי הניספים והנעדרים.

לפני אחת מנסיעות הדילוגים של הרכב המסחרי עזב איש זקן את אולם ההתעמלות. שערו הלבן הסמיך התנופף ברוח וזרועו היתה כרוכה סביב כתפיה של אשה צעירה. היא התייפחה בלאט, משפילה מבטה, בעוד הוא תומך בה בדרך אל הרכב. לאחר שעזר לה לעלות, עצר לרגע, הביט במשך שניות אחדות אחורה, לעבר הבניין החום, ואז היפנה לבניין עורף ונכנס אף הוא למכונית.

במרחק מספר רחובות משם, מול מטה הצלב האדום שהוקם בבניין העיריה, חצה גבר רזה, בעל שיער שחור ומתולתל, מבט חודר וזקן בן־יומיים, את הרחוב, לעבר מכונית ספורט הנושאת לוחיות־רישוי בריטית. הוא נשען על המכונית, עיניו מוקפות כתמים כהים של עייפות. ידיד ליווה אותו והניח יד על כתפו.

האיש שחור־השיער אמר כי שמו מייק ווילקינסון, בנאי בן 29 מקאנטרברי. מאז האסון הוא חצה את התעלה ונהג יומם ולילה מבית חולים אחד למשנהו ולבסוף הגיע לחדר המתים. הוא חיפש את אהובתו, מרי ליזה ריצ'ארדס, בת 31, שעמה חי בחמש השנים האחרונות.

מרי עבדה במסעדת המעבורת ושמה נמצא ברשימת הנעדרים. „אנחנו מנסים להיתלות בכל שביב של תקווה אפשרית", אמר ווילקינסון בקול נמוך וצרוד מעייפות. „אמרו לנו שהיא נלקחה מן המעבורת על־ידי נהג משאית מדאבלין, אבל לא הצלחנו למצוא אותו. אף אחד לא ראה אותה. חיפשנו בכל מקום".

ווילקינסון לחץ על דוושת הבנזין ועזב בחריקת בלמים לעבר בריז', שם מאושפים רוב הניצולים.

על הכביש הדו־מסלולי המקיף את הנמל נדחסו שורות ארוכות של מכוניות. צופים עם סנדוויצ'ים בידיהם וילדים בעגלות ניצבו ליד המכוניות, מתבוננים בים. מרחוק, בערפל הכחלחל, נראתה התוטרת האדמדמה של המעבורת השקועה, בולטת מעל פני המים. בצידה נראו שני עגורנים גדולים צפים, וזרועותיהם הארוכות כפופות מעל שרידי המעבורת כשני גמלי־שלמה המתפללים על גופת חיפושית מתה.

> **בבניין חום, ברחוב בלי מוצא, עדיין מוטלות גופות הטבועים. הרחובות הצרים של העיר הבלגית הקטנה מלאים קרובים וידידים. הם באים לזהות את הגופות. יש יוצאים בבכי חשאי, יש ששומרים את הצער לעצמם ויש שמוסיפים לקוות**

הצופים התבוננו בדממה בקבר הפלדה שפירסם את העיר הקטנה הזאת בעולם – או לפחות הכניס אותה לחדשות הערב.

בתוך כך, הודיעה ממשלת בריטניה כי הקימה קרן בסך כמיליון דולרים וחצי למען משפחות הקרבנות. חברת המעבורות הודיעה כי אף היא תקציב כ־390,000 דולרים למענם.

ביום שלישי השבוע החלו גוויותיהם של ההרוגים שזוהו להגיע לבריטניה. ממשלת בריטניה הכריזה כי תקיים חקירה מקיפה על נסיבות הטביעה של המעבורת.

שר התחבורה, ג'ון מור, אמר כי כל המעבורות מסוג דומה ייבדקו ביסודיות וכי יוצאו הוראות מתאימות שיאסרו על יציאת אניות לים כאשר דלתות החרטום פתוחות. ואולם הוא ציין כי אין הוכחות ממשיות כי זו הסיבה לאסון.

ועדת חקירה בריטית בודקת את נסיבות האסון, שהוא הנורא ביותר שקרה אי פעם בתעלה בימות שלום. היא מורכבת מחמישה חברים שבראשותם שופט מן הצי.

גם ממשלת בלגיה מנהלת חקירה ופיליפ ואן־בל, דובר ועדת החקירה שם, אמר כי אם יעלה על פי הדו"ח כי מדובר ברשלנות של הצוות, יתכן שתוגש תביעה נגד הקברניט והוא יואשם בהריגה. הקברניט, דייוויד ליורי, היה עדיין בבית החולים.

תביעה דומה עלולה להיות מוגשת נגד הבעלים, „טאונסנד ת'ורסן", הוסיף הדובר ואמר. חברה זו מנהלת חקירה משלה בנסיבות האסון.

צוותי החילוץ אומרים כי ניתן יהיה ליישר את המעבורת ולחלץ את 81 הגופות הלכודים בתוכה בתוך שלושה שבועות. ואולם פיטר פורד, יו"ר מועצת המנהלים של „טאונסנד ת'ורסן", אמר כי צורתן של המגופות עלולה להתעוות קשות ואין הוא מייעץ לקרובי המשפחה לעמוד על זכותם לזהותן על פי מראן.

ז'אן למאן, האח הראשי בבית החולים בבריז', אמר כי ניתן לזהות את הגופות על פי צילום רנטגן של עצמותיהן ושיניהן.

אסון המעבורות הגדול ביותר שאירע קודם לכן אירע על הנהר מיסיסיפי שבארה"ב לפני כ־10 שנים. 72 נוסעים וחמישה אנשי צוות של המעבורת „ג'ורג' פרינס" ניספו בהתנגשות עם מיכלית.

רוב אסונות המעבורת האחרים בעולם נבעו מהתנגשויות, בדרך כלל בנמלים צפופים בעלי תנועת ספינות כבדה, רובם בערפל. במקרה של „ג'ורג' פרינס" מצאה הוועדה הלאומית לבטיחות כי הקברניט היה שיכור.

אך אפילו במקרה של התנגשות, טוען משמר החופים של ארה"ב, יש למעבורות האמריקניות סיכוי טוב יותר להישאר יציבות מאשר למעבורת כה גדולה כ„הראלד אוף פרי אנטרפרייז".

ב„הראלד", שהתהפכה בתוך דקה, היו שני סיפוני מכוניות עקיים, דמויי האנגרים, שעל פי הביקורת שנמתחה הם שהפכו את הספינה לפגיעה.

„ברגע שנכנסים מים בסיפוני המכוניות, והספינה נוטה מעט לאחד הצדדים, ינוע כל המים לאותו צד, ויסכנו את המעבורת בהתהפכות", אמר פול זוניק, מהנדס ימי שתיכנן שש מעבורות הפועלות במדינת וושינגטון שבארה"ב.

במעבורות האמריקניות מחייב החוק לחלק את חלל סיפון המכוניות לכמה חלקים קטנים כדי שאם לאחד מהם יחדרו מים, ישמרו האחרים את יציבות המעבורת.

סיור הורים בביה"ס הטכני של חיל האויר בחיפה

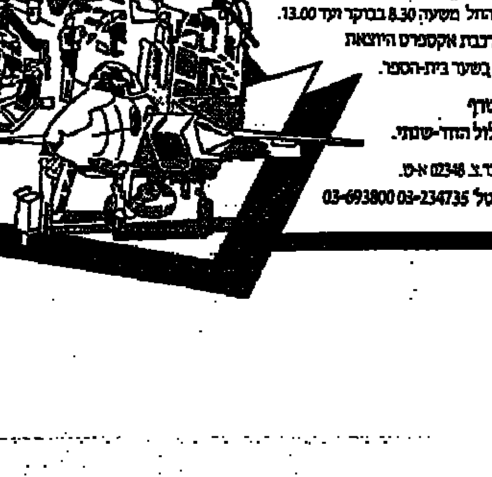

הורים המעוניינים בפרטים על אפשרויות הלימוד של ילדיהם (מגיל 15 ומעלה - בנים ובנות) בוגרי ט', י', י"א בבית-הספר הטכני של חיל-האויר בחיפה מוזמנים (בלוויית ילדיהם) לביקור בתחומי בית-הספר הטכני

ביום ב' 16 מרץ 87

בביקור זה יסיירו ההורים במתקני בית הספר, בכיתות, מעבדות, ומגורים ויעמדו מקרוב על תנאי הלימודים, שיטות ההדרכה ואורח-החיים של השוחרים. במסגרת הסיור יקבלו ההורים הסברים מסגל מדריכי בית הספר הטכני על מגמות הלימוד החדשות.

אוטובוסים יעמדו לרשות המבקרים בסיבוב ולקן. לסיבוב ולקן ניתן להגיע בקווי האוטובוסים הבאים: 51, 52, 57, 59, 62, 63, החל משעה 8.30 בבוקר ועד 13.00. מסיבוב ולקן ייצא אוטובוס כל רבע שעה. רכבת אקספרס היוצאת מתל-אביב לחיפה בשעה 8.00 בלבד תעצור בשער בית-הספר.

שימו לב! גם בוגרי י"א יכולים להצטרף לביה"ס הטכני של חיל האויר במסלול הדו-שנתי.

פרטים והרשמה לביה"ס - בכל לשכות הגיוס ובת"ד צ. 02348 א-פ. טל' 03-693800 03-234735

עולם יהודי

מצרים: „היהודים מתנחלים בקבר אבו־חצירא"

מאת שבי גבאי

במפלגת האופוזיציה במצרים פתחו במסע הסתה נגד העליה לרגל ההמונית לקברו של הצדיק אבו־חצירה (אבי המחצלת), הניצב בכפר קטן, בקרבת העיר דמנהור שבדלתה של הנילוס.

בתחקיר שערך בטאון מפלגת „אל־עמל" (העבודה) על המוני היהודים שהגיעו בחודשים דצמבר־ינואר 86־87 מישראל, מרוקו וממערב אירופה, נאמר, כי מספרם של עולי הרגל היהודים עולה משנה לשנה. השנה הגיע מספרם ל־13 אלף לעומת שלושת אלפים אשתקד.

כותב התחקיר, חמד אל־סעדני, מספר שנכח בכל הטקסים, וכי „היהודים הללו" נושאים עתה עיניהם להקמתה של התנחלות במקום, דוגמת ההתנחלויות ב„שטחים הכבושים". הם נטעו אוהלים ליד הקבר ובמשך שלושה ימים שחטו עגלים וכבשים, שרו ורקדו והתיזו נדרים.

עליה לקבר הצדיק בדמנהור: דולרים, פרנקים צרפתיים, לירות מצריות ושקלים

עוד סיפר כי ממשלת מצרים העמידה לרשותם מאות אנשי בטחון ושאלה הפכו את חיי תושבי האזור לגיהנום.

לטענת הכותב, היתה יהודיה, המתגוררת בקהיר, מונתה חסאן, ממונה על ההילולה. מונתה טענה שהיא בת למשפחה מרוקנית שעקרה לקהיר וכי דודה ודודתה קבורים בבית העלמין הסמוך לקברו של אבו־חצירה. אשה זו גבתה בכל שלושת ימי החגיגות תרומות רבות מאלפי היהודים לשיפוצו של האתר הקדוש. התרומות שהושלכו לתוך שני ארגזים כללו דולרים, פרנקים צרפתיים, לירות מצריות וכמובן שקלים, סיפר הכתב.

כותב התחקיר טען כי ממשלת מצרים השקיעה הון תועפות בהכשרת האתר לביקוריהם של היהודים. היא סללה כבישים מיוחדים למקום המרוחק הזה ואף חיברה אותו לרשת החשמל בעוד הכפרים בסביבה עדיין לא זכו להתחבר לרשת. משטרת דמנהור העמידה תמרורים מאירי עיניים לאורך הכבישים המוליכים לקבר ועליהם נכתב „אבו־חצירה" באותיות גדולות.

מי הוא אבו־חצירה זה? שואל הכותב ועונה כי תחקירו העלה, שאין במצרים שום מסמכים המוכיחים, כי אמנם הוא ירד ממרוקו מצרימה ומת במקום הזה.

מדובר, הוא אומר, במסורת בעל־פה המצביעה על קבר בבית העלמין הזה בין עשרות קברים עתיקים. הוא מאשים את השר לשעבר אהרון אבו־חצירה כמי ש„המציא" את הקבר וקובע: „והמסורה די שקופה. ישראל רוצה להקים במקום את ההתנחלות שלה".

בריטניה: „עולם חדש" מחוץ ללונדון

מאת י. פינקלסטון,
סופר „מעריב" בלונדון

תוכנית של 50 משפחות יהודיות אורתודוכסיות להקים קהילה לדוגמה מחוץ ללונדון במחיר 10 מיליון לי"ש מעוררת בלונדון עניין רב וגם חילוקי דעות. מטרת יוזמי התוכנית להימלט מהטורדות ופשע הרווחים כיום בלונדון.

הזוגות הצעירים, אנשי עסקים ובעלי מקצועות חופשיים, החיים בחלקים שונים של לונדון, פנו ליזם שיתכנן את הקהילה החדשה מתחילתה ועד סופה, כולל בית־כנסת, מרכז קהילתי ובתי־ספר אורתודוכסיים פרטיים.

אם יהיה צורך, תרכוש הקהילה בתים קיימים, אולם בכל מקרה ייבנו בתים חדשים. המשפחות מקוות כי בכספים שיקבלו ממכירת בתיהן בלונדון, יוכלו לממן את התוכנית. כיום מתגוררות המשפחות בחלקים הצפוניים של לונדון – סטנפורד היל, גולדרס גרין והנדון. בכל האזורים האלה חיות קהילות יהודיות גדולות. סטנפורד היל הושוותה לא פעם עם „מאה שערים" בשל לבושם של החסידים הגרים בה.

כיום סובלים אזורים אלה מן המחלה של ימינו – אלימות. תקיפת זקנים ונשים היא מחזה שגרתי, בייחוד בלילה ובשכונת סטנפורד היל. אשה לא יכולה ללכת שם בלילה לבדה.

אחד המארגנים אמר כי הסיבה לפחדים נעוצה באלימות מצד שודדים שחורים, כמובטלים ברובם. הערה זו התקבלה בצעקות בהדאה והאיש נדרש להתנצל.

המארגנים מכחישים כי הם פועלים מתוך מניעים גזעניים, וטוענים כי עליהם להתמודד עם המציאות. למרבה הצער, סטטיסטית, רוב השודדים הם אכן שחורים.

50 המשפחות מבקשות לבנות „עולם חדש" במטרה ליצור אווירה אידיאלית לקיום אורח חיים יהודי. המשפחות מסטנפורד היל, השכונה הפחות בטוחה מכל השלוש, מהרות את הכות הבניע, אולם גם האחרים מגלים התלהבות.

אחד מנציגי המשפחות בסטנפורד היל אמר כי הפחד מן התוקפים כל כך גדול היום, עד כי בלילה נשים מזמינות מונית כדי „לנסוע מרחק של כמה מטרים".

בבריטניה כבר קיימת קהילה לדוגמה בגייטשד, ליד ניוקאסל־אפון־טיין, בצפון אנגליה. זוהי קהילה אורתודוכסית מאוד ובה ישיבה, בית־כנסת ובית־ספר מעולה.

גרמניה: מציעים להקים מוזיאון בברגן־בלזן

מאת רחל ברגר,
סופרת „מעריב" בגרמניה המערבית

כשנתיים לאחר ביקור הנשיא רונלד רייגן באתר מחנה ההשמדה לשעבר בברגן־בלזן, הציעה ועדה ממלכתית להקים באתר מוזיאון על שטח של 400 מ"ר.

באפריל 1985 החליט בית המחוקקים של מדינת סקסוניה התחתית להקים יד־זיכרון באתר. כעבור שנה מונתה ועדה כדי לגבש הצעה מתאימה. בימים אלה הציגה הוועדה, בראשות ההיסטוריון מקלן, אברהרדט קולב, לערוך תצוגת־קבע עם צוות של ארבעה עובדים. לדעת הוועדה, ניתן להקים את התצוגה בתוך שנה.

התצוגה בבוכנוואלד ברפובליקה המזרחית גדולה פי חמישה מן התצוגה המוצעת בברגן־בלזן ומספר העובדים בה 90. אתר ההנצחה בדכאו ליד מינכן מעסיק 20 איש. לדעת קולב, אין די כסף כדי לבנות מוזיאון בגודל ובהיקף זהה לאלה.

בברגן־בלזן, שבה מתה אנה פראנק, מבקרים 300,000 איש בשנה. כיום ניתן לראות שם מעט מאוד – גבעות המכסות על הקברים ההמוניים ותערוכה קטנה ובה תעודות זהות ותצלומים שרוטים.

את הסיורים באתר מדריכים אנשי האיגוד האנטי־פאשיסטי, שאחדים מחבריו הוצאו להורג בידי הנאצים. הקבוצה אינה זוכה לתמיכה מן המדינה מפני שהיא נחשבת שמאלנית־קיצונית.

סקסוניה התחתית גם אינה מקציבה כל תמיכה לבניית מרכזי תיעוד בעשרות מחנות הסגר נאציים לשעבר הפזורים ברחבי המדינה מתוך רצון לדכא את כל המידע באתר ברגן־בלזן.

ממשלת סקסוניה התחתית אמורה לשקול את ההצעה להקים את התצוגה ולדון בה עם קבוצות שונות וביניהן הכנסיה הקאתולית. עדיין לא ברור מתי תתקבל ההחלטה.

וידויו של כומר: אני הומו ומת מאיידס

מאת מיילס קורווין,
סופר "לוס אנג'לס טיימס",
מיוחד ל"מעריב"

הוא כומר קתולי. הוא חולה איידס. הוא עושה עתה את הסידורים לקראת הלווייתו.

"אני לא רוצה שאת מותי יטאטאו אל מתחת לשטיח, שיאמרו כי סיבת מותי היתה נפחת הריאות, ברי־ברי, או משהו כזה", אמר הכומר מסן־דייגו. "אני לא יכול להיות גלוי יותר עכשיו, משום שעלי להתמודד קודם כל עם משפחתי. אך כאשר אמות, אני חושב שזה חשוב שהאנשים ידעו כי הסיבה היתה איידס – מחלה המועברת במגע מיני".

לדבריו, הוא מחבר הודעה שתיקרא בהלווייתו, ובה יודה שאף כי היה כומר, היה גם הומוסכסואלי "שאינו מתבייש בכך".

מספר לא גדול, אך הולך וגדל, של כמרים לוקים באיידס. אולם לדברי פקידים ברשויות הבריאות, קשה לקבוע את המספר המדויק – הואיל ולעתים קרובות מייחסים את מותם לסיבות אחרות.

"הרבה פחד ובושה כרוכים בעניין, לכן כולם שקטים מאוד", אומרת בי טרייסי, המייעצת לכמרים הנוטים למות בתורת חברת הוועד למלחמה באיידס של נפת אוקלנד. "הכנסיה אוסרת עליהם כל סוג של התנהגות מינית, וההומוסכסואליות נחשבת לגרועה מכל. לכן יש לכומר טראומה נוספת".

לאדי קסלר, מנהל הוועד למלחמה באיידס במדינת מסצ'וסטס, אמר כי ידוע לו על 12 כמרים קתולים בארצות הברית החולים באיידס. לדבריו, לפחות עוד 12 כבר מתו מהמחלה, בהם שלושה באיזור סן־פרנסיסקו, אחד בלוס־אנג'לס ואחד בסן־דייגו.

טרייסי, וגם רבים מהכמרים שרואיינו מעריכים, כי למספר ניכר של כמרים יש נטיה הומוסכסואלית – בשיעור גבוה יותר לעומת האוכלוסיה הכללית. ומשום "שכמרים הם גם בני אדם, וחלקם אינם מקיימים את נדר ההתנזרות", מספר חולי האיידס במגזר זה צפוי להתרבות.

"תוך זמן קצר מאוד שוב לא נוכל לומר, 'האב ג'ונס מת בגלל גידול במוח'", אמרה טרייסי, "אני חושבת שתהיה עליה גדולה במספרים. אנו עומדים לפני תקופה מכאיבה מאוד".

לכנסיה הקתולית אין מדיניות קבועה בשאלת הכמרים שנגעו באיידס – אמר האב מייקל לופס, כומר דומיניקני שנתמנה על־ידי הארכיהגמון ג'ון קווין מסן־פרנסיסקו להיות הכומר המוודה של חולי האיידס. לדבריו, במקומות שונים בארצות הברית מתייחסת הכנסיה לנושא האיידס בצורה שונה.

"באופן כללי, הקהילות הדתיות וההגמוניות הגיבו יפה", אמר קסלר. "אך הכנסיה צריכה מדיניות מקיפה טובה יותר – היא צריכה להידרש לנושא מנקודת ראות מדעית ורפואית. צריך להיות יותר חינוך בנושא. זה לא די רק לומר לאנשים שאסור להם".

רק מעטים מ־57,000 הכמרים בארצות הברית לקו באיידס, אמר ראסל שאו, דובר הוועידה הארצית של ההגמונים הקתולים. לדבריו, רוב הכמרים מקיימים את נדר הפרישות, אך אלה שסטו מן הדרך ולקו באיידס זכו ליחס של חמלה.

אולם פרופסור יוג'ין קנדי, מאוניברסיטת לויולה בשיקגו, אמר: "פסיכיאטרים המטפלים בכמרים, כמרים העוסקים במינהל ואנשים המתמצאים בנושא אומרים לי כי האחוז הוא יותר מ־30".

לא מכבר השתתפו בדאלאס שבטקסאס הגמונים מרחבי ארה"ב בסדנה בנושא האיידס, במסגרת ועידה שנתית לאתיקה רפואית קתולית.

"אם כומר או כל אחד אחר לוקה באיידס, אל לכנסיה לחרוץ עליו משפט או לגזור עליו עונש", אמר שאו. "אלה אנשים חולים, הם זקוקים לטיפול רפואי, ואנו מקווים כי הקהילה הדתית והסביבה יוכלו לטפל בהם כראוי ובמידת החמלה הנדרשת".

הארכיהגמון רוג'ר מאהוני מלוס־אנג'לס אמר, כי ביקר פעמים מספר אצל כומר חולה איידס. לדבריו, אין זה משנה כיצד נדבק הכומר במחלה, או "מה הוביל לזה".

לדברי לופס, ברוב המקרים ברחבי ארצות הברית מגיבה הכנסיה באופן המניח את הדעת. אך הוא שמע על מקרים יחידים שבהם "האנשים בעלי הסמכות פשוט אינם רוצים לעסוק בזה, הם פשוט אינם חושבים שהכנסיה צריכה להיות מעורבת".

"כמרים אחדים נעלמו מן האופק, בחרו להיות עם עצמם", הוסיף לופס ואמר. "כשמישהו עומד למות, הדבר האחרון שהוא צריך זה אנשים שנטפלים אליו".

האב פיטר דורה, דובר ההגמונות אטלנטה, אמר כי כמרים במדינה זאת החולים באיידס מסתכנים באובדן משרתם. "כומר כזה יקבל תמיכה מלאה, אך תישלל ממנו הזכות לשרת במשרה הציבורית. יהיה צורך לקבוע מחדש את נכונותו ויכולתו להבהיר את מצוות הכנסיה בשאלת ההומוסכסואליות. נצטרך להיות בטוחים שהוא אינו מטשטש את האבחנה בין רגשותיו האישיים לבין מה שהוא אמור לייצג".

הכומר חולה האיידס מסן־דייגו אמר כי הממסד שלו גילה יחס תומך מאז אובחנה אצלו המחלה. אך גם כי היחס המגנה של הכנסיה כלפי "העליזים" מכאיב מאוד. "אני אסיר תודה שהצלחתי להתמודד עם רגשות האשמה שלי על היותי עליז עוד לפני שלקיתי באיידס. ההתייצבות נוכח המוות, בלי להשלים עם עובדת היותי הומוסכסואלי, עלולה היתה להיות מכאיבה מדי", אמר.

> „אני לא רוצה שיטאטאו את מותי מתחת לשטיח, שיאמרו שסיבת המוות היתה ברי־ברי או משהו כזה. חשוב שידעו שהסיבה היתה איידס, מחלה המועברת במגע מיני". הכומר הגווע מחבר וידוי שייקרא בהלוויתו: „הייתי הומו ואינני מתבייש בכך". יותר ויותר כמרים קתולים בארה"ב מתגלים כהומוסכסואלים ויותר ויותר מהם חולים באיידס

כומר מגיש קורבנות למתפלל בכנסייתו: "גם כמרים הם בני־אדם" צילום: אי.פי.

כמרים „עליזים" בפאב

הם פגשו זה את זה בפאב של "עליזים". שני כמרים קתולים שיצאו ללגום משהו במוצאי יום ראשון, חרדים שמא יראה אותם מישהו מבני קהילתם.

בשביל האב אלן אדינגטון היתה הפגישה צעד ראשון לקראת הודאה פומבית בעובדת היותו הומוסכסואלי. הוא משמש כומר זה שלוש שנים, אך מעולם לא דיבר על חייו הפרטיים, מעולם לא גילה לאיש בכנסיה כי הוא הומו.

"לא הרגשתי פחד כשראיתי את הכומר האחר, רק הקלה, הקלה שיש עוד מישהו כמותי", אמר אדינגטון, הרועה הרוחני של כנסיית "הלב הקדוש" באנטינגטון, ווסט־וירג'יניה. "כל הזמן חשבתי שאני לבדי".

אדינגטון, שכבר פגש את הכומר האחר קודם לכן, אך לא ידע שאף הוא הומוסכסואלי, הצטרף תוך זמן קצר לקבוצה מיוחדת בהגמונות שלו, ולאחר מכן נבחר למנהל יחסי הציבור של האירגון לאנשי כמורה הומוסכסואלים בארצות הברית. לפי הערכתו, כמחצית מ־200 הכמרים בהגמונות שלו הם בעלי נטיה הומוסכסואלית, וחלקם פעילים מינית.

אין נתונים על מספר הכמרים ההומוסכסואלים בארצות הברית. פקידים של הכנסיה אומרים כי היחס דומה ליחס באוכלוסיה הכללית. אחרים אומרים כי היחס גבוה יותר. אך בלי להתייחס למספר, עצם קיומם של ההומוסכסואלים בקהילת הכמרים הוא נושא רגיש ביותר, הואיל והכנסיה מלמדת כי פעילות הומוסכסואלית היא "משחתת מיסודה".

"הייתי רוצה להיות יותר גלוי", אמר כומר מלוס־אנג'לס. "אך יש לי כל כך הרבה להפסיד: את משרתי, את ביתי, את הכבוד שרוחשת לי משפחתי. לפעמים אני מרגיש כאדם שחי בשני עולמות: הכנסיה מלמדת אותך דבר אחד, אבל אתה מרגיש דבר אחר. עברו עלי שנים של טראומה ושל טיפולים עד שהשלמתי עם כל זה... ועם עצמי. אני חושב שהניסיון שלי עשוי לעזור לאנשים מספר בקהילה שלי, אך אני חושש לספר להם".

עולם קטן

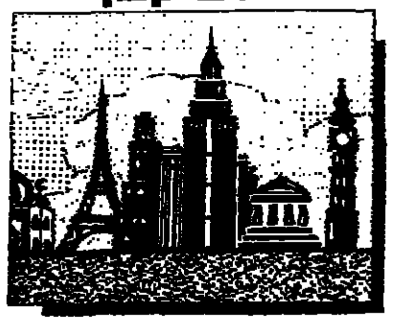

תורכיה: אוזאל רוצה למכור אדמה לערבים

מאת ש. כהן,
סופר מעריב באיסטנבול

החלטה של בית המשפט לענייני חוקה, לבטל חוק המתיר מכירת קרקע לזרים, נתקלה בביקורת חריפה בממשלתו של טורגוט אוזאל ועוררה פולמוס בקרב אנשי האקדמיה והפוליטיקאים.

החוק נתקבל ביוני 1984, זמן קצר לאחר שמפלגתו השמרנית של אוזאל, מפלגת המולדת, עלתה לשלטון. בכוונה – ותקוותה – של הממשלה היתה בעיקר למשוך פטרו־דולרים מהמזרח התיכון.

אוזאל ידע כי שייחים ואנשי־עסקים עשירים מאזור המפרץ הפרסי מבקשים לרכוש אדמה ובתים באיסטנבול ובחלקים אחרים של תורכיה. הוא סבר, כי מכירת אדמה לזרים תואצת את מדיניותו הכלכלית הליבראלית ואת גישושיו הפוליטיים במזרח התיכון.

כמה ערבים עשירים ניצלו חוק זה והשקיעו מיליונים במקרקעין בתורכיה. לפי הרישומים, סך ההשקעות הערביות בקרקעות בתורכיה עד יום ביטול החוק הגיע ל־9.4 מיליוני דולר.

בראש הרשימה עומדים הסעודים, עם השקעה של 4.2 מיליון דולר, ואחריהם איחוד האמירויות, שהשקיעו 3.8 מיליון דולר. רוב הרכוש הוא באיסטנבול, אך גם בערים אחרות ובערי נופש.

מכירת האדמות הביאה לתורכיה לא רק מטבע זר, אלא גם מס־מכירות מיוחד, שנותב לקרן הדיור.

אך החוק עורר ביקורת במפלגות האופוזיציה. הן טענו כי הוא מהווה הפרה מהסעיף בחוקה המדגיש את הריבונות הלאומית.

בסוף ינואר השנה פסק בית המשפט לענייני חוקה כי החוק אינו עולה בקנה אחד עם החוקה. החלטה זו התפרסמה ברשומות הממשלה בעיכוב מסוים, אשר עורר שמועות כי הממשלה מבקשת לאפשר לנשיא האמירויות, שייח זאייד אל־נאהיאן, לקנות חלקת אדמה גדולה בבאיראמוגלו, אתר נופש ליד איסטנבול.

הממשלה הכחישה שמועה זו. נמסר כי לא נעשתה כל מכירת אדמות במשך השבועיים שחלפו עד שנכנסה לתוקף החלטת בית המשפט.

אך מה שעורר את המחלוקת הפוליטית היה הכעס שהפגינה הממשלה, ואוזאל במיוחד, בעקבות פסיקת בית המשפט. אוזאל האשים את בית המשפט כי "אינו מבין את האינטרסים של האומה". הוא אמר שאפילו ממשלות מערביות מאפשרות לערבים לקנות אדמות בלי לבקש לקנות אצלן אדמות בתמורה (כפי שדורש החוק התורכי).

בהודעה אחרת אמר אוזאל, כי לא יהסס לבקש מהפרלמנט לתקן את החוקה, כדי לאפשר לערבים לרכוש אדמות. "בעבר, החוקות שלנו השתנו רק תחת שלטון צבאי. אנו רואה כי ביכולתנו לעשות כן גם תחת ממשלה אזרחית", אמר.

הודעות אלה גררו תגובות קשות מצד מפלגות האופוזיציה, העיתונות, וכמובן – גם בית המשפט לענייני חוקה. חבר בכיר של בית המשפט, ייקטה גונגור אוזדן, הגיב על הערתו של אוזאל: "אין תנאי האומר, שעלינו להתאים את התפיסה שלנו לדעות שלו. התנהגותו הבלתי־אחראית פוגעת בסמכות המשפט... הפוליטיקה אינה צריכה להתערב במערכת המשפטית. אני מחוייב לבקש ממנו עכשיו שלא להטיל עלינו את צילו".

אוזאל (משמאל) ונשיא אמירויות המפרץ: פוליטיקה ומטבע זר צילום: אי.פי.

ארה"ב: הפריצות בסן פרנסיסקו נעלמת

מאת טום קארטר,
סופר וושינגטון טיימס בסן פרנסיסקו

רובע הפריצות בסן פרנסיסקו, הקרוי "טנדרלוין" (מילולית, "בשר אחוריים"), מאבד בהדרגה את המוניטין שיצאו לו כמרכז למופעי מין, זנות ופשע.

אלפי פליטים אסיאנים הציפו את האיזור מאז סוף שנות ה־70. כעת עולים ריחות חריפים של קפה תורכי סמיך וסיגריות צרפתיות מן החנויות ובתי־הקפה הקטנים באיזור הדו אוכלס־בצפיפות, שנתעורר מחדש לחיים.

"אני מתהלך שם, ואני חושב שאני בווייטנאם", אמר פקיד בית מלון ברחוב גירי הסמוך. "אנחנו קוראים לאיזור 'סייגון הקטנה'".

לפי אומדנים אחדים, אוכלוסיית הרובע, המונה 24,000 נפש, כוללת כ־12,000 ילידי לאוס, קמבודיה ואנשים מדרום סין, שהודחו בעבר מווייטנאם.

בעתיד עשוי איזור זה – שבתקופת הבהלה לזהב, ב־1849, קמו שם אולמות הימורים ומועדוני לילה – להיות למתחרה רציני של הרובע הסיני ושל הרובע היפאני בסן פרנסיסקו, כמוקד משיכה לתיירים.

לאחר מלחמת העולם השניה, בגלל בעלי־בתים נפקדים, הידרדר מצבם של רבות מהדירות ובתי הדירות. שעה ששכר הדירה בכל מקום אחר בעיר הלך והאמיר, משך אליו "טנדרלוין" את מעוטי־היכולת.

עד 1970 שכנה ברובע בעיקר אוכלוסיית גברים לבנים, ושיעורי הפשיעה היו גבוהים. כאשר יצאה ארצות הברית מווייטנאם, נמשכו אל הרובע המוני פליטים, בזכות שכר־הדירה הנמוך.

"יש הרבה שורשבים, כי הווייטנאמים הגיעו לכאן עם מטילי זהב בסוודרותיהם", אמר בראד פול, מנהל עמותת אורחים הפועלת לשיפור פני האיזור. "זהו מיתוס. הווייטנאמים העשירים בחרו לסקטורות אחרים אחרי נפילת סייגון ב־1975. אנחנו קיבלנו את העניים, שהגיעו אחר כך".

הזרם הגדול ביותר של הווייטנאמים הגיע ב־1978, ולאחריו הגיעו ב־1980 הקאמבודים וב־1981 – הפליטים מלאוס.

ביקור בצומת הרחובות ליוונוורת ואדי מדגים את התמורות המתחוללות ברובע.

באחת הפינות פועל שוק בשר ודגים סיני, שמו מתנוסס בוורוד ובאדום. ליד מסעדת "אנגקור", בה שש שולחנות ומקום ל־28 סועדים. מבקרי המסעדות, לפי קטעי עתונות המוצגים לראווה בחלון, נתנו למסעדה הקאמבודית בעלת שולחנות הפורמאייקה ורצפת הלינוליאום ציונים גבוהים.

נזיד בשר בצמחי תיבול סיניים ותה אדום הם הפריטים הפופולאריים ביותר בתפריט. "יותר זול מזול", כתב אחד ממבקרי המסעדות. המחירים נעים בין 2.5 ל־4.5 דולרים למנה.

בשוק הווייטנאמי תלויים מעל דלפק הבשר מתוך דגים מיובשים וממולחים. על הדלפק מונחים מגשים מלאים חלזונות, הסילונים זעירים והררי בשר. באחת הפינות מונחים שקים של 22 ק"ג, עם התווית "אורז יסמין לבן מתאילנד".

את החנויות פתחו משפחות המצטופפות בחדרים ששכרו בבניינים אבליהזוקן. "היו אלה משפחות גדולות, וכולם עבדו", אמר פול. "בשעתו, היה אפשר לשכור חנות תמורת 200 דולר. העסקים הראשונים היו חנויות מכולת".

כאשר הגיעו הפליטים, מצאו שברובע כבר פועלים שירותים סוציאליים, בתי תמחוי ופעילים פוליטיים – וישנה בו סובלנות רבה למיעוטים אתניים.

ועד השכונה פעל לשינוי החוקים העירוניים: הגבלת גובה הבניינים החדשים לשמונה קומות, ודרישה שבכל בניין חדש יהיו גם כמה יחידות דיור.

"האווירה בטנדרלוין דומה עכשיו לאווירה של כפר", אומרה שדה קולם, עורכת "טנדרלוין טיימס" – חינמון בארבע שפות, הפועל ברובע זה עשר שנים.

שמואל שניצר
גלות וחרדה

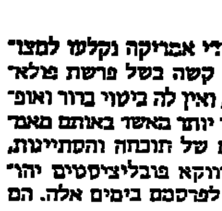

יהודי אמריקה נקלעו למצוקה קשה בשל פרשת פולארד, ואין לה ביטוי ברור ואופייני יותר מאשר באותם מאמרים של תוכחה והסתייגות, שרונקא פובליציסטים יהודיים רואים צורך לפרסם בימים אלה. הם מבטאים קודם־כל חשש בסיסי שמא גם הרבנות שלהם לאמריקה העמדה בסימן־שאלה, ואם לא ימהרו לנער את חוצנם מפולארד ומכל שהפעיל אותו, ידבק הכתם גם בהם. רוב יהודי אמריקה נתנו בעבר ביטוי חופשי לאהדתם לישראל. רובם גם מעורבים בדרך זו או אחרת בפעולות של תמיכה בישראל, כי בכסף ובין בפעילות אחרת. האהדה הזו, שהיתה תמיד טבעית בעיניהם, נראית להם עכשיו כנטל. באווירה האנטי־ישראלית, שנוצרה בעקבות גזר־הדין, לא נוח להיות יהודי ופרו־ישראלי. אין אפשרות לחדול מלהיות יהודי; אבל אפשר לבצע נסיגה קלה מן העמדה האוהדת ולהביע הסתייגות מהתנהגות ישראל בפרשה.

גם אנחנו, יהודי ישראל, מרגישים הרגשה חריפה של אירוניות ומורתדות. איננו בטוחים, שהממשלה גילתה לנו את כל האמת, ובוודאי שאיננו משוכנעים שנהגה כאן בתבונה הדרושה. ודאי שאין תמיכה רבה בדעת הקהל הישראלית בעצם הרעיון של ריגול נגד אמריקה, ואפילו נכון הדבר, שאמריקה מנעה מאתנו מידע מודיעיני החשוב לבטחוננו.

אבל יהודי ישראל אינם צריכים להוכיח לביטחה את חפותם או את נאמנותם. הם יכולים לכעוס על ממשלתם בשל טיפולה הבלתי בפרשה ובשל חוסר־יכולתה לראות את הנולד הבלתי־נמנע. אם יש עכשיו באמריקה כעס גדול על ממשלת ישראל, אנחנו יכולים להיות שותפים זוטרים לכעס הזה בלי לחוש בצורך להצטדק או להסתייג. אנחנו מבולבלים לנוכח השלכות הפרשה, אבל אין לנו בעיה של נאמנויות מתנגשות.

ממשלה, שפעלה בצורה לא מחוכמת, מוסיפה להיות הממשלה היחידה שיש לנו, ומדינה שהסתבכה בעסק־ביש מיותר ומזיק איננה מרופפת בשל כך את הקשר הרגשי של אזרחיה אליה ואל מוסדותיה.

זה היתרון הגדול הטמון בהיותנו יהודים־בעלי־זיקה־אחת. אם הממשלה כשלה ונכשלה, עוד נערוך את החשבון אתה בבוא יום הבחירות. לאחרים איננו חייבים דין־וחשבון על מעשינו.

•

יהודי אמריקה שרויים במצב שונה לחלוטין. הם יושבים בגלות־דה־לוקס. אין בכך ספק. שום גלות מן הגלויות העתיקות והחדשות לא נתנה ליהודים כל כך הרבה מעמד, כל כך הרבה זכויות, כל כך הרבה שוויון וכל כך הרבה סיכויים. אך משהו מן המיגבלות הקלאסיות של הישיבה בגלות בכל זאת יש גם שם. יהודי צריך להוכיח דברים, ששום גוי אינו צריך להוכיחם. ולא מפני שמישהו דורש זאת מידה, אלא מפני שאיזה פחד ישן, אטוויסטי, דוחף אותו לכך.

יהודי אמריקה יודעים, כמובן, מה שהכל יודעים: שריגול איננו פעילות כל כך נדירה ויוצאת־דופן בעולמנו. הוא שכיח בין אויבים פוטנציאליים, אך גם זעיר שם וזעיר שם בין ידידים. כבר נתפסו מרגלים בני לאומים וזיקות אתניות שונים. ואולם כאשר תופסים סיני בריגול, אין זה מחייב את כל הסינים שבאמריקה להצטדק או להתנצל בשמו. וכל שכן שאין אחריות קולקטיווית כזאת אצל איטלקים, או אירים, או אוקראינים. אלא כל פושע הוא פושע לעצמו, והכללות אתניות או גזעיות פסולות מעיקרן – וגם מסוכנות.

אלא אם כן מדובר ביהודי. שאז המצב שונה. הוא שונה מפני שהיהודים שונים, גם ביחסם איש כלפי רעהו וגם ביחסם כלפי העולם הלא־יהודי.

דבר ידוע הוא, שאצל היהודים קיימת סולידריות בלתי־רגילה. יהודי אמריקני מגן על יהודים בברית־המועצות, באתיופיה – ובייחוד בישראל. אין הוא יכול אחרת. זה חלק אינטגרלי מן היהודיות שלו. ואין זו אותה סולידריות, המאחדת את כל שאר המהגרים באמריקה עם אחוזי ארצות מוצאם. פולנים עם אחוזי פולין, למשל, או אירים עם תושבי אייר, או גרמנים עם גרמניה. כאן מדובר באחוות אינטנסיווית יותר, בערבות הדדית מוחשית, יומיומית, וממילא – קצת חשודה. יהודי אחד ריגל לטובת ישראל. אבל הרבה יהודים נוספים היו אולי מסוגלים, בנסיבות דומות, לרגל אף הם. ולכן ראוי לקיים מעקב אחר כל מי שיש לו ההזדמנות והטיית־הלב.

•

שום גורם מוסמך לא אמר את הדברים האלה או דברים דומים להם ולא יאמר. אבל יהודי מוטב שינהג כאילו נאמרו; או כאילו הם עלולים להיאמר.

זאת המשמעות האמיתית של גלות בשנת 1987 – גלות טובה, גלות של חסד – שלא די במה שאמר בית־המשפט על מעשהו של ג'ונתן פולארד, אלא גם ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים צריכה לתת את הגושפנקה שלה לגזר־הדין ולהדגיש ברבים, שהפשע חמור בעיניה ולפיכך העונש מוצדק. שום קבוצה אתנית אחרת לא תראה צורך להצדיק כאן משהו או להצטדק; אף שום קבוצה אתנית אחרת לא סבלה כל כך הרבה מהכללות סטריאוטיפיות.

יהודי ששמו כהן גורס, שזו העת לפרסם מאמר בשם „שחצנות ישראלית", שבו יתייחס לא רק לפרשת פולארד, אלא לכמה עניינים נוספים, השנויים במחלוקת בין אמריקה וישראל. בעל סוף ששים שנים הביע תמיכה בלתי־מסויגת בישראל סבור, שעתה העת להעלות הצעה בכיוון של צמצום הסיוע האמריקני לישראל. כך יבינו הכל, שיש גבולות לתמיכתו במדינת היהודים. ויהודי שהוא רב, סופר ומרצה למדעי היהדות, רואה צורך להרחיק לכת עוד יותר ולפרסם ב„וושינגטון פוסט" מאמר, שכותרתו אומרת הכל: „הארץ המובטחת האמיתית היא אמריקה". אמריקה – ולא ישראל; ובזה שהציונים אומרים, שחרפה של האנטישמיות להשיג את היהודים גם באמריקה; מה שהם אומרים, שיהדות אמריקה מתמעטת והולכת בגלל סכנה ונישואי תערובת – סתם דברים חסרי שחר הם. בשום מקום אין ליהודים בטחון כמו; בשום מקום אינם זוכים בהצלחה כזאת בפוליטיקה, בכלכלה, בתרבות, בהשכלה ובכל תחום אחר.

ראביי ג'ייקוב נויסנר, שפירסם את הדברים, לא נתכוון להביע בכך את השאיפה להזהר אל העמדות שהתנועה הרפורמית נכשה לפני עשרות בשנים ושלפיהן ציון היא בארצות־הברית ואין ליהודי צורך בגאולה או בגלות אחרת. איני חושב, שהכותב מתגעגע לכל הימים שבהם כל איזכור של ציון וירושלים נמחק בשקידה מסידור התפילות הרפורמי. אני חושב, שהוא פשוט ביקש להתרחק מישראל מרחק רב בכל האפשר, ולא רק מרחק פיסי, אלא גם מרחק רעיוני ורגשי.

אני מוכרח להודות, שלמקרא מאמרו של המלומד היהודי, שנטל על עצמו להסביר לגויים איזה כשלון חרוץ הוא הנסיון הציוני לפתור את בעית היהודים בישראל וכמה נלעגת היא הטענה, שרק בישראל יש ליהודים עתיד, לא כעסתי וגם לא התעורר בי הדחף להתפלמס עם דבריו או אף לבדוק את אמיתות קיסמוני. אלא רחמי נכמרו. שאילו חש אפילו עשירית מן הבטחון, שלטענתו יש ליהודים באמריקה; אילו היה משוכנע באמת, שאין אנטישמיות בארה"ב, לא בהווה ולא בעתיד, לא היה בוחר בשעה הזאת כדי לפרסם את ה„אני מאמין" האנטי־ציוני שלו.

לא קל להיות יהודי אמריקני בימים אלה. יכול להיות, שאין בלב השכן הלא־יהודי שלך כלום ושלא חל כל שינוי ביחסו. אך איך אפשר לדעת האם התבונה, או הזהירות, אינן מחייבות לעשות מעשה או מחווה אשר יקימו מחיצה בינך ובין היהודים הישראלים. כדי שברור יהיה שידך לא היתה בעל ושאין אתה מצדיק את מה שקרה?

אני מתבונן במאמץ הזה להתנתק ולהתרחק, ולבי נצבט בקרבי. גם גלות, המרופדת בחרקה נפלאה ובמרומת תרבותיות מן הליברליות ביותר, ושבה ההצלחה הכלכלית מובטחת והמחיצות החברתיות מעטות, אין בה מגן מפני החרדה היהודית הישנה.

משה ז"ק
הריגול ועונשו

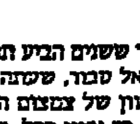

למעשה, נענשה כבר ישראל קשות על „מעשה פולארד". אומנם, ויליאם סאפייר מציע ב„ניו־יורק טיימס" לקנוס את ישראל, אבל קנס זה, בגובה כחצי מיליארד דולאר, כבר נפרע לפני 15 חודש.

בנובמבר 1985, לפני מעצר פולארד, הונחה על שולחן הסנאט הצעת הסנאטור להפחתת הריבית על האשראי שקיבלה ישראל במלחמת יום הכיפורים ולבניית שדות התעופה החלופיים בנגב. עכשיו הסיוע ניתן כמענק, אבל בשנות ה־70 היה ניתן בחלקו הגדול כאשראי, ועל כך משולמת ריבית, האוכלת את חלק הארי של המענק האזרחי הניתן כעת.

הכל חזו סיכוי טוב להפחתת הריבית כדי מחציה, אך לאחר מעצר פולארד יעצו הידידים בקונגרס להקפיא את ההצעה. התוצאה היתה הפסד כספי ניכר לישראל.

הקנס כבר נפרע, אך לא פחות הוא הנזק המדיני, המתבטא למעשה בשני נושאים, שאין מרבים לדבר עליהם.

● פגיעה בכוח ההרתעה של ישראל, המושתת, בין השאר, גם על גורם הגיבוי האמריקני לישראל. הבלטה של הניגודים בין ירושלים לוושינגטון מעודדת את אויבי ישראל ומפחיתה מפחדם להמר על מלחמה.

● פגיעה ביכולתה של ישראל להתנגד לאספקת נשק אמריקני מתוחכם לארצות ערב, שמקיימות מצב מלחמה נגדה. ההתגוננות בפרשת פולארד שיתקה למעשה את יכולת התימרון של ישראל בנושא זה.

ישראל כבר נענשה דיה על המעשה הנואל ועל ועדת הבירור, שמינה הקאבינט, ועדת המישנה של הכנסת להיזהר „שלא לירות לעצמנו ברגליים", כביטויו הציורי של שר־לי. בעת שהן בודקות את השתלשלות הפרשה. לשון אחר: שתוך חיפוש אחר אשמים לא יסבכו את ישראל.

•

ועדות הבירור מטבע הדברים אינן יכולות להרחיב את היריעה מעבר לפרשה, אף כי ישנם ארבעה נושאים, שיש להם השלכה עליה. הם יכולים להיות רלוואנטיים להבנת הסבך הגדול שנוצר מעבר לשאלה: מי נתן את ההוראה?

● בממשלת ארה"ב הכירה בישראל כנציגות העם היהודי, בהסגירה לידיה את דמיאניוק, שנעצר בארה"ב על ביצוע פשעים נגד העם היהודי באירופה.

● מימשל רייגן שיתף פעולה עם ישראל בשיגור משלוח הנשק לטהראן, אף לאחר מעצר פולארד. שיתוף הפעולה הישראלי־אמריקני בנושא כה רגיש לא נפסק בשל זעזוע פולארד. להיפך, באותם חודשים אף הודק השיתוף, ואין זה מעלה ואין זה מוריד אם כעת יש מי שמצטער על ההרפתקה האיראנית. העובדה נשארת בעינה. אשמת הריגול הישראלי לא מנעה מראשי השלטון להמשיך ולדבבים לשיתוף אינטימי עם ישראל.

● אין זה מקרה ראשון, שיהודי ארה"ב מפעילים לחץ על ישראל בפרשת ריגול. להבדיל אלף הבדלות, רוברט סובלן, היהודי האמריקני שריגל לטובת בריה"מ וברח לישראל, הוסגר למעשה בגלל לחץ יהודי ארה"ב ולא כתמורה על החזרת יוסל'ה שוחמאכר, כפי שניסו אז להציג. הסגרת סובלן עוררה אז לא מעט זעם וביקורת בישראל.

● יהודים במימשל, בקונגרס ובעיקר בעיתונות הם חלוצי הביקורת על ישראל בפרשת פולארד ובכך הם לוחצים בלא משים על המימשל שינקוט צעדים חריפים מעבר להוצאת כתב־האישום נגד ארבעת הישראלים ומעבר לחרם שהטיל הפנטאגון על אביאם סלע.

•

על ארבע משענות נשענה עד כה ידידות המימשל לישראל: על הנשיא, על שר־החוץ, על היועץ לבטחון לאומי ועל ראש סוכנות הביון. עקב „איראנגייט" הוחלפו נושאי התפקידים במועצה לבטחון ובסוכנות הביון. במקום ידידי ישראל באו אנשים שבעבר הסתייגו מישראל.

קארלוצ'י לא הפגין ידידות לישראל בהיותו סגן שר ההגנה ולאחר־מכן סגן ראש סוכנות הביון ואילו וובסטר, כראש הבולשת הפדראלית, נתן יד להכפשת ישראל בחשיפת קנוניות ישראליות בארה"ב, ברובן מדומות ורק מקצתן תוצאה ממעידות ותקלות.

רייגן ושולץ לא שינו את יחסם לישראל. הם נשארו נאמנים לקו הידידות והשיתוף, אך שולץ ייאלץ מעתה להתמודד עם „אנשים חדשים", שלא ידעו את ישראל ומשום כך הוא מתרבך, כפי שהביע. שולץ קיווה, שישראל תסייע לו במאבקו, אך בפרשיות „איראנגייט" ופולארד לא מילאה ישראל את ציפיותיו: הוא שלח את יועצו המשפטי, אברהם סופר, לתשאל את המעורבים הישראלים. אלה אמרו לסופר, שאומנם היה מישהו נוסף בפרשה, אך בתפקיד מיזערי. ומתוך עדות פולארד הובהר, שמפעילו היה קצין בכיר ומילא תפקיד מרכזי ברשת. שולץ ביקש, שישראל תעניש את סלע ובכך יוכל לסגור את התיק, אך לא נענה, ובעיניו כלל לא חשוב אם המינוי נעשה בניגוד לדעת שר־הבטחון.

אין שולץ נוקם ונוטר. אך בוויכוח הפנימי במימשל הוא זקוק להוכחה, שישראל ערה לרגישותה של ארה"ב, וישראל לא נתנה בידו הוכחה זו. הוא היה זקוק לה משום שהוא רוצה באמת ובתמים להגביר את התיאום האסטראטגי עם ישראל, לא רק למען ישראל אלא למען האינטרס של ארה"ב. לכן הוא דואג, שהשיתוף עם ישראל יימשך הלכה למעשה בתרגילים משותפים ובביקורים הדדיים של רמי־מעלה. שכן הוא מבין, שפגיעה בישראל תשמוט מתחת רגלי ארה"ב יסוד מוצק ונאמן של ידידות והזדהות, חרף חילוקי־הדעות, המתגלעים לעתים במשפחה.

•

שולץ זקוק גם להתרגשותם של יהודי ארה"ב, שמתוך פחד שמא יאשימו אותם באי־נאמנות מאשימים ראשונים את ישראל. רבים מעוזריו הבכירים הם יהודים, והוא אינו מטיל ספק בנאמנותם. אף הוא בעצמו היה עד לעובדה, שקנת אדלמן, יהודי המשמש ראש הרשות לפירוק הנשק, הזדרז השבוע להביע דאגה מכח יכולתה הגרעינית של ישראל. אין זו מדיניותה של ארה"ב להצביע על ישראל בכיוון זה. אך בצל האירועים האחרונים מצא לנכון אותו פקיד יהודי להדגיש את שם ישראל. אולי כדי להרחיק כל צל של חשד לאפליה לטובת ישראל.

אף זה הוא עונש שהוטל על ישראל. הוא לא תוכנן על־ידי המימשל, אבל ירושלים איננה יכולה להיות אדישה כלפי תופעה זו.

יובל אליצור
כמה אנו שווים?

שר־התעשיה המסחר, אריאל שרון, טען השבוע, כי המידע הבטחוני, שישראל העבירה במרוצת השנים לארצות־הברית, חשוב לאין ערוך מן המידע, שאנחנו קיבלנו מן האמריקנים בנושאים אלה. בכך כאילו רמז שרון – אף כי לא אמר זאת, כמובן, במפורש – שבהפעילה את ג'ונתן פולארד רק נטלה ישראל מן האמריקנים את „המגיע" לנו.

אם נלך לפי קו מחשבה זה נגיע למסקנה, כי הסיוע הכלכלי והבטחוני בסך 3 מיליארד דולאר (אשתקד היה הסכום אפילו גבוה יותר), שישראל תקבל השנה מארצות־הברית, הוא רק תשלום עבור שירותים שאנו מבצעים עבורם. ואכן, חבר־כנסת נכבד, שאיננו עוד עמנו, ערך פעם חשבון וגם קבע, כי אילמלא היתה ישראל קיימת היתה ארצות־הברית נאלצת להוציא סכומים גבוהים יותר כדי להבטיח את האינטרסים שלה במזרח־התיכון. מסקנתו, שנאמרה ברצינות גמורה, היתה, שעוד מגיע לנו עודף...

אפילו שר־הבטחון, יצחק רבין, נתפס לשיטת ניתוח מסוכנת זו. הוא מאמין, כי האמריקנים מוכנים להגיש לנו סיוע כלכלי בסך 1.2 מיליארד דולאר לשנה, נוסף לסיוע הבטחוני בסך 1.8 מיליארד דולאר, כיוון שהיא מכירה, שהנטל הבטחוני, שאנו חייבים לשאת בו, הוא כבד כל כך עד כי יש צורך לחזק גם את המשק הישראלי. מהגיון זה אפשר להסיק, שאילמלא בעיות הבטחון המיוחדות שלה לא היתה ישראל ראויה לסיוע אמריקני.

זוהי, כאמור, שיטת ניתוח מסוכנת. שכן היא מניחה, שברגע שלא נביא עוד תועלת לאמריקנים, אם משום שהם ימצאו בעלות־ברית יותר סבירה במזרח־התיכון ואם משום שיחדלו להתעניין במה שמתרחש באזורנו (אולי לאחר שיגיעו להסכמה גלובאלית עם הסובייטים), ינטשו אותנו ה„דוד סם" ויניח אותנו לגורלנו.

גישה מסוכנת זו מזכירה לנו את הטיעונים שהיו פופולאריים מאוד בשנים קודמות ואשר אמרו, כי הפוליטיקאים האמריקניים חוששים מן ה„קול היהודי" ועל כן הם מצביעים עבור הסיוע לישראל, שאם לא יעשו כן הם עלולים לאבד את כסאם בקונגרס. לא קשה להוכיח את האיוולת בטיעון זה, שכן יהודי אמריקה אינם מהווים כיום יותר מ־4־5 אחוזים מן הבוחרים ואף קולות אלה מתחלקים בין המועמדים השונים בהתאם לעמדות שהם נוקטים בנושאים לא־ישראליים.

זוהי גם שיטת ניתוח מרושעת, שכן היא רואה את היחסים בין ארצות, ובכלל זה בין העם בישראל לבין העם האמריקני, כמבוססים על תועלתנות צרה ולא על מורשת העבר ועל הערכים המשותפים של דמוקראטיה וחלוציות.

אין זו, כמובן, הפעם הראשונה, שאנו שואלים את עצמנו: כמה אנו שווים בעיני האמריקנים? כמעט בכל נאום ובכל מיפגש עם אמצעי התקשורת ועם ארגונים מתבקש הנציג הישראלי להסביר את פשר „היחסים המיוחדים", הקיימים בין ישראל לארצות־הברית. הנציג הנבון יודע, שאסור לו להתמקד בגורם אחד ליחסים אלה. זה לא ישכנע וגם לא יהיה תואם את המציאות.

הקשר בין ישראל לבין ארצות־הברית התפתח תודות למכלול של גורמים, שמותר ואפילו רצוי לכלול בהם את יהדות ארצות־הברית, את הקשר בין המורשת האמריקנית לבין האידיאלים, שעליהם קמה מדינת ישראל ואת האינטרסים הבטחוניים המשותפים. כל אלה כאחד מצדיקים את היחס המיוחד, שישראל זכתה לו כמעט מצד כל מימשל אמריקני, את התמיכה בסיוע לישראל גם מצד חברי קונגרס, שאין כל בוחרים יהודים באזוריהם ואת האהדה לישראל מצד כל שכבות הציבור היהודי באמריקה, גם מצד אלה, שאבותיהם הכריזו על עצמם בעבר כ„אנטי־ציונים".

הטיעון, שהסיוע האמריקני הוא רק תשלום עבור שירותים שאנו מבצעים עבור ארצות־הברית, הוא טיעון מסוכן. מהגיון זה אפשר להסיק, שאלמלא בעיות הבטחון המיוחדות שלה לא היתה ישראל ראויה לסיוע והיתה ננטשת לגורלה. זהו גם ניתוח מרושע, שכן הוא רואה את היחסים בין ישראל לארה"ב כמבוססים על תועלתנות צרה ולא על ערכים משותפים

במחקר שנערך מייד לאחר מלחמת ששת הימים על־ידי „מכון האדסון", בראשות הרמן קאהן המנוח, אבי אסכולת העתידנות במדעי המדינה, נמצא, כי האמריקני הממוצע אוהד את ישראל בשל הקשר שיש לו עם התנ"ך ומשום שהישראלים, הלוחמים על קיומם, מזכירים לו את האבות המייסדים של אמריקה, שאף הם נאלצו ללחום על הזכות להפריח את השממה בארץ הבחירה.

האינטרס הבטחוני המשותף מהווה אף הוא שיקול, המצדיק את הסיוע האמריקני לישראל. תהיה זו שטות להתעלם משיקול זה ולזלזל בו, אך גם אין טעם לראיה חד־ממדית, הרואה את כל מערכת היחסים שלנו עם אמריקה דרך הוא הכוונת או צריח הטנק.

מעל לכל, מוטב שלא נתחיל לעשות חישובים ולבדוק „כמה אנחנו שווים לאמריקה". האמריקנים אינם „קונים" אותנו ואנחנו, כך יש לקוות, איננו למכירה.

ארז ביטון
לגרמניה בעיצומו של המשפט?

משפט דמיאניוק מעורר שוב ערבוביה של תחושות. אתה נכנס לחנות ומבקש סבון והמוכר מציע תוצרת גרמניה: „תקח", הוא אומר, „זה טוב", והגוף עובר חידודין־חידודין.

אתה פותח רדיו ושומע בחדשות, שהגרמנים מזהירים מפני תפוחי־אדמה מורעלים תוצרת ישראל. בגל הקל מנסים לשדל אותך בפרסומת לנסיעה לגרמניה בתנאים טובים ובטוחים. ובגל אחר נפרשות אחת לאחת מסכת הזוועות של מפלצות אדם, דמויות היאות יותר למיתולוגיות דמיוניות מאשר לבשר ודם. ולעומתם יהודים, שגילו בתוך התופת עצמה גבורה יום־יומית בעצם עמידתם. כאותה נערה יהודיה, שפרצה בצחוק נוכח נשים יהודיות בוכות בפתח תאי הגזים ואמרה להן: „מה לכן כי תבכינה: אם נגזר עלינו למות, נמות בכבוד!"

מזמן לא נתגלגלה הזדמנות חווייתית מיוחדת כל כך לעם שלם, כמו להיצמד לטרנזיסטורים במדרכות ובבתים, ולהשתתף יחד סביב בתחושה של שותפות לאחת הזוויות המרכזיות של עמנו.

עם דרוך ומקשיב בבגרות ובבשלות. מתנתק בהזדמנות נדירה מהוויה הקלוקל של התבוששות פוליטית, ולעומת היריבות, החזונות שם, בכנסת ובמימשל, הנה העם נתון בחווייה מלכדת ומטהרת. אמי, בחצי־עברית ובחצי־ערבית, אומרת: „אני שומעת ונעשה לי שחור בלב. ואני נזכרת איך שם, באלג'יריה, בשנות המלחמה, היו שונאינו אומרים: 'חכו יהודים, שעתכם הגיעה, עוד מעט יבוא היטלר ויקח את כולכם'". ואמי מוסיפה: „הגרמנים הללו, שנראים תמיד מסודרים ומנומסים כל כך, דווקא הם עוללו את המעללים הנוראים האלה".

והנה, עומד נשיאנו, נציג הכבוד הלאומי שלנו, מר הרצוג, לבקר בגרמניה בראשית החודש הבא. כלומר, בעיצומו של משפט דמיאניוק. ביקור זה מציב מחדש את ההתנגשות בין שתי מערכות התייחסות: האחת גורסת נורמליזציה ורואה את ישראל כבן חדש של יהודים, תוך זיקה להיסטוריה היהודית, אך בדגש על הכאן ועכשיו. עמדה זאת אומרת: „הלאה העבר היהודי, נהיה ככל העמים, ואם צרכינו החיוניים מחייבים יד מושטת לגרמנים, נושיט את היד".

העמדה המנוגדת גורסת: „לאט לך דור חדש בארץ, לא בהיפוך, איך אפשר להתנתק בקלות כזאת מן ההתפלצות שהשם גרמניה מעורר בכל יהודי? איך אפשר לכבד כבוד עצמי של עמו כי מה היה ליהודים בכל גלותם אם לא שמירה על כבוד עצמי וזהות עצמית?"

מפליא להיווכח שוב בחוסר הרגישות של הממשלה לעיתוי הנסיעה. היא עושה מעשים המנוגדים לטעם הטוב. אוזניה אטומות לכל הקולות הנשמעים זמן רב למנוע את הנסיעה. שאלמלא כן, אי־אפשר להבין את העיקשות בהחלטה לקיים את הנסיעה לגרמניה בעיצומו של המשפט. האם הממשלה שותפה לדעה המפסדת כל כך, שכביכול תביא הנסיעה הזאת כבוד לישראל? הרי אין עיוות ותחושתי גדול מזה, או אולי אפילו הונאה עצמית. מה שבטוח הוא, שעצם הנסיעה הוא מכה לכבוד־הראש, לרציונות ולאיכפתיות העמוקה של כל העם ביחסו לכל מה שנפרש במשפט. בעיני רבים ייזכר הנשיא הרצוג כנשיא של הנסיעה לגרמניה – וחבל.

קרן מילגות ע"ש הנרי ליאון ווילד

הקרן מציעה

מספר מענקי לימוד בחו"ל לישראלים בעלי תואר שלישי במדעים שימושיים, במיוחד בתחום הרפואה והטכנולוגיה.

במקרים מיוחדים תשקול הקרן הענקת מילגות לבעלי תואר ראשון ושני למבקשים להמשיך את לימודיהם בחו"ל.

המילגות תהווינה השלמה למי שיש בידו הסכום הבסיסי להשתלמות בחו"ל.

על הפונים לקרן להגיש בקשה בכתב ולצרף ב־4 עותקים: תולדות חיים, 2 מכתבי המלצה, רשימת פרסומים מדעיים, ראיות בדבר הנסיעה המיועדת וכן המקורות הכספיים העומדים לרשותו לנסיעה זו.

את הבקשות יש להגיש לקרן עד 15.5.87.

מזכירות קרן מילגות ע"ש הנרי ליאון ווילד
ת.ד. 1254, ירושלים 94152

מכירת דירה

מתפנות בזה הצעות לרכישת דירה
בת 3.5 חדרים ותכולתה
בקומה א' בדרך חיפה 100, תל־אביב.
הידועה כחלקת משנה 457/2 בגוש 6107
יחד עם כל הזכויות הצמודות לה ברכוש המשותף.

את הדירה ותכולתה ניתן לראות לאחר תיאום מראש. הצעות בכתב בשקן מפרטות מחיר מלא ותנאי תשלום בצירוף שיק בנקאי בשיעור של 5% מערך ההצעה יש להגיש למי מהח"מ לא יאוחר מיום 31.3.87. אין כונסי הנכסים מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר ו/או הצעה כלשהי.

חיים ממון עו"ד
כונס נכסים משותף
רח' כצנלסון 140
גבעתיים 53280
טל' 323115, 323307

אליעזר לויט עו"ד
כונס נכסים משותף
רח' יהודה הלוי 92
תל־אביב 65275
טל' 294636, 282550

הנהג, עשה לך מנהג קבוע – קח עמך חייל לדרך

هكذا من الأصل

אפרים סידון

מחזה האימים

הסיבה העיקרית לקיומו של משפט דמיאניוק, לבד מענין עשיית דין צדק בנאצים ובעוזריהם – היא הער־ נין ההיסטורי־חינוכי.להציג בפני העולם ובפנינו־אנו את גודל הזוועה שלא היתה כמותה – ואין לה אח ורע בכל תולדות האנושות. לא במספר הטבוחים, לא ברוע הלב והאכזריות, לא בתיכנון הקר והמדעי ולא באטימות ובציניות של העולם החופשי. אין – ולא היה משהו שיתקרב בסדר הגודל הזוועתי לשואה. זה חייב להיות המסר של המשפט. ודווקא מסר זה נראה שלא נקלט עדיין בקרב חלק מן האוכלוסיה הישראלית, אם נשפוט את הענין על־פי דברי שר־המשפטים, אברהם שריר, ב„מוקד" השבוע.

וכך נרעש כבוד השר, שהוא מפלבל בעיניו בצדקנות ופוכר ידים בזהמים גדולים. כיצד יכול הוא, אברהם־לה, להסגיר יהודי לצרפת דווקא בימים אלה... שאנו שומעים את כל הזוועות במשפטו של איוון האיום. והרי מבקשים שם את דמו... דם יהודי... ודמיאניוק שברקע. וכולנו שלא השמיע מר שריר שקשוק רכבות כדי להגביר את המתח הדראמטי – ואולי איזו צווחה בגרמנית, שלא יהיה מקום לטעות.

שוב קיבלה, איפוא, השואה צו גיוס לעניינים צייניים. היא נשלפת מן הכובע כל אימת שמסתתמים הנימוקים ההגיוניים. לא הצלחנו לשכ־ נע בבזה השכלי לא נורא. תמיד ישנה שואה בכוננות.

זכור לנו ראש־ממשלה אחד, שהיה עושה בשואה שימוש יום־יומי כמעט ומזעיק אותה ממנוחתה לכל ויכוח או נאום, בבחינת „טוב שיש שואה – חסוך שלא יחסר". שלא יחסר לדמגוגיה ולא יחסר להתקפה על אומות העולם, לויכוח על רמת הגולן, או על מערכת המיסוי, להתקפה על המערב או על האו"ם. בימיו פרחה לה „תודעת" השואה – וסלאים צהובים נענדו בכל הפגנה כמעט. החל במפוני ימית וכלה בארגון פועלי המחס. שהרי אין לאיש מונופולין על השר אה – ומה שמותר למנהיג, מותר לכולנו. ולכן, כל שופט כדורגל הפך לנאצי. וכל שוטר לאייכמן או היטלר. והאשכנאצים נמרחו בשחור על קירות הבתים, ודיברו על השואה המאיימת על מגדלי הדבש. ועל השואה הנשקפת ליבוא המכוניות. על השואה שפקדה את בעלי הב־ תים, ואפילו על השואה שבאה על המפלגה הליבראלית, בשל מר שריר וחבריו. בקיצור, כמעט ויכול היית לשאול בכל הפגנה או אירוע „סליחה, מה השואה?"

שתי סכנות נשקפות לאמת ההיסטורית לגבי מה שעשו ליהודים במלחמת העולם ה־2. האחת מפי היסטוריונים מטורפים ואנטישמי־ ים, חסידי הנאציזם, המנסים למצוא הוכחות מדעיות, שלפיהן לא היתה שואה – ומדובר בקנוניה יהודית מקיאוולית נגד האומה הגרמ־ נית. והשניה – והיא מסוכנת לא פחות: הוולגריזאציה של השואה והורדתה לדרגת ציניות פוליטית ודמאגוגיה מפלגתית נוסח שר־המ־ שפטים וכל „יהדות השרירים".

אגב, איך זה לא עלה במוחו של שריר ענין השואה, בשנעלו את שערי השגרירות הישראלית בוושינגטון בפני פולארד? בימים אלה... לאור המשפט הצפוי... להסגיר יהודים לידי גויים רודפיםו הרי זה כמעט כמו...

בקיצור, כמעט ורציתי לסיים ולומר, כי שר־המשפטים שריר הוא שואה למערכת המשפט ולשלטון החוק בארץ. אבל כדי שלא לעשות שוב שימוש זול בשואה נתפשר על שריר כקאטאסטרופה.

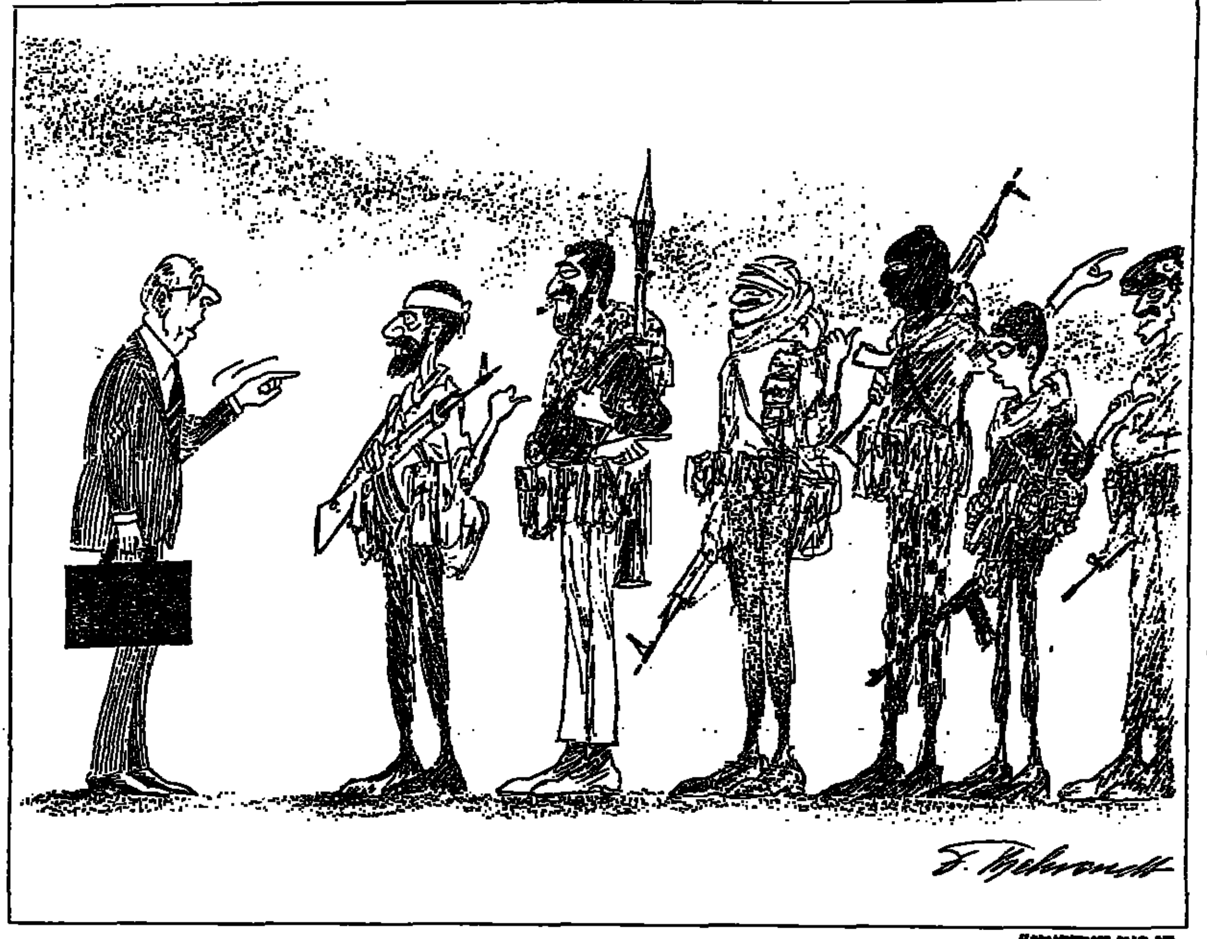

„מי כאן האחראי?"

יגאל לב

פגישה מקרית

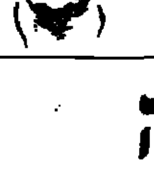

המסיכה האחרונה

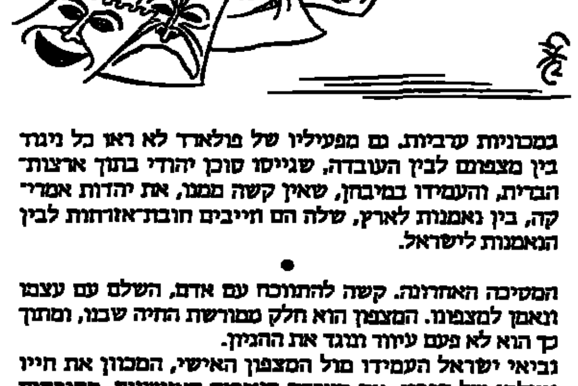

לאחר שהסרנו את מסיכות המלים והתירוצים מפרשת פולארד ומפעיליו רפי איתן ואביאם סלע, מפרשת סירובו של שר־המ־ שפטים אברהם שריר להסגיר את נקש לצרפת, מ„פרשת המ־ חתרת היהודית", שכיום קוראים שני הרבנים הראשיים להרים תרומה כדי לעזור בשיחרורם, לאחר שהורדנו את כל מסיכות המלים נשארה האחרונה שבהן – המצפון. מסיכה דמויית עורו של האדם, עד שהיא דבוקה ממש לפניהם של גיבורי הפרשי־ ות הדומה, שאם אתה מנסה להסירה מעל הפנים, אתה קודע את עורם מעליהם. כל אחד מגיבורי הפרשיות הללו פעל בעצם על־פי מצפונו.

ערב חג הפורים אנו מבקשים לבחון את המסיכה הזאת, שש־ מה מצפון. אין לנו ספק, כי גם איתן וגם סלע פעלו בפרשת פולארד על־פי מיטב מצפונם. אין לנו כל ספק, שהשר שריר סירב להסגיר את נקש מטעמי מצפון – „לא ישנתי לילות ואני שלם עם מצפוני", כדבריו. וגם עצורי המחתרת היהודית, שהד־ ניחו פצצות באוטובוסים ערביים ותומרי־נפץ במכוניות של ראשי ערים ביו"ש, גם הם פעלו על־פי מיטב מצפונם. לכן הגיע הזמן לבחון את משמעותו של אותו מושג חמקמק.

•

אנתרופולוגים, ביולוגים וחוקרי תולדות המין האנושי, שניסו לבחון את תולדות המצפון, קבעו כי „המצפון הוא מנגנון, שבאמצעותו מעוררת החברה החייתית את חבריה נגד האוייב ומצווה על פרטים להעלות קורבן לטובת הכלל. אבל למצפון יש שתי פנים. המצפון מארגן את השנאה בדיוק כפי שהוא מארגן את האהבה".

מתוך כך יכול המצפון לצוות על מוסלמי להקריב את חייו כקדוש ובאותה נשימה הוא יכול לצוות על מוסלמי־אידאני להילחם עד מוות במוסלמי־עיראקי. המדעים ציינו, כי המצ־ פון האנושי מורכב מנאמנויות מקומיות. כלומר, אדם מפתח מצפון על־פי הערכים שהיקנתה לו החברה, שבה נולד וגדל והוא נשאר נאמן לערכים אלה באמצעות המצפון, המכון אר־ תו. וכדי להסתדר עם הברנש הזה, ששמו מצפון, העלו בני־ האדם את ערכו וקבעו, כי הוא בעצם הסמכות של כל החוקים המוסריים והאוניברסאליים.

אם נתרגם את הדברים ללשון מושגינו־שלנו הרי בחור־ישיבה ברמות, שמיידה אבן במכונית נוסעת, אינו רואה כל התנגשות בין המעשה שהוא עושה לשם שמירה על השבת ובין מצפונו. להיפך, מצפונו מחזק אותו בידוי האבן. כדרך שמצפונם של אנשי המחתרת היהודית לא נקף אותם כאשר הניחו פצצות במכוניות ערביות. גם מפעיליו של פולארד לא ראו כל ניגוד בין מצפונם לבין העובדה, שגייסו סוכן יהודי בתוך ארצות־ הברית, והעמידו במיבחן, שאין קשה ממנו, את יהדות אמרי־ קה, בין נאמנות לארץ, שלה הם וחייבים חובת־אזרחות לבין הנאמנות לישראל.

•

המסיכה האחרונה. קשה להתווכח עם אדם, השלם עם עצמו ונאמן למצפונו. המצפון הוא חלק ממורשת החיה שבנו, ומתוך כך הוא לא פעם עיוור ונוגד את ההגיון.

נביאי ישראל העמידו מול המצפון האישי, המכוון את חייו ועולמו של הפרט, את מערכת הערכים האנושיים, החובקים את העולם כולו. המוסר של נביאי התנ"ך איננו מצפון מקומי, משום שנביאי התנ"ך לא היו נביאיו של עם ישראל בלבד.

בבואנו לשפוט את גיבורי הפרשיות האחרונות, בבואנו להוריד את כל המסיכות מהמלים, מן הדין שנוריד גם את המסיכה האחרונה ושמה מצפון. נשפוט את האנשים לא על־פי השלי־ מות שבה פעלו. לא אם הם חיים בהרמוניה עם עצמם ועם מצפונם, אלא על־פי המעשים שעשו. זה קשה משום שאין לך דבר כאב והסר־תקווה יותר מאשר להתווכח עם אדם, השלם עם מצפונו.

ואם זה קשה כל כך בכל ימות השנה, הרי לפחות יום אחד, בחג הפורים, נסיר את המסיכה הזאת ואז נוכל לגלות את הפ־ נים האמיתיות שמאחורי הפרשיות, אשר הסעירו אותנו בין פורים לפורים.

תולדות פורים מאחשוורוש ועד מחרתיים

אפרים קישון

חד גד'יא סיבוב שני

חג שמחות!

לפני מספר שנים, כזכור, הרגו היהודים ע"ה אלף אנטישמים ותלו את המן הא־ גדתי ואת י"ש בניו על עץ, ומאז אנו נזכרים וחוגגים את הפוגרום בגויים ברוב שמחה וששון, משושן ועד צהלה, מי"ג באדר ועד ח"כ באדר. המקורות מציי־ נים, שהמשתה בביכר המלכים בשושן היה בשעתו מוצלח במיוחד: הנושא היה חלוציות ואסתר המלכה הופיעה לבושה שחורות ופוזמקי־רשת, ואילו מרדכי התחפש לשוטר־תנועה, ורבים מעמי הארץ התגיירו, כי נפל פחד היהודים עליהם, אבל שמחה אמיתית לא היתה, ובסוף הכל חזרו הביתה במצב־רוח קו־ דר.

אחר־כך חלפו כמה שנים בגלות בסימן רדיפות־נגד, אבל מצוות פורים קויימה במלואה, ואבותינו התחפשו להמן ואמ־ הותינו לוושתי בטריקו שחור וגרבי־ רשת ושתו יין ושרו שירים יווניים ורק־ דו עד אור השחר, אבל השמחה לא הי־ תה אמיתית בגלל המסיבות, ולמעשה הכל היו די מדוכאים ובצדק.

המיפנה חל בשנת דרג"ש עם הכרזת המ־ דינה, אז חגג הישוב את הפורים החופשי הראשון, והגברים התחפשו למלך פארוק והנשים לטריקו שחור, ולא עוד אלא ג'ודי גליק, אשתו של המהנדס גליק, קפצה על השולחן ורקדה בגרבי־רשת ריקודים שלוחי־רסן. סוף־סוף היתה שמחה בכל רחבי המדינה, אם כי לא אמיתית, אבל בכל אופן, ורק אחרי חצות נעכרה האווירה לגמרי והרחובות התרוקנו והכל זחלו הביתה בהרגשה של תיסכול מוחלט ודכאון שאין למטה ממ־ נו.

בת"ק השנים הבאות חל שינוי לטובה. התחפשות שופרו: אנחנו לבשנו שריו־ נים ופיז'אמות מלכותיות, בעוד נשותינו עטפו טריקו שחור והרבה רשתות. אני כשלעצמי הייתי מוזמן למספר מקומות, אבל תמיד הלכתי צמוד למהנדס גליק הסימפאטי, שנעשה מבוקש מאוד בכל המסיבות בעיר. בדרך כלל רקדנו ושרנו שירי מולדת באפלה אינטימית, אבל השמחה לא היתה שמחה, וכולנו הרגשנו שזה לא זה. ורבים פרצו בבכי, ואחדים דעתם נטרפה עליהם מרוב עצב.

בשנת פשל"א, אני זוכר היטב, שעורך־ דין אחד הפסיק בצעקה מרה את ריקו־ דה של הגברת גליק על השולחן:

– די – הוא צרח – זו לא שמחה אמי־ תית!

מיד התאספנו בפינה שקטה ושוחחנו ארוכות על התופעה המצערת. באמת, מדוע זה לא הולך לנו? יש כאן אותה שוחרות בידור ואווירה קארנוואלית רש־ מית, ובכל זאת מכל י"ג מסיבות־פורים, שכותב שורות אלה השתתף בהן בשנים האחרונות, רק אחת היתה באמת מוצל־ חת עם מצב־רוח יוצא מן הכלל. אולי הסיבה להצלחת המסיבה היתה, שג'ודי גליק קפצה על השולחן ורקדה שלוחת־ רסן, ואנחנו מחאנו לה כף בקצב ובלהט נעורים, אבל השמחה לא היתה אמיתית, להיפך, באחת וחצי כבר היינו מיואשים לגמרי, והמארח שלנו תמק לאמבטיה ותלה את עצמו על צינור המקלחת, אבל החבל היה ארוך מדי והואניצל. מכל מקום, היתה זו אחת המסיבות המחורב־ נות ביותר.

– למה זה – שאלנו את עצמנו – מדוע אין שמחה אמיתית?

מפני שאין לנו עוד מסורת של פורים – הביעה דעתה גננת אחת בטריקו שחור ובגרבי־רשת – אין לנו עוד דפוסים קבו־ עים, העוברים משנה לשנה. לכן העם לא שש, אין שמחה אמיתית...

אחדים טענו, שאנחנו עם עצוב מבטן. יום לפני החג אנחנו הולכים לישון בש־ עה כ"ג עייפים ומעצבנים מן העניינים, בבוקר אנחנו גולשים מעל מירבצינו בפ־ נים מקומטים, שולחים מנות ומצפים לעליצות הלאומית שתבוא. בסוף לוק־ חים אספירין. אנחנו גם לא יודעים לש־ פך י"ש לתוך הלוע כיד־המלך, ומשושן הבירה נשארה לנו הבירה בלבד. אומנם, הבנים שלנו נהנים מפורים, אבל מעולם לא אמרו לנו, שזה חג הילדים וחבל. המ־ הנדס גליק, למשל, התוודה ברגע של חולשה, שמספר ימים לפני פורים הוא כבר אפוף דכדוכי נפש קשים, לא אחת הוא פורץ בבכי היסטורי כשמשאירים אותו לבדו, וגם אשתו נמצאת תחת השגחה רפואית לקראת החג.

– אנחנו עם־דווקא אנחנו – סבר דקו־ ראטור פנימי מחופש לאדריכל – אם אומרים לנו לשמוח, אנו עצובים, ואם אומרים לנו להתעצב, אז אנחנו גם כן עצובים. יש לנו טבע משונה כזה...

זה נראה לרבים מאתנו. שופט־שלום אחד, לבוש חצאית־מיני, הודה, שלקר־ את חג־הפורים יורד עליו רגש־נחיתות קשה. מישהו סיפר, שאפילו בכפר חב"ד מפסיקים החסידים לשמוח בפורים ל־48 שעות ובמיפלשי תל־אביב על אחת כמה וכמה. לא כאילו אין שמחה פה ושם. יש שמחה, אבל היא איננה אמיתית. או או־ לי היא אמיתית, אבל לא שמחה.

בשנה שעברה היה הפורים הכי מדכדך. אני התחפשתי לנינג'ה והקטנה לרקד־ נית באבל, עם טריקו שחור. רקדנו שי־ יק והורה, אחר־כך ג'ודי גליק קפצה על השולחן, אבל באמצע המחול שלוחת־הר־ סן התייפחה לה: „אינני יכולה יותר", נאנחה האשה המסכנה הזאת, „אינני יכולה". נפשנו דלפה בתוגה. ליטפתי קלות את גרבי הרשת של אשתי הקט־ נה:

– אשה – שאלתי אותה – את שמחה?

– נניח – כך היא – אבל האם זו שמחה אמיתית?

קשה לשפוט בשלב זה. נראה מה יקרה במסיבות הפורים באמשים אלה. אם גם זאת תתחרבן פלאים, אזי יש להסיק סוף־סוף את המסקנות ולהעביר את פו־ רים ליום כיפורים.

המוסד לביטוח לאומי

הודעה למעסיקים

החודש פטור המעסיק מלשלם את דמי הביטוח עבור עובדיו לחודש פברואר 1987

משכרו של העובד לחודש פברואר ינכה המעסיק דמי ביטוח כרגיל, כדי שיהיה אפשר לזכות את חשבון המעסיק בסכום דמי הביטוח המגיעים ממנו על פי החוק

על המעסיק להגיש את הדין וחשבון לחודש פברואר 1987 עד 16 במרס 1987

באמצעות: בנק הדואר, בנק המזרחי המאוחד, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל או בנק הפועלים

המעסיק יעביר את הדין וחשבון בעד חודש פברואר ממולא על כל פרטיו בצירוף תשלום של 5 ש"ח (הסכום יירשם במשבצת "הסכום ששולם בש"ח" בטופס הדיווח ב.ל./102).

התשלום ייזקף לזכות חשבון דמי הביטוח של המעסיק, והוא תנאי לקבלת אישור על מסירת הדין וחשבון במועד.

מעסיק שלא יגיש הדו"ח במועד החוקי לא יזוכה בדמי ביטוח.

מעסיקים שכבר שילמו את דמי הביטוח בעד חודש פברואר רשאים להפחית את התשלום מדמי הביטוח שעליהם לשלם בעד חודש מרס 1987, והכל בתיאום עם סניף המוסד שבו מתנהל חשבונם.

את דמי הביטוח לחודש מרס 1987 ואילך על המעסיק לשלם כרגיל לפי הוראות החוק.

המח' להסברה וליחסי ציבור

مكتبة الأصل

עבודה עולמית

לאכול כסף

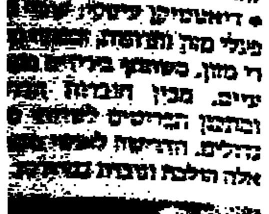

דיוקן

באת כל שותף

סימני נפט

יואב שנצר ויורם נאמן

טר"ש בוזגלו הורשע בפרשת פולארד ונידון ל־21 ימי מחבוש, מתוכם 7 בפועל

חקירה מאומצת של כוחות הבטחון הביאה לפיענוח פרשת פולארד ולחשיפתו של האחראי לה: טר"ש אורן בוזגלו המשרת אי שם בקריה.

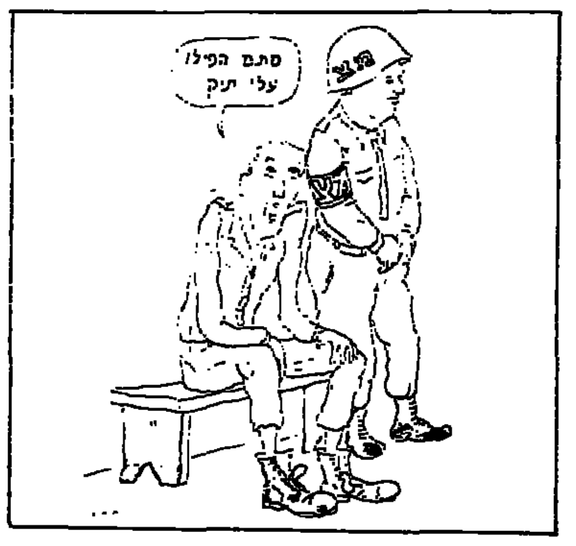

המילים האחרונות ששמע בוזגלו בטרם הוכנס למשפט צבאי קצר היו: "נכנס – לא מצדיע. יצאת זכאי – הצדעת. לא זכאי – לא הצדעת." קודם למשפט שמר הנאשם על מצב רוח אופטימי, והביע בטחון שהשופט יאמין לו שאין לו כל קשר לפרשה. עשר דקות לאחר מכן הוא נשבר והודה באחריות לגיוסו של פולארד ולהכשרתו. השופט התחשב בכך שגליון התלונות של הנאשם נקי, וגזר עליו שבעה ימי מחבוש בלבד מתוך ידיעה שבוזגלו היה ילד הפלא של הקריה, והיו לו סיכויים טובים לעלות לדרגת רב"ט.

יחסי ישראל־ארה"ב ישוקמו בבית לוינשטיין

קבלת פנים חמה ציפתה אמש ליחסי ישראל־ארה"ב שהגיעו סוף־סוף לשיקום המיוחל. אבי הפצועים, שמחה הולצברג, הרים כוסית ובירך את היחסים בשיקום מוצלח ומהיר.

צוות הרופאים והאחיות של בית לוינשטיין קיבל את החולה החדש ברגשות מעורבים, ומנהל בית החולים אמר כי יש סיכויים שהחולה ישוב לתפקוד חלקי בתוך חדשים אחדים – אבל אלו סיכויים קלושים ביותר וסביר להניח שהחולה ישאר צמח.

תלמיד קפץ כיתה ונחבל בראשו

(המשך במדור "קופץ מי שקופץ אחרון")

ישראל תסלח לארה"ב

כמחווה של רצון טוב כלפי העם המתגורר בארה"ב, החליטה ממשלת ישראל לסלוח לארה"ב על הכל. בהודעה שפורסמה לאחר ישיבת הממשלה הדרמטית, נמסר כי למרות הנזקים הפוליטיים שגרמה ארה"ב לפורום ראשי הממשלות – החליטה ישראל שלא לנתק את יחסיה עם וואשינגטון.

במקביל החליטה הממשלה למנות את אביאם סלע כמפקד חיל־אויר. בהודעתה ציינה הממשלה כי סלע נענש דיו בכך שהוא לא ימונה כרמטכ"ל.

שרה בטחון כינס את פורום השרים האנליטים לדיון חירום בפרשת פולארד

אמש הורה שרה בטחון יצחק רבין למזכירתו לזמן בדחיפות למשרדו את פורום השרים האנליטים ולהגיש לו עוד קוביות קרח. מיד לאחר שהשרים האנליטים תפשו את מקומם בחדר ומזגו לעצמם וויסקי בלי קרח – בשביל לא לקלקל את הוויסקי, החל דיון בפרשת פולארד. תוכן הדיון נשמר בסוד ונודע רק כי הובעה שביעות רצון לגבי שתי נקודות: ראשית, פרשת פולארד הצליחה סוף סוף להוריד מעל סדר היום את פרשת אספקת הנשק לאיראן, שגרמה לישראל נזק כבד בארה"ב. ושנית, הובעה שביעות רצון על כך שפרשת פולארד אירעה בארה"ב ולא כאן, וכך אין צורך להטריד את הפורום בשאלה זו.

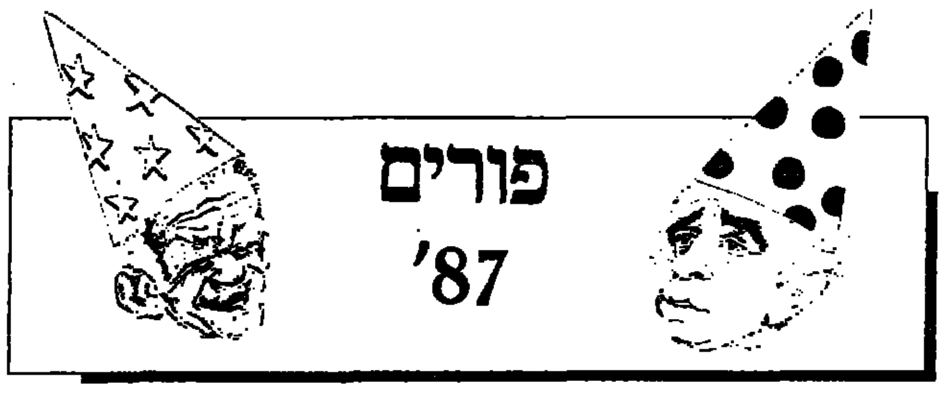

ישראל מכרה קפצונים לקונטראס

האפ.בי.איי. חשף עוד מקרה של העברת נשק ישראלי למחתרת הקונטראס: הפעם מדובר באנית סוחר שמאחורי מסווה של מטען מסכות לפורים - העבירה 300,000 ארגזי קפצונים למורדים במשטר בניקרגואה.

עמירם ניר סירב להגיב על הידיעה והכחיש כל קשר למעשה. דובר משרד החוץ הישראלי מסר בתגובה כי הקפצונים נועדו למטרות דתיות, כדי לשמש את האוכלוסיה היהודית בניקרגואה בחג הפורים. בנוסף, מסר הדובר, ישראל לא תהיה הראשונה שתכניס קפצונים למרכז אמריקה.

תחפושת חדשה למנחם בגין

מנחם בגין מרחוב צמח 1, קנה תחפושת חדשה. הוא רכש לעצמו פיג'מת פסים חדשה, ובכונתו ללבוש אותה במשך כל החג, גם בבית.

זוהי השנה הרביעית ברציפות שבגין משתמש בתחפושת הזו, והשכנים מספרים כי זוהי תחפושת מצוינת שלא נס ליחה. אחד השכנים שנזכר בפורים שעבר, סיפר: "בשנה שעברה בגין לבש פיג'מה, ויחד עם נעלי הבית החדשות – אף אחד לא הכיר אותו."

ללקוחות בנק הדם מבצע פורים

משלוח מנות

חינם, לכל רחבי הארץ (לכל מי שמזמין חמש מנות דם ומעלה)

פקיד בכיר בבזק הציע שוחד מיני למזכירה אלקטרונית

פקיד בכיר בבזק, ששמו שנאסר לפרסום הוא איציק, נאשם בהפעלת סחטנות ושוחד מיני כלפי מזכירה אלקטרונית במשרד.

פקיד בכיר בבזק, ששמו שנאסר לפרסום הוא איציק, נאשם בהפעלת סחטנות ושוחד מיני כלפי מזכירה אלקטרונית במשרד. איציק לא חיכה עד הישמע הצפצוף, ובשתי הזדמנויות שונות הפציר במזכירה כי תתן לו לשחק לה בכפתורים – ובתמורה הוא ידאג לקידומה בחיים. המזכירה לא התרשמה, אבל איציק לא ויתר: הוא תלש אותה מהטלפון, הושיב אותה על ברכיו והוריד לה את הווליום. יתכן והסיפור לא היה נודע לעולם, אילולא החליטה המזכירה לספר את כל הפרשה לאחיה, העובד כביפר של סוכן ביטוח. האח השתמש בקשריו ומיהר להעביר הודעה למשטרה. הפקיד שנעצר מכחיש הכל, וטוען כי מתנכלים לו על רקע סירובו להתחתן עם המזכירה, למרות הלחצים שהופעלו עליו מצד משפחתה.

עמוס לבב

לשון הרע

רפי איתן יחלץ את ג'ונתן פולארד

רפי איתן יעמוד בראש מיבצע חילוץ של ג'ונתן פולארד מן הכלא האמריקני. נודע כי מינויו ליו"ר כימיקאלים לישראל היתה פעולת כיסוי מבריקה, שיזם השר אריאל שרון.

רפי איתן לא נעלם בשבוע שעבר, כאשר נחרץ דינו של פולארד בושינגטון. הוא פשוט יצא למקום סודי בנגב, והחל מיד להכין את מיבצע החילוץ, על דגם קטן של וושינגטון הבירה.

מפאת המרחק הרב של היעד אין להביא בחשבון פעולת חילוץ נוסח אנטבה, ונשקלות כמה אלטרנטיבות.

נודע כי אחת האפשרויות היא להתחיל לחטוף אזרחים אמריקנים המבקרים בירושלים, ולבקש מעמירם ניר ללחוץ על ארה"ב לשחרר את ג'ונתן פולארד תמורתם.

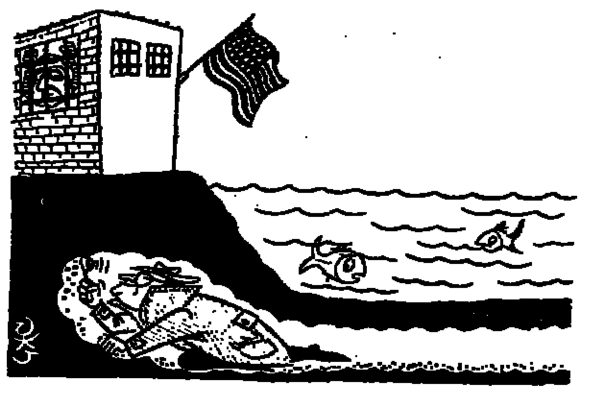

לחלופין יבקש ניר מהאמריקנים להגביר את משלוחי הנשק לישראל, כדי לחזק בה את היסודות המתונים.

בתוך כך נמסר כי שר ההגנה האמריקני, קאספר וויינברגר, הודיע לרמטכ"ל משה לוי, כי משרדו יראה בחומרה כל נסיון להעניק דרגת סמל לרב"ט (מיל.) עידית ארב, שהיתה מעורבת בפרשת פולארד. מר וויינברגר הודיע כי אנשיו יעקבו בקפידה אחרי כל "שתיה" שתיערך באחד מבסיסי צה"ל, ויתנגדו לכל העלאה בדרגה של מרגלים ישראלים. הוא גם דרש מישראל להחזיר לארה"ב מסמכים נוספים שגנב פולארד, ביניהם תבניות של כורים גרעיניים בפילדלפיה, ומספרי טלפון של פילגשים של פוליטיקאים ישראלים.

רפי איתן הודיע כי תכניות הכורים יוחזרו בשבוע הבא, אך על "פרטים מלוכלכים" הקשורים בפוליטיקאים ישראלים הוא לא יוכל לוותר בשלב זה, משום שקרוב לוודאי יזדקק להם מאוד.

ינתן סיוע לחווה של שרון

משרד האוצר יעניק סיוע מיוחד לחווה של אריאל שרון, ויפרוס את חובותיה "כמו לשני קיבוצים", בלשון הודעת דובר האוצר.

נמסר כי המענקים לקיבוצים נקבעים על פי גודלם, ומאחר שהחווה של שרון גדולה פי שניים מקיבוץ מצוי, היא תקבל גם סיוע כפול.

דובר האוצר הוסיף כי אריאל שרון היה עסוק מאוד בזמן האחרון במינוי אלפי צעירי חרות לפקחים במשרדו והזניח את החווה שלו. "אנו לא ניתן ליפול לשר שכה טרוד בעניני משרדו", הבטיח.

"שאלון לנואף" - בקופת חולים

קופת חולים הוציאה לשוק "שאלון לנואף". בעקבות פאניקת האיידס נאלצה ההנהלה לחייב כל מנאף למלא לפני הניאוף שאלון מפורט, כדי שהמעשה יתרחש בשלווה ובלי פאניקה.

"זה שאלון מפורט, אך כל נואף יוכל למלא אותו, אם יתרכז, בתוך עשרים דקות", הסביר דובר קופת חולים. "חוץ מהשאלות הרגילות – שם פרטי, שם משפחה, שם האב, שם האשה הנבגדת – יצטרך המנאף לדווח על הרגלי המין שלו, וכמובן לצרף הצהרת הון ואישור על תשלום היטל הרכב הנוסף".

קופת חולים מבהירה כי מילוי השאלון הוא חובה, ואסור לנאוף בלי למלא אותו. נואפים שייתפסו בלי שאלון יובלו להסגר.

השר נבון לא חש בשביתה בבתיה"ח

השר יצחק נבון, ששהה בבית החולים בשבוע שעבר, הופתע לשמוע על שביתת עובדי המינהל והמשק: לא ידעתי שהיתה שביתה, ואני שמח לשמוע כי היא תמה, אמר.

לדברי השר, אין הוא מבין מדוע מדברים על משבר במערכת הבריאות. "היה לי חדר פרטי, אחות צמודה ורופא ביקר אצלי כל שעה. השרות היה אדיב ומהיר, פשוט תענוג. תושבי ישראל פשוט אוהבים להתלונן", טען נבון.

המורים הקימו עמותה לעזרה הדדית

הסתדרות המורים, ארגון המורים העל יסודיים, אגודת המורים בחטיבות הביניים, התאחדות הגננות והאירגונים הדתיים המקבילים – הקימו את העמותה "עזרה הדדית".

דוברי הארגונים הללו מסרו בהתרגשות כי "זה ארוע היסטורי ולא זכורה אחווה כזו בין ארגוני המורים".

מעתה ואילך, כל המורים בישראל יפקידו את משכורותיהם בעמותה, וזו תחלק את הכספים בשווה בין עשרות אלפי חבריה. בדרך זו יתמכו מורים שקיבלו במקרה משכורות בזמן, בחבריהם שטרם קיבלו משכורת.

העמותה גם תקבע אלו מורים ישבתו בין השעות 8.00 – 9.00, ומי יתחיל ללמד ב־10.00 ויסיים ב־10.15.

هكذا من الأصل

מעריב קריירה

חלק ה' / יום ששי י"ד באדר תשמ"ז, 13.3.87

עבודה עולמית

לאכול כסף

יחד עם הגורו מהרישי, המזרחיסטות, היוגה, המחול האירובי, הג'וגינג ושאר השטויות, האמריקנים גם אוהבים דיאטה. הרבה דיאטה. כמו בכל דבר, גם ברצון הקולקטיבי שלהם לרזות יש כסף. צריך לדעת לסחוט אותו מהם. יש, בארה"ב, לא פחות משישה ענפים שונים של דיאטטיקנים. בסופו של דבר כולם אומרים דבר אחד – תאכל פחות. מהאמירה רבת המשמעות הזו חיים הרבה אנשים. תחזיות משרד העבודה האמריקאי מבשרות, שתחום עיסוק זה ישגשג באמצע שנות ה־90 יותר מכל תחום אחר (אפילו מחשבים ואלקטרוניקה).

ששה סוגי דיאטטיקנים מוכרים באופן רשמי בארה"ב:

● דיאטטיקן קליני: הקבוצה הקטנה מכולן. דיאטטיקנים שעובדים עם חולים במרפאות ובתי־חולים כדי לעזור להם לשמור על בריאותם.

● דיאטטיקן קהילתי: עובד במסגרת הקהילה, בתי־ספר, מערכות יום וכו', מדריך יחידים ומשפחות בבחירת מזון מתאים ושמירת הגיינה של האוכל כדי להימנע ממחלות.

● דיאטטיקן ניהולי: עובד עם מוסדות גדולים כמו בתי־ספר, מסעדות ומקומות עבודה, ומבצע תכניות הדרכה וניהול תקציבי של ענף המזון במוסדות כאלה.

● דיאטטיקן עיסקי: עובד במפעלי מזון ותזונה, ומפתח מוצרי מזון, משתתף בירידים מקצועיים, מכין חוברות הדרכה ומתכנן תפריטים לשרותי מזון גדולים. הדרישה לאנשי מקצוע אלה הולכת וגוברת בהתמדה.

מזון דיאטטי

● דיאטטיקן חינוכי: מלמד נושאי תזונה וניהול מערכות מזון בעיקר באקדמיה. מבצע מחקרים ומחבר ספרים ומאמרים.

● דיאטטיקן יועצי: פועל באופן עצמאי ברמה מקצועית גבוהה: מדריך חברות מזון ותזונה לגבי פיתוחים חדשים ומתכנן דיאטות מיוחדות לספורטאים ואחרים.

לאחר סיום הלימודים, יכול הדיאטנאי להשתכר בין 22,000 דולר ל־18,000 דולר לשנה. תזונאי בעל מספר שנות נסיון, שעובד בכרך עירוני גדול יכול להשתכר 60,000 דולר לשנה.

בתכנית הלימודים עוסקים לא רק בצדדים הפיסיולוגיים של המזון. באוניברסיטת קולומביה, למשל, כוללת תכנית הלימודים שעורים בנושאים מזון וסביבה, הרעב בעולם, בטחון מזון ועוד. אחר־כך הדיאטטיקנים יוצאים לשוק ומלמדים את האוכלוסיה לרזות.

יש כסף

לאמריקה, אומרת הסטטיסטיקה, אין כסף. לאמריקנים יש. לאמריקניות יש הרבה. תעשיית האופנה והאיפור פורחות. למרות שהיצרנים נפגעו מייבוא מוצרים זולים מטייוואן והונג קונג, עדיין – כנראה – יש מספיק לכולם. אנשי מקצוע מיומנים כמו מעצבים, אנשי שיווק ומנהלים עסקיים זוכים להצלחה רבתי. על פי דיווחי משרד העבודה

מכללת שנקר

האמריקאי, כ־180,000 מתכנני אופנה עובדים היום – במשרות מלאות – בענפים השונים של התעשייה. המעצבים, בניגוד לעבר, אינם מסתפקים בתכנון בגדים. היום הם עוסקים גם בעיצוב ריהוט משרדי, עיצוב כלי רכב ותיכנון אמצעי תקשורת כתובים. כ־15% מבוגרי בתי־הספר בעיצוב עובדים באופן עצמאי. חלק מהם יצליח, עם הזמן, לבנות לעצמו שם. להיות הרלף־לורין הבא.

עוץ לי

"מכון הדסה ליעוץ בבחירת מקצוע", הנמצא בירושלים, מטפל בבעיית האבטלה באופן מושלם – כל מי שעובד שם לא סובל מאבטלה. טוב, ברצינות: במכון – העומד לרשותם של סטודנטים מחפשי עבודה – קיימת ספריה יחידה במינה בארץ – ספריית המקצועות.

400 מקצועות שונים מפורטים בספריה הזו. המפרט כולל, בין היתר, תיאור המקצוע, הסבר על מסלולי ומקומות הלימוד, תנאי הקבלה, האופי הנדרש לעיסוק במקצוע ואיך הבוס אוהב את הקפה שלו.

את המידע המפורט ניתן לשלוף מהמחשב או מתיקים ידניים. ראש מחלקת מידע עומד לרשות הפונים לגבי שאלות ספציפיות.

"מכון הדסה" נוסד לפני 44 שנים, ועד כה השתמשו בשרותיו למעלה מארבע מאות אלף אנשים. המכון מקיים מדי שנה "דלת פתוחה" לעיירת פיתוח כלשהי. השנה יכולים כל המתגייסים מן העיירה שדרות, העומדים לפני שחרור, לקבל יעוץ והכוונה מקצועית ללא תמורה. שלוחה של הספריה נפתחה במתנ"ס המקומי.

תלמידי כיתות י"ב בעיירה משתתפים בסדנאות בנושא ייעוץ והכוון וכל תלמידי כיתות ח' רס" נבחנו במערכת מבחנים פסיכומטריים – כדי לסייע ליועצי ביה"ס בהנחיה בבחירת מגמת הלימוד.

נדחקים ברווח

למרות הגירעון בסך 33.7 מליון דולר ולמרות הדימוי הקשה שיש לחברת "אלסינט" במשק הישראלי, העובדים אינם בורחים ממנה. "אנחנו לא חשים בתהליך עזיבה או חשש של העובדים", אומר נשיא החברה, בני פלד, "אינני חושב שציבור העובדים בארץ מתייחס ל'אלסינט' כאל חברה שלא כדאי לעבוד בה. הסגל העיקרי של החברה לא זזה ולא היתה בריחה המונית. את מי שנאלצנו לפטר, פיטרנו. היום אנחנו קולטים אנשים טובים שמחליפים את הבינוניים. רבים מציגים את מועמדותם לעבודה איתנו. הם יודעים שאנחנו בתהליך הבראה ולא בפשיטת רגל. אנחנו לא "אתא". למי שרוצה להתקבל לעבודה אצלנו, אני אומר שזה לא חברת ביטוח. עסקים מתקיימים רק אם הם רווחיים. אנחנו מקווים ומתכוונים להיות חברה רווחית החל מהשנה הבאה".

תקציר

אבטלה בתיירות

כתבה בעמ' 2

תיירים לא באים. הטירור הבינלאומי השאיר אותם בבית. עבודה יש עדיין רק לקונדיטורים ולטבחים. זהו. בענף יש הכל – בתי ספר מיוחדים, קורסים, הכשרות – רק קליינטים אין. המלונאים מנסים החולה פה, תרגיל יחסי־ציבור שם. זה לא עוזר. יחד עם זאת המשברות בענף סבירות, התנאים בסדר. מעניין לכמה זמן.

לעבוד ביחד

כתבה בעמ' 2

"במשך היום הוא לא זוכר שאני קיימת". בערב כן. זוגות נשואים העובדים ביחד, באותו מקום. כבה לפחות היא יודעת שאין לו מאהבת בעבודה. רוב הזוגות מרוצים מהסידור. פחות ניתוק, יותר מעורבות. מערכת התפקידים של גבר־אישה, בדרך כלל, לא נפגעת. גם אם הוא לא הבוס, הוא הבוס.

חיפה העובדת

כתבה בעמ' 3

כבר לא. חיפה, נכון להיום, מובטלת. דוד זוהר בדק את בעיות התעסוקה בעיר הכרמל ובסביבתה. התמוטטותם של כמה מן המפעלים הגדולים בעיר גרמה לכך ששיעור המובטלים הוא הגדול במדינה – יותר משש אלפים איש. אלפים נוספים מועמדים לפיטורין. קשה.

למחפשי עבודה

כתבה בעמ' 3

אחת עשרה עצות למחפשי עבודה. ג'יימס צ'אלנג'ר, נשיא חברת ייעוץ והכוונה אמריקנית, נותן עצות מעשיות למחפשי עבודה. איך לקדם את הקריירה בשיטה האמריקנית. אחרי הכל, מאתיים מיליון איש לא יכולים לטעות. דוגמא אחת – כדאי לשתף ידידים ובני משפחה בתהליך החיפוש אחרי משרה חדשה.

בזוית אישית

ליאון מוזיקנט, מנכ"ל "מידן מחשבים בע"מ"

בלי הצגות

"בפגישה הראשונה במקום העבודה אדם משתדל למכור את עצמו. אם מישהו מנסה למכור לי 'סחורה' שלא קיימת, אני בניה שאוכל להבחין בכך. מצד שני, אין כל פסול בנסיון 'לסדר את הסחורה' בצורה יפה ומושכת.

הראיון הראשון חשוב במיוחד. מהרבה בחינות, הוא זה שקובע אם אני ארצה להמשיך לדבר עם המועמד או לא. הדבר נכון במיוחד היום, כשיש יותר מבקשי עבודה מאשר הצעות. המצב שונה במקומות בהם הראיון הראשון נעשה עם מנהל כוח־אדם, המפנה אחר־כך את המועמד אל המנהל המקצועי. אני משמש גם כמנהל גיוס וגם כמנהל מקצועי. מתוקף תפקידי אקבע לא רק אם נמשיך לדבר, אלא גם לאיזה כיוון יופנה המועמד בתוך המערכת.

אני מצפה מהמועמד שיביא איתו קורות־חיים מודפסים, כדי להקל על האדמיניסטרציה. היום לא מקובל לבוא עם קורות־חיים קצרצרים ולהגיד: "כתבתי כמה מלים, ואת השאר אגיד בעל־פה". זה לא עובד טוב. חומר מסודר שהמועמד מביא איתו, מעיד על גישה רצינית ונמנע להקל על המראיין. רצוי מאוד להכין שמות, כתובות וטלפונים מעודכנים של ממליצים.

גם ההופעה החיצונית בראיון חשובה מאוד. זו לא בושה לבוא מסודר. להיפך. רצוי להגיע רענן ולא אחרי עבודת לילה או ריצת מרתון.

בראיון, כמו בכל מכירה, צריך להשקיע. אם זה אפשרי, כדאי לנסות לאסוף מידע מוקדם על החברה ועל המנהל המראיין. אם אדם בא אלי ומדבר בצורה שמוצאת חן בעיני, אתן לו יותר נקודות. אם אני מרגיש שהוא עושה את זה מתוך מידע מוקדם, אעריך את העבודה שהתאמץ למען המטרה.

בזמן השיחה חשוב להיות טבעי ולא להעמיד פנים. למראיין מנוסה קל מאוד להרגיש ב־'הצגות'. טוב להדגיש את הנקודות החיוביות, אבל אם ידועות לאדם נקודות שליליות שאוכל לגלות אותן בבדיקה קלה, אסור לנסות להחביא אותן. אין טעם להגיד לי 'אני מסודר מאוד', אם במקומות עבודה קודמים יגידו לי שהמראיין שלי הוא באלאגניסט. זה לא אמין. עדיף שהאדם יגיד משהו כמו: "אני יודע שחושבים שאני מאוד לא מסודר, אבל אני משתדל לשנות את זה".

אחד הדברים החשובים בשיחה הוא, להביע בצורה ברורה מה המועמד רוצה לעשות. יש אולי חן מסוים באמירה, "אני לא יודע בדיוק מה אני רוצה לעשות", אבל זה לא נשמע רציני. עדיף לטרוח ולעשות חזרה עם חבר ובלבד שהתשובה תהיה מוכנה היטב.

גם מגבלות שיש למועמד לגבי עבודה צריכות להיות מועלות בשלב מוקדם של השיחות. אין טעם לפתח קשר ולגלות בהפתעה שהמועמד אינו מוכן לנסוע לחו"ל, בעוד התפקיד דורש זאת, או שהוא מצפה למשכורות עתק, שאין כל אפשרות לשלם אותה.

במראיין אני יודע שאני קובע גורל של אדם. בין אם יתקבל לעבודה אצלנו ובין אם לא. אם אני מרגיש שהוא משפר היטב את הפרטים ויש כיוון משותף, אהיה הלוטי יותר ואשתדל לל־ הרץ שיתפלל במועמד זה מהר יותר. לעומת זאת, אם אני זקוק לשעה וחצי רק כדי להבין מה האיש רוצה, אני מתחיל לחשוב כמה זמן הוא יגזול מחברי הצוות האחרים".

אווירונאוטיקה על הדלפק

מאת טל שחף

בן־עמי ברש מעשן מקארלים (זה דג, לא סיגריה) בעשן נסורת עץ לבן מיוחד שהוא הביא מגרמניה. שוכח הכל, מתרכז בדג המשנה את־את את צבעו. רק כשהוא מפעיל את הקופה הממוחשבת הוא נזכר ב־28 השנים שהוא בילה בענף המחשבים. עכשיו זה לא חשוב. המקארל חשוב. מזה שמונה חודשים ברש הוא אחד משני הבעלים של פאב־מסעדה ברעננה, "בר־נש". שם הוא מופיע מדי ערב בתלבושת הטקסאנית האהובה עליו ומשקיף בניחותה על הצלחות המתרוקנות. למלצרים שלו יש הוראה קבועה: אם האורחים מבקרים במסעדה בפעם הראשונה, המלצר מסמן לברש וזה מגיע טייה, מברך אותם לשלום ומכניס אותם לרזי המאכלים הטקסאנים המיוחדים למסעדה שלו. אחר־כך הם אינם מצטערים. שמונה חודשים אחורה מחפשים בן־עמי ברש ושלום דאר, שניהם עובדים בכירים בחברת "סאיטקס", את האתר המתאים להקים בו את המסעדה. עוד לא וויתרו על העבודה בסאיטקס, רק נישו, בדקו את הדופק. למה בכלל מסעדה? אוה, ברש מתרווח בכסאו, כאן כבר צריך ללכת חמש שנים לאחור, כאשר חזר עם אישתו יוכי וארבעת ילדיהם משליחות בדאלס, טקסס. ומה עושים הטקסאים בוויק־אנד? הולכים לראות בייסבול? לא. צופים בטלוויזיה? לא. יוצאים לעשות בר־בי־קיו. "על האש" קוראים לזה ברעננה.

28 שנים מול מחשבים, מהן 24 שנים בחיל־האוויר, כמעט חנקו את בן־עמי ברש. היום אפשר לראות אותו בפאב־מסעדה ברעננה, מתייחס יפה לאורחים שלו, חי ונושם אוכל ואנשים. סופר כסף ושומע בהנאה את ה"תיק" של הקופה הרושמת. כאיש חיל־האויר לשעבר, הוא שם עין על ריגול תעשייתי. "באים אלי ממסעדות ומפתים עובדים שלי לעבור אליהם"...

מפה לשם, ארבע שנים שם הם זמן מספיק כדי לחזור עם ידע גסטרונומי יקר ערך. עכשיו מגיע תורם של החברים, שהיו מוזמנים מדי פעם לבר־ביקיו אצל הברשים, בביתם ברעננה. למה אתה לא פותח מסעדה? חזרו ושאלו אותו. רעננה זקוקה למקום שאפשר לשבת בו. בסוף הוא הסכים.

בן־עמי ברש שירת 24 שנים בחיל־האוויר, בוגר הנדסה אווירונאוטית ומוסמך בהנדסת תעשייה וניהול. בין השאר שימש כמפקד יחידת מחשבים בחיל־האוויר ויחידות לוגיסטיות בגיזרות נוספות. בתפקידו האחרון נשלח בשנת 1978 בראש צוות טכני לקבלת מטוסי האף־16 הראשונים מארצות הברית. כשחזרו אנשי הצוות כעבור שנה לארץ, המשיך ברש את שהותו שם כקצין קישור לקליטת המטוס במשך שלוש שנים נוספות.

השנים האלה בניכר, עשו את שלהן. ברש למד להכיר ולחבב את הסובבים אותו. "הטקסאים קרובים אלינו הרבה יותר מאמריקאים אחרים. גם הם אוהבים לשבת מסביב למדורה ולשיר. גם אם לכל אחד יש שם באר נפט בחצר, עדיין הם הולכים בבגדים מרופטים, ושמחים. לא כמו תושבי ניו־יורק למשל".

ובסופי שבוע היו יוצאים לחווה. מדליקים את האש, עושים גריל. שש שעות עובדים רק על זה. באמצע שותים, לא מיץ. מספר ברש: "ישבנו במסעדה על שפת הנהר בדאלס, עם החבר'ה מג'נרל דיינמיקס. פתאום כולם מצביעים בהתרגשות: ג'י.אר.! ישב שם לארי האגמן, שותה משהו. החבר'ה שאלו את המלצר מה הוא שותה, והוא אמר להם: ברנדי־אייס. הזמינו ברנדי־אייס לכולם, וזה היה משהו נהדר".

עכשיו יש ברנדי־אייס גם בבר־נש. לא שהיה קל להשיג את המתכון, אבל לאחר שאנשי ג'נרל דיינמיקס הבטיחו לברמן, שהישראלי לוקח את סודותיו עימו לארץ הקודש ולא פותח פאב מתחרה ביוסטון, נאות הלה לחשוף את הסוד. היום מותר לגלות שיש במשקה הזה שוקולד מותך עם כמה טיפות ברנדי ועוד כל מיני דברים טובים. למשקה הזה מגיעה כתבה בפני עצמה, אבל אנחנו בעניין אחר.

בשנת 1982 חזר ברש לארץ, משתחרר (כאלוף־משנה) ועובר לעבוד בחברת "סאיטקס" כמנהל מחלקת הלוגיסטיקה. העבודה אינה מהווה חידוש: "אתה עוסק הרבה בתחום המדוייק, מחשבים, לוגיסטיקה, רכש. יושב בין ארבע קירות עם מיזוג אוויר. חי עם אותם אנשים. בא לך לפרוץ החוצה."

במחלקה שלו עובד גם שלום דאר בקניין. במשך שנה וחצי מטפחים השניים חלומות וורודים על מסעדה. מצב החברה רק עוזר

אל"מ (מיל.) בן־עמי ברש, מהנדס אווירונאוטיקה – היום מסעדן

להם להכריע: הקשיים הכלכליים גורמים לפיטורין בהיקף ניכר, רבים מהם נאלץ ברש בעצמו לבצע. מצב הרוח בבלוז ירוד. השניים מתחילים לסרוק את המבנים באיזור רעננה. פאב בר־נש היה קיים מספר שנים, והספיק כבר לצבור מוניטין מפוקפקים: ביריות, סכינים, סמים. אבל המקום מדליק אותם והם חותמים חוזה עם בעל המקום. באותו יום הם עוזבים את "סאיטקס".

שמונה חודשים אחרי ברש נראה מרוצה למדי, כמוהו גם דאר. "פיסית, הם עובדים יותר קשה מאשר לפני כן" מספרת יוכי. מדי בוקר באים השניים למסעדה, קונים מצרכים, מבשלים. אחר־כך יש ארוחות עסקים ואחריהן הולכים לנוח. לפנות ערב הם מגיעים עם הלבוש הטקסאי וכל הגימונים. פעם עוד יהיו פה מלצריות עם מיני באורך המתאים ומגפי עור. עד אז מסתפקים בלבוש רגיל אבל מקפידים לשירות ברמה שלא מביישת מסעדות אמריקאיות, המודל למסעדה שלהם. גם הבנים עובדים במסעדה: השניים הצעירים במטבח, מרוויחים דמי כיס. הבוגרים יותר עובדים כמלצרים, עם סגנון 'קאנטרי' מתאים.

למאכלים שמגישים כאן יצא שם מחוץ לרעננה. ברש מספר אפילו על ריגול תעשייתי: "באו לאכול כאן בעלי מסעדות כמו 'הסאפארי' ו'ים־ים'. אחר־כך הם תפסו למטה את עובד המטבח והציעו לו עד 200 שקל למשכורת כדי שיעבור אליהם. "לא שזה היה עוזר להם", צוחק ברש, "כל מה שהוא עושה מחוץ לקניות זה לשפוך את הרוטב על הבשר. אבל אני היחידי שיודע איך להכין את הרוטב".

בין שאר סודות המטבח הוא שומר על סוד הצ'ילי קון־קארנה שלו. גם לזה יצא שם: לילה אחד מגיעה מונית מעין גדי, מלאה אמריקנים שבאו לאכול צ'ילי. לא עזרה השעה המאוחרת: ברש פתח את המטבח, הגיש להם מהאדום־אדום הזה, וזכה לשמוע: מאמריקה היו צריכים לבוא לכאן ללמוד איך לעשות את זה!

ברש אולי אינו קצין צה"ל הראשון שפותח מסעדה. אבל לא רבים יכולים לספר שהם גם מבשלים במסעדה שלהם את האוכל. "הם עוסקים בדרך כלל בניהול מסעדות" אומר ברש. "אז היום הם מנהלים בצבא ומחר הם מנהלים משהו אחר. אין הבדל גדול". העניין שעושה לברש את ההבדל הוא העיסוק במאכלים עצמם. ניהול לוגיסטי ובישול.

בקרוב תגמר שנת פסק־הזמן שלקח. אם חשבון הנפש יראה על אכזבה מהמסעדנות, הוא יחזור למחשבים שלו. כרגע הדברים נראים אחרת. "בינתיים אני נשאר במסעדה", הוא אומר, "אמנם זה טירטור מבחינה מסויימת, אבל מנוחה נפשית. אנשים באים, אוכלים, הצלחות מתרוקנות והם אומרים שזה היה טוב. אתה רואה תגובות שלהם, שמעונות שלהם. זה מדע פחות מדוייק, אבל ותענוג".

صورة عن الأصل

נשים נשואות בכוח העבודה האזרחי, לפי קבוצות גיל

(המספרים – באלפים)

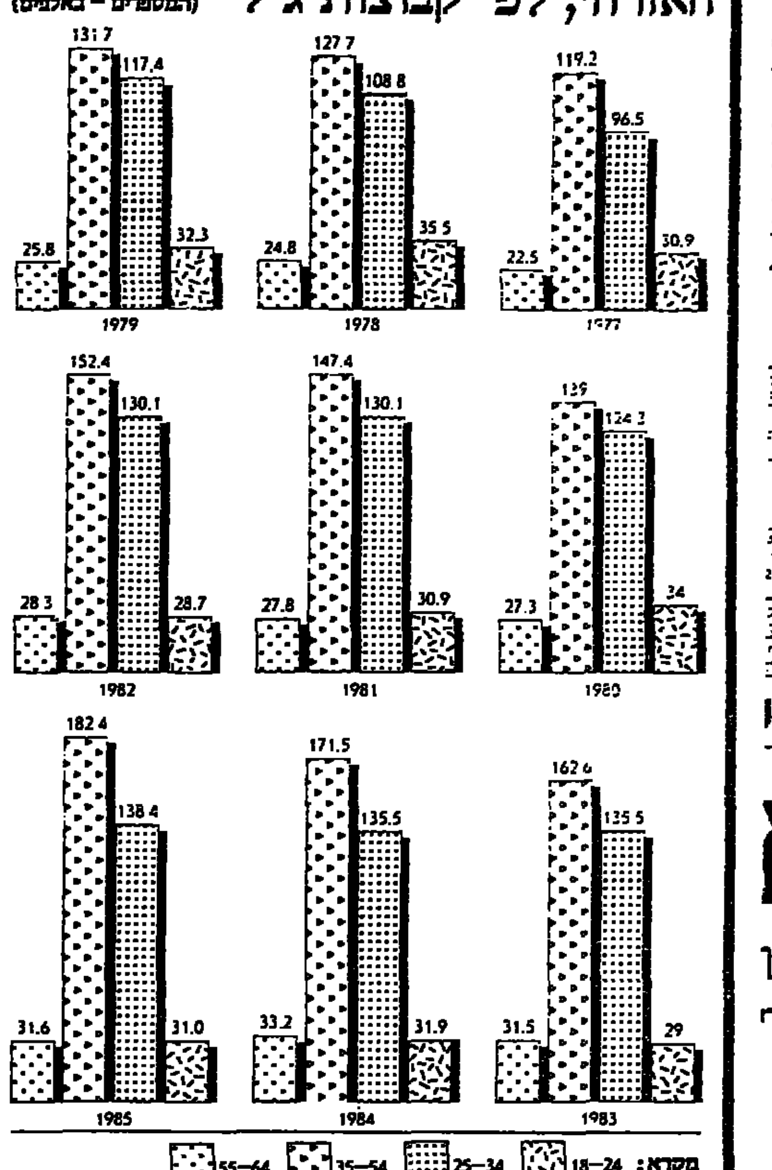

בגרפים שלמעלה מתוארים מספרי הנשים הנשואות שעובדות בשוק האזרחי. המונים מציינים את מספרי הנשים העובדות בכל קבוצת גיל, החל משנת 1977 ועד 1985. לגבי שנת 1986 לא נתקבלו עדיין נתונים מפורטים על־פי קבוצות גיל. סך־כל הנשים הנשואות שעבדו בשנה זו הוא כ־514,000.
הנתונים נלקחו מתוך פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

אינפלציה במנהלים

סקר שנעשה לאחרונה בין 200 חברות ביניות בארה"ב, מצביע על תופעה מדאיגה בעולם העסקים האמריקאי: יותר מדי פיקוח ופחות מדי יצרנות. עורכי הסקר מצאו שרק אחד מתוך כל חמישה עובדים מייצר ממש. לכל שלושה עד ארבעה עובדים יש מנהל אחד. ולכל שני מנהלים יש מזכירה. החברות מוציאות, בממוצע, שליש מהמשכורות שלהן, על אדמיניסטרציה. כתוצאה מכך, עלתה עלות הייצור של המוצרים השונים בארה"ב מאז 1965, ב־1200 אחוז.

"אצלנו זה בדיוק אותו דבר", אומר יוסי ברמק, מהנדס תעשיה וניהול, מנהל בחברת "עמית", לייעוץ מנהלי וארגון טכני למפעלים, מוסדות וארגונים. "התהליכים הביורוקרטיים, שמשתרשים בחברות העסקיות, יובאו אלינו מארה"ב. שם זה מאד נפוץ, שמירה הפרדה בין העבודות בתוך ארגונים".

"לדוגמא אצלנו, באחת העיריות הגדולות, אותה אנחנו מנסים לייעל עכשיו, יש ארבעה דרגים לטפל בכח אדם. שעושים אותו דבר: מנהל כח אדם, מתחתיו אגף כח אדם, מתחתיו מנגנון כח אדם ולבסוף ענף כח אדם. לכל דרג כזה יש מנהל, מזכירה וכל ה"זכויות" האחרות שמגיעות לו בתוקף התפקיד. כמובן שזה מיותר ומנופח".

"במפעל תעשייתי מסויים, צמצמנו לאחרונה שני דרגי ניהול בין מנהל העבודה ומנהל האגף, היו חמישה. היום יש שלושה דרגים ואיש לא הרגיש שהורדנו שניים".

הסיבות לנפח דרגי ניהול אצלנו, נובעות מהעתקה של המודל האמריקאי ומבעיות שכר במערכות הממשלתיות. על מנת לקבל תוספת שכר, צריך דרגה, בשביל דרגה צריך קידום בתפקיד. "גם אם קוראים למישהו מנהל מחלקה רק בשביל הדרגה, ולא נותנים לו בפועל עבודה ניהולית, הוא כבר ידאג למלא את התפקיד שלו בתוכן ביורוקרטי, כלומר מזכירה, עוזר וכל מה שאפשר", אומר יוסי ברמק.

"זו תופעה אופיינית לעולם המערבי, כולם רוצים להיות מנהלים. היום בארה"ב, יש שינוי בגישה. העולם המערבי הגיע למסקנה שאם הוא רוצה להתחרות ביפן, הוא חייב להתייעל.

איגודים

מספר התאגידים הבינלאומיים הולך ומתרבה. תאגידים אלה מעסיקים שלושים מתוך 90 מליון עובדי הייצור בארצות המפותחות.

בארצות בהן שעור ההשתייכות לאיגודים מקצועיים גבוה, מצליחים אלה לחדור גם אל התאגידים הבינלאומיים. בין ארצות אלה ניתן למנות את שבדיה ופינלנד, שם מאוגדים 85% מהעובדים, גרמניה (43%) ובריטניה (51%).

הצלחת האיגודים מרשימה גם בתאגידים בהם יש ייצוג עובדים בהנהלה הבכירה – כמו למשל "וולוו" ו"סימנס" – שם קל יותר לחדור מבעד להתנגדות ההנהלה ולשכנע את העובדים להצטרף לאיגוד.

תאגידים אחרים מתנגדים לחדירה זו בכל כוחם. הבולטת שבחברות אלה היא י.ב.מ. בה לא הצליחו האיגודים לגעת מתוך מעטת העובדים (ראה טבלה). מצב זה עשוי להשתנות עם ההתרחשויות האחרונות בי.ב.מ. בשל המשבר העולמי בענף נאלצה החברה לבצע שינויים במדיניות ההעסקה שלה ורק לאחרונה נענו 1,000 מעובדיה האירופאים להצעה לפרישה מוקדמת. קשיים כלכליים כאלה יכולים לאפשר לאיגודים כניסה רכה יותר למבנים השמורים של י.ב.מ. בחודש ינואר 1987 החלו מפגשים ראשונים בין האיגודים לנציגי העובדים.

למרות שראשי האיגודים עשויים לחלום על מערכת שכר אחידה לעובדים מדטרויט ועד דיסלדורף, מטרותיהם המעשיות צנועות יותר. בשלב זה, הם מגבלים את פעילותם באיסוף מידע ובתקווה לבסס רשת צפופה של תקשורת, בעזרתה יוכלו לתאם עבודה בכל העולם.

התאגידים בהם יש לאיגודים המקצועיים אחיזה חזקה במיוחד הם יצרני הרכב. כשחברת "פורד" היתה הראשונה שהציעה לעובדיה שבוע עבודה מקוצר של 40 שעות ושכר של חמישה דולר ליום (בשנת 1915), לא הרשו אנשי האיגודים להציב את כף רגלם במפעלים, גם אם הדבר אילץ את החברה לשכור בריונים לצורך העניין. ואכן, האיגודים נשארו בחוץ עד תחילת שנות הארבעים הקשות לתעשיה האמריקאית.

יחד עם זאת, מומחים מעריכים שגם הקשיים הכספיים של חברות המחשבים. לא ישכנעו את עובדי הצווארון הלבן להצטרף לאיגודים, באותה קלות שהשתכנעו עובדי הכפיים.

טבלה: עובדי התאגידים בינלאומיים בעולם. נכון ל־1985.

תאגיד	ארץ	מספר עובדים כולל (באלפים)	% עובדים בחו"ל (מתוך סך־הכל)	חברי איגודים
ג'נרל מוטורס	ארה"ב	811	31	95
י.ב.מ.	ארה"ב	406	40	3
פורד	ארה"ב	369	53	90
סימנס	מע. גרמניה	348	31	85
פיליפס	הולנד	345	80	50
ג'נרל אלקטריק	ארה"ב	304	16	80
פולקסוואגן	מע. גרמניה	259	34	90

מקור: האקונומיסט, 24 בינואר 1987

תמונת מצב

תיירות - לא שמח, לא אקסלוסיבי

מאת אביבה מץ

בכל מקום טוב, אבל הכי רע בבית. התייר הישראלי 87. המשפחה הישראלית הממוצעת אורזת את המגלשיים, נוסעת ללבוד סקי על מורדות ה"מון־בלאן" השוויצרי ואומרת לעצמה שבעצם היא לא כל־כך ממוצעת. היא כן. כולם נוסעים, כל הזמן. בישראל, כמו בכל העולם, יש ליותר אנשים יותר כסף ויותר זמן־פנוי. שום פגע בנסיעות לא ימנע מהם את התענוג של שבירת רגל מעל תלולית שלג, הכש דקות מצירך.

התיירות, בכל העולם, כבר מזמן איננה עניין אקסלוסיבי השמור לבני המעמד העליון. זוהי העשייה אדירה, נוטפת כסף, המשתמשת בכל אמצעי הפרסום האפשריים כדי לעצב את דעת הקהל בהתאם לצרכיה. ישראל, למרות כל המאמצים שנעשו בנושא, איננה אתר תיירות פופולארי במיוחד. בשנה־שנתיים האחרונות יש הרעה במצב, כנראה בגלל ההיסטריה שנוצרה בעולם הטירור הבינלאומי. רוב עבודתם של כ־400 משרדי הנסיעות הקיימים בארץ מתרכזת סביב התיירות היוצאת. כ־3500 איש עובדים בענף הזה. הם משלימים עם משכורות נמוכות ותנאי עבודה לא־קלים ללא תלונות. על כל מי שיוצא מהעסק, יש שניים שרוצים להכנס. הריח החוצלארצי המודף מן המקצוע הזה עושה את שלו. הסיכוי לסופשבוע עיסקי בריו־דה־ז'נירו שווה, בעיני רבים, כל מאבק. התוצאה, הברורה מאליה, היא שהענף רווי. לגמרי. "אין שבוע שלא פונים אלי אנשים ומבקשים שאעסיק אותם אצלי", אומר עודד לוי, בעל משרד "אביבי" התל־אביבי, "לצערי, אין לי צורך בעובדים נוספים וככל הידוע לי זהו גם המצב במשרדים אחרים".

כשעודד לוי אומר שיש לו מספיק עובדים, הוא מתכוון בעצם להגיד "עובדות". 90% מן העוסקים בענף הן נשים. המשכורות הנמוכות – 450 שקל לחודש שכר התחלתי – גורמות לכך שאדם יכול להרשות לעצמו לעבוד במשרד נסיעות רק אם אינו מפרנס ראשי. כך קורה שיש נהירה מתמדת של נשים אל המקצוע – מורות, עקרות בית, פקידות בנקים, אפילו אקדמאיות מובטלות, כולן רוצות סקי.

מי שכן יכול לחיות מן העניין (פחות או יותר) הם המומחים והמורשים של המשרדים. בכל משרד חייב להיות לפחות מומחה אחד. מומחה הוא מי שיש לו מספר מינימום של שנות נסיון בענף ושסרח לשלם למשרד התיירות 975 ש"ח תמורת קורס של חודשיים שבסופו בחינות מעבר. מורשה הוא כל פקיד המספק אינפורמציה לקהל. הקורס שלו נמשך לאורך שנת לימוד שלמה ועולה 1,875 ש"ח. משרד התיירות לא מתחייב לספק להם עבודה בתום הקורס. חלק מהם לא יתקבל לעבודה מפני שאת הכיסא בו רצו לשבת תפס כבר מישהו שאינו מורשה, אינו מומחה ואסור לו בעצם לעבוד במקצוע, אבל מה – הוא זריז.

פנחס מולד, מזכ"ל התאחדות סוכני הנסיעות, לא חושב שהאשמה היא במשרדים בלבד: "יש יותר מדי אנשים במקצוע הזה. בית הספר לתיירות נמצא בואקום תקשורתי עם ענף סוכני הנסיעות. יש נתק בכל מה שקשור לחומר הנלמד ולכמות האנשים שהם מוציאים לשוק. אין עבודה לכולם ואף פעם לא נעשה סקר־שוק מה הם הצרכים האמיתיים של הענף ואיך צריך להיראות סוכן הנסיעות האופטימלי". שאול בהירי, מנהל המחלקה לרישוי סוכנויות נסיעות במשרד התיירות, לא מכחיש: "אם יתברר שתוכנית הלימודים של בית הספר לתיירות אינה תואמת את המתרחש בשוק – ייעשו בה שינויים".

סוכנויות הנסיעות אמורות, על המייר, לטפל גם בתיירות נכנסת. האמת היא שלא, בלכך יש במה לטפל. "אני לא זוכר שנה גרועה כל כך מאז 1973", אומר אהרון שחם, יו"ר ועדת העבודה בהתאחדות בתי המלון. המלונאות היא ענף רגיש, משתנה מאוד, לא בטוח. אתה יכול לצפות כל דבר בתחילת העונה, אבל חטיפת מטוס אחת יכולה להרוס את העסק. בענף מועסקים כ־20,000 עובדים בתפקידים שונים (טבחים, קונדיטורים, מלצרים, פקידי קבלה, מינהלים, חדרניות ועובדי נקיון) וחלק ניכר מהם לא בטוחים מה יהיה איתם מחר. מי שבטוח הם הטבחים והקונדיטורים. כמתחייב ממקצועם הם השמנת שבשמנת של הענף. טבח טוב יכול להגיע למשכורת של 3,000 שקל לחודש, הבעיה היא למצוא טבח טוב. "הבעיה עם טבחות היא שזה מקצוע שנראה לא טוב מבחוץ", מנסה אהרון שחם להסביר את המחסור המתמיד בטבחים, "איזה אמא רוצה שהבן שלה יהיה טבח?" מי שלא רוצה לריב אם האמא שלו גם בן יכול לחיות בכבוד. השכר הממוצע בענף נע סביב 2300 – 1200 ש"ח לחודש. הדרך פנימה לא תמיד קלה, אבל בהחלט אפשרית. "אין עודף או חוסר בכוח־אדם", אומר יעקב אברונין, המשנה למנכ"ל התאחדות בתי המלון, "מי שמתאים יקלט בשמחה. מי שלא, לא". השערים הקדמיים לענף הם במלון "תדמור" בהרצליה ובמלון "דביר" בחיפה – שם עוברים בכל שנה כ־700 איש קורסים במלונאות. כלמקבל תעודה של משרד העבודה. זה, כמובן, לא אומר שהוא מתחיל למחרת לנהל את מלון "ריץ" בפאריז: "זהו בעיקרו ענף שירותים", אומר אלכס סופרון, מ"תדמור", "גם לבוגרי אוניברסיטה לא יתנו מייד לנהל. הם ייצטרכו לעבור את כל המסלול, מהתחלה. יחד עם זה אני ממליץ לכל צעיר להשתלב בענף הזה, בעיקר אם הוא דובר שפות זרות".

לטבחים עדיין יש עבודה. ענף התיירות במשבר

מה שממולץ פחות הוא להיות מורה דרך. אחרי פריחת שוק מורי הדרך בעידן נואיבה־דהב, באה הנפילה. בשביל להכנס למקצוע הזה לא מספיק כובע טמבל וזוג נעלי פאלדיום. צריך לעבור קורס של שנה וחצי, שלוש פעמים בשבוע, בבית הספר לתיירות – תמורת הסכום הלא־צנוע של 3,200 ש"ח. בסוף כל המאמצים קרוב לודאי שלא תהיה לך עבודה. מתוך 4,000 מורי דרך רשומים בישראל, כאלפיים אינם עובדים במקצוע. יוסי גראו, יו"ר אגודת מורי הדרך בארץ, לא מסתיר את דאגתו לאלה שמתעקשים להשאר מורי דרך, כולל הוא עצמו: "אנחנו מוכנים להתפשט בשביל לקבל עבודה. השוק מוצף במורי דרך מוסמכים שלא עובדים. התחרות עצומה. משרד התיירות לא בודק אם יש צורך בבוגרים נוספים. מי שבא לקורס – מתקבל. המשכורות שלנו מגוחכות, 57 ש"ח ליום עבודה. לפעמים עוברים שבועות עד שאני עובד. חיים מהיד לפה, במצב מביש, מתפשים הלוואות בבנקים". גראו מודע לכך שהשכר בו הוא נקב אינו בהכרח מדוייק. יש אגדות סביב טובות ההנאה והטיפים שמקבלים מורי דרך. שמואל מטות, הממונה על הכשרת כוח־אדם במשרד התיירות, לא משוכנע שגראו צודק: "זה נכון שיש היום קצת חוסר בעבודה, אבל זה עניין תקופתי. מעבר לזה הענף אינו בנוי על כאלה שזוהי פרנסתם העיקרית". אגב, הענף הזה מצליח הרבה יותר בחו"ל, אבל שם המרחבים יותר גדולים ואין צבא שמלמד את כולם איך מטיילים ולאיפה.

בסך הכל משרד התיירות לא בדיוק עושה לעצמו פרסומת בימים אלה. המדיניות היא לשמור על פרופיל נמוך בכל הקשור בהכשרת עובדים חדשים. אם מישהו בכל זאת בא – יש על מה לדבר, בייחוד אם הוא דובר שפות זרות. סביר להניח שאם השנה הקרובה תעבור בלי יותר מדי פיגועים, המצב ישתפר.

זוגות: לאהוב יחד, לעבוד יחד

רותי וזלמן עינב; אורניה ודב ינאי; גיטה ויעקב לוי; אילנה ויוסף רוזנברג

מאת סופרת "מעריב"

צביה וצבי מימון, זוג עורכי דין. גרים באבן יהודה, עובדים בתל־אביב. צבי הותיק בעסק, עשרים שנה במקצוע. צביה אשתו, היתה עובדת סוציאלית, שהחליטה ללמוד משפטים בהשפעת הבעל.

"את הסטז' השלימה במשרד של בעלה ומאז הם ביחד. ה"ביחד" שלהם לא מאד לוחץ: "אנחנו נוסעים לעבודה בבוקר ברכבת ואחר־כך לפעמים נפגשים במשרד", אומרת צביה, "בדרך כלל במשך היום הוא לא זוכר שאני קיימת. לכל אחד מאתנו יש ערימה נפרדת של עבודה ואין לנו זמן להיות ביחד. אני חוזרת יותר מוקדם הביתה ולא עובדת בבית. שומרת על הגבולות בין הבית לעבודה. מבחינתנו זה יתרון לעבוד ביחד, נחמד לי, אם חיים טוב אין בעיות. יש בזה חסרון מסויים, שהוא יכול לשנות לי פתאום את סדר היום גם ב־12 בלילה, להודיע לי על פגישות דחופות, אותן לא לקחתי בחשבון. אבל אני עדיין ראש קטן במשרד, רק שנה וחצי, הוא הבעל־בית".

זוג נשוי. בית, ילדים, קריירה. פתאום בהפך בתפיסה המסורתית. יותר ויותר זוגות נשואים עובדים ביחד, בעיקר בתחום המקצועות החופשיים והיצירתיים. ביחד בערבון מוגבל. ברוב המקרים, כששואלים גבר שעובד עם אשתו – "מה עושה אשתך?" – יענה ללא היסוס כמעט – "אשתי עוזרת לי במשרד".

סטריאוטיפ? "לא, הרגל", אומרת ד"ר רחל שיפרון, פסיכולוגית. "הוא עוזר לה בבית והיא עוזרת לו במשרד".

אז בשביל מה זה טוב לעבוד עם הבעל? יש יתרונות ויש חסרונות. לנשים רבות, שזה עתה השתחררו מהמטבח, לכיוון של מימוש עצמי מחוץ לתא המשפחתי ועל חשבונו, זהו פתרון טוב. "הנזק" ותחושת האשמה שמלווים את התהליך מצטמקים אם זה נעשה בתאום וביחד עם הבעל – נגד זה אין לו מה להגיד.

גיטה ויעקב לוי מנהלים ביחד כבר עשר שנים, את הסניף המקומי של "גלופ ישראל". מכון מחקר לסקרי דעת קהל ומחקרי שוק. יעקב לוי, ממציא "הפישפשוק", אמ.אי בשיווק ובפסיכולוגיה חברתית, גיטה בוגרת סוציולוגיה. ביחד הקימו את המכון. גיטה היא שר הפנים, אחראית על המחשב, אדמיניסטרציה וכספים. יעקב, שר החוץ. יוצר קשרים עם לקוחות, בארץ ובחו"ל.

בעבודה המקצועית הם צוות, מתייעצים כל הזמן: "עבודת מחקר זו עבודת צוות", אומר יעקב לוי, "תמיד יש דרכים אחרות לחבר שאלון או לפתור בעיה, בעבודה כזו את צריכים להתייעץ, לכל מחקר מספר אלטרנטיבות, לכל אלטרנטיבה השלכה כספית".

יעקב לוי רואה יתרון בזה, שיש בעל־בית נוסף לעסק, אם הוא לא נמצא המקום, הוא שקט, יש מי שדואג לאינטרסים שלו. שני חסרונות יש לפי דעתו בשיטה שלהם: "אם אנחנו לחוצים מעבודה, זה קורה בדרך כלל ביחד, לשנינו ואז אין מי שימשוך בחזרה למעלה. כשעובדים בנפרד, כל אחד לחוץ בזמן אחר ואז השני או השניה, יכולים לתמוך. דבר נוסף שמפריע, היא העובדה שקשה לצאת לחופש ביחד, להשאיר את העסק לבד, אבל מסתדרים".

על מה הם מדברים בבית? – על העבודה כמובן. "כשאנחנו באים הביתה, לא צריך הרבה להסביר, מספיק רמז ואני מבין על מה היא מדברת" קשה לי להבין זוגות שלא עובדים ביחד".

זלמן ורותי עינב זוג ארכיטקטים. עובדים ביחד, מאד מרוצים מההזדמנות הזאת. זלמן עינב שירטט את המפות להסכמי השלום עם מצרים, ותיק מאד במקצוע. רותי עבדה אצלו במשרד עוד לפני החתונה. אחרי שהתחתנו זה היה המשך טבעי. הם עובדים צמוד אבל מתפצלים בשלב הביצוע, כל אחד אחראי על פרויקט נפרד ומלווה אותו מההתחלה ועד לסוף.

רותי וזלמן ערים לבעיות שיכולות להווצר בעבודה יצירתית. פיצוצים על רקע האגו, הם קוראים לזה, כל אחד מגן על היצירה שלו בקנאות וקשה לוותר.

מריבות בעבודה? "יש, אבל מעט, אלה ויכוחים ענייניים. את המריבות מהבית אנחנו סוחבים למשרד אבל דוקא העובדה שאנחנו עובדים ביחד, עוזרת להחליק את זה. יש דברים דחופים שמשתקי הברוגז חזקים מהם".

אורניה ודב ינאי מנהלים ביחד את "מכון אדם". זוג פסיכולוגים, היא דוקטור לפסיכולוגיה קלינית, אחראית על הצד המקצועי, הוא המנכ"ל, מפעיל את העסק.

עשר שנים נשואים. הוא היה תלמיד שלה באוניברסיטה, לפני עשרים שנה, אחרי שנים בנפרד, כשכל אחד בענייניו, הם נפגשו ונישאו.

"אם יש משבר בעסק זה עובר לבית", אומר דב, "להפך זה פחות מורגש, העבודה מאלצת אותנו לרמת סובלנות גבוהה. אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו פיצוצים לאורך זמן. פיצוץ בבית אם הוא קיצוני, יכול להביא לפרוק העסק. זהו פתח למערכת סתירות הדדית, הסיכון במקרה כזה הוא גדול מאד ולכן צריך לחשוב טוב טוב לפני כל מריבה. זה מה שמאזן אותנו ומנדיד לפרופורציות".

אורניה ודב ינאי רואים יתרון עצום בעבודה שהם עובדים בצוותא, זה איפשר להם לגדול באופן אישי ביחד עם העסק. גם אם הקריירות שלהם התפתחו במקביל זה לא יצר אצלם הרגשות תיסכול ומרירות כמו שיכול לקרות אצל זוגות אשר בן זוג אחד מתפתח על חשבון השני (או להפך).

ליוסף ואילנה רוזנברג יש קונדיטוריה בהרצליה פתוח. לפני הרבה שנים היתה להם חנות מכולת בצפון תל־אביב. זהו אולי השריד האחרון לעבודה ביחד במתכונת הישנה, שהיתה מאד מקובלת בשנים ההן.

זוג מבולהניקים, פליטי שואה, שלא דיברו על קריירה משותפת או התפתחות במקצוע. זה היה צורך קיומי של פרנסה.

"תמיד אנחנו ביחד", אומרת אילנה, סבתא לנכדים גדולים, "אולי זה יותר טוב כשעובדים בנפרד, אבל זה ככה יצא וזהו, כשצריך מסתדרים".

יוסף, בעלה אומר שיש להם תקשורת טובה, אותם אינטרסים ובערב בבית, "למי יש כח לדבר אחרי יום שלם של עבודה קשה". מה שהכי חשוב, גם במכולת וגם בקונדיטוריה, שיש על מי לסמוך, זה נשאר במשפחה.

בסך־הכל יש הבנה. הנשים נהנות מיתרונות אישיים: פחות דורשים מהן בבית, על בלגן פה ושם לא מעירים, אפשר לצאת מוקדם אם ילד חולה, לא צריך תרוצים להשאר בבית. הבעלים זוכים ליותר הבנה בכל הקשור לשעות לילה מאוחרות ועבודה לא שיגרתית, הכל למען אותה מטרה.

ובחזרה למקורות. "פרויד הגדיר אדם מאושר", אומרת ד"ר רחל שיפרון, פסיכולוגית תעסוקתית יועצת ב"מכון אדלר", "איש שיש לו עבודה ואהבה".

"זוגות שעובדים ביחד, נהנים כנראה, מעבודה ביחד כתוצאה מאהבה. אין רצפט. זה מותנה בתנאים אישיים, בשלב ההתפתחות בו נמצאים שני בני הזוג, באפשרויות שלהם להתמודד, בלחצים ובגבולות. חייבים לקבוע גבולות. האיש בתחום, יודע באינטואיציה שעם משפחה לא עושים עסקים, זה מזמין לחצים, יכול להיות מסרבן. אם עבודה נכנסת הביתה זה לא תורם לחיי המשפחה. המלצה כללית קשה לתת אבל עקרונית נראה לי שאם עובדים בנפרד, זה עדיף. חצי יום בחוץ עוזר לקבל חמצן, להוציא אנרגיות שונות".

בז'רגון הרווח קשה למצוא גבר שיגיד: "אשתי הבוסית בעבודה". החלוקה המסורתית גבר/אשה, נשמרת לאורך כל הדרך. גם אם האשה עובדת עם הבעל, הוא בדרך כלל הבוס בעבודה והיא בבית. השחרור האמיתי עדיין בתיאוריה.

אירוע

יריד "פנים אל פנים" באמ...

פסקי דין

...שה הירושה

هكذا من الأصل

תעסוקה

חיפה הלא־עובדת

מאת דוד זוהר

האימרה „ירושלים לומדת, תל אביב רוקדת וחיפה עובדת", שהוטבעה בימיו של ראש העיר הכאריזמטי, אבא חושי המנוח, נכונה היום רק לגבי ירושלים ותל אביב. חיפה לא עובדת. היא רוצה, אבל אין לה איפה.

למרות היותה מאגר התרושת והייצור הגדול במדינה, הוכרזה חיפה על ידי שירות התעסוקה כ„עיר נגועה". אלפי מובטלים סובבים היום בחוצותיה, אנשים שאיבדו את מקור מחייתם, גאוותם, לעיתים גם את מעמדם בהיראכיה המשפחתית. חיפה הפכה לעיר בה שיעור המובטלים הוא הגבוה ביותר במדינה.

הסטטיסטיקות הרשמיות של שירותי התעסוקה בעיר (כללי, אקדמאים וימאים), מצביעות על קצת למעלה מששת אלפים מובטלים. הערכות אחרות מדברות על כ־12,000 איש. משבר התעסוקה הנוכחי, הוא החמור ביותר שידעה העיר מאז ימי ההפגנות ההמוניות של „לחם עבודה" בשנות החמישים. (משבר שגרם, בין היתר, לאירועי ואדי־סאליב). המשבר הנוכחי נובע משורה של התמוטטויות שפקדו את מפעלי התעשייה בעיר, לרבות מפעלים שנחשבו לספינות הדגל של התעשייה הישראלית. כמו, למשל, „אלסינט", את"א, מספנות ישראל, וקרנצן „סולל בונה". כמעט כל חודש מגיעה בשורה מרה ממפעל זה או אחר. על הפרק עתה, אומר משה ורטמן, מזכיר מועצת הפועלים בעיר, עוד כ־2000 מועמדים לפיטורים. „אנו נאבקים בשיניים על מניעת פיטוריו של כל עובד" – הוא אומר.

„היום", אומר יהודה שושני, מנהל שירות התעסוקה באזור חיפה, „לא מדובר כבר במשבר חולף, אלא במשבר אבטלה כרוני, כמעט יציב". האטת הצמיחה, האינפלציה הדוהרת והתכניות הכלכליות הלמו במלוא העצמה בעיר התעשייתית הגדולה בארץ. אפילו מפעלים שממשיכים להתקיים פלטו מאות עובדים. בין השמות המוזכרים: וולקן, החברה לכבלים ולחוטי חשמל, מפעל „טיב טוב", שפשט רגל, ועוד מאות מקומות עבודה קטנים יותר. נמל חיפה, שהעסיק בעבר 3000 עובדים, עבר תהליך מואץ של התייעלות ומעסיק כיום פחות מ־1000 עובדים. צים פיטרה מאות, צי הסוחר הצטמק ומאות ימאים מובטלים.

משבר התעסוקה, אומר יהודה שושני, החל בשנת 1980. עד אז היה איזון בין מספר דורשי העבודה למספר ההזמנות. מאז, החלה התדרדרות. ב־1981 כבר עלה מספר דורשי העבודה פי שניים ממספר ההזמנות. בינואר 1987 עמד ההפרש על 4206 מבקשי עבודה לעומת 1159 הזמנות.

בלשכת התעסוקה לימאים, רשומים היום מאות מובטלים. ואילו במרכז התעסוקה לאקדמאים, נרשמו בינואר השנה 1156 דורשי עבודה. ביניהם: 180 מהנדסים, 70 רופאים, 20 פסיכולוגים, 21 סוציולוגים, 53 כלכלנים, 140 מורים, והשאר כימאים, פיסיקאים אגרונומים, מתמטיקאים וסטטיסטיקאים ועוד רבים מבוגרי מדעי הרוח. „אנחנו מצליחים, בממוצע, לסדר עבודה ל־10 אחוז מהמבקשים מדי חודש", אומר מיכאל ברטל, מנהל המרכז לתעסוקת אקדמאים בחיפה והצפון. „בעוד שלבעלי מקצועות ישימים, כמו הנדסה, משפט, רפואה וכד' אנו מצליחים איך שהוא לסדר עבודה פה, ושם, הרי לכל אותם בעלי המקצועות „הבלתי־ישימים" מתחום מדעי הרוח וחלק ממדעי החברה, קצרה ידנו מלהושיע. כדי לסייע להם, אנו מארגנים קורסי הסבה למקצועות מבוקשים כמו ניתוח מערכות, תיכנות, חשבונאות, הוראת המחשב, שיווק ועוד. „הנסיון שלנו הוכיח כי 95% מאלה שנענו להמלצתינו ועברו קורסים אלה, הסתדרו בעבודה", אומר ברטל. „יש בעיה עם תעסוקת אקדמאים. אנו עושים 'חריש' במקומות עבודה בנסיון לאתר פה ושם משרות פנויות לאנשינו, אך היבול דל" ברטל מעריך, שבנוסף לאלה הרשומים אצלו, הרי מאות אקדמאים אינם טורחים כלל לבא להירשם ומעדיפים לחפש מישרות בכוחות עצמם, בייחוד אלה שפגה תקופת זכאותם לביטוח אבטלה.

אגב, יש גם כאלה שעושים כסף מן הבעיה. לא פחות מ־28 לשכות עבודה פרטיות צצו בתקופה האחרונה. המובטלים, שבלשכות העבודה הממלכתיות הם בבחינת מספרים, מתקבלים כאן בחיוך ובכוס קפה, בתוך משרדים מהודרים. על מנת לספק את דרישות המזמינים, הם מפרסמים על חשבונם מודעות 'דרושים' בעיתונים. מסתבר שמפעלים רבים, שעברו את הטראומה של מאבק באיגודים מקצועיים ובוועדי עובדים לפני שביצעו את הפיטורים הגדולים, אינם רוצים להתנסות בכך שוב. עתה הם שואפים לכוח עבודה גמיש ככל האפשר. וכך, כאשר מתקבלת הזמנת עבודה גדולה, הם מעדיפים להזמין עובדים מלשכות העבודה הפרטיות. המפעל, משלם את משכורות העובדים ישירות ללשכות ואלו, לאחר שהן מנכות את האחוזים שלהן, מעבירות את ההפרש לעובדים. אין יחסי עובד־מעביד. המפעל מפטר אותם מתי שיתחשק בכך, אף אם יעבדו אצלו שנים. גם מאגר העבודה הגדול של עקרות בית, המעדיפות עבודה גמישה, בלתי קבועה ובשעות נוחות, בכל המקצועות, מנוצל על ידי לשכות אלו, המנוהלות ע"י אנשים דינמיים המוכנים לעשות הכל כדי לספק את כח האדם הדרוש. "מנפאואר", למשל, מכשירה בעצמה ועל חשבונה קלדניות, שהפכו למבוקשות. חברת O.R.S , שהתפתחה בצורה מדהימה, אינה משיבה לעולם את פני המזמין ריקם. אם אין בנמצא מסגר או רתך ברמה הדרושה, היא מביאה אותו על חשבונה מחו"ל ומספקת את בעל המקצוע באותו שכר של בעל מקצוע ישראלי. חברה זו, שהוקמה על ידי קבוצה של צעירים יוצאי מרוקו בראשות גבי סבג, מעסיקה כיום ברחבי הארץ כ־4000 עובדים, בעיקר ממקצועות "הצווארון הכחול", ביניהם מאות פורטוגזים ובריטים בעשרות מפעלים.

„אני מוצף חדשות לבקרים בחוזרים של לשכות העבודה הפרטיות באזור והמצב בסך הכל נוח לי", אומר גדעון מאיר, אחד מבעליו של המפעל המשפחתי המצליח „עגם" לייצור סמי־טריילרים ומחסנים אוטומטיים. „אני מקבל כאן 980 דולר נטו עם שעות נוספות וזהו שכר גבוה מאוד ויפה מאוד. בפורטוגל, רתך טוב כמוני, משתכר 380 דולר" גורביו טשרה, פורטוגזי העובד ב„עגם". 17 עובדים פורטוגזים מועסקים במפעל. חלקם הביאו את הנשים והילדים לכאן. „אולי נישאר שנים. אנו הולכים בעקבות העבודה, כי בארצנו יש אבטלה גדולה", אומר לנו עובד פורטוגזי אחר.

„בישראל יש בטלה – אין אבטלה", אומר גבי סבג, ומוסיף: „תן לי 1000 בעלי מקצוע בתחום המתכת, ולא זו בלבד שאמצא עבור כולם עבודה, אלא אשלם לכל אחד מהם שכר העולה ב־60 אחוז על זה המשולם לזרים". סבג גם פנה לשר העבודה ותבע ממנו „להכניס חוק וסדר" בתחום לשכות העבודה הפרטיות. „כל אחד יכול היום, ללא שום רשיון והכשרה, לפתוח לשכת עבודה פרטית. אפילו אם הוא עבריין פלילי מוצהר. והרי כאן עוסקים בתנאי הקיום הבסיסיים של האדם ובזכויותיו", הוא אומר.

דן יעקובסון, מנכ"ל מנפאואר באזור חיפה, אומר כי חברתו מעסיקה רק עובדים „כחול לבן" ומספקת כח עבודה זמני לעשרות מפעלים ומוסדות מכל מיגוון המקצועות. „אנחנו עונים על צורך מאוד מסויים של מילוי מחסור זמני, הנוצר בכח עבודה מיומן לתקופות שונות. יש ביקוש רב לשירותים שלנו ולדעתנו עומד מאגר כח גדול שתמיד יש לו תעסוקה".

דב עופר, סמנכ"ל המפעלים הפטרוכימיים, מסביר שהלשכות פורחות בגלל איטיותו של שירות התעסוקה: „אנו נוהגים תחילה לפנות לשירות התעסוקה בהזמנת עובדים, ורק כאשר איננו נענים בזמן סביר אנו פונים ללשכות הפרטיות, שהן בדרך כלל יעילות ומספקות את צרכינו".

יש פארדוקסים. יהודה שושני, למשל, מדבר על 1449 בעלי מקצוע הרשומים אצלו שאין להם דורש. „אולי זה משום שהמעסיקים מעדיפים עקיפת האיגודים ותנאי ניצול ופונים ללשכות פרטיות. אבל אני חושב שהסיבה האמיתית היא שפשוט אין עבודה עבורם". חלק גדול מהאלפים הרשומים בלשכות הפרטיות הם פליטי שירות התעסוקה הממלכתי שסיימו תקופת הזכאות לדמי אבטלה או נפגעו מהיחס לו וכו. „השתחררתי לפני חודשיים ונרשמתי כמובטל. אחרי 3 שבועות הציעו לי ללכת לקורס טכני של משרד העבודה, בעוד אני רוצה רק לעבוד ולחסוך כסף לקראת הלימודים האוניברסיטאיים. כשסירבתי ללכת לקורס הכריזו עלי כסרבן וכך נגזלו ממני דמי ביטוח האבטלה. לנוכח קשיחות לב זו, פרשתי מהלשכה", סיפר א.ג, מובטל צעיר.

אין ספק שבנושא לשכות העבודה הפרטיות יש גם גידולי פרא. חברות פיראטיות המקבלות את השכר עבור העובדים, כולל התנאים הסוציאליים, ואיש אינו בודק איזה חלק מהשכר והתנאים הסוציאליים מגיעים לידי העובדים. בחברות אלה גם לא תמיד מגיע ליעדו הכסף שאמור המעביד לשלם למס הכנסה, ביטוח לאומי וקרן פיצויים.

התחזיות לעתיד לגבי התעסוקה בחיפה, אינן ורודות. סולתם, רפא"ל, התעשייה הצבאית ומקומות עבודה רבים אחרים הודיעו על כוונתם לפטר כ־2000 עובדים. התקווה היחידה לעתיד הנראה לעין, היא אפשרות הקמת התשלובת הפטרוכימית, אשר בתקופת ההקמה, שתימשך 3 שנים, תעסיק 1500 עובדים ולאחר מכן 850 עובדים בקביעות. יש גם כמה פרוייקטים גדולים של עבודות פיתוח ובנייה, שיעסיקו מאות אנשים, אך אלה תהיינה עבודות זמניות. תבניות תעשיות גדולות, שיתנו תנופת פיתוח לעיר, אינן נראות באופק.

יהודה שושני | דן יעקובסון | גדעון מאיר | קארין בר־שמשון

„חיפה העובדת" היא העיר בעלת שיעור המובטלים הגבוה ביותר במדינה. הסטטיסטיקה הרשמית מצביעה על למעלה מששת אלפים מובטלים. אלפים נוספים בגדר מועמדים לפיטורין. מפעלים שונים שהתמוטטו, ביניהם בעלי מוניטין ויוקרה, הם מן הסיבות העיקריות למשבר

אירוע

יריד „פנים אל פנים" באמריקה

עמוס גלאון

אלחנן הרטל

תל אביב – דטרויט וחזרה. אלחנן הרטל, 36, רס"ן (מיל'), שש שנים „יורד". עכשיו הוא כאן, חצי שנה במפעל „סלרד", אחד משבעים ישראלים שמצאו את הדרך חזרה דרך „פנים אל פנים" – יריד תעסוקה שנערך לפני שנה ומחצה ברחבי ארצות הברית.

הרטל נסע עם רעייתו לבקר את הוריה, אזרחים אמריקאיים. נשארו שנה, אחר כך עוד אחת ועוד אחת. סיבות משפחתיות. בארבע השנים „הסיבות" לא נתנו להם לחזור. את השנתיים הנותרות הם הקדישו למציאת הדרך חזרה. סך הכל שש. כשיצאו לארצות הברית, לקח אתו הרטל גם תואר ראשון בכלכלה ותואר שני במנהל עסקים. הוא באמת באמת לא התכוון להשאר בארה"ב. המציאות השאירה אותו שם, עם עוד הרבה ישראלים שיוסי קוצ'יק, עוזר בכיר לשר הקליטה אומר עליהם: „הם יושבים שם, חוגגים את יום העצמאות, שרים עם יפה ירקוני ומעטים מוכנים להעיד על עצמם: 'כן, אני ירדתי'. רובם אומרים: 'נסעתי לצבור קצת כסף, לסיים דוקטורט, עוד מעט אני חוזר'".

הסיפור מוכר, כמעט בנאלי, הדרך להחזירם פחות ידועה. ואז נולד רעיון, של מפגש בין הישראלים היושבים שם ובין נציגים של מפעלים, במסגרת יריד תעסוקה. „משרד הקליטה היה רק מתווך", אומר קוצ'יק. „המפגש הישיר בין נציגי המפעלים המציעים מקומות עבודה ובין הישראלים המחפשים דרך לחזור הביתה, אבל רוצים להבטיח לעצמם שיהיה להם גם תעסוקה. היורדים נפגשו עם מנהלי כח אדם של מפעלים. כאלה המחפשים אנשי מקצוע. ביחוד, במפגש פנים אל פנים, אפשר היה לדבר בצורה עניינית על אפשרויות תעסוקה".

היריד הראשון – והיחיד בינתיים – התקיים באוקטובר־נובמבר 1985 והגיע לארבעה מוקדי יורדים בארה"ב. היריד הצטמצם בהצעת מקומות עבודה בטכנולוגיה עתירת ידע (ענף באלקטרוניקה). כשיצא היריד לדרך היה שוק ההיצע לעבודה בתחום זה. „באמת יוצאית לעומת תקופת השפל ב־1983־1984, בזמן שהועלה הרעיון לקיים את היריד", מסביר מר עמוס גלאון, מנהל כח אדם במפעל „סלרד", השייך לתשלובת 'כור'.

מסע הפרסום ברחבי ארה"ב לא ניסה לפרוט על מיתרי הגעגועים ותחושת המחוייבות של היורדים לארץ. במקום זאת, ניתנה להם אופציה. הדרך לכאן. עבודת ההכנה ליריד לא הצטמצמה במסע פרסום בלבד. המפעלים מ„אגוד תעשיות האלקטרוניקה", הכינו בארץ ביתנים מיוחדים. כל ביתן כזה נועד להסביר את אופי החברה, פעולותיה וכח האדם העובד בה. סרטוני וידאו ועוד. אבל מעבר לכל נמצאים שם מנהלי כח אדם של המפעלים, כאלה שיודעים אילו צרכים יש למפעל, „וכך אפשר היה לסגור עניין", כפי שאומר קוצ'יק.

מסע הדילוגים עבר מעמק הסיליקון בקליפורניה – „שבו היתה מושבה ישראלית קטנה אמנם, אבל עם פוטנציאל לשוק העבודה בנושא האלקטרוניקה" – עבר בלוס־אנג'לס ומשם לטורונטו, קנדה, דרך ניו־יורק. „זו היתה חוויה בלתי רגילה", אומר גלאון. השאלה המרכזית שעניינה את הבאים היתה שאלת התעסוקה: „הם רצו לדעת מה הוא אופי התעסוקה המוצע. אבל רבים מהם בא לידי ביטוי החשש מירידה ברמת העניין המקצועי. הם לא שאלו על המשכורת. לא ידעו אם 1000 שקל לחודש זה הרבה או מעט", מסביר גלאון.

הרטל, אחד מהיורדים, נסע ליריד. „דווקא אשתי אמרה לי: מה יש, זה בסך הכל ארבע שעות נסיעה. מה אתה יכול כבר להפסיד?"

ביריד יצר קשר עם גלאון מ„סלרד" וגם עם נציג מהתעשייה הצבאית (תע"ש). לאחר שהתאכזב מנציגות משרד העבודה בניו יורק, הקשר שנוצר ביריד נראה מעודד: „הקשר היה מאוד ענייני. נגשתי למספר ביתנים, מייד הובהרו הצרכים שלהם, אם הם מתאימים או לא לכישורי".

לאחר שסיים למלא שאלונים, קיבל הרטל, במקום, המלצה מעמוס גלאון לנציג משרד הקליטה. ההמלצה פתחה את הדרך לנסיעת גישוש לארץ. בפברואר 1986 הגיע לכאן, „סלרד" מימנה את הטיסה. פרטי תנאי העבודה, פרטים מדוייקים על מהות העבודה קיבל כשהיה כאן. „סלרד היתה הפונה לטובה, בראש וראשונה משום שהיא הציעה מקום עבודה בתחום שהתמחיתי בו. קיבלתי תפקיד רציני כמנהל הנדסת הפלסטיקה. לא היתה זו ירידה ברמה המקצועית, אלא להיפך".

הרטל היה מוצא את הדרך חזרה גם בלי היריד. „אך אין ספק שזה (היריד) עזר לקצר את התהליך".

לחבריו בדטרויט ולאחרים תינתן בחודש מאי הקרוב הזדמנות נוספת להציץ, אולי גם להיפגש. ביריד הבא יוצעו משרות בתחומים של תעשיית מתכת, טקסטיל, מלונאות ותיירות, מפעלי כימיה, תעשיית מזון וגם בטכנולוגיה עתירת ידע. אלה שרוצים לחזור אך עדיין מחפשים את הדרך, יקבלו תמריץ כיוון. הרטל כבר כאן.

ראומה זיסקינד

פסקי דין

גרושתי הגרושה

האדם הממוצע מבלה את רוב חייו בעבודה. משעמם אולי, אבל אין מה לעשות. הוא מקבל משכורת כל חודש בתאריך קבוע, מבטח את בני־משפחתו, סומך על כך שמקום עבודתו מפריש סכום קבוע לקרן גימלאות, חושב שהכל די בסדר. אבל זה לא הכל, עד לא, בייחוד אם אתה נשוי פעם שניה.

בפני בית הדין האזורי לעבודה התנהל, בשנה האחרונה, דיון משפטי בעניינו של המנוח יהודה ליליאן. באוגוסט 1954 חתם ליליאן על טופס של קרן הגימלאות המרכזית של עובדי עיריה, בה מינה את אשתו דאז, בתיה ליליאן, כזכאית לקבל מהקרן את כל הסכומים המגיעים ממנו. בשנת 1959 התגרשו השניים. ב־1967 נשא יהודה לאשה את אסתר, עמה חי עד יומו האחרון. הבעיה היא שיהודה ליליאן לא שינה את פרטי המוטב בקרן הגימלאים. הזכאית על־פי הרשום בספרים היתה בתיה.

בפברואר 1982 נפטר יהודה ליליאן. לאחר מותו פנתה בתיה לקרן וביקשה לקבל את המענק. מהקרן הודיעו לה שהיא זכאית אמנם לקבל את המענק, אך הוא לא ישולם לה. מסתבר שאסתר, אלמנתו של יהודה, הודיעה על כוונתה לפנות לערכאות. באוגוסט אותה שנה קבע בית המשפט המחוזי בת"א שהיורשים החוקיים של ליליאן הם אסתר ואחי המנוח. הקרן הודיעה לבתיה, שהמענק ישולם ליורשים שנקבעו על־ידי בית המשפט. בתיה ביקשה עיכוב התשלום, מאחר ובכוונתה לערער על ההחלטה. כשלושה חודשים לאחר מכן, שילמה הקרן את המענק לאסתר ולאחיו של יהודה. שנה לאחר מכן, פנתה בתיה לועדת הערערים. זו החליטה אותה מבית הדין: „נקבע כי הח' בתיה היא זו הזכאית לקבלת המענק בגין פטירתו של הח' יהודה ליליאן ז"ל".

אסתר לא השלימה עם ההחלטה ופנתה לבית־הדין לעבודה. בתצהיר שהגישה טענה, בין השאר: „היורשים החוקיים הינם הזכאים למענק הפטירה והמינוח 'לאשתי בתיה' (שהופיע בשאלון הקרן שמילא יהודה בשנת 1954) לא בא לקבוע בלעדיות לגב' בתיה רוזן, אלא לגב' בתיה כאשתו של בעלי המנוח. מאחר והתגרשו, נשמט הבסיס לזכאותה של גב' בתיה, מכיוון שבעת הפטירה לא היתה 'אשתו', כפי שנכתב בטופס המקורי".

השאלה המרכזית שעמדה לפני בית הדין האזורי לעבודה היתה, מי זכאי למענק הפטירה שהקרן משלמת: בתיה, שהיתה רשומה בטפסי הקרן, או היורשים החוקיים של המנוח. קבע השופט הראשי ס. אדלר בפסק דינו: „קרן הגמלאות פועלת במסגרת הבטחון הסוציאלי. היא דואגת לקרובי משפחה ולא לזרים... מטרת המנוח במילוי הטופס היתה ברורה והיא למנות כזכאית את מי שהיתה אשתו. לא היתה מטרה למנות את גרושתו כמקבלת הגימלה".

בית הדין האזורי לעבודה קיבל את התביעה של אסתר ואחי הנפטר, וקבע שהם אלה הזכאים למענק הפטירה של יהודה ליליאן.

בתיה ערערה לפני בית הדין הארצי לעבודה. טענתה המרכזית היתה, שבמשך שש השנים האחרונות לחייו של יהודה, הוא חי בנפרד מאשתו השניה אסתר. השופט מנדל, מבית־הדין הארצי, קיבל את קביעת הערכאה הנמוכה וקבע: „המנוח ואסתר ליליאן ניהלו חיי משפחה תקינים במשך שבע עשרה שנים ואם במשך שנים אלה לא היתה בתיה 'ממונה' לזכויות הקרן, לא ייתכן שזכות זו קמה לתחייה בהלך שש שנות חייו האחרונות של המנוח, כאשר אין ספק שהוא לא עשה דבר בכיוון זה".

גם בערכאה זו התקבלה ההחלטה שקבעה כי מענק הפטירה של הקרן צריך להינתן ליורשים החוקיים ולא לגרושתו של יהודה. כך הסתיים הדיון שיכול היה להימנע אילו זכר יהודה ליליאן להסב את שם מקבל מענק הקרן לשמה של אשתו השניה.

תמי זילברג

אחת עשרה הדיברות למחפשי עבודה

האם קשה לך להתמודד עם המאמץ והדחייה שקשורים לעתים בנסיון להחליף מקום עבודה? האם איבדת את יכולתך לתיך? אל תתייאש. יש אור בקצה המנהרה. למנסים להשיג מקום עבודה חדש במהירות הרבה ביותר האפשרית – 11 עצות מבית מדרשו של ג'יימס צ'אלאנג'ר, המייסד והנשיא של "צ'אלאנג'ר, גריי וכריסמאס", חברת ייעוץ והכוונה בנושא קריירה שמקום מושבה בשיקאגו.

"שיטת צ'אלאנג'ר" עזרה עד כה ליותר מ־20.000 מנהלים בכירים שעזבו מקום עבודה או פוטרו ממנו במסגרת צמצומים למצוא לעצמם משרות חדשות.

1. לחיפוש מקום עבודה חדש יש להתייחס כמו ל"משרה מלאה". יש לעסוק בכך בין 8 ל־10 שעות ביום, 5 ימים בשבוע. „אל תשתהה", אומר צ'אלאנג'ר, „אל תדחה דברים. צא והילחם על מקום עבודה. תקוף את השוק".

2. עליך לדאוג לכך שייקבעו לך לפחות 10 ראיונות אצל עשרה מעבידים פוטנציאליים בשבוע. את התיאומים לצורך הראיון עליך לעשות רק בחברות או מיפעלים בהם אתה באמת מעוניין לעבוד.

עד כמה שזה יהיה תלוי בכך – עליך להשתדל להתקבל לראיון אצל אחד המנהלים הבכירים, ולאו־דווקא אלה הממונים על כוח־אדם.

ככל שתתראיין ביותר מקומות – כך יעלו סיכוייך להתקבל לעבודה באחד מהם. רצוי להתעקש להתקבל לפגישה גם אצל מעבידים פוטנציאליים שבטלפון או בכתב יאמרו לך שאינם זקוקים לעובדים נוספים בתזמון. לעולם אין לדעת.

3. כדאי לשתף ידידים ובני משפחה בתהליך החיפוש אחר מישרה חדשה. לכל אדם יש קשרים כלשהם, חשובים פחות וחשובים יותר. כשאתה פונה אליהם בבקשת סיוע, עשה זאת אישית. אל תסתפק בשיחה טלפונית. אין כמו שיחה פנים אל פנים כדי להביא לתוצאות מעשיות. יש להניח שתמיד יהיו מי שיאמרו לך שניצול קשרים אישיים של חברים ובני משפחה להשגת משרה ("פרוטקציה" – זוכרים?) היא דרך פסולה – אך התעלם מהם. פסולה או לא, זוהי דרך יעילה מאין כמוה, ועליך להשתמש בה.

4. לפני שמתחילים לחפש עבודה חדשה יש להכין "רזומה" / "קוריקולום ויטה" / קורות חיים. אבל זכור – עליך להגיש או להראות אותו רק כאשר תתבקש לעשות כן. מחקרים הוכיחו שלעתים קרובות יותר גרמה מסירת ה"רזומה" לאבדן כל סיכוי להתקבל לעבודה מסויימת מאשר ההפך. אם בקורות החיים שלך לא ימצא המעביד הפוטנציאלי בדיוק מה שהוא מבקש למצוא שם, הוא יניח באופן כמעט אוטומטי שאינך האדם המתאים למשרה הפנויה. במקום להעביר אליו נייר מכתב־מראש, רצוי להשתדל לפגוש בו פנים אל פנים. תוך כדי שיחה בע"פ קל יותר לחוש ו„להריח" מה האדם השני רוצה לשמוע, ולהשמיע זאת באוזניו. זהו כלל שכדאי לזכור ולהשתמש בו בכל אימת שאתה מתבקש לספר על עצמך.

זכור: אתה מוכר – בשוק של קונים

5. זכור: המעביד תמיד צודק. נכון, יש לך הכישורים הדרושים למשרה המסויימת, וזה חשוב; אבל כאשר אתה בא לבקש [illegible] – אתה המוכר, והוא הקונה. והוא יקנה לחברה או לעסק שלו רק מה שהוא מעוניין וצריך לרכוש, לפי קריטריונים משלו. אל תנסה לשדל אותו לקנות את ה„סחורה" שאתה מציע רק משום שהיא שלך.

6. כאשר נקבע לך ראיון, ודא שמקום הפגישה מוכר לך ואתה יודע איך מגיעים לשם – לפני הזמן! תמיד רצוי להיות במקום לפני הזמן שנקבע. שום תירוץ של „לא מצאתי חניה", „האוטובוס לא עצר" או „מכוניתי לא נדלקה" לא יעזור כאן. תירוצים מסוג זה ואחרים – אמיתיים ככל שיהיו – יעבירו למעביד הפוטנציאלי מסר אחד ויחיד: שבעצם לא אכפת לך אם תקבל את העבודה או לא. במקומך יישכר מישהו אחר, אולי מוכשר פחות, אבל דייקן יותר.

התלבש כהלכה, חייך, ספר להם כמה אתה טוב.

7. לפני הראיון, דאג להיות לבוש כהלכה, רצוי בטעם „שמרני" במקצת. עליך להיראות נקי ומסודר, ובעיקר לא זרוק. המעביד הפוטנציאלי חייב לקלוט את המסר שאתה מכבד אותו ואת העסק שלו ועשית מאמץ להוכיח זאת גם בלבושך.

8. בעת הראיון, אל תמעיט בערך עצמך. צניעות וענווה הן תכונות יפות, אבל לא בעת ראיון. או הן מאוד לא שימושיות. אם אתה לא תדאג לספר למעביד הפוטנציאלי עד כמה אתה טוב – מי יעשה זאת?

9. בעת הראיון, אל תמעיט בערך מקום העבודה הקודם שלך ומעבידך שם. זה יוצר רושם גרוע.

10. בעת הראיון, הימנע משאלות בדבר תנאי וזמני חופשה וחגים, „הטבות צדדיות", מענקים ושאר „בונוסים" הנהוגים בחברה. אם תעשה זאת, יסיק המעביד שאינך מעוניין בעבודה, רק בעצמך.

11. חייך! לאנשים שמחים וטובי־מזג יש יותר סיכויים לזכות בעבודה. מעסיקים אחרים תמיד יעדיפו לעבוד בחברת אנשים נחמדים שנעים לשהות בחברתם.

כמו שאומר צ'אלאנג'ר: „גם אם כבר עברו עליך שלושה חודשי חיפוש עבודה בלא הצלחה, והחיוך נהפך למשימה כמעט בלתי־אפשרית – עליך להכריח את עצמך לחייך. זה פשוט עובד".

מתוך קריירה, ביזנסוויק.

ה'

ה, לא אקלוסי

ד יחד

صورة مطابقة للأصل

לוח מעריב

קריירה

ה'

בשיתוף עם THE JERUSALEM POST

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל־אביב מיקוד 132 67, טלפון ישיר לקבלת מודעות: 251333–03 (רב קווי). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 59 ש"ח. כל מילה נוספת: 8 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת וחג)

הצעות עבודה
3000

עבודה
3000

מפתח ל"עבודה"
(מדורי המשנה מסודרים על־פי סדר הא"ב)

3020	אופה/קאים
3030	אחזקה ותחזוקה
3040	אריזה ובית מוצר
3060	אינסטלציה
3070	אריגה וסריגה
3075	בישול
3077	בניית לחם
3080	בניה ושיפוצים
3090	דיילות ומלצרות
3100	דפוס
3120	הנהלת חשבונות
3140	חוקרים
3160	חיילים משוחררים
3200	חשמל ואלקטרוניקה
3220	טבחים וקונדיטורים
3240	טבחאים/הנדסאים
3280	יהלומים ותכשיטים
3283	כימאים
3286	כלכלה וניהול עסקים
3290	לבורנטים ורוקחים
3295	מבית לבית
3297	מדריכים/ות
3300	מהנדסים
3320	מוכרים/ות וקופאים/יות
3330	מוסיקה ובמה
3340	מורים ומורות
3350	מזכירות
3355	מחשבים ותכנה
3360	מכונאים
3361	מכנאי תעשיה
3363	מטפלות ובייביסיטרים
3365	מציעים ומקדמי מכירות
3380	משרדי ציוד מכני
3390	נהגים
3400	נגרים נפחים
3440	נוסעים
3450	נציגי שירות
3460	ספרים/ות
3480	עיצוב וקוסמטיקה
3490	עיתונאים
3500	עובדי בניין
3505	עובדי הקלטות וניקוי
3510	עובדי משק
3520	עובדי מתכת
3540	עובדי ניקיון
3560	עובדי סוכני קהילה
3600	עוזרות ומטפלות
3620	עובדי בית
3640	פועלים/ות
3645	פיזיותרפיסטים ומעסים
3650	פיסיקאים
3680	פטנטורים
3720	פקידות וקלדנות
3722	פרסום
3725	צבעים
3730	צילום ודוגמנות
3733	ראשי חשבון וחשבים
3736	רופאים
3740	רפואה ושיניים
3760	שומרים/ות
3800	שמירה ואבטחה
3845	שרטטים ועיצוב
3860	תרגום ועריכה
3880	ביקוש עבודה
3920	הכשרה לעבודה

אחיות וחובשות

קונזר לשמיים
דרוש
למפעל אריזה
בבת־ים
תנאים טובים ביותר. 03-829822
(24345)

קיבוץ ניר דוד
מחפש
אחות מוסמכת
לעבודה מיידית
תנאים טובים (אפשרי עם משפחה)
טלפון: 06-583906
(24251)

לנדעון אוברזון
בגדי ים
תדמנית

מתאם/ת אופנה
– בעל/ת נסיון קודם באופנת צעירים.
– שליטה באנגלית.
– התפקיד כרוך בנסיעות לחו"ל.
– יכולת עמידה בלחצים.

ביטוח

רק לחתיכות ואטרקטיביות
המשוחררות באופיין

המרכז הרפואי בילינסון
דרושות אחיות מוסמכות
למחלקה אונקולוגית ילדים

קורס
איך לחפש עבודה?
"מעגל" מכון ישראלי להשכלה

"אדם לשרות אדם"
ארגון ע
לטיפול סיעודי

אינסטלציה

אחזקה ותחזוקה

דרושה
תופרת
קונפקציה
מעולה

למרכז הרפואי בילינסון דרושים:
חשמלאי מוסמך
מסיק מוסמך
מכנאי קרור ומיזוג אויר

לבית אבות "חיים טובים" העומד להפתח בגבעתיים דרושים:
רופא גריאטרי
אחות ראשית
אם בית
טבח/ית
אנשי אחזקה
מטפל/ת
עובדות נקיון

"אמא" לכפר הילדים נורדים
אס.או.אס

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א – 1981

בוגרי
בי"ס
מקצועי

פועלים/ות
לעבודה

לחברה בארץ ובחול דרושים: 1. מנהל מפעל לייצור מצות 2. מנהלי משמרת

לבעלי כושר ארגוני ורכב
מובטחת עבודה מרתקת
בכל רחבי הארץ

לשלטים עבודי
דרושים
צעירים

ל.קול אריר" נתניה
מערכות אזעקה

למחסן
של
הוצאת ספרים

דרוש
צעיר נמרץ
אחרי שרות צבאי

ללידו בטבריה
דרושים:

למפעל
תרופות/קוסמטיקה
בבני ברק

למועצה האזורית
"חוף עזה"
דרושים:

לקרוסל
קניון איילון
דרושים/ות

לאולם תצוגה בת"א
דרושה
אשת מכירות
מנוסה

למשרד שמאים
דרוש:

דרושה
אחראית
למחלקת אריזה

קורס "השבעבה" למנהלי השבונות

למפעל תעשייתי בחולון דרוש מנהל חשבונות ראשי

דיילות ודוגמנות

דפוס

הנהלת חשבונות

هكذا من الأصل

לחברת בנייה ארצית
דרוש מהנדס ראשי
וסיון בניהול
מערכת ארצית
(לפחות 5 שנים)

ידע ניהול ותיאום, פרוייקטים מגוונים ועבודה עם ספקים וקבלנים. נסיון בבנייה מתועשת. הפניות בכתב לת.ד. 1127 רמת השרון 47111 (עבור מהנדס) בצירוף דרישות שכר ופירוט נסיון.
סודיות מובטחת
(12894)

"לסינמה ישראל"
דרוש כימאי
תואר ראשון/שני
למח' הזמנות

רצוי בעל נסיון בתחום. ידע באנגלית הכרחי. טלפון: 03-9230222
(22192)

צומת
לתפקידים
בכירים

לחברה בתחום הכימיה
דרוש
מנהל
סניף
מסחרי
באמריקה
הצפונית

התפקיד אותו יכלול: ניהול צוות משרד קטן, קידום מכירות לתעשיית הדפוס, משא ומתן עם לקוחות וסוכנים, ניהול יחידה יצורית לנוספת.

הכישורים הדרושים: 1. נסיון מסחרי מוכח 2. שליטה מלאה באנגלית 3. תואר בהנדסה כימית או הנדסת מכונות 4. נסיון בניהול משא ומתן מסחרי-טכני ברמה בכירות. 5. רקע ונסיון בתעשיית הדפוס - יתרון.

מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 11847 ת"א 61116 ויציינו משרה מס' 1435. המודעה לשני המינים. סודיות מובטחת
(26725)

IIS

מתמחה בתכנון, ייצור ושיווק של ציוד הקפי למערכות מחשבים גדולות.
למחלקת
המכירות
בגבעת שמואל
דרוש:
טכנאי
שרות

תאור התפקיד:
שרות ותיקונים בשטח ובמעבדה של מסופים, מדפסות ובקרי תקשורת.

כישורים:
בוגר בי"ס מקצועי באלקטרוניקה, נסיון בציוד תקשורת. צה"ל/אזרחי בתפקיד הנדסי, הבנת ספרות מקצועית בשפה האנגלית. רשיון נהיגה

נא לפנות בכתב ל.א.יי.אס. רח' בן-יוסף 26 גבעת שמואל 51905
(26596)

קורס "חשבשבת"
למנהלי
חשבונות

לפעול תעשייתי
בחולון
דרוש מנהל
חשבונות ראשי

עזר/ת
למנהל הפקה

דפס
מנוסה
לרידיו

מדפיס
לירישות
פוליאמילן

קורסי אומקד
ב"לדור"
— מדוע?

● 20,000 משרות נסיון ● 40 שעות לימוד תרגול ● 10-8 תלמידים בקבוצה ● קורסי המשך למתקדמים. 03-285151
(24488)

יהלומי אלישיב
נחיבות בע"מ

דרושים עובדי יהלומים במקצועות הבאים:

חותכים
(קפס חגרס)
לוטשי
אבני זגרס
(כל החלקים)

לפנות לפנטהה או לאחר.
(26727)

מקסל אלקטרוניקה
בע"מ דרושים:
מהנדס/הנדסאי
חשמל

מוכרים
ניידים

נילית
בע"מ
תעשיות ניילון ופוליאסטר
דרוש
מהנדס
לתכנון
פרוייקטים

כישורים: מהנדס מכונות או כימיה תעשייתית בעל רקע בתכנון, תאום והקמת פרוייקטים תעשייתיים הכוללים מיכלים ומערכות צנרת

מהנדס
כימיה

לחנות
אופטיקה
יוקרתית בת"א

לפסר לביוסון
המתופף והזמר
(לשעבר מלהקת העשרידים)
דרושים להקמת
להקת נגנים עם שירה

רוצה
ללמוד??

לצוות הבידור
בכפר הנופש
"נואיבה"
במכמורת

לחברה המרכזית
לסטטיסטיקה
דרושים
מראיינות
ומראיינים
בתל-אביב,
רמת-גן,
גבעתיים
ובני-ברק

מלחימות
ומחוזות

מוסגר,
נסיון עשר שנים
ידע בפיקוד
וקריאת תכנית

חשמלאי
מוסמך
עוזר
חשמלאי

במזור
תעשיות לחם בע"מ
באזור התעשייה החדש
ראשון-לציון

לחוות מכשירי כתיבה/מתנות בתל אביב, בתורה אחראית למשרה מלאה. 052-557462 (21393)

לקונדיטוריה בגבעתיים, דרושים קופאים עם נסיון. 03-770421 (19255)

דרוש הנדסאי/מכונאי אלקטרוניקה לקידום מכירות בענף האלקטרוניקה ... 06-594996 (22474)

בוכנת עוזר צרכנית בתל-אביב מנהל/ת חשבונות סוג 3, נסיון מחייב. לפנות. קורות חיים בכתב יד לת.ד. 53112 תל-אביב. (10506)

לחנות יצא גדולה במרכז תל-אביב, דרוש/ה מנהל/ת חשבונות סוג 3 עם נסיון ... (23388)

صورة عن الأصل

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

מזכירות

בפתח־תקוה מזכירה מנוסה, לטפסל מכסמיל, למשרה מלאה.

מזכירה מנוסה

לחברה העוסקת בציוד לבניה דרושה מזכירה מנוסה למשרה מלאה

לתאום השמת כח אדם בכיר מזכירות

מזכירה למשרה מלאה לעבודה קבועה

לחברת ליוויס דרושה מזכירה ראשית

* ניהול משרד * עברית/אנגלית * יכולת הדפסה/עיבוד תמלילים * יכולת עמידה בלחצים. לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 2147 ת"א, עבור מנהל אראל-אחזקות.

IIS

המתמחה בתכנון, ייצור ושיווק של ציוד הקפי למערכות מחשבים גדולות

למחלקת המכירות בגבעת שמואל דרושה מזכירה

תאור התפקיד

* תאום אספקה/קשר עם לקוחות * שרותי מזכירות למנהלי מכירות * הדפסה עברית

כישורים

* כושר התבטאות מעולה בע"פ ובכתב * אחריות, עצמאית ובעלת יוזמה. * רצוי נסיון קודם באוף מכירות וארגון.

מסעדות ומלונאות

ליבואן נחוצות מקדמות מכירה

מקדמות מכירה צעירות ונאות תואם מעולים

לחברת סוכנות ליבוא ויצוא דרוש/ה סוכן/ת מכירות

עתיר/ת למנהל מכירות

צעירים/ות להפצת מוצר פופולרי חינוכי

ת.ג.י.י. דרוש איש מכירות

1200 ש"ח לחודש לנמרצים ובעלי יוזמה בכל הארץ

לירחון מקצועי ארצי דרושים

רוכשת מודעות מנוסה

רוכש/ת מודעות ,נחל/ה" ורציני/ת לעיתון נשים גדול

ליבואן של חב' אמריקאית מובילה בעולם דרושים משווקים וסוכנים עצמאיים

בחולון תעשיות לחם בע"מ אזור התעשיה החדש ראשון לציון

מחשבים ותוכנה

מחסנאים

ל.א.ו.ת" דרושים:
1. מחסנאי בכיר
2. מחסנאי מנוסה במחסן ממוחשב

מכונאי תעשיה

מכונאי רכב

לחב' ,יערים" בע"מ דרוש מכונאי מעולה למיכון חקלאי

דרושים מכונאים מוסמכים לאחר צבא

דרוש נהג לחלוקת מוצרי ,נקה"

מרצים

נהגים

עובדי מתכת

עובדי ניקיון

עובדי תחזוקה

(רוב המודעות המסווגות בעמוד זה אינן קריאות בסריקה.)

هكذا من الأصل

פקיד/ת נסיעות למחלקת חירות יוצאת בעל/ת נסיון של לפחות 3 שנים

לחברה פיננסית דרושים: פקידי גביה

נשי אמי"ת

דרושים מדענים – מורים במתמטיקה פיסיקה

למשרד נסיעות בהרצליה דרושה פקידת קבלה מנוסה

למושב פארן פקידה לבית אריזה

פקידות מזכירות

פועלים/ות חרוצים/ות לעבודה מיידית

למשרד עורכי דין דרושה מעבדת תמלילים מעולה

מעבדת תמלילים מנוסה

כתבנית אנגלית + טלקס + ידע במסוף

קלדניות מנוסות

לסוכנות ביטוח מהגדולות בארץ למחלקת תביעות

דרוש פקיד רשוי לעבודה בתל־אביב

ל"חוטי ישראל" פקידה כתבנית דו־לשונית באנגלית ועברית

דרושה פקידה להוצאת ספרים

עובד/ת קהילתי/ת

"אדם לשרות אדם" מטפלות ברמה גבוהה, לטיפול אוהב ומסור לקשישים בבית

להייקאפ שילת בע"מ מפעל לעיבוד מתכת

בית ספר מקצועי 10 שנים נסיון ידע בריתוך ארגון

مكتبة | منذ الأصل

לך על בטוח לוח מעריב קריירה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה תשמ"א – 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופי או מהות של התפקיד או המשרה מחייבים זאת. המודעות המנוסחות בלשון זכר או נקבה מיועדות לשני המינים.

לוח ירושלים

דפוס

3108

הנהלת חשבונות

3120

חיילים משוחררים

3560

מבחנים/ קונדיטורים

3220

דרושים:

1. מנהל מקצועי לניהול קונדיטוריה, המשתייכת באזור ירושלים
2. בעלי מקצוע בענף האפייה לעבודה במשמרות, תנאים טובים למתאימים – משרות מבוקשות.

לפנות בכתב ל־ת.ד 5696 ירושלים.

(22886)

טכנאים/ הנדסאים

כלכלה ומינהל עסקים

לבורנטים ורוקחים

מהנדסים

מוכרים/ות וקופאים/יות

3320

מזכירות

ל„מקס" בגדי עור

לחנות בתלפיות דרושה

מוכרת

מחשבים ותוכנה

3325

מתכנאים

3360

מציעים ומקדמי מכירות

3365

מפעילי ציוד מכני

3380

נגרים ורפדים

3400

נהגים

עובדי בניין

עובדי סוף ותחזוקה

עוזרות ומטפלות

משרדות

דרושות מטפלות ומבשלות למעונות יום באזור ירושלים

ביטוח

פקידות ומזכירות

מפעיל/ת מסוף

דרוש/ה למוסד ציבורי בירושלים

לוח חיפה

מהנדסים

מזכירות

דפוס

חשמלאים ואלקטרונאים

הנדסאים/ טכנאים

עובדי מתכת

שמירה ואבטחה

3440

עובדי חקלאות ונוף

שרטטים וגרפיקאים

ביקוש עבודה

3660

ריפוי בעיסוק

3408

מוכרים/ות וקופאים/יות

3320

מציעים ומקדמי מכירות

3365

לחברה הספקת ציוד לתעשיה דרוש

איש מכירות בעל ידע בתחום פנאומטיקה, הידראוליקה ומכניקה + רשיון נהיגה ידיעת האנגלית.

04·333126

(10407)

תבניות רגבה – קל מטבח שיתופי רגבה (ליד נהריה) דרושים

מהודים אלקטרוניקה

קורס קלדנות ועיבוד תמלילים בס.ל.מ.

סוכן ביטוח חיים חיפאי 5000 לקוחות ממתינים לך

נתניה

באר שבע

משפטנים

לתנובה "למחלבת תל-אביב"

דרושים

הנדסאי/טכנאי חשמל

- לטיפול ואחזקה שוטפת של מערכות חשמל
- בעל ידע באלקטרוניקה ובקרה
- לעבודה במשמרות

חשמלאי תעשייתי מוסמך

- בעל נסיון בעבודה בתעשייה
- לעבודה במשמרות

טכנאי כימיה/ לבורנט

- לעבודה במשמרות

מסיק דודים מדופלם

- בעל רשיון
- לעבודה במשמרות

תל-אביב, 144

צומת

לוח מעריב

לסטודנטים

תרגום ועריכה

3840

האוניברסיטה הפתוחה

מגיהים/מתקינים

מגיה/מתקן

ביקוש עבודה

3880

מנהל חשבונות ראשי/ חשב

אחזקה ותחזוקה

אחיות וכח עזר

לבית חולים „ביקור חולים" דרושה אחות אחראית למחלקה הכירורגית

דייגות ומדריכות

שרטטים וגרפיקאים

3845

גרפיקאי/ת ביצועיסט/ית

גרפיקאית מבצעת

ללמק בגרם ת"א

מפעל לדהיטים מחפש

רופא + א.ק.ג. לעבודת שמה

לסטודיו אין מלכו מעצב/ת גרפי ביצועיסט/ית

שמירה ואבטחה

3800

לחברת שמירה בתל־אביב דרוש מפקח/מנהל עבודה.

מאבטחים

חסונים

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל דרושים:

יוצאי יחידות קרביות

התנאים הדרושים:

גילאי 21–28, שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הברחי קורס פיקודי). עדיפות לקצינים. ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופאית אחרת. כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה)

אנו מציעים:

עבודה מעניינת ורבת אתגר בארץ ובחו"ל. תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים. תחזה העסקה למספר שנים (אפשרי תחזה לשנה אחת)

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנה"ל הבאה

המעוניינים העונים בכל הדרישות לעיל, יפנו בכתב יד ל־ת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור ס.ס. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.

— פונים מתאימים יוזמנו —

(26591)

שליחים/ות

3740

שליח לעבודות משרד ושליחויות

דרוש שליח עם וספה

פרסום

3722

צבעים

3725

צילום ודוגמנות

3730

רואי חשבון וחשבים

3735

רפואת שיניים

3742

דרוש/ה רופא/ת שיניים למרפאת שיניים

ציוד דנטלי קונים E.T.I

هكذا من الأصل

למחלבת "תנובה" תל-אביב

דרושים

הנדסאי/טכנאי חשמל

★ לטיפול ואחזקת מכונות ייצור ואריזה משוכללות
★ בעל ידע באוטומציה ובקרה
★ העבודה במשמרות

חשמלאי תעשייתי מוסמך

★ בעל נסיון מעשי בתעשייה
★ העבודה במשמרות

טכנאי כימיה/לבורנט

★ לעבודה במשמרות

מסיק דודים מדופלם

★ בעל הכשרה נוספת בתחום האינסטלציה
★ העבודה במשמרות

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלבת "תנובה" תל-אביב מחלקת המנגנון, דרך פתח-תקוה 144 תל-אביב 64921.

– סודיות מובטחת –

"נעמת" בית ב"ס חקלאי

דרושים

★ **רכז משק** – מומחיות ונסיון במשק חקלאי טכנולוגי וחינוך נוער
★ **עובדת סוציאלית** – לנוער מתבגר + נסיון
★ **מדריך חברתי** – לקבוצה י"א + נסיון והמלצות
★ **עובד מכני** – לעבודות אחזקה שונות
★ **נגר**
★ **עובדת משמרת**

נקיון למטבח

לפנות לת.ד 9 גדרה מיקוד 70750, בצירוף תולדות חיים והמלצות. המתאימים יוזמנו לראיון.

למוסד ציבורי גדול

דרוש

מהנדס אלקטרוניקה

בעל נסיון בתחום הוידאו והאודיו ונסיון בניהול צוות עובדים גדול.

•

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב עד 31.3.87, תוך פירוט קורות חיים, ובצירוף מסמכים על השכלה ונסיון, לת.ד. 7641, ירושלים, מיקוד 91067.

חברה תעשייתית מצליחה ומתפתחת

מחפשת

מהנדס כימיה (משרה 1445)

לתפקיד ניהולי ומקצועי בכיר בתחומי פיתוח מוצרים כימיים

יתאים מהנדס מוכשר בעל יכולת ניהולית טובה, אשר לו 10 שנות נסיון לפחות בעבודה מקצועית

העבודה באזור הדרום

מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11847 ת"א 61116. ויציינו מס' משרה

המודעה לשני המינים
– סודיות מובטחת –

צומת לתפקידים בכירים

מהנדס מכונות

לתפקיד מהנדס ראשי

בעל נסיון של 10 שנים לפחות בתעשייה פרטית המבילה: מערכת שינוע, משאבות הידראוליקה, מנוע וכו'.

דרוש

למפעל תעשייתי פרטי גדול בחולון

מועמד מתאים מתבקש לכתוב, בפירוט קורות חיים ונסיון, לת.ד. 2905 תל-אביב 61028.

– סודיות מובטחת –

משרד פרסום ותיק

בעל לקוחות מבוססים ורציניים

מחפש

תקציבאי בכיר

בעל נסיון במשרד פרסום גדול
בגילאים 30-35

אפשרות קידום לבעל יכולת מקצועית ומוטיבציה.

מועמדים רציניים יפנו לשלמה סלע טל' 03-439487.

אם את/ה

איש מכירות

רציני

– בעל נסיון והצלחה מוכחים
– רצוי מתחום הפרסום
– ומעוניין להכפיל את המשתכר

יש לנו עבורך הצעה שלא תוכל/י לסרב לה במסגרת שיטת שיווק חדשנית בתחום הפרסום.

פנה מלפנויה לשיווק מוספים מיוחדים במעריב, וקבע לך פגישה בה תוכל לאמת את העובדות עם אנשי המכירה שלנו ולעשות עמם על העתיד. טלפון 03-332171, לפנות לזהר.

---

dr. JORDAN

אופנת עור בינלאומית

למפעלנו בנתניה

דרושים

★ **תופרים/ות**
★ **עובדים/ות לעבודות יד**

תנאים מצוינים

נא לפנות ליעקב טל. 053-617888, 053-39672

לבית-ספר תיכון באזור חיפה

דרושים:

לשנת הלימודים תשמ"ח מורים למקצועות

1. מתמטיקה.
2. אנגלית.
3. פיסיקה.
4. ביולוגיה/כימיה.

מורים בעלי רשיון הוראה ונסיון יפנו בהצעה בכתב יד לת.ד. 4094 חיפה 31040 עבור "מורים".

לחברה מסחרית

דרושה

מזכירה

מנוסה, ליום עבודה מלא

הכישורים:
★ שולטת בשפות אנגלית ועברית על בוריין, צרפתית יתרון
★ ידע בהדפסה על מעבד-תמלילים
★ נסיון ביבוא ויצוא – יתרון

נא לפנות בכתב-יד, עם פירוט קורות-חיים, נסיון קודם ורשימת ממליצים, לת.ד. 33651 ת"א – 61336 ולציין "עבור מזכירה".

★ סודיות מובטחת ★

קבוץ ברעם

מחפש

אחות מוסמכת

מגורים במקום עם אפשרות קליטה

טלפון 06-988119, 06-988241

לשיווק מוספים מיוחדים ב"מעריב"

דרוש

גרפיקאי

★ ניסיון במשרד פרסום
★ ביצועיסט
★ עמידה בתנאי לחץ

בדבר פרטים נא לפנות לזהר – 332171

רשות שדות התעופה בישראל

רשות שדות התעופה
נמל התעופה בן-גוריון

דרושים

בחורים/בחורות

לתפקיד בתחומי מעגן בנמל-התעופה בן-גוריון

תנאי הקבלה:
★ לאחר שירות צבאי;
★ 12 שנות לימוד לפחות;
★ דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון ייערך בשפה האנגלית);
★ מצב בריאותי תקין;
★ מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופת החורף.

– למועמדים שיימצאו מתאימים יוצעו תנאי-עבודה נאותים.

– למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת-קבלה במינהלת נמל-תעופה בן-גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 15.3.87, ביום א', משעה 7.00 ועד שעה 14.00.

– על המועמדים להצטייד בתעודת-זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

למחלקה הכלכלית של חברה תעשייתית גדולה

דרוש/ה

כלכלן/ית

★בעל/ת נסיון של שנתיים לפחות, יועדפו בעלי נסיון בתעשייה ★ בקיא/ה בשימוש במחשב וב-.P.C
★מגורים בגוש-דן

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, לת"ד 2897 תל-אביב 61028, בציון המשרה המבוקשת.

נילית בע"מ

תעשיות ניילון ופוליאסטר

מבקר פנים

בכפיפות למנכ"ל

כישורים: רואה-חשבון, כלכלן או בוגר מינהל עסקים.

נסיון בתעשיה – יתרון.

המודעה מתייחסת למועמדים ולמועמדות כאחד
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב למנהל אגף כח-אדם "נילית" בע"מ ת.ד. 50276 תל-אביב 68125
– סודיות מובטחת –

---

xanadu INTERNATIONAL

להברה עתירת ידע בירושלים

דרושה

מזכירה

שליטה באנגלית ועברית, הדפסה ונסיון מוכח בניהול משרד

טלפון 02-63-49-73

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי הטבע / המכון לכימיה

דרוש

כימאי אורגני

או עובד מעבדה

העסקה מקרנות מחקר

טל. בעבודה 585278, בערב – 664429

לאדריכל עקיבא לומניץ

דרושים

★ אדריכל/ית מנוסה
★ הנדסאי/ת מנוסה

נא להתקשר: 03-241397; 03-234254
מיום ב' 9.30–14.00

מתמחה

למשרד שמאות רכב דרוש

נא לפנות בכתב, כולל פירוט קורות חיים, לת.ד. 6457 ת"א.

רשות שדות התעופה בישראל

נמל התעופה בן-גוריון

דרושים

עובדים לעבודות פריקה וטעינת מטוסים

הכישורים הנדרשים:
★ בריאות תקינה
★ מגורים באיזור גוש דן
★ נכונות לעבודה במשמרות

מועמדים מתאימים יפנו לאגף כח-אדם בבנין הטרמינל קומה ג' חדר 321, בין השעות 09.00 – 13.00. יש להביא פנקס מילואים, תעודת זהות.

לחברה מבוססת בתחום הפרסום

דרושים

אנשי מכירות / רוכשי מודעות

רציניים

• בעלי נסיון והבנה בתחום הפרסום
• בעלי חוש מכירתי
• בעלי יחסי אנוש, הופעה והתמדה

עבודה בכל הארץ

תנאי שכר הכוללים משכורת-יסוד, עמלות גבוהות, השתתפות באחזקת רכב ובונוסים נוספים.

לפרטים לפנות בטלפון לפי המחוז:

תל-אביב –	03-204406 – יוסי
חיפה –	04-674365 – הדר
באר-שבע –	057-36905 – יעקב
מנה"ל פרויקטים –	337125, 337129 – דני מאור
נתניה –	053-42462 – איתן
ירושלים –	02-226514 – אלבס
פתח-תקוה –	03-907634 – אסתר

אגיס יצרני

קרליין

לרגל התרחבות פעילות החברה בארץ ובעולם

דרוש

מנהל חטיבת מוצרי צריכה.

הכישורים הדרושים:
★ נסיון בניהול מערכת יצור קוסמטיקה (או שטח דומה).
★ ידע נרחב בשוק מוצרי קוסמטיקה.
★ כושר משא ומתן.
★ כושר תאום בין מחלקות.
★ כושר ארגוני גבוה ויחסי אנוש מעולים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למזכירת המנכ"ל גב' רות בוברמן לתאום פגישה בטל: 03-227131.

קצין במילואים

אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח.
אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות וגילך 23–31

בוא והצטרף אלינו

אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא:
★ תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
★ עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
★ אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמיים מלאים.
★ שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).

פנה נא אלינו לת.ד. 39888 ת"א, מיקוד 61398 עבור עינת. ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות-חייך.

– סודיות מובטחת –

לעבודת שטח מעניינת ובלתי שגרתית בכל רחבי הארץ

דרושים

צעירים וצעירות

בוגרי 12 שנות לימוד משוחררי צה"ל, בעלי רשיון נהיגה אוזרחי, בריאות תקינה וגיל עד 28.

המעוניינים מתבקשים לפנות טלפונית לאביבה, טל' 02-280382.

למושב באר-טוביה

דרוש/ה

חשב/ת שכר

דרישות
1. נסיון בן שנתיים לפחות במשכורות ממוחשבות.
2. אזור מגורים: קרית-מלאכי / אשדוד / אשקלון.

בפרטים לפנות לקסמן משה 055-81005, 055-86963.

דרושים במרכז-שיקום והכוונה

★ **מדריכים/מורים מקצועיים**
בתחום המסגרות, הנהלת חשבונות

★ **מרפאים בעיסוק**
לתפקיד איבחון

לפנות טלפונית 08-461133, 08-465575

مطابقة للأصل

משרה פנויה למוסד ציבורי בירושלים

דרוש

עוזר מנהלי

התפקיד
ניהול המזכירות.
טיפול בהתכתבויות.
אחריות ברישום ודיווח כ"א במוסד.
טיפול בחוזים, התקשרויות עם עובדים, קבלנים וספקים.
ניהול התקציב.
אחריות לטלקס ומעבד תמלילים.

השכלה
רצויה השכלה אקדמית במדעי החברה או הרוח.
השכלה תיכונית הכרחית.
ידיעת השפות עברית אנגלית על בוריין.
רצויה ידיעה שפות נוספת.

כישורים
כושר ניהול וארגון.
כושר התבטאות בכתב ובעל"פ בעברית ובאנגלית.
ידע בנושא כוח אדם.
רצוי נסיון בעבודה במעבד תמלילים.

נסיון – של 5 שנים.

היקף המשרה – מלאה וקבועה.

מקום העבודה – ירושלים.

הדרגה בהתאם לכישורים בדירוג המח"ר או האחיד. י"ז – י"טו 5 – 7. מועמדים מתאימים יגישו את ההצעה במעטפה סגורה עליה יצויין מכרז לעוזר מנהלי, ת.ד. 3477, ירושלים.

ההצעות תענה לא יאוחר מ־29.3.87.

AKIM אקים
אגודה לקימום מפגרים

אם
★ אתה מחפש אתגר, מוכן לעבוד קשה להתעקש ולהצליח
★ אתה מעוניין למלא תפקיד בו תינך יוזם, מציב מטרות ופועל למימשן
★ אותך אגודת אקי"ם מחפשת לפרויקט מיוחד באזור הדרום (המרכז בבאר-שבע)

שני עובדים קהילתיים
במשרה מלאה

שיעבדו באיתור אוכלוסיה, צרכים, תכנון שרותים למפגרים, עבודה עם סניפי אקי"ם באזור הדרום, הפעלת הסניפים, הדרכה, ייעוץ, עזרה ארגונית והפעלת שרותים להורים.

הכישורים: עובדים סוציאלים עם נסיון בעבודה קהילתית, ובעבודה קבוצתית, רשיון נהיגה ובעלות על רכב.

בפרטים נא לפנות בכתב יד למרכז אקי"ם, ת"ד 24003, תל־אביב.

להברת שווק בעלת פוטנציאל ברמת־גן

דרושים/ות

1) **נציגי/ות מכירות**
בעלי נסיון מוכח במכירות למוסדות – עדיפות לבעלי רכב

2) **מקדמי/ות מכירות**
באמצעות הטלפון

3) **סורקי שוק**
אפשרי לסטודנטים או חיילים

4) **מתקין** מערכות קווית ומרכזיות

תנאים מצויינים למתאימים

לתאום ראיון לפנות לטלפון 03-725134, 03-736396 בין 9.00-17.00.

למנא נגה
מוצרי חלב, גלידות ושלגונים

דרושים עובדי אחזקה:

מכונאי/ חשמלאי

עם נסיון בתעשיה

לפנות בכתב, בצרוף קורות־חיים, לת.ד. 492 קרית־מלאכי 70900, עבור כוח אדם.

למפעל תעשייתי בהקמה בבית־שמש

דרוש/ה

כימאי/ת
או
מהנדס/ת כימיה
תואר ראשון

דרישות:
1. עובד/ת מעבדה ונסיונות הצי הדרישות בשטח ומורי עזר לצור וקסטיל.
2. אנליזה באמצעי HPLC.
3. אנגלית על בוריה.

נא לציין קורות־חיים ונסיון קודם לת.ד. 116, רמת־השרון 47100.

מהנדס מכונות – עיבוד שבבי

מתאד – מפעל המחזה בקבוץ אחרות
דרוש

ל: א. בחירת תהליכי ושיטות יצור
ב. חיפוש ובדיקת פרוייקטים
ג. קידום והכשרת צוות עובדים
ד. ארגון והקמת משרד טכני

הכרחי: ניסיון בידע ועיבוד שבבי בעיקר במכונות C.N.C. הכוללות רובוטים.

לברור פרטים יש להתקשר לטלפון 04-859115-8.

★ אפשרות למגורים במקום ★

המרכז הרפואי בילינסון
דרושות

אחיות מוסמכות

במשרות מלאות וחלקיות
1. למחלקת ילדים
2. למחלקה כירורגית

בפרטים נא לפנות לטלפון 03-9229678 בין השעות 15.30-7.00

למשרד רואי־חשבון בתל־אביב
המתמחה במוסדות ללא כוונת רווח **דרושים**

1. **רואי־חשבון**
בעלי רשיון ישראלי ו/או אמריקאי
עם נסיון של מספר שנים בראיית־חשבון ובעריכת מסיות.

2. **בוגרי חשבונאות**
בעלי נסיון מעשי בראיית־חשבון (התמחות אפשרית) עדיפות לבעלי ידע ו/או נסיון בבקורת מערכות ממוחשבות.

3. **מדפיסות** עברית ו/או אנגלית.

[illegible]

להברת **בית־המזגן** – דרושים

1. מתקין מזגני־קיר/מפוצלים.
2. עוזרים למתקנים בשלב ראשון.*
3. חשמלאי – עוזר חשמלאי.
4. מחסנאי + רשיון ג'.

* אפשרות להכשרה מלאה לבוגרי בי"ס מקצועי בעלי רקע טכני.

תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות לטל' 052-22939.

למרפאת שיניים
חדשה ומודרנית בבת־ים
דרושים

רופאי שיניים, סייעות ושיננית מוסמכות

תנאים טובים למתאימים
טל: 584396 לפנות **לאשר.**

לחברה מסחרית גדולה בחיפה
דרוש:

קבלן בעל נסיון
להספקה והגשת ארוחות צהריים מוכנות

בבנין סניף החברה (300 עובדים) ובמחסניה (200 עובדים), כולל ניהול 2 מזנונים בבנין הסניף ובמחסנים.

נא לפנות בהצעות בכתב אל ת.ד. 866 ת"א 61008, עבור מס' 538.

למושב ותיק בעמק

דרוש

מרכז משק/גזבר.

על המועמד להיות בעל נסיון רב במערכת מושבית.
נא לפנות טלפונית בערב 04-933078.

דפי זהב

זהר משק ניהול ופרסום בע"מ
מו"ל מדריכי טלפון מסווגים

– אנשי מכירות –
לאזור ת"א והמרכז

בעלי התמדה אדירה חריצות, מעל גיל 24, בעלי יכולת עצמית, רכב פרטי חובה.

למתאימים משכורת+ עמלות+בונוסים

לקביעת ראיון להתקשר ביום א'

03-7522214-8

הבונים
מוצרי צורת בע"מ

דרוש חרט

בעל נסיון בבינון והפעלה של מחרטות C.N.C. תוצרת OKUMA

★ ★

נא לפנות בכתב להבונים מוצרי מתכת בע"מ, אזור־התעשייה, ת.ד. 72, ראש פינה, 12000

למפעל מזון באזור בית־דגן

דרוש

מלגזן

כולל עבודה בחדרי־קירור

בעל רשיון־מהימה, נסיון בתפקיד דומה בצה"ל, גיל 25-30.

בפרטים נא לפנות: לקובי, טלפון 03-985227.

למפעל תעשייתי גדול במפרץ חיפה דרושים

1. **מכונאי דיזל**
נסיון של 3 שנים לפחות בתיקון מכלמות.

2. **חרט מעולה**
נסיון של 10 שנים לפחות.

בכבוד פרטים וצירוף קורות־חיים נא לפנות לת.ד. 767 חיפה.

למפעל לנגרות בירושלים
דרוש

מנכ"ל

הכישורים:
ידע מעולה בנגרות בנין ורהיטים.
נסיון בתמחיר.
ידע בניהול עובדים.

•

טלפון: 02-715645, 02-722277.

מושב מנוף
דרוש/ה
גזבר למשרה חלקית
04-800592

למושב צופר בערבה דרושים

1. **קיבוצניק**
בשנת חופשה לניהול ביודאירויה. בעל נסיון בהפעלת מלגזה

2. **שבד רציף**
למי

3. **מציל**
לבריכת־שחיה

טלפון 057-814483/4/5

דרושים

לחברה בתחום הביוטכנולוגיה הצמחית

★ **עובד מחקר** – בעל תואר שני או שלישי בביולוגיה. כישורים: נסיון בתרביות רקמה, הרקע טכני והפעלת ציוד.

★ **הנדסאי** – הגדרת התפקיד: הפעלת מערכות ועריכת ניסויים. כישורים: הנדסאי מיכשור ובקרה / מכונות רצוי נסיון בתחומים הבאים: בקרת אקלים, בקרים ממוחשבים ציוד סטרילי, רקע חקלאי.

★ **כימאי/ת אנליטי/ת** – בעל תואר ראשון או שני בכימיה, נסיון בעבודה במיכשור GLC, HPLL, בלישה אטומית. העבודה באיזור הגליל המערבי.

פניות בכתב־יד בלבד, בצירוף קורות־חיים המלצות.

– סודיות מובטחת –

מען לפניות: P.B.IND, עבור מייקי דובדבני ד.נ. אשרת 25201.

לחברה מבוססת בתחום הפרסום
דרושים

אנשי מכירות / רוכשי מודעות
רציניים

• בעלי נסיון והבנה בתחום הפרסום
• בעלי חוש מכירתי
• בעלי יחסי אנוש, הריצות, התמדה

עבודה בכל הארץ
תנאי שכר הכוללים
עמלות גבוהות + בונוסים נוספים
עדיפות לבעלי רכב
סודיות מובטחת
לפרטים נא לפנות
בטלפון – 333650, 333738 לאסתי

לחברת קונטאל־סריג
דרושים

★ **תמחירן** ללהות־חשמל

★ **איש מכירות** לציוד חשמלי

לטלפן 03-256554 מיום שני

גבור סברינה

למפעלנו בכפר־סבא
דרוש/ה

אחראי/ת מתפרה

בוגר/ת תיכון, לאחר שירות צבאי, עדיפות לבעלי נסיון.

הכשרה תינתן במקום.

נא לפנות בשעות העבודה לאיזי, טלפון 052-24104.

מלון דבורה
בן יהודה 87 תל־אביב
דרושים

★ חדרנית בכירה חדרניות
★ פקיד קבלה
★ מנהל אחזקה

נא לפנות טל. 03-244366, לבר קהילה

לשיווק מוספים מיוחדים במעריב
דרוש

מנהל חשבונות
סוג ג'

תאור התפקיד:
★ ביצוע פעולות חשבונאיות שוטפות
★ הכנת ספרי החברה לקראת מאזן שנתי
★ טיפול בנושא בנקים ותזרים מזומנים
★ שליטה, פיקוח וביצוע הגבייה
★ שליטה, פיקוח וביצוע הוצאות החברה
★ ביצוע תשלומים לספקים.

מועמדים מתאימים בעלי נסיון מוכח ושישמשו כמנהלי חשבונות עצמאיים יתקשרו לטלפון 03-332171 לזוהר.

עדיפות לבעלי רקע בתחום העתונות או משרד פרסום.

לקיבוץ מעיין־ברוך
דרושה

אחות מוסמכת

לפרטים להתקשר למזכירות טל. 06-944570 בשעות 7.00 עד 15.00, טל. 06-942541 בשעות 18.00 עד 21.00.

עיריית רחובות
למחלקה לשרותים חברתיים דרושים:

★ **מדריך חבורות רחוב** – משרה מלאה.
★ **עובד קהילתי** (עו"ס, או דרוג מנה"ר) – משרה מלאה.
★ **עובד סוציאלי** – משרה חלקית.

לפרטים נא לפנות טל. 08-456456 קו 79, 81 לבירי.

י. הרמלך – ראש העיר

להקר ימים ואגמים לישראל בע"מ
דרוש/ה

מנהל/ת מחשב

הכישורים הדרושים:
★ תואר במדעי המחשב / הנדסה / מדעים מדוייקים
★ ידע מעמיק ב־VAX/VMS, מערכות בסיסי נתונים, תקשורת.
★ נסיון של 5 שנים לפחות.

לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 8030, חיפה.

דרושות

מלצריות
נאות ומנוסות
למסעדה מעולה

טל. 252595

למפעל אלקטרוניקה בפתח־תקוה
דרושות

מלחימות/מחווטות

★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ שעות העבודה 07.00 – 16.30
★ תנאים סוציאליים מלאים
★ ארוחות במקום

להתקשר: 03 – 905797

WATER SUPPLY ENGINEERS

An international consultancy firm is seeking water supply engineers of Canadian nationality for a project in an English-speaking African country.

Call 03-434397 or 03-217674

לחברה מסחרית במרכז גבעתיים
דרושה

מזכירה/כתבנית
SECRETARY/TYPIST
באנגלית

במשרה מלאה, 5 ימי־עבודה בשבוע

נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 26030 ת"א – 61260.

למשרד עורכי־דין בחיפה
דרוש/ה

עורך־דין/ עורכת־דין

בעל/ת נסיון בשטח האזרחי ובנזיקין. העבודה כרוכה גם בהופעות בבתי־משפט מחוץ לחיפה.

לטלפן בשעות העבודה 04-663513, 04-643203

לבית־מרקחת פרטי, בת"א
דרוש/ה

רוקח/ת

★ נסיון שנתיים לפחות
★ ¾ משרה

לטלפן 03-244293

לחברה מסחרית בניגריה

עובד
לתפקיד ניהול בכיר

1. עדיפות לבעל נסיון בעבודה באפריקה
2. שליטה מוחלטת באנגלית
3. רצוי ידע בסחר בינלאומי

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 629, הרצליה 46105

כפר־הנוער ניצנים
דרוש

מדריך רפת

מגורים במקום – חובה

נא לפנות לקביעת ראיון
טל' 051-27122-3

למשרד רואי־חשבון
דרושה

מנהלת משרד
בעלת נסיון

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14069 תל־אביב, מיקוד 61141

למוסך בחולון דרוש

מכונאי

רצוי בעל ותק.
לפנות לי.מ. דיזל שותי מכוניות. לפנות לאריה להכן
03-5591863, 03-806455

למשרד תכנון בבישים
דרוש

מהנדס אזרחי

עם שלוש שנות נסיון לפחות

לפנות אלון ושות' – הנדסה אזרחית, ת.ד. 21032, תל־אביב, מיקוד 61320
או טל' 03-453194

דרוש/ה

מכונאי/ת אדריכלות

בעל/ת ותק של 5 שנים לפחות למשרד אדריכלים ומתכנני ערים לייטורקטור במרכז

טלפון: 03-441828

هكذا من الأصل

אינטל

חברת אינטל ביצעה את פריצת הדרך בתחום תכנון מעגלים משולבים VLSI וממשיכה בפיתוח הפעילות בארץ. אינטל ישראל מרחיבה את פעילותיה בפיתוח דור העתיד של המיקרו מחשבים, תכנת מערכות ותכנת תיב"ם מתקדמת.

מהנדסי אלקטרוניקה/ מחשבים מצטיינים

● משרה 3862

הגדרת התפקיד:
חבר בצוות פיתוח של רכיב VLSI
השתתפות בתכנון ובדיקה של מעגלים משולבים מתקדמים תוך שימוש בטכניקות מתקדמות של תכנון, בדיקה וכלי תיב"ם.

כישורים נדרשים:
* תואר בהנדסת חשמל או בהנדסת מחשבים.
* ממוצע ציונים מעל 80.
* ניסיון קודם (לא הכרחי) עד שנתיים.
* ידיעת השפה האנגלית.

● משרה 3863

הגדרת התפקיד:
פיתוח תכניות למיכשור בדיקה אוטומטי משוכלל.
בדיקות תפקוד רכיבים בשלבי הפיתוח הסופיים וההעברה לייצור.
- בביצוע העבודה הינך נחשף לשימוש במערכות ממוחשבות, כלי תיב"ם ורובוטים תעשייתיים, ורוכש היכרות מעמיקה עם אחד מרכיבי הקו הראשון של אינטל.

כישורים נדרשים:
* בוגרי הנדסת חשמל (עדיף)/הנדסת מחשבים.
* ידיעה השפה האנגלית.
* כושר ביטוי לוגי ולימוד עצמי
* ניסיון קודם של 2- 1 שנים בתכנון מעגלי VLSI או בעבודה עם מערכות בדיקה מתקדמות - יתרון, אך אינו הכרחי.

אנא פנה(י) בכתב למחלקת גיוס עובדים בצירוף קורות חיים, מס' תעודת זהות, גיליון ציונים ומספר טלפון, תוך ציון מס' המשרה. המודעה מיועדת לגברים ונשים כאחד.

אינטל ישראל (74) בע"מ
ת.ד. 1659 חיפה 31015

-סודיות מובטחת-

לצה"ל דרושים: —

א. מהנדס תעשייה וניהול

בעל ידע בנושאים: —
שכר עידוד
מבנים ארגוניים
מחשב
לשרות קבע או כעובד צה"ל

המעוניינים מתבקשים לפנות לד.צ. 01212 צה"ל ולטל' 03-616250 03-347921 בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים

ב. לשרות בצפון הארץ

1) מפ"טי חי"ח וקשר
2) טבחים
3) נשקים
4) מסגרים
5) נגדי תחזוקה

המעוניינים מתבקשים לפנות לטל': 06-979289 לאילת – אפשרות סיוע בדיור למתאימים.

ג. מהנדס אלקטרוניקה/ מכונות

לתפקיד בתחום המכשור הרפואי
התפקיד מחייב דרגת קצונה וחתימה לקבע

בדבר פרטים וקביעת ראיון יש לפנות לד.צ. 02149 צה"ל.

ארגמן תעשיות בע"מ

ת.ד. 172, מיקוד 70600

למפעלינו דרושים/ות

1. מנהל/ת מפעל

הכישורים:
★ נסיון של 5 שנים לפחות בניהול מפעל טקסטיל - רצוי בתחום הכימיה הטקסטילית.
★ עדיפות לכימאי טקסטיל.
★ כושר מסחרי ויכולת ארגונית.

2. פקיד/ה בכיר/ה למחלקת תמחיר

הכישורים:
★ השכלה תיכונית לפחות, רצויה השכלה משלימה בתחום התמחיר.
★ רקע בהנהלת חשבונות.
★ נסיון בעבודה במחלקה כלכלית.

מועמדים/ות העונים/ות לדרישות הנ"ל מתבקשים/ות לפנות בכתב לכתובת דלעיל, עבור מחלקת כח־אדם.

גבור סברינה

למשרדי החברה בנתניה

דרושים/ות

1. מזכירת שיווק

שפת־אם אנגלית, רצוי ידע בגרמנית, בעלת ידע בהדפסה.

2. מזכיר/ת כוח־אדם

בעל/ת שליטה בעברית ואנגלית, וידע בשימוש במחשב אישי, בעל/ת נסיון בעבודת מזכירות וכוח־אדם.

שעות העבודה 8.00–17.00, 5 ימי עבודה בשבוע.

מועמדים תושבי נתניה והסביבה, יפנו, בפירוט קורות־חיים, לת.ד. 84 נתניה, 42100, בפירוט המשרה המבוקשת.

רשת עמל

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י
בית מרכז הרשת
תל־אביב, רח' קהלת קי"ב 15.
ת.ד. 303, מיקוד 61002, טלפון 03-497444

לשנת הלימודים תשמ"ח

דרוש/ה

מנהל/ת לבית ספר תיכון מקצועי באר־שבע

הכישורים הדרושים:
1. תואר שני באחד ממקצועות ההוראה בבית ספר.
2. רשיון הוראה קבוע.
3. נסיון במינהל חינוכי ובפעילות חברתית בבית ספר.
4. נסיון בהדרכת מורים.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב למחלקה הפדגוגית בבית מרכז הרשת בצירוף קורות חיים.

"עמל" רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר לתעשיה ובתי ספר תעשייתיים, מוסדות טכנולוגיים בהתיישבות ומרכזי הכשרה למבוגרים.

שופר־סל

לחברת־הבת "קטיף" אזור חולון

דרוש

עוזר למנהל־חשבונות ראשי

דרישות התפקיד:
– מנהל־חשבונות מדופלם
– יכולת לעבוד באופן עצמאי

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב־יד אל: שופרסל בע"מ, מחלקת כח־אדם, ת.ד. 84 פתח־תקוה 49100.

סודיות מובטחת

למוסד פיננסי

דרושים/ות

פקידי/ות קבלת קהל

שישובצו באזור תל־אביב, השרון והמרכז
בשעות עבודה מפוצלות

המעוניינים יפנו בכתב יד תוך פירוט מלא של קורות חיים (מוסדות לימוד והשכלה, נסיון קודם וכו') לת.ד. 11333 ת"א מ. 61112 עבור מס' 710

— סודיות מובטחת —

לחב' מפעלי קרמיקה בע"מ היחידה לכלי בית
לאזור התעשייה ראשל"צ ליד "גלי"
דרושים

1. **מנהלת חנות**
2. **קופאיות/מוכרות מנוסות**
3. **עובד מחסן**

לראיונות לפנות לרבקה ליברמן ביום א' 15.3.87 החל מהשעה 9.00 עד 13.00 ברחוב ז'בוטינסקי 9, ב"ב

חיפה כימיקלים

דרוש/ה **מנהל/ת ליחידת עיבוד נתונים ומערכות מידע**

כישורים נדרשים:
* בעל תואר שני ממוסד מוכר בלימודי מחשב ומערכות מידע
* נסיון של 5 שנים לפחות בניהול יחידה דומה בארגון גדול
* רצוי רקע ונסיון בארגון ושיטות
* המועמד המתאים ידרש להתגורר באיזור חיפה

נא לפנות בכתב יד בצרוף פרטים למח' המנגנון חיפה כימיקלים ת.ד. 1809 חיפה למשרה מס' 10

סודיות מובטחת.

ספרית מעריב

האטבון, האטבונית ודגל ישראל

מאת מייק אלדר
ספר מדליק לילדים

להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ, או בספרית מעריב, דרך פ"ת 2 ת"א, ת"א

דרושים

מנהלי מכירות — סופר וייזרים

בעלי נסיון מוכח בתחום רכש מודעות לפרוייקט חדש וייחודי

עבודה בכל הארץ

תנאי־שכר מיוחדים ★ רכב צמוד + בונוסים (כולל נסיעות לחו"ל).

המעוניינים יפנו בכתב לת.ד. 36944, או בטלפון מס' 03-379392, 03-367869 – לצביה.

לחברה מבוססת בשטח הפרסום והרווחה

דרושים

אנשי מכירות רציניים

– בעלי נסיון והבנה בתחום הפרסום
– ניהול מו"מ עם ועדי עובדים
– בעלי חוש מסחרי
– בעלי יחסי אנוש, חריצות והתמדה

עבודה בכל רחבי הארץ

תנאי שכר הולמים למתאימים

לפרטים לפנות בטלפון 376869, 381254 למר שי.

— סודיות מובטחת —

לגלות עולם נסתר

עם מדריכי נאות הכבר

אביב בתורכיה

15 יום סביב אנטוליה
יציאה—3.4 (כולל פסח)
18 יום סביב אנטוליה מורחב
יציאה — 29.5
8 ימים חופשה מאיסטנבול לאיזמיר
יציאה — 6.4, 17.4

מועדון מטיילי מעריב

לקבלת פרטים: טל. 03-439207 קרליבך 2 ת"א

ביצוע: נאות הכבר

ספרית מעריב

הופיע במהדורה מחודשת

בית ההורים והשפעתו על הישגי הילד

מאת יהושע משעולי

הורים שאיכפת להם קוראים את הספר שדן בדרכים הרצויות והבלתי רצויות בחינוך שכלי ובקידום הילד בלימודיו.

בקש בחנויות ובספרית מעריב
תל־אביב: דרך פ"ת 2 ת"א
חיפה: בן־יהודה 29
באר־שבע: קק"ל 90

ספרים תבנית טוב ספרית מעריב

כתיבה במכונה בבי"ס למסחר "רימון" תל־אביב הר ראשון 85

לא להחמיץ

קול השלום שבת ב־16.00

תכנית מיוחדת עם להקת

א-הא

כל אלבומי להקת א-הא — מעל גבי תקליטי הד ארצי

לחברה תעשייתית גדולה

דרושה

אחראית יחסי ציבור ופרסום

הכישורים הדרושים:
נסיון קודם של 5 שנים לפחות בעבודה בתפקיד דומה או בקבוצה ביחסי ציבור ובמגע עם קהל או כתקציבאי במשרד פרסום. העבודה בתל־אביב.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף פרטים אישיים ונסיון קודם לת.ד. 20127 תל־אביב.

— סודיות מובטחת —

לחברת אלקטים
דרוש
איש מכירות
בעל נסיון
נא להתקשר לטל' 03-7518121 בשעות העבודה

ל-דחף דרוש/ה

תקציבאי/ת

עם נסיון במשרד פרסום.
לפרטים נא לפנות-
בטל.03-622547 לריקי

مكتبة امين الأحمد

מיקדם

קוטלר ירייץ את קליינשטיין

בילוי

המוסף היחיד בישראל שעובד בשבילך במשרה מלאה.

מהיום תוכל למצוא הצעות מעניינות יותר - אם אתה מחפש עבודה.
מעריב, המציע לך יום יום את הלוח הגדול במדינה, מעניק לך כעת כלי יעיל נוסף בחיפושי העבודה:
"מעריב קריירה" - כל הצעות העבודה, בכל התחומים - ובסדר המאפשר לך למצוא מה שחיפשת בלי... לעבוד קשה.
"מעריב קריירה" - כל מה שרצית לדעת על ניהול, היצע וביקוש, קידום, דיני-עבודה ועוד.
"מעריב קריירה" - כל יום בלוח מעריב וביום שישי במוסף מיוחד.

כן, מעריב מקדיש עכשיו מוסף מיוחד לנושא מיוחד - הקידום האישי שלך. מהיום תוכל למצוא מקום עבודה טוב יותר, רק במקום אחד. "מעריב קריירה".
זהו שלב נוסף בכיוון של מעריב עכשיו - להעניק לך עיתון מלא עניין, תמציתי, נכון להיום, קריא, ממודר נכון ומעוצב באופן אטרקטיבי. כמו החשובים שבעיתוני העולם. כמו שאתה צריך.

מעריב עכשיו
כי מדברים על זה אחר כך

هكذا من الأصل

מעריב
חלק ד'/יום ששי, י"ב באדר תשמ"ז, 13.3.87

תקציר

רדיו/טלוויזיה

כתבה בעמ' 2

השבוע שהיה על המירקע

דליה רביקוביץ מבקרת את תוכניות הטלוויזיה והרדיו שראינו וש־מענו השבוע. הנ"ל מאנ"ש: התוכנית החדשה של הטלוויזיה „נקודת מבט" שעסקה במינויים הפוליטיים. על חבל דק: תוכנית הרדיו במסגרת „מילים שמנסות לגעת" שדנה בהעמדו של האכן בקיבוץ.

מוסיקה

כתבה בעמ' 3

הפילהרמונית וגאון מגישים דובי זלצר

התזמורת הפילהרמונית מקדישה ביום רביעי הקרוב קונצרט מיוחד ליצירותיו של דובי זלצר. יהורם גאון ישיר, זלצר ינצח על זלצר. חנה יזדי שוחחה עם דובי זלצר לקראת הקונצרט המהווה שיא בקריירה שלו.

הפרימדונה הקנאית

מקהלת נערי וינה מגיעה אלינו לביקור נוסף והזמרים הצעירים ישי־רו לנו את „הפרימדונה הקנאית".

תיאטרון/מופע

כתבה בעמ' 4

משחק הכוחות של משפחת בית־אריה

„רכוש נטוש", מחזה פרי עטה של שולמית לפיד, עוסק ביחסי הכו־חות המורכבים בתא משפחתי. הצגה חדשה בתיאטרון הקאמרי. שרית פוקס כותבת עליה.

קולנוע

כתבה בעמ' 5

פסטיוואל ברלין - סיכום

עירית שמגר מסכמת את פסטיוואל הסרטים של ברלין שננעל לפני מספר ימים ומתייחסת לסרטים שיוקרנו בקרוב על מסך הקולנוע שלנו.

ערב חג הפורים לובשת תוכנית הטלוויזיה „סיבה למסיבה" אופי פורימי. רבקה מיכאלי תארח את משתתפי הלהיט „תולדות עם ישראל – השלמות והתיקונים" בכיכובם של טוביה צפיר ודובי גל. זהו מקרה נדיר בו מופע שהתארח ב„סיבה למסיבה" עם יציאתו לבמה מוזמן שנית לתוכנית. הכותבים, ב.מיכאל ואפרים סידון, כתבו שני קטעים חדשים במיוחד לתוכנית הערב.
אורחים נוספים בתוכנית: אפרים קישון המפרסם החל מהשבוע שעבר ב„מעריב" סיבוב שני של טורו הד גדיא; הזמר האורח חוזה חוזה; משתתפי ההצגה החדשה של תיאטרון חיפה ומועדון בית ליסין „מכס ומוריס" וכמובן שלמה ניצן.

מיקדם

קוטלר יריץ את קליינשטין

רמי קליינשטין

עם הריסה בא האבזן. רמי קל־יינשטין, הבעל הפרטי של רי־טה, עובד על מופע. ההערכות בעולם עסקי השעשועים היו שאת המופע ירייץ המפיק משה יוסף. הערכות לחוד ומציאות לחוד. את המופע ירייץ המפיק מאיר קוטלר, מי שמריץ את מ־רית גלזון. מדוע מפני שמפיקיו של קליינשטין לא הגיעו להבנה בנושא הכספי עם משה יוסף חדשו תנאים שנראו מופרזים בעיניו.

ה„נוצות" נדחו

רק לפני שבוע סיפרנו ב„מיקדם" על כך שהמעבד־במאי שמואל הספרי כבר השלים את הליהוק ל„נוצות" על־פי ספרו של חיים באר ובכורת ההצגה תהיה במסג־רת פסטיוואל ישראל. עברו מס־פר ימים ונודע שהתיאטרון הק־אמרי החליט לדחות את ההפקה לעונה הבאה. זהו אם כן הביטול הראשון בפסטיוואל ישראל הק־רוב.
הסיבה לדחייה נעוצה בריבוי־הצגות שיש לקאמרי ברפרטואר השוטף שלו. והעובדה שעדנה פלידל („קידוש" ו„פולה"), יוסי גרבר („קידוש" ו„המלך ואר־ני") ואבנר חזקיהו („אני לא רפ־פורט") עסוקים בהצגות נוספות. אגב, התיאטרון הקאמרי בודק עכשיו יחד עם תיאטרון הבימה את האפשרות לשכור בחודשי הקיץ את אולם קולנוע דקל התל־אביבי כדי להציג שם את

יוסי גרבר

להיטי העונה של שניהם: „אני לא רפפורט" ו„מירל'ה אפרת". אולם הקאמרי יהיה תפוס באו־תה תקופה עם המחזמר „עלובי החיים" ואילו אולם הבימה יהיה, מן הסתם, תפוס עם „בחזרה מב־רודוי" של ניל סיימון, בבימויו של עמית גזית, שביים גם את „טירונות" ו„לילה בחוף ברייד־טון" של סיימון.

נתן דטנר חוזר מהנגב

השחקן נתן דטנר עשה בחוד־שים האחרונים שלושה תפקי־דים ראשיים בתיאטרון באר שבע. הוא שיחק ב„הספר מסבי־ליה", „מקהלת אי הסכמה" ו„אילוף הסוררת". דטנר אמנם מופיע ברשימת שחקני תיאטרון „הבימה", אך התיאטרון הלאומי לא העסיק אותו בפרק זמן זה. מאז התגו דטנר ב„הבימה" הוא שיחק ב„פירוד ומני" של הלל מיטלפונקט שהיה הצלחה וב„ניסים ונפלאות בקופסאות שימורים" שהיה כשלון.
העובדה שדטנר לא סבל מטורף תעסוקה ב„הבימה" איפשרה לו לעשות בזה אחר זה שלושה תפ־קידים מרכזיים בבאר שבע ול־היות השחקן היחיד ששייך באו־תו זמן לשני תיאטראות ציבוריים. עכשיו חוזר דטנר ל„הבימה" והוא ישתתף בקומ־דיה של ניל סיימון „בדרך מברו־דווי" שהיא חלק שלישי בטרי־לוגיה של המחזאי האמריקני אחרי „יומן חוף ברייטון" ו„טירונות".

נתן דטנר

מכרם כורי ב„יתומים"

חתן פרס ישראל באמנות התי־אטרון לשנה זו, מכרם כורי, ער־שה גיחה קלה החוצה מתיאטרון הבית שלו בשנים האחרונות. כו־רי, איש התיאטרון העירוני החיפאי, משתתף בימים אלה בחזרות על „היתומים" מחזה שיועלה בשיתוף עלידי תיאט־רון בית ליסין ותיאטרון של אי־לן אלדד.

מכרם כורי

המחזה מגולל את סיפורם של שני אחים יתומים בגיל העשרה, החיים חיי פרא לבדם, עד שפת־אום חוזר לחייהם גבר מבוגר, אלמוני ועשיר. אילן אלדד מבי־ים. לצידו של כורי ישחקו דליק ווליניץ ובן לוין.

הם חוגגים פורים כל השנה

בילוי

תופעה: דיוויין

ציור מהעדלידע של ביה"ס לאמנויות

המוזה של הקרקס ההונגרי עם המאלפת שלה, אלוידה קומלוש

מאת יוסי חרסונסקי

הפאניקה הרגילה – לאן הערב אין, בעצם, שום הבדל בין פורים לסילבסטר. אפילו המופעים כמעט זהים. אם יוהר כהן מסרב להיות אלדין, ינפקו לקהל את פתי סרי כמחליף וימשיכו הלאה. אריק לביא ורבקה'לה מיכאלי ימשיכו להשתולל. אותו דבר.
מי שתכנן את לוח החגים היהודי, היה בע־צם האמרגן הראשון. הם מחכים לכם, הו־רים וילדים, ואל תשכחו את הארנק בבית. בפורים, כמו בחנוכה – כל העולם קרקס. דיוויין, למשל, עם השדיים המלאכותיים העקיים והפאה המבהילה. יופי של תחפו־שת. בקרקס ההונגרי קוראים לזה „ליצן". ראיתי אותו כאן לפני שנה. מחזיק את הביצים שלו ומסנן סימנת מהפה. ביג דיל. האמרגנים ידעו שהוא טוב לפורים. קרקס של איש אחד, לא המכשפה הכי רעה בעו־לם הרוק.
מכשפות במקומות אחרים. כל הזכויות שמורות לטלפודים: אסתר המלכה עורכת מסיבה למלך אחשוורוש, כלומר מיקי קם לאייל גפן. עופרה חזה היא מלכת הפיות, חיים משה בעלי־באבא ונועם קניאל חוזר מהגולה האמריקנית כמרזן. שלומית אהרן היא שלגיה ודפנה ארמוני, עליזה מארץ הפלאות הפינוקסיות. מי שלא יתחפש הם מוני ובראבא – סתם שני זרים שנקלעו למ־קום בטעות כדי לעודד את מכירת הכרטי־סים. גם בילי הפסי מ„תהילה" יהיה באי־זור. לפי התכנון הוא זה שיציל את כולם מהמן הרשע. טוב שקם מושיע לכל הכבו־דה הזו. מה היינו עושים בלעדיהם בפסח.
כאן אולי ראוי לציין שמפעל „טלפודים" הענק לא היה יוצא לדרך אלמלא קרה הבלתי יאומן: ארבעה אמרגנים – שברוב ימות השנה הם נחשים ארסיים וגחלים לוחשות זה לזה – התאחדו במסגרת מבצע 'זכר צמח עם טלית'. מה שבטוח. האחווה הזאת לא תגרום להפסדים.
הכי חשוב. הקרקס ההונגרי. אני קונה בד־רך כלל 'בליינד' כל קרקס מסדרתי ישן וטוב. על ריח אין להתווכח. סוסים, פילים ואריות זה הרבה ריח. בהונגרי יש פילה שמסוגלת לעמוד לגברים ל..התגלח (!!) ואר־ריה ששמו סנדור קומלאוש, מלך יערות אמיתי לשעבר. יש גם ארבעה טיטאנים שמעופפים באוויר כאילו נולדו על ענן. הר־נגריזן שיהיה ההונגרי.
אה, כן, בכל זאת שינוי בהסוריה: עדלידע. יש השנה עדלידע. רחוב בן יהודה, יום ראר־שון בבוקר. יעל העליון, מנהלת בית הספר לאמנויות בתל־אביב, על ילדיה, הוריה ועידית תל-אביב, עשו חתיכת פרוייקט. מוציאים אלף צועדים לרחוב בן יהודה בקטע שבין ירמיהו לפרישמן, שני קילו־מטרים של מצעד שצוחק על העיר תל־אביב וקבתניסיה ומראה לה / להם איך מכינים קרנבל אמיתי. ילדים והורים עשו במלאכה ימים כלילות כדי להראות, למ־של, את צ'יץ' בגודל 3 מטרים, כשהוא מתפש חנייה בתל-אביב רכוב על אופניים. הגמל המעופף של גני התערוכה יהיה קר־רבנם של שני סנדלי דנוור בגובה חמישה מטרים. גן החיות ז"ל של העיר יצעד אף הוא במצעד מלא הפתעות כמו כלב ענק המייצג נאמנה את כלבי תל-אביב באקט הפופולרי של עשיית הצרכים הציבורית. מאחוריו מכתת – משרכת דרכה כיתת יל־דים – גששים עם מוקשי נעל.
תבואו, תבואו. יום ראשון 11.30 בבוקר. מלכה שנישאת על טווס ענק בראש התה־לוכה, תזמורות ועוד.לתפוס מקום טוב באמצע המדרכה. אבא יקח את מיכל הקטנה על הכתפיים. אני בפאניקה.

האור הכחול של סגול כהה

מאת אדר אבישר

„הבית של האור הכחול" הוא שם אלבומה החדש של להקת „סגול כהה", השני מאז אוחדה מחדש באפריל 1984, לאחר פירוד של כ־11 שנים. לחובבי הלהקה החוגגים בימים אלה מלאת 20 שנה ליסודה, צפיית באלבום החדש המהווה עבורם פריצת דרך בהיסטוריה הארוכה רבת התהפוכות. „סגול כהה" נוסדה בראשית 1967 על ידי הקלידן ג'ון לורד והגיטריסט ריצ'י בלקמור.

כרגע נמצאים ריצ'י בלקמור, ג'ון לורד, איאן פייס, איאן גילאן ורוג'ר גלובר במסע של הופעות הרצה בגוש המזרחי, מסע שפתחה את מסע ההופעות העולמי שיכלול את אירופה, אוסטרליה, ארה"ב ויפאן. על הלך הרוח של הלהקה ועל האלבום החדש מספר ג'ון לורד קלידן הלהקה.

„הבית של האור הכחול" הוא שם אלבומה החדש של להקת „סגול כהה". הקלידן ג'ון לורד, מייסד הלהקה, מספר בראיון מיוחד ל„פנאי", על האלבום והלהקה.

– אתם נחשבים ללהקה ותיקה מאוד, אך למרות זאת נראה שאתם עדיין נהנים לנגן ביחד. האם יש טעם בהמשכיות כל כך ארוכה?

„כל פעם שאנחנו מוציאים אלבום חדש מתפוצצות שמועות שזהו האלבום האחרון שלנו ושאנו עומדים בפני פירוק הלהקה... אישית, נהניתי להקליט את האלבום הנוכחי. יש בו הרבה אלמנטים מרתקים, חידושים מוסיקליים והעבודה הזותה עבורי אתגר גדול יותר מאשר על האלבום הקודם. 'זרים מוחלטים' היווה מבחן ליכולתנו לחזור ולהתאחד."

– אתה טוען שהלהקה מתבקשת על בניית קו חדשני אך מבקרי המוסיקה טוענים שאתם דורכים במקום ושבעצם לא חידשתם דבר מאז „סגול כהה ברוק".

„'זרים מוחלטים' היה בהחלט תקליט 'שמרני', בו אתה מצפה מחמשה מוסיקאים בעלי עבר משותף של כעשרים שנה שלא נפגשו במשך תקופה כל כך ארוכה... 'זרים מוחלטים' הוא תוצאה של מאות שעות של 'ג'אם סשנים', לאחר שהחלטנו על האיחוד ניגנו זמן רב בצוותא. האלבום מתעד את מצבנו המוסיקאלי והמנטלי באותה התקופה ותו לא."

– בוא נתרכז באלבום החדש, האם הוא באמת „חדשני"?

„החומר המוסיקלי שמופיע באלבום הוא המקסימום שאנחנו יודעים לעשות, כל כוון אחר, 'חדשני' יראה מלאכותי, בכדי להתקדם לא חייבים להשתנות, באלבום הנוכחי באה לביטוי ההתפתחות שלה בכל אחד מחברי הלהקה. זה בכל זאת אלבום של 'סגול כהה' ולדעתי זהו אלבום 'רית'ם אנד בלוז' מעולה. את הניסיונות החדשניים אני משאיר לאלבומי הסולו שלנו".

– בוא נדבר על הקטעים שמופיעים באלבום, הקטע הפותח נקרא „יחס רע".

„זהו שיר שנולד בעקבות תיקול חריף בין איאן גילאן לריצ'י בלקמור במשחק כדורגל שערכנו בחזרות הבריאות שבה עשינו חזרות על החומר לאלבום הראשון. ריצ'י השתמש בביטוי אמריקני שמשמעותו 'אין צורך להתעצבן על דברים שטותיים', איאן שלא הבין את הביטוי שאל את ריצ'י באם הוא שכח לדבר אנגלית... מאז נכנס הביטוי לז'ארגון היומיומי שלנו. לאחר מכן בא השיר 'החוק הבלתי כתוב' שמדבר על... חוקים בלתי כתובים, באם מישהו חוטף מחלת מין למשל, הוא לא יקיים יחסי מין עם אשתו עד שלא ילך לטיפול נכון..."

– „קריאת הפרא" ו„שחור לבן" הם קטעים מאוד מורכבים.

„לקראת הפרא" יש פוטנציאל להיות להיט, מדובר על טלפון משעשע שקיבל איאן גילאן מבחורה מסוימת, כל השאר מצוי במילות השיר... זהו קטע שכמעט לא נכלל באלבום. לעומת זאת „שחור לבן" הוא קטע מומלץ לכל העיתונאים ולכל אלה שמאמינים לכל מילה שכתובה בעיתון, זוהי מן מחאה פרטית שלנו כנגד העיתונות, אני במיוחד סולד מעיתוני המוסיקה..."

– „אשה קשת אהבה", זו לא פאראפרזה על השיר שלכם משנות ה־70 „בת־קשת אהבה"?

„זו מן בדיחה פרטית על סיגנון הרוק הכבד של שנות ה־70, לפני שהחלטנו להקליט את האלבום ריכזו רוג'ר ואיאן עשרות שמות לשירים החדשים... 'אשה קשת אהבה' הוא ביטוי לתקופת שנות ה־80 בה הנשים שולטות בחיינו."

– מי זאת מיצי דופרי שעל שמה קרוי השיר?

„זהו סיפור מהחיים שקרה לאיאן גילאן בתקופת עבודתו עם 'השבת השחורה'... יום אחד הוא טס להופעה ב'סולט לייק סיטי' ומצא את עצמו יושב ליד בחורה משגעת במטוס, הוא התאהב בה עוד יותר כששמע שקוראים לה מיצי דופרי. זהו שיר על אהבה בלתי אפשרית בין זמר רוק נ'רול לאומנית העוסקת במקצוע העתיק ביותר בעולם...

– אתה נשמע מעט מסוייג מהתוצאות...

„יש כמה קטעים שלא הייתי מעז להכניס לאלבום, אבל אני לא לבד בלהקה..."

– איך אתה מסביר את השמועות הבלתי פוסקות על פירוק קרוב של הלהקה?

„אני שמח לבשר לך שהוספנו מספר הופעות בלוח הזמנים הצפוף שלנו, אנחנו עומדים בפני מסע ההופעות הארוך והגדול ביותר שאי פעם היה לנו. בודאי שיש בינינו חילוקי דעות על רקע מקצועי, אנחנו גם אנשים מאוד מורכבים, אינדבידואליסטים מושבעים אך למרות זאת יש בינינו כיום יחסים אישיים טובים למדי."

– מה הסיכוי לראות אתכם בישראל?

„השאלה היחידה היא האם יש אצלכם מישהו מספיק עשיר שיוכל לממן ולהפיק הופעה כזו? נראה לי שיותר זול בשבילכם לבוא ולראות אותנו בלונדון".

ריצ'י בלקמור

איאן גילאן

ג'ון לורד

אהרון דולב

ביקורת

פלאטון (שחף, ת"א; כפיר, ירושלים; אורה, חיפה; לילי, רמת־גן; היכל, פתח־תקווה).

מהלומה ישירה במרכז העצבים

מלחמת וייטנאם כבית־מטבחיים אנושי והלום־בלהות אמריקאי, איננה בגדר חידוש קולנועי. אך, התסריטאי והבמאי אוליבר סטון, מביט אחורה באימה מלובנת, ישר אל לב הטראומה הלאומית, דרך הסיוט האישי שלו, כחייל בווייטנאם בסוף שנות הששים. הוא חותך בבשר העצמי החי. המראות והקולות מהתופת ההיא, מקבלים מימד מוחשי של אוטנטיות מיידית.

הסיפור הקולנועי של הקורות אותו שם, הוא סיפור חסר־רחמים (ובלמים), שדוקר במורסה ולוחץ חזק על הצלקות הפתוחות. סיפור קורותיה של מחלקת חי"ר (פלאטון) אמריקאית בג'ונגל הסדופי (צולם בפיליפינים), הדומה למדור בגיהינום. ריאליזם סמוך כמרתיעדי הוא שם־המשחק המלחמתי של סטון. חוקי המשחק הם הקזת־דמים טפלה, אובדן־מוטיבצייה וצלם־אנוש במלחמה משחיתה, ללא יעד ותכלית, לבד מהישרדות בכל־מחיר.

סטון איננו תסריטאי ובמאי „רעיוני", החושב עד הסוף. רחוק מזה. אמירתו הבוטה ישירה ותכופות פשטנית וכנ"ל מסריו המעורפלים והשטחיים. לקחי וייטנאם שלו, סוגיית חשבון־הנפש הלאומי וההתמודדות האישית ברמה המוסרית; אלה נופלים ברצינותם ומשקלם, לעומת כוח המחשה פיזי מהמם, פראי, של המראות מן השאול הווייטנאמי. וייטנאם שלו היא שאול אוטנטי, ככל הנראה. שהרי אוליבר סטון עצמו היה שם, בשאול וחזר לשם ב„פלאטון", למסור עדות על מה שקרה לדור־וייטנאם בשדות־הקטל ההם. עדות על ילדי אמריקה, לוחמי הפלאטון שלו, שנשלחו להגן על המולדת במרחק אלפי קמ"ר מהבית ונשרפו, גוף ונפש, באש הגיהינום. עדותו של סטון, היא עדות פיזית ישירה, בוטה ומקצינה איכות זוועות. רישומה, ברמת ההמחשה וההגבה, משול למכת־חשמל מהממת.

ב„פלאטון" כינס סטון מיקרו־דור אמריקאי אל לב־המאפליה. וייטנאם שלו היא התגלמות מציאותית של הגיהינום כרע־מוחלט. הנכנס בשעריו, אם לא השאיר בו את גופו, את־נשמתו לא יוציא ממנו. אבל, סטון, שיצא משם חי, הוציא משם לא רק את בן־דמותו החי, כריס. גם את נשמתו השלמה הוציא עימו. פתאום, בסוף, מסתבר לך, כי אפילו את תמימותו האידיאליסטית לא איבד כריס בגיהינום ההוא. עכשיו ישוב הביתה לבנות עולם טוב יותר, הוא אומר, והאקורד המסיים מנתק בין מראות הרוע המוחלט לבין „המסר" ומרדד אותו לבאנליה.

אינני בטוח, שסטון ידע מה רצה להגיד ב„פלאטון". מה רצה להראות ידע היטב. מראות וייטנאם שלו, אכן הולמים הישר במרכז עצבינו.

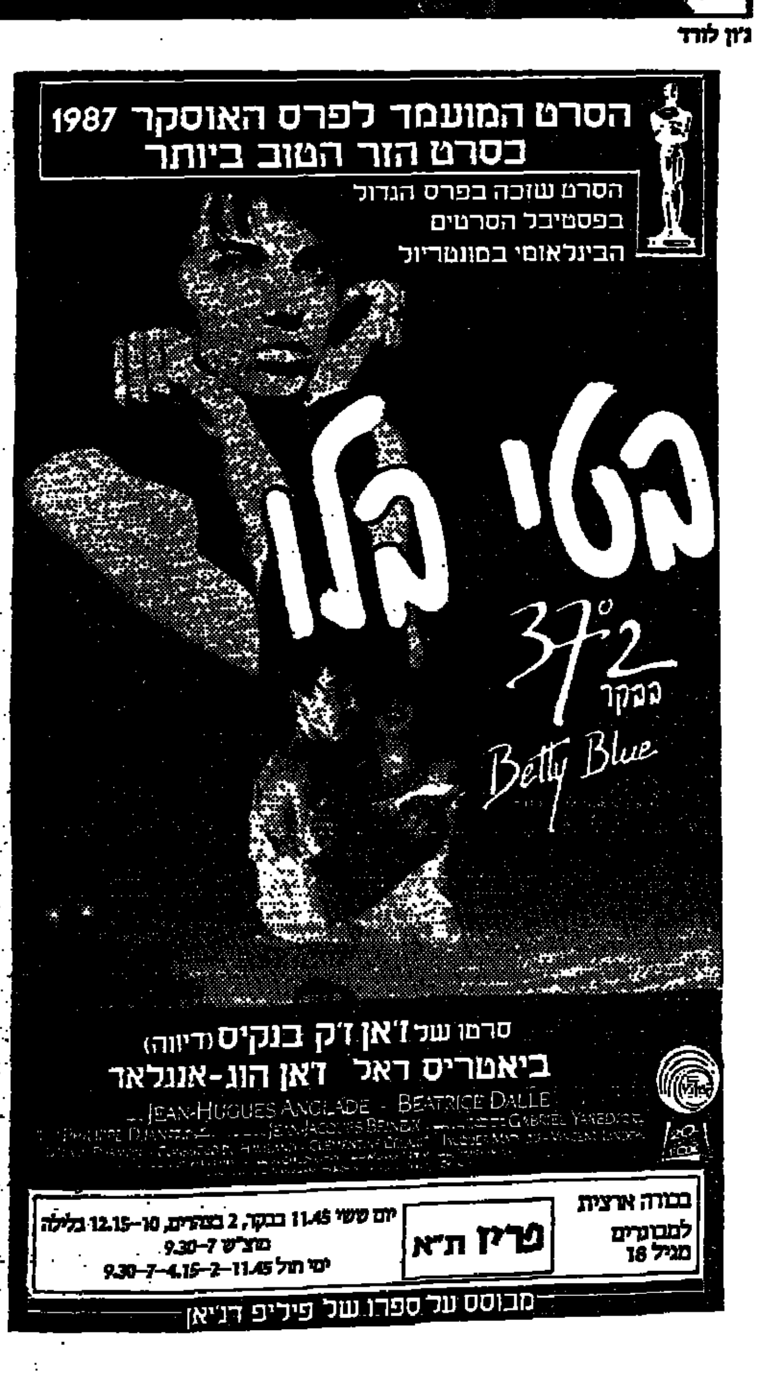

דליה רביקוביץ

רדיוטלויזיה

הנ"ל מאנ"ש

השקפה של תוכנית רחבת מימדים כמו „נקודת מבט" (יום ה') היא מקור לאופטימיות מעצב פריצתה את משולש תוכנית היוקרה, „זה הזמן" „סוף ציטוט" ו„מבט שני" שהפכו במרוצת הזמן לשילוש קדוש או למיפד כנור, על פי שעות הגאות והשפל.

„נקודת מבט" נראתה כגירסה מתוקנת של „כניסה חופשית". זו תוכנית נקיה מהיסטריות ובנויה במתכונת ליניארית ולא מעגלית, פעולה בדוקה להימנע מבלגאן. התוכנית בהפקה נבונה וקפדנית של דינה תכמן בדקה את נושא המינויים הפוליטיים במנגנון הממשלתי ולצורך עניין זה העבירה בכך את משרדי הממשלה, תוך ציון השלל העומד לרשותם לחלוקה. המיבצאים על אופן חלוקת השלל והשיפה שיכות הפעולה של גדולי המחלקים כמו השרים שרון ולוי, המציאו תשובה חלקית לשאלה המנוקרת בלב אזרחים רבים לאן הולך הכסף ומה סוד הגירעון המתמיד בקופת המדינה.

מאות אלפי עובדים בישראל, שכירים ועצמאים גם יחד שוברים את גבם בכל עבודה קשה בכדי לפרנס עדרי טפילים שנשתלו בתוך המערכת הציבורית במטרה כפולה, להתפרנס ולשמש בסיס כוח לגורמים פוליטיים. באשר למגמה של הקמת בסיסי כוח אולי אין הבדל מהותי בין המערך לליכוד, אלא שהליכוד שיש לו ותק שלטוני מצומצם יותר, ואשר אחד משותפיו לשעבר, השר אהרון אוזן, קבע שהוא חסר תרבות שלטון מגיע לשיאים של עזות מצח שמפא"י הישנה ומתוחכמת ידעה לעדן מעט.

מה שעושים ה"ה אריק שרון ודוד לוי בתוך הלטיפונדיות שלהם הם מעשים חמורים למדי המעלים זכרונות ישנים מן התקופה העותמאנית, אבל חמור מהתנהגות היחידים של שרון ולוי אל מרכזי הכוח האלקטורלי היה המקרה שבו ישבו נציגים נבחרים בסניף תנועת החרות בירושלים והחליטו, לא זאת בלבד שיש להבטיח משרות בשירות הציבורי לאנשי חרות ללא בדיקת כישורים, אלא שמי שלא ינהג כך יאבד את מקומו במוסדות התנועה. האיומים כוונו לעברו של דן מרידור שטען, כי יש להעדיף את השיקול הממלכתי על הבטחת הכנסה לאמני המפלגה.

עמוס עוז: המפנה במעמדו של האמן

החלטה כזאת קובעת לא רק שהשחיתות הציבורית היא נורמה רצויה, אלא שיש להעניש כל מקרה של טוהר מידות ציבורי.

משלם המסים במקרה זה לוקה פעמיים. בראשונה הוא אנוס לממן במיסיו את משכורותיהם של עובדים שאינם מביאים תועלת, ובשניה הוא לוקה משום שאותם עובדים בלתי מיומנים יורדים לחייו בטרדנותם ובגסות הליכותיהם.

המנגנון הציבורי ההולך ותופח חייב להעסיק את עצמו בדרך כלשהי, והדרך הקלה ביותר היא ניפוח ההליכים הבירוקראטיים והעסקה בלתי פוסקת של האזרח בזוטות ומטלות שאין בהם צורך. מעגל קסמים אומלל זה נראה כמעגל שלא ניתן לפרוץ אותו, אלא אם כן פרופ' יחזקאל דרור ואשר יאסרו על הפקידות הבכירה להשתייך למרכזי המפלגות.

פרופ' דרור נשמע ספקני למדי לגבי האריכות האנושית של הצמרת הפוליטית, אך לדבריו את שירות המדינה אפשר לשפר מיד על ידי קביעת נורמות קבלה לעבודה שיופקעו מידי השרים ואשר יהיו טעונות אישור של גוף ניטרלי.

על חבל דק

בשבת, בשעה עשר בבוקר, פתחתי באר־קראי את הרדיו ונתגלגלה לחיקי פנינה בצורת דיון בנושא „האמן בקיבוץ" בעריכת חנה מקלר.

לפני שנות דור או יותר (מי סופרן) כשיצא ספרו של משה שמיר „הוא הלך בשדות" זכורים לי דברי ביקורת מתלהמים בנוסח „המחבר חייב לבקש מחילה מן הצבור הישראלי על המעטת דמותו". דברים אלה שנתפרסמו בעתונות ושאני מצטטת מן הזכרון מבלי לפגוע ברוחם ובכוונתם, העידו על טשטוש גמור בין רשות הרבים לרשות היחיד, ועל שעבוד הנחות של הסופר שהיה חייב להתאים את יצירי דמיונו לנורמות מקובלות ולדימוי העצמי של הציבור.

מה שהיה נכון אז לגבי משה שמיר שמנה מחירות יחסית של תושב העיר, היה נכון פי כמה וכמה לגבי האמן בקיבוץ. בשנות ה־50 וה־60 האמן בקיבוץ, במידה שבכלל הורשתה לו הגדרה עצמית כזאת, היה אסקופה נדרכת, נטול חירות אינטלקטואלית ורגשית ומגוייס גיוס טוטאלי לחברה בין שקיבל עליו את הדין מרצונו, ובין שכפו אותו עד שיאמר רוצה אני.

משה שמיר: מחילה מן הצבור הישראלי

עצם העיסוק באמנות שלא לצורכי חברה מיידיים כמו, למשל, קישוט חדר האוכל או הכנת טקסט הבאת ביכורים היה נחשב, למה נכחד? לפראזיטיות, ואדם שלא נהנה ממעמד חברתי איתן על בסיס חוסנו האישי או סגולותיו החוץ אמנותיות לא היה יכול להתקיים כלל בקיבוץ. היצירה הספרותית בדור הראשון, דור המקימים וה„השתלמות" (גרעינים חברתיים שנוספו על מייסדי הקיבוץ) היתה־לדברי ישראל רינג, הבלטת החזון כנגד המציאות, כלומר התבטאות ספרותית כלשהי בשורת החברה והעם. בעשרים השנה האחרונות הותר לסופר להפנות את מבטו פנימה, ונראה לי אם כי הדבר לא נאמר על ידי המשתתפים בדיון שמי שיצר את המפנה במעמדו של האמן בקיבוץ היה עמוס עוז שגילה לא רק שהחבר האמן מוסיף יוקרה עצומה לקיבוץ אלא שהוא יכול במקרים בודדים להפך גם לענף משקי. המשתתפים בשיחה: דן שביט, אלישע פורת ולאה שניר שהשתתפה במעמד של עוזבת קיבוץ אבולת נוסטלגיה וכן ישראל רינג שכבר הוזכר לעיל דיברו בטון מינורי ובלתי מתגרה והשתדלו לעגל פינות.

בקנה מידה של חיי קיבוץ נאמרו בתוכנית דברים קיצוניים למדי כמו תחושת הגלות של כל אמן וחבר קיבוץ בכלל זה במקום חיותו, והנאמנות הכפולה והחצויה של האמן לשתי המולדות שלו, הפנימית והחיצונית.

למרות כל ההקלות הניתנות כיום לאמן וההבנה המסויימת שהוא זקוק למספר ימי יצירה בשבוע ולמרות שהמעבר מחקלאות למשק מגוון ומתועש בחלקו פתח פתח גם להתעסקויות בלתי מוגדרות מבחינה כלכלית כמו אמנות, עדיין אין הקיבוץ מצטייר כמקום אידיאלי לאמנים, משום שגם לאחר השינויים והתמורות שורדת בו הסכמה חברתית לוחצת שאת מיטב שנותיו הפוריות חייב כל יחיד לתרום לטובת הכלל באופן נראה לעין ולא לעשות את מעשיו במחשכים ובחדרי חדרים.

מעבר לאפשרויות הפיזיות שבעבר לא נתקיימו כלל וכיום הן ניתנות בצורת „ימי יצירה" קיימת גם בעית הלחץ החברתי העושה את האמן חשוף לתצפית וביקורת בלתי פוסקים.

אלישע פורת העיד ש„הלוחצים לא תמידים לתחום הכתיבה" אבל ישראל רינג קבע מצידו, „אדם שרוצה ליצור דבר בעל משמעות חייב להגיע למצב שבו יצפצף על „מי יגידו".

ועם זאת אומר דן שביט שהסופר בקיבוץ חייב לזכור שברומא עליו להתנהג כרומאי. מכל הדברים גם יחד התגבשה תמונה שיש בה סתירות רבות. האמן בקיבוץ, חרף כל ההקלות והתמורות עדיין מהלך על חבל דק. יש מי שיכול להשתלב במנגנון המסובך של אסור ומותר, עשה ואל תעשה ויש מי שמוצא את דרכו החוצה.

בסופו של תהליך, יש לשער שחרף המשבר הכלכלי והתגברות הגישה המשקיסטית יהיה על הקיבוץ ללכת בכבדות דרך רציונית לקראת האמן החי בתוכו, משום שאם לא יוותרו על ימי עבודה תורמות תכליתיות קשוחות לטובת האמן, יצטרכו בסופו של דבר לוותר על הרבה בנים ובנות לטובת כת האימון, הישיבות השחורות ותרבות לוס אנג'לס.

המשיח ניק קייב שלך, המש...

מאת אבי מודגשטון

הפרימדונה הקנא...

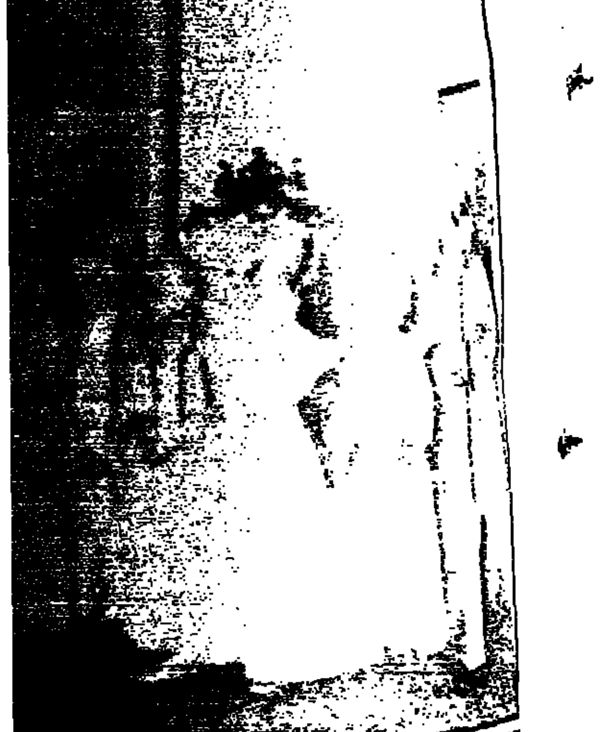

هكذا من الأصل

מוסיקה

המשיח ניק קייב מציג: ההלוויה שלך, המשפט שלי

מאת אבי מורגנשטרן

ישראל מגלה את ניק קייב. לפחות חברת התקליטים סי.בי.אס. אחרי שיצא אלבומו "בעיטה באוויר" בתרגום חופשי ולא מחייב, יוצא בימים אלו לשוק המיני האלבום הכפול "ההלוויה שלך, המשפט שלי". בסי.בי.אס הבינו שפיספסו קצת את הרכבת של קייב. לאחר שהוקרן הסרטון שלו ב"עד פופ" היתה היסטריה על מדפי תקליטי החוץ. רק אז הוחלט לאמץ את קייב גם בהדפסה ישראלית. הגיע הזמן.

ניק קייב: הגורו החדש של עולם הרוק

ניק קייב, למרות החגיגה התקשורתית סביבו, לא שייך לזרימה של כוכבי הרוק הזוהרים. הוא מצוי באגם פרטי, מרוחק. מדי פעם הוא מזמין מבקרים לצלול עמוק בתוכו. בעיני רבים הוא נחשב לגורו החדש של עולם הרוק. הסופרלטיבים שהעניקו ומעניקים לו כבר מזמן חרגו מגבולות הפרופורציה, ומסתבר שהגבול משתנה ללא הרף. קו ההפרדה לא נראה באופק. מדברים עליו כמשיח חדש, נביא, אישיות בעלת כח שרק מעטים דוגמתו צמחו על הקרקע הפוריה של עולם הרוק. כשמדברים על קייב במונחים של הערצה והשפעה מיד עולה דמותו של ג'ים מוריסון. כמו "מלך לטאה" גם קייב נראה תמיד עטוף בשחור. כמו המוסיקה הקודרת שלו. כמו מוריסון גם הוא מוביל תהלוכה של קה' נבאטי שהולך איתו לאורך כל הדרך. אישיות שלא נשרפת כאשר האיפור נמוג מהעיניים. שייך לדור הנצחיים.

השנה הזו כך נראה, תהיה הטובה ביותר מבחינה מסחרית לגבי קייב. המסיכה העכשווית שעוטפת את קייב היום היא מסיכה עצובה וכואבת. קייב נכנס היום בדלת הראשית אל לבבות שבו־רים שנשרפים לאט אבל בטוח. השירה שלו קודרת, איטית. קול עמוק כזה שמגרד את כל פיסות היאוש מהדם. לא משאיר שאריות בדרך. היום המוסיקה שבה הוא עוטף את הטקסטים המיוא־שים שלו היא מלודית, נעימה לאוזן. יש בה איזה כח מגנטי. מהפנט. קייב הוא האנטי־תיזה החזקה ביותר לבועות הסבון שמר־פרחות באוויר על ידי להקות שהפכו כבר שם נרדף לבלוף. אצל קייב המוסיקה והשירים מהווים תראפיה. חומר ללוש בו את הס־בל שקודח בתוכו. ב"בעיטה ברוח" הוא השתמש בחומרים ישנים. לקח שירים מוכרים יותר ומוכרים עוד יותר והפך אותם ליצירות מופת קטנות. יחד עם להקתו "הזרעים הרעים" הוא הוכיח ששי־רים הם כמו פלסטלינה. צריך רק לדעת ללוש בהם. הוא אסף מגוון שירים, שמוקדשים למעשה לחברתו מאניטה ליין שנטשה אותו אחרי 7 שנות חברות. קייב הפך את הבעיטה ברוח לדוקומ־נט של התרסקות. הרסיסים חודרים בכל שיר. ב"הקרנבל נגמר" דרך "הזמר" ועד ל"היי ג'ו". קשה מאד להכיר את המקור. קייב דואג לחותם אישי וברור שלו, שמטשטש את העקבות של היוצ־רים. אבל החוט שמקשר בין השירים הוא אהבה נכזבת. "אמור שלום אהובי אמיתי, כשאנו נפרדים בפעם האחרונה, הקרנבל נגמר אנחנו כנראה לא נתראה עוד לעולם..." (מתוך "הקרנבל נגמר").

"בעיטה ברוח" זכה לביקורות מעורבות. הרבה אנשים אהבו אותו. את היושר שיוצא מתוכו. אנשים שהורגלו לשמוע את קייב נושך ונובח הופתעו מתקליט שכולו עדינות שחורה. כזו שמבעבעת מתוחה ומחכה לפריצה קדימה. מנגד טענו שהוא הפך לשמאלציר־נר. שהפאנק שהוא השפריץ בעבר, נעלם לטובת מוסיקה באלית כמעט משעממת. בלי לנסות ולשפוט את הצדדים, ברור שקייב עבר שינוי. גדול.

קייב שייך גם הוא לאחד ממובילי הפלישה האוסטרלית אל מרכז הרוק בלונדון. הוא היה בעבר מנהיג להקת הרוק האוסטרלית "מסיבת יום הולדת". להקה שיצרה מוסיקה עצבנית, מטורפת, מדכאות עד אימה. קייב יחד עם חבריו היוו השתקפות אוסטרלית ללהקות יאוש בריטיות שעלו עם רוח הפאנק. איאן קרטיס מלך המיואשים היה המודל שמעבר לאוקיינוס. קייב לא התעסק אז בהצהרות פוליטיות חברתיות. כמוקרטיס, הוא נגע בבדידות, אה־בה, מהות חיים. המסר היה שחור. הקצב־אפילפסי. קייב החליט לפרק את הלהקה כעבור שני אלבומים רשמים. הוא רצה לצאת לקריירת סולו. הוא אסף איתו חברים ממסיבת יום הולדת והקים את "הזרעים הרעים". קייב כבר הספיק לגעת בכל סגנונות המוסי־קה. מפאנק דרך בלוז, גוספל, נשמה, רוק. עכשיו הוא הולך על בלדות. קול שיוצא מתהום. "בעיטה ברוח" הוא תקליט של לווה. תקליט שכולו אהבה שבורה. ב"ההלוויה שלך המשפט שלי" קייב כתב את כל הקטעים. 8 יצירות. תחושה של קודש, מיסטיות.

בניגוד לתקליטים שזוכים להרבה סופרלטיבים כמו ששמתם לב, ההופעות החיות שלו נקטלות באכזריות. קייב היה פעם פרפורמר אדיר בימי "מסיבת יום הולדת". מי שראה אותו מתועד על קל־טות וידאו יכול להעיד. אבל היום, הוא מעדיף שהתקליט ידבר בשבילו. ההופעות באות רק לקדם את מכירות האלבום. להדגיש אותו בשר ודם. כי לפעמים ישנה תחושה חזקה שאולי הוא באמת משיח שבא לבקר בטריטוריית הרוק'נרול.

יהורם גאון והפילהרמונית מגישים דובי זלצר

יהורם גאון: הרומן המקצועי עם זלצר החל ב"קובלן" צילום צביקה ישראלי

דובי זלצר: על הדוכן של זובין מהטה צילום הנס אנגלסמן

מאת חנה ידור

בקריירה של המוסיקאי דובי זלצר יירשם בשבוע הקרוב שיא חדש. התזמורת הפילהרמונית מקדישה קונצרט שלם ליצירות שכתב. גאון ישיר והתזמורת תנגן.

מתחת לארשת הרוגעת, הנינוחה ונטולת־הקובלנות של דובי זלצר, בין הקמרונות השלווים והציוריים של יפו העתיקה, כבר־שה בימים אלה חרדה לא מעטה. חוויה כמעט חדשה מוזמנת לו: הופעה עם התז־מורת הפילהרמונית הישראלית, בקונצרט המוקדש כולו ליצירותיו. שיא חדש בקר־יירה ארוכה ובוהירה של מלחין בתחום המוסיקה הקלה, שמצא את עצמו פתאום ברשימה אחת עם זובין מהטה וליאונרד בר־נשטיין. "אני, דובי זלצר, שבא משטח המוסיקה הקלה", הוא חולם בקול, "ארים את השרביט ואתחיל לנצח על הפילהרמו־נית"

לראשונה בהיסטוריה מקדישה הפילהרמו־נית קונצרט שלם למיקבץ מיצירותיו של מלחין ישראלי. "הבעיה הקשה היתה לב־חור את היצירות", אומר זלצר, בן 55, שד־כות היוצרים שלו תלה על שירים, מחזמ־רים, מוסיקה לסרטים, לטלוויזיה ולתי־אטרון וכן מוסיקה קונצרטית בניב העמ־מי, כהגדרתו. לאחר מחשבה רבה נפלה הבחירה על צירוף של מוסיקה תזמורתית, בשיתוף מקהלה, קריינים ושירים מתוך הרפרטואר של יהורם גאון, שעבד עם זלצר כבדה־דרך מוסיקלית ארוכה ואשר יככב בקונצרט, כשעימו השחקנית גילה אלמגור, הבנר יצחק פרקובצקי והמקהלה הלאומית רינת.

הרומן המקצועי של זלצר עם גאון החל עם "קובלן". "יהורם חזר מלימודים באמריקה ובא לאודיציה למחזמר עם השיר 'יש מקום'. כל מי שהיה שם, נדהם. הוא הת־אים לתפקיד כמו כפפה ליד". במרוצת השנים הם בנו זה את זה: תקליט של רומ־אנסות לאדינו, סרטים כמו "אני ירושל־מי", "אנטבה" ועוד סרטים ותוכניות־יחיד. ועכשיו התנסות חדשה כמעט לשני־הם: הפילהרמונית.

הפילהרמונית היא יצור מוזר. יש מי שהיא פורשת לעברו זרועות גדולות מיד ובמפ־תיע. יש מי שמתדפקים על שעריה שנים, ללא הועיל. "פעם בשיחת־רעים עם מה־סה, אמרתי לו, 'אתם הבאתם לתוכניות המוסיקה הקלה את לאלו שיפרין, את מאנצ'יני ואחרים. למה לא מוסיקה קלה ומוסיקת סרטים ישראלית?'. 'תביא לי הצעה', אמר. הבאתי לו הצעה והוא קנה אותה בשתי ידיים".

בן חמש, ברומניה, החל לנגן בפסנתר, מצר־ות בורגנים מלומדה. בן 14 כתב מחזמר לתיאטרון מקצועי לילדים, ש"רץ" ברומ־ניה שנתיים. בן 15 עלה ארצה עם "עליית הנוער". במשמר־העמק רצה לנטוש את המוסיקה לטובת החקלאות, אך "נשבר". כשהתגייס לצבא קמה להקת הנח"ל והוא הוזמן אליה כאקורדיוניסט. עד מהרה היה למלחין הבלעדי שלה. הוא היה הראשון שכתב, בגיל 18, את שירי הלהקות הצב־איות, שדור שלם גדל עליהם, כמו "ביאחז בכל משלט", "הורה היאחזות", "יא ירח", "יונתי בחגוי הסלע" ועוד עשרות שירים. כעבור שנה נשא אשה מתוך הלהקה. היא, גאולה גיל, והוא, דובי זלצר, התפרסמו אחר־כך בארץ ובאמריקה כצמד מוסיקלי מצליח. הוא כתב והיא שרה. "דבר אלי בפרחים", היה הגדול בלהיטיהם. עם 20 דולר ותקוות גדולות נסעו לכבוש את אמ־ריקה שכמהה למוסיקה עממית ישראלית. בתום תקופת לימודים, הופעות ותקליטים שנמכרו בעשרות אלפי עותקים, שבו אר־צה ובנו מחסכונותיהם את ביתם בסביון. ואולם, רצונה של גאולה לשוב לאמריקה והצורך העמוק שלו לחיות בארץ, הביאו לגירושיהם. היום הוא נשוי לגבריאלה פונ־סאנה. מעצבת אופנה איטלקית מפורסמת. את חייו הוא מחלק, איפוא, בין רומא ליפו העתיקה.

"אני זקוק לארץ בשביל לכתוב. יכולתי לגור באמריקה, באיטליה או בצרפת. אך עם כל זה שאומרים שהמוסיקה היא שפה בינלאומית, אני מוכרח לספוג את ההשר־אה התרבותית שלי מכאן. והנה, בארץ אני מחשב לאירופי וממעטים להשמיע את שי־רי. אינני יודע מדוע שירים שנשמעים כמו בראזילים או כמו 'רוק' אמריקני נחשבים לישראלים ושלי נחשבים לאירופיים. לפע־מים זה מרגיז, כמו למשל, כשעושים מחר־זה למלחין הישראלי ואני לא מיוצג אפילו בשיר אחד. עושים פסטיוואל חיים חפר בטלוויזיה ומתרפקים על עברו ואילו אני, שמאז 1960 כותב עם חיים חפר את כל שיריו, אינני מיוצג שם בכלל. זה קצת מע־ליב".

זלצר אינו מפריז בתלונות כשם שאינו מנפנף בכשרונו ובהצלחותיו. על אף קיפוח פה ושם, הוא מבעלי התמלוגים הגבוהים ביותר באקו"ם. הכתיבה מקיימת אותו, אך לדבריו, לא היה מסוגל לפרנס ממנה משפ־חה. "אילו חייתי באמריקה, מכל מה שכ־תבתי עד כה הייתי מולטימיליונר". עבודה יש לו למכביר. עם תום הקונצרט יתיישב לכתוב פנטסיה לכינור ותזמורת על נוש־אים חסידיים בהזמנת יהודי מנהיין. עוד הזמנה בכיסו לכתיבת יצירה ליתורגית לפילהרמונית עם זובין מהטה והסולן דודו פישר. ויש עוד שפע תוכניות בדרך.

היום הוא בקושי מאזין לרדיו ולכן אין הוא שומע את להיטיו הישנים, גם כאשר הם משודרים. כשעוד היה לו רדיו במכו־נית, והיה שומע את "דבר אלי בפרחים", ששודר 18 פעמים ביום, היה חש שהעולם כולו שלו. "אני איש מאמין", הוא ממתיק סוד. "אם כי אינני איש דתי. ואני מלא תו־דה בלבי על החסד שנעשה לי. היו לי כמה חסדים כאלה, שאפילו גרמו לי להתרגשות אדירה, עד כדי בכי".

הפרימדונה הקנאית של נערי וינה

נערי וינה שרים אופרה קומית במערכה אחת

מאת חנה ידור

הפרימדונה הדועכת של בית־אופרה פרובינציאלי, מרצ'לינה, רוק־מת תככים נגד זמרת־מקהלה צעירה, אנטוניה, המאיימת על מעמ־דה. אל צרותיה המקצועיות של אנטוניה מתווספת גם צרה אי־שית: מנהל האופרה מסרב להתיר את נישואיה עם מריו, זמר הקר־נור של האנסמבל. שרשרת של תקריות אופייניות מובילה אל ה"הפי אנד" המיוחל. אופרה קומית במערכה אחת "הפרימדונה הקנאית" מאת בן המאה ה־19, ז'אן בפטיסט קלד. שום־דבר יו־צא־דופן לבד מן העובדה, שאת כל התפקידים, גברים ונשים כא־חד, שרים נערי המקהלה הווינאית המפורסמת וזה כבר סיפור אחר. "הפרימדונה הקנאית" תעמוד במרכז תוכניתה של מקהלת הנע־רים מווינה בביקורה בארץ, במחצית השניה של מארס, כאורחות התזמורת הקאמרית הישראלית ולהקת המחול בת־דור, שאירחה או־תה כאן בביקורה הקודם.

מה שקשה קצת לעיכול בחברה הישראלית, המגדלת מאצ'ואים קטנים, טבעי למדי בווינה. ב־500 השנים שחלפו מאז הוקמה המקהלה, בפקודת הקיסר מקסימיליאן הראשון (1498) נעשו נע־רים אלה כמעט לסימלה של העיר. המלחינים גלוק ומוצארט כה־בו בשעתם יצירות למקהלה זו. שוברט שר בשורותיה וברוקנר ליווה את נעריה בנגינה באורגאן. עם התמוטטות הקיסרות האו־סטרו־הונגרית ריחפה על המקהלה סכנת התמוטטות. במלחמת העולם השניה נעצר מנהל המקהלה יוזף שניט בידי אנשי ס.ס. והנערים נחקרו כחשודים בהשתייכות לארגון המפיץ "תעמולה פוליטית־חברתית". לפעילות של ממש שבה המקהלה בניהולו של שניט רק לאחר המלחמה.

ההשתייכות למקהלת הנערים, המחלקת לארבע מקהלות, הבות־גורדות בארמון אוגארטן בוינה והמסיירות דרך־קבע ברחבי העו־לם, היא משאת נפשם של רבים. מתוך מאות פונים מדי שנה מתקבלים לבסוף רק כ־30. הלימודים כלליים, ובכל תחומי המו־סיקה קפדניים, סדר היום בתנאי פנימיה נוקשה, אם כי גם לכדור־גל הם מתפנים פה ושם. אומר המנכ"ל הרברט גרגר, נער־מקהלה לשעבר: "ילדי המקהלה נשארים ילדים זמן רב יותר מאשר ילדים רגילים, החשופים יותר למצוקות היומיום, לעיתונות ולטלוויזיה. הנערים שלנו שומרים על תום הנעורים שלהם זמן רב יותר". כל אחד מהם הוא בעל איכות קולית של סולן. מנצחים יודעי־שם בכל מקום שהוא פונים למקהלה זו כל אימת שהם זקוקים לסול־נים־נערים.

במרוצת הדורות פיתחה המקהלה אופן שירה טיפוסי, המשמש כיום מודל לחיקוי. ואולם, גם הטובה שבשיטות אינה משמרת את קולותיהם של הנערים עד אין סוף. הסוף הוא, בדרך כלל, בגיל 14. קולות המלאכים שלהם מתחילים להתחלף והקץ לקריירה במקהלה, אם כי לא לגמרי. המתבגרים זכאים להמשיך ולהתגורר ב"מעון פנסיונרים", בתנאים נוחים ומועדפים כמקודם. הם ממשי־כים בלימודיהם בבי"ס תיכון ובמוסדות להשכלה גבוהה והמוכש־רים שבהם זוכים במילגות עד תום לימודיהם בכל מקצוע שיבח־רו. רבים מהם מוסיפים לשיר אחר כך במקהלת ה"פנסיונרים", "קורוס ויינסיס". "כ־20 אחוז מהם ממשיכים בקריירה מוסיק־לית", אומר המנכ"ל. "השאר פונים לכל תחומי החיים, אם כי דבר אחד משותף לכולם: אהבת המוסיקה".

משחק הכוחות של בנות משפחת בית־אריה

מאת שרית פוקס

"רכוש נטוש" בתיאטרון הקאמרי הוא הצצה לתוך קטע חיים, בין עבר מעורפל לעתיד מעומעם, של אם ובנותיה. מחזה מינורי, של שולמית לפיד, בביצוי של דקויות, ביטוי נשי, אם מותר להחמיא כך לאהרון אלמוג. דרמה על ניתוק חבל הטבור של בנות מאמן, בעל כורחה של האם השתלטנית וחסרת האונים, הבלעניות והאוהבת, המאשימה והאשמה. כדרך בנות ואמהות.

עצב דק כוסס את הלב מול החיזיון אמיתי, הכרוכי להמשך הקיום האנושי: על הבנות להינתק מן הסימביוזה עם האם ולכבוש יישות נפרדת. האם תחוש מובסת, לא יהיו לה ניחומים. ומי שיראה את זהרירה חריפאי מתגוללת על הרצפה כפילה שהובסה, שהאונסה על ידי בנותיה לחתום על מסמך שהיה משוקץ בעיניה, מעבירה את השלטון ואת הכוח לילדותיה, יחוש בבטנו את הדיאלקטיקה האיומה של האמהות: להפיח חיים. ביצור המבשר את מותך. רצח מעודן. ניתוק מן האם והליכה ליצור חיים חדשים בלעדיה.

האם ובנותיה מתגוררות בבית ערבי ישן, חורבה במושב צפוני. אבי המשפחה הלך משם. האם מחנכת את בנותיה לא להאמין בגברים. האם הקריבה את חייה למען בנותיה, כפי שהיא טורחת לציין בלי הרף לטובת חיזוק חבל הטבור. נסיכות שלי, היאקוראת לבנותיה הלבושות כמעט בלויי סחבות, ואינן יוצאות את הבית ללימודים. בת אחת, היותר אהובה, היא אלינור. נערה ציותנית, נפש אילמת, שקופה (רבקה נוימן). אלינור מזדהה עם האם, כובשת את רצונותיה. מניקה את אמה בסיפורים. כי הסיפורים הם סם חיי האם, שראייתה כהתה. האם מושכת את בנותיה אל עולם הפנטזיות של הסיפורים, המתחבר, כמעט תמיד אל קורות חייה.

עליזה, הבת השניה, הארצית, הפראגמטית, הגברית, מסרבת לקחת חלק בהלרמנת (ענת וקסמן). האם נצמדת כחיפושית וכל אל החורבה שהיתה פעם בית משפחה, בית זכרונותיה, מהיאוך תקוזלבעלה שכבר נשא אחרת. ישוב אליה. אם תחתום על מסמך ויתור על החורבה, תקבל דירת שיכון מרווחת. עליזה דוחקת בה לחתום.

"רכוש נטוש", מחזה של שולמית לפיד, עוסק ביחסי הכוחות בתא המשפחתי. סיפורן של אם עריצה ושתי בנותיה הצעירות, ישוב נידח בצפון. הבנות כמהות להיפתח אל העולם, האם - מונעת. הצגה חדשה בתיאטרון הקאמרי.

האם מתעקשת בשארית מרווה, ואם לא במרות, בסחטנות רגשית. היא יודעת כי בית חדש פרושו אשה חולה מנותקת מזיקה אל עברה, מאשליית הפאר שהיה בה. אמם הקשישה של שתי עלמות. אשה ישנה בתוך זמנים חדשים. אשה מנותקת בבת־אחת מן הפנטסיות, מוטחת אל קרקע המציאות. אשה שהלך הדנוע.

אבל, והדרמה של שולמית לפיד מטלטלת את הצופה בין שני הצדדים הצודקים, הכואים לאושר, אסור לשכוח: הבנות תובעות את זכותן להתנסות חיים לא סימביוטית, לתרגל נשיותן. אלינור קוראת לאמה את "המתורזת" של גי דה מופאסאן: סיפורה של מתילדה העניה שהתחפשה ערב אחד בחייה לאשה אמידה, כאשר שאלה מחברתה הטובה מחרוזת פנינים לנשף אליו הוזמנה עם בעלה הפקיד הזוטר. מתילדה מאבדת את המחרוזת, ורוכשת אחרת במקומה, להשיבה לחברתה, ומאז עמלים בעלה והיא, עמל מפרך כדי להשיב את חובם. יום אחד, כזכור פוגשת מתילדה את חברתה האמידה ברחוב, מתילדה כבר מסורטטת מעמל השנים, זקנה טרם זמנה. החברה האמידה מגלה לה, כי המחרוזת שהשאירה לה באותו ערב היתה מזוייפת. לחינם הקריבה מתילדה שנים מחייה. ערב של פאנטאזיה תבע מחיר כבד. המתח בין סיפורו של מופאסאן לבין ההתרחשות הבימתית יוצר ציפייה. האם יעלה בידי הבנות, העניות, אם גם הנאות, ממש כמו מתילדה ("היא היתה אחת מאותן הנערות היפות והחינניות שנולדה, כמו בטעות של הגורל, למשפחת עובדים. לא היו לה לא נדוניה, לא סיכויים ולא דרך להיות נודעת, מובנת, אהובה...") להחליף מגורלן האם תהייה הפאנטאזיה שונה מן המציאות, שהיא מציאות במרכאות כפולות, שהרי מה שקורה על הבמה הוא בדייה בעצם.

והנה מגיע רגע המבחן. נער רואה את אלינור בדרכה לדואר, הוא פונה אליה בדברים, הם הולכים לסרט במנזרס, ולבסוף הוא מזמין אותה לטיול. האם נקרעת בין הדחף שלא להניח לילדתה להתבגר, לבין האפשרות הקלושה שאלינור, נסיכתה החיזורייתית, תממש פאנטזיה. אלינור יוצאת להתגלות במרלה.

היא שבה מובסת. הנער לא הגיע כלל. החיים דומים לסיפור. כדי להחליף מגורלך, נחוצה הפגיית עורף ברוטאלית כלפי הפאנטאזיה. להתייצב מול העולם בלי מחוזות. לא להעמיד פנים שיש לך מורדות. לחיות חיים אותנטיים. ויתור על הילדות, ויתור על הפאנטזיה, גרוש האם מגן העדן של הסימביוזה עם בנותיה.

אז נפתחת תמונת אונס האם לחתום על המסמך. האם מושלכת ממרומי שלטונה. היא מוותרת על השלטון, מדול הקרבנות שהקריבה למען בנותיה. תמונת מוות שיש בה התחיות. "השלטון", כמו שאומרת לי זהרירה חריפאי בסוף החזרה, "מתחלף, יש קורבנות, נשפך דם. זהו מחזה על מהפכה". עליזה קורעת את האם מהזיותיה: "הוא אף פעם לא יחזור", הכוונה לאביה, "את לא אהבת אותו, את אהבת את הסיפורים עליו". היא מכנה את ביתן בשם חורבה, היא מאשימה את האם באנוכיותה כלפי בנותיה שהפכו שרתותיה בעת מחלתה: "יושבת כמו חיפושית זבל גדולה בתוך כל הסמרטוטים האלה. מזמן היה צריך לשרוף את הבית הזה." האם נאנקת כחיה פצועה. נאחזת בשארית כוחותיה באותן מובלעות פאנטאזיה שבהן לא תעז, אולי, בתה לפגוע: "הגוף הזקן הזה, השמן הזה, הוא לא שלי בכלל. בתוכו יש בחורה שעוד חולמת חלומות..." האם מתגוללת על הרצפה, בלי מקלה ומשקפיה, נצמדת לתבסיס המוכר להדוף טוסטנות רגשית: "תדרכו עלי. בבקשה תדרכו עלי." אבל עליזה לא נכנעת. היא מבצעת את ההפיכה בשם שתי הבנות. עליזה מושיטה לה עט ומאיימת כי תברח לאביה עם אלינור, אם לא תחתום. האם מתגוללת בתוך בושה אחרונה: "אני לא יודעת לכתוב, עליזה." עליזה תותבת למענה. תם הקרב לחיים ולמוות. האם מובסת. אבל גם לאחר הקרב, הבנות הן בנותיה. רק עצבאות יותר. האם תלמד זאת, לאט, במכאובים. "חשבתי שאת אהבת אותי עליזה", אומרת האם. "אני אהבתי אותך אמא", משיבה עליזה.

זוהי דרמה על בשורה. "התוכבה העילאית היחידה לקיום משפחה", כפי שאומרת לי שולמית לפיד. ובכל זאת הדרמה אינה מותירה טעם של אפר. כי גם בתוך רכוש נטוש, "הקירות פולטים אש", כלשון לורקה במחזהו על אם הכולאת את בנותיה מפני גברים: "בית ברנרדה אלבה." כלומר, היצר, כוח החיים, בוער גם בתוך כלא של דעות קדומות, של פחדים קמאיים מפני גברים, של איסורים והימנעויות מסיכונים ותענוגות. כשנוכחת אלינור לדעת, כי מחזרה לא יגיע לטיולם המשותף, היא מטעת לאביה. זה שהוגדר על ידי אמה כ"לא בן אדם". היא רואה אותו מטפל באפרוחים במושב שלו. מתברר כי הגבר אינו דמון, גם אם הלך. אלינור שבה משקמת את יחסיה עם הגבריות.

הנה כי כן, אפילו צמח הגדל מתוך לאוה, מוריק יום אחד. כלומר לפעמים. בפעם הזאת, שבה אנו צופים ב"רכוש נטוש", ארע הדבר. ואולי נלכדה המחזאית בפאנטאזיה דמיונית מדי.

מימין לשמאל: ענת וקסמן, רבקה נוימן וזהרירה חריפאי צילום הרמתי

רחלי חיים, אריק לביא, רבקה מיכאלי ושפי קשת

אלדין החדש, בחור אופטימי

מוני סרי (אלדין) ורחלי חיים (הנסיכה)

מאת אודית הראל

"תגידי", הוא שואל חצי־בצחוק חצי־ברצינות, אחרי שהוא כמעט הופך את השולחן עם הקפה־סוכר־סוכרזית מיד כשהוא מגיע לפגישה ונדחק לתוך הכסא, "איך פותחים מראיון כדי שהוא 'ישפוך' הכל מהר?" חשיפה ראשונה של מוני סרי, שחקן.

פעם התיאטרון הקאמרי (תפקיד ראשי ב"מקום אחר"), טלוויזיה ("זהו זה", "מועדון התרנגול שמיל"). היום — "אלדין". הוא קצת נבוך בהתחלה, קצת מופתע בסוף — כל הזמן חיכה, כך הוא מודה, לשאלות בנוסח "מה אתה הכי אוהב לאכול" ו"איזה תחביבים יש לך", ובמקום זה דיברנו על תיאטרון ועל פוליטיקה, על שורשים ועל אמריקה, על פרנסה ופילוסופית חיים ועל יוסי שריד ועל דני קיי.

נפגשנו יום אחרי שדני קיי מת. "הוא אף פעם לא נראה לי בן 74", אומר מוני. "אבל אף אחד לא נעשה יותר צעיר. שלושה דברים אתה עושה בעל כורחך: אתה נולד בעל כורחך, חי בעל כורחך ומת בעל כורחך. ואם בדרך, בין התחנות אפשר ללגום כוסית — למה לא?" והוא מרגיש שהוא אבן לוגם, שומר על אופטימיות שמתפרצת בין האמירות הרציניות. "חייבים לשמור על אופטימיות", הוא קובע. "הכל קורה לטובה, הרי ידוע שבעולמנו אין יאוש".

שלוש שנים היה באמריקה, רק לפני שבעה חודשים חזר. "היה טוב, היה רע, היה אמריקה". הכל התחיל בטיול, "כמו אצל כל יורד פוטנציאלי", הוא מחייך, "אם פעם היו אומרים לי שאהיה מחוץ לגבולות ישראל יותר מחצי שנה לא הייתי מאמין, אבל בין וויקאנד לוויקאנד עברו שלוש שנים". הוא למד קצת באוניברסיטת יו.סי.אל.איי., ובעיקר בסדנאות לאימפרוביזציה, "כדי לנסות להסיר את מכשול השפה. קשה לזרום בשפה אחרת וזה יכול מאוד לתסכל. היום יש לי שליטה טובה באנגלית אבל אמריקני יבחין שאני זר. לא ניסיתי להיטמע ולהיות אמריקני ממדינת מיזורי". למען האמת, הוא מתוודה, גם לא ניסה להפוך לכוכב הוליוודי. "לא השקעתי בזה כמו ששחקן אמריקני משקיע מבחינת הזמן וכל השאר". החלום נשאר, "אי שם במחשבה של כל שחקן יש תקווה שיגיע ליותר קהל בסרט עם תקציב יותר גדול, אבל אנחנו עוד לא בסוף החיים, תמיד יש למה לשאוף". אבל "הגן היהודי תבע להסתודד תמרית", אומר מוני. אז הוא הפך לאיש מכירות של תכשיטים ולנהג לימוזינה עם נשמה של שחקן.

לפני שנתיים בא לארץ להזרות של פסטיבול הזמר החסידי, המסייר ברחבי ארה"ב, אותו התבקש להנחות. בא — והכיר את מי שהיום היא אשתו, "והיא אחת הסיבות העיקריות שגרמו לי לחזור". סיבה עיקרית, אבל לא יחידה. "הגעתי למסקנה אישית שקודם כל הבית שלי יהיה כאן, ומכאן אצא ותמיד אחזור, כי זה המגרש הביתי שלי". כמו התפכחות שמביאה להכרה שהבית הוא אולי אינו מושלם, ומותר לומר זאת, אבל הוא תמיד הבית, כך גם הוא: "יש איזו גדליות משותפת שנולדת כאן, אתה חי ומתעסק עם התרבות הישראלית, העברית, וכמה שניסיתי או אנסה להתנתק זה לא עובד".

מוני סרי היה רוצה לתקן, "לא לזעזע סתם". לא הולך לעשות הסבה מקצועית כמו רייגן, אפילו לא הצגות מחאה פוליטיות. "אין מנהיג שאני יכול ללכת אחריו", הוא קובע מהוהר מבעד לעשן הסיגריה המסתלסל, "בין אהוד אולמרט ויוסי שריד קשה לי למצוא הבדלים מהותיים. שניהם נחמדים, שניהם בוועדת הספורט, אבל אני חושב ששניהם, לדוגמא, די מחפשים קריירה אישית ואם אני טועה — אשמח להכיר, לדבר, להיווכח שטעיתי. קשה לי להאמין לפוליטיקאים. אני לא איש חרות", הוא מדגיש שלוש פעמים ברצף, "אבל דווקא שם נוא לי 'פלין', שמיד לא נראה לי 'מאכר' מקצועי".

עכשיו, בפרדים שהולך ומשתלט על המדינה, הוא הופך ל"אלדין", אחרי שגמר להיות נווד־בעל־צאב־הרי קרישנה־שחוזר בתשובה, בסרט עם אבי גלעד ואוסי הלל. ב"אלדין" הוא ישחק ירקוד וישיר — "צריך לכבות את הסיגריה", הוא מוכר ולא מכבה — ויתאהב, ובכלל, יהיה נסיך מהאגדות. נסיך שני בשושלת האלדינים המקומית, אחרי יוהר כהן, שפרש מהתפקיד. "אלדין שלי יהיה שונה משל יוהר", הוא מסביר, "מה זה מחליף? כששני אנשים יעשו את 'המלט', כל אחד יעשה אותו שונה. קיים התפקיד וקיים השחקן שמפיח רוח חיים בדמות לפי הבנתו". "אלדין" שלו, כך הוא מקווה, יחזור גם בפסח. הוא אוהב את הז'אנר הזה של הפנטומימים, שקורץ להורים ולילדים במקביל, לאגדה שזורה במציאות עכשווית. "הלוואי שגם בחיים הייתי אלאדין כי אלדין הוא ותר", הוא מסכם.

אבל גם בתור מוני סרי הוא מרגיש בבלל לא רע בחיים.

هكذا من الأصل

هكذا من الأصل

ברלין: הפסטיוואל שהיה

„הנס בלונד": מימין ז'אן מורו

מאת עידית שמגר
צילם: ישראל מלובני

הפרס הראשון היה מעין שיא, אך היום כבר ברור שפסטיוואל הסרטים ה־37 בברלין היה הפסטיוואל הסובייטי. העניין המרכזי, אהדת הקהל והמהפך האמנותי־פוליטי באו משם. וכמובן, דב הזהב ל„תימה" של פנפילוב. סרט שנאסר להקרנה במשך שבע שנים ועם צאתו עכשיו זיכה את יוצרו לא רק בפרס ראשון בברלין אלא גם בדהביליטציה מבית. במקום „בוגד", ו„דיסידנט" פנפילוב הוא היום גיבור בבריה"מ. שמו שוב מוזכר בעיתונות הרשמית, מותר לראיינו וסרטיו חוזרים אל מוקרנים מחדש בבתי הקולנוע, כך סיפר לנו, הישראלים.

הפריחה הסובייטית (ולו הבטחתה) הבליטה את חולשת הקולנוע ההוליוודי, לפחות זה המגיע לברלין. לא כל הסרטים המזרח אירופיים, הספרדים, איטלקים, דרום־אמריקנים או סינים ההודים היו סרטים טובים, אך כמעט בכולם היה עניין כלשהו. הקולנוע האמריקני היה המאכזב ביותר. ולנו, הישראלים, הניזונים בעיקר מקולנוע זה, הייתה זו הזדמנות נוספת (עצובה) להווכח כמה שונה נראה עולם הקולנוע בחוץ. „פלטון" של אוליבר סטון זיכה את הבמאי בדב הכסף, פרס בימוי מצטיין. קשה להבין בחירה זו, כי מכל הדברים שיש ב„פלטון" ברור שאין בו שום הישג מבחינת בימוי קולנוע. אף לא פתרון מקורי אחד של סצינה, לא העמדת מצלמה או תנועתה ולא המתעה בפיתוח הסיפור או עבודת שחקנים. פרסים, כידוע, אינם ניתנים לפי שיקולים מקצועיים, ובוודאי שלא פרסים בפסטיוואלים בינלאומיים. שני האמריקנים האחרים: „לילה טוב אמא", „בנים חורגים לאלוהים" („צבע הכסף" הוקרן בלילה הפתיחה, מחוץ לתחרות) אף הם סיפור לא מרנין. „לילה טוב אמא" הוא כשלון מחפיר. אחד הסרטים המדכאים והמשעממים ביותר שראיתי. סיפור מייגע על בת אפילפטית שמתאבדת (סיסי ספייסק) ואמה (אן בנקרופט) מבויים בתסכית רדיו משנות החמישים. את „ילדים חורגים", לעומת זאת, אפשר לסווג בהחלט כהישג של במאית. אין זה סרט גדול משום שסיפור האהבה בין המורה לנערה החרשת אילמת הוא חסר עניין ועומק כלשהו, אך רנדה היינס (שזהו סירטה העלילתי הראשון) הצליחה לביים בניקיון, בשקט וכמובן נעזרה בשני שחקנים מעולים: ויליאם הארט הוא היום השחקן הטוב ביותר בקולנוע האמריקני ואילו מרלי מטלין (חברתו גם בחיים) היא תגלית גם ביופיה וגם בכשרונה.

אז מה היו הסרטים המעניינים ביותר בפסטיוואל מלבד ה„פורום" (ראה רשימה נפרדת). תענוג היה לצפות ברטרוספקטיבה המקסימה של ראובן ממוליאן („גבר משי", „הדספרדו העליז", „אהבני הלילה", „דם וחול" וכולם יגיעו לסינמטקים בארץ תוך השנה הקרובה). במסגרת הפנורמה ראינו כמה וכמה סרטים טובים ובניהם „חוקי התשוקה" המשעשע למדי של פדרו אלמודובר, שנרכש להקרנה בישראל ובוודאי עוד יעורר הדים במאבקיו בצנזורה: הסרט עוסק בסיפור אהבה מין הומוסכסואלי, גלוי עריות ועוד. וגם בתחרות הרשמית בלטו כמה סרטים. „דם עכור" (MAUVAIS SANG במקור) הצרפתי של ליאו קרקס הוא קולנוע אחר. קולאז' שמצטרף לכלל תמונה שלימה רק לבעלי אורך רוח וסבלנות, ואז המאמץ כדאי בהחלט. ליאו קרקס, צעיר שגדל בדהובות ושפתו היא קולנוע בלבד, אינו מוסיף דבר בשיחות עימו, אך סירטו מרתק כשלעצמו. סיפור אהבה ובגידה. מחווה לסרט האפל האמריקני ולקולנוע הצרפתי הקלאסי. טיפול כמעט צ'פליני באיזועים ובגיבורים. כדאי לעקב אחר ליאו קרקס, הוא מזכיר את טריפו הצעיר. הסרט האיטלקי „המקרה של אלדו מורו" (שהביא לשחקן ג'יאן מריה וולנטה את דב הכסף) הוא מעין תיעוד נוסח משדר חדשות, אך דווקא התיאור הסגפני, המדוייק של 55 ימיו האחרונים של מורו, מעורר עניין רב. כידוע, נחטף אלדו מורו, מנהיג המפלגה הנוצרית דמוקרטית באיטליה ב־16 במרס 1978, בידי הבריגדות האדומות ונרצח על ידם.

„לילה טוב, אמא" כשלון מחפיר. „ילדים חורגים לאלוהים" הישג של הבמאית רנדה היינס ושני שחקנים מעולים, וויליאם הארט ומרלי מטלין. בארץ צפויות בעיות עם הסרט „חוקי התשוקה". הסרט היפני „ים ורעל" הוא סרט מזעזע, עשוי בשחור־לבן. „דם עכור" ידרוש מאמץ, אבל כדאי להשקיעו.

הסרט (המבוסס על סיפורו הדוקומנטרי של רוברט כץ) עוקב לא רק אחר החוטפים וקרבנם, אלא מתרכז במניפולציה הפוליטית שאיפשרה את סופה הטראגי של החטיפה ואף עודדה אותה בדרכים שונות. כתב אשמה חמור כלפי המערכת הפוליטית האיטלקית.

וכמובן היפנים. כמעט משעמם לחזור ולומר: היפנים יודעים לעשות קולנוע. „ים ורעל" (פרס דב כסף מיוחד של חבר השופטים) הוא סרט שחור לבן, עשוי בתבונת פורמליסטית, נקיה ואכזרית. הצהרתו של הבמאי קאי קומאי, כי רצה לשמור על ריאליזם מוחלט (בסצינות אחדות השתמש בדם אדם אמיתי כי צבע האיפור לא הצטלם טוב דיו) אינה צריכה להטעות איש. „ים ורעל" מתעלה הרבה מעבר לסיפורו של מקרה וגם בתור שכזה הוא מזעזע דיו. מדובר באירוע אמיתי, בימי מלחמת העולם השניה. היפנים בדקו ומצאו אז שבתי החולים הצבאיים שלהם אינם עומדים ברמה נאותה. כדי לקדם את המחקר ואת רמת הרפואה שם (וגם את מעמדם האישי, כמובן) החלו רופאי המחלקות לבצע ניסויים מדעיים בבני אדם. בחולים בני עניים ובשבויי מלחמה שנותחו ונרצחו „למען המדע". בסופה של המלחמה, כאשר ניצחו האמריקנים את היפנים הם העמידו את הרופאים הרצחניים לדין, אך כעבור זמן קצר שחררו כולם. האמריקנים קבלו מאותם רופאים את תוצאות מחקריהם ושיחררו את הנאשמים. הרופאים חזרו לעבוד, בבתי חולים. חמש־עשרה שנה נאבק קומאי כדי למצוא מימון ויפני לסירטו. אפשר להבין מדוע.

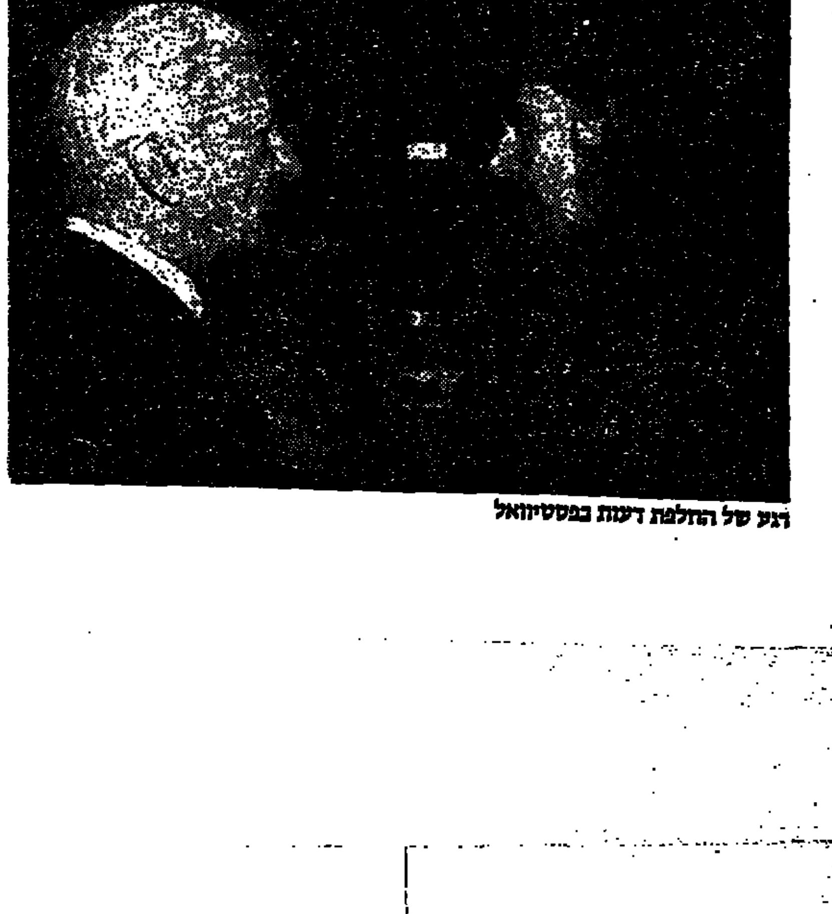

רגע של החלפת דעות בפסטיוואל

עיקר העניין - מחוץ למסגרת הרישמית

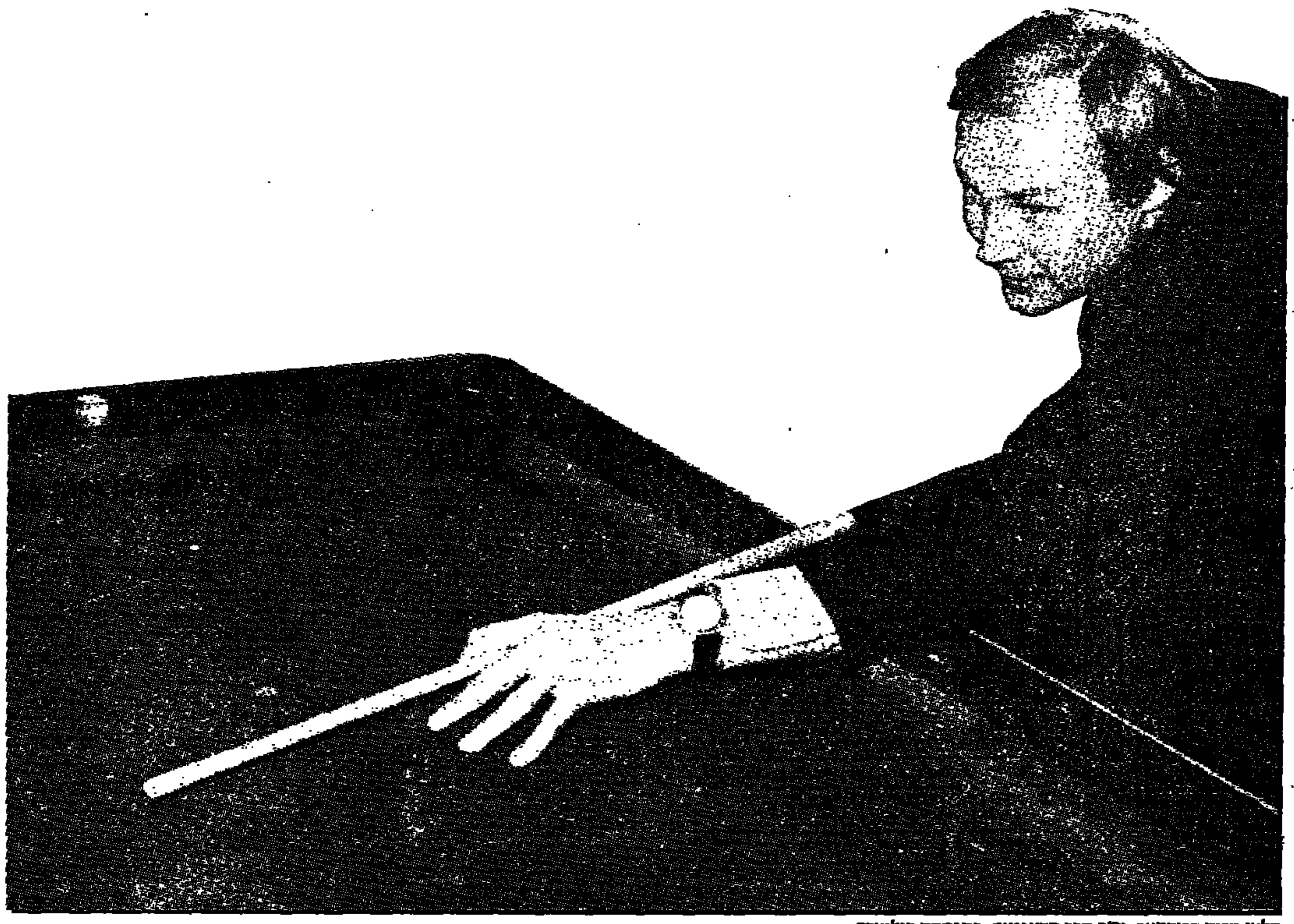

קלאו מריה ברנדואר, יו"ר חבר השופטים, בהפסקת ביליארד

אנדז'י ויידא

דנין מירפפל

קלוד שברול

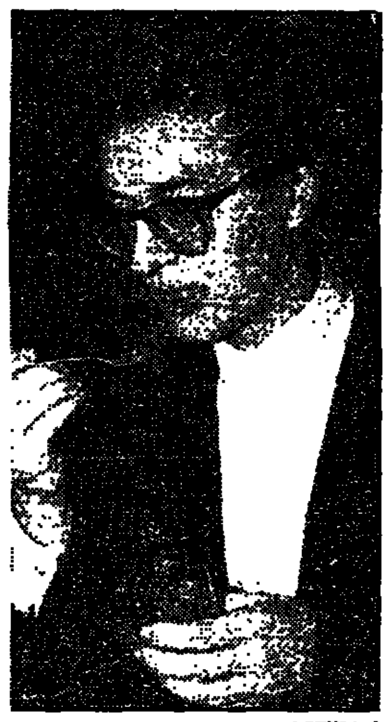

וים וונדרס

מאת עידית שמגר,
שליחת „מעריב" לפסטיוואל ברלין

מפעל מיוחד של קבוצת חובבי קולנע המתעקשים להביא סרטים חדשניים, מיוחדים ובעלי מעורבות חברתית ומסר פוליטי. ייצוג בולט למדינות „העולם השלישי".

לצד התחרות הרשמית – המאכזבת למדי השנה – מציע פסטיוואל הסרטים בברלין כמה מסגרות של הקרנות הסרטים: מסגרת ה„פורום" – סרטים צעירים, היא המעניינת מכולם.

מפעל מיוחד במינו של קבוצת חובבי קולנע המתעקשים להביא סרטים חדשניים, מיוחדים ובעלי מעורבות חברתית ומסר פוליטי. מטבע הדברים רבים פה הסרטים ממדינות המכונות „העולם השלישי".

סרטים מצ'ילה, מאפריקה ומהודו ולצידם סרטים ניסיוניים צ'כיים ואיטלקיים. לא כל הניסיונות מעניינים, זה ברור, אך כל אחד מהם שווה הצצה, ולו כדי לראות איך מתנסים בקשיים – האחרים. בשעה שהקולנוע המסחרי, הנרטיבי, נקלע לקשיים אמנותיים ובעיות ביטוי חמורות, באים סרטים, כמו „סרוניה" על קוקמת־לוחמת מניג'ר, אפריקה או „פרללו" באיטליה ומגישים קולנוע אחר.

33 סרטים בסך הכל: מפורטוגל ,ארגנטינה, טיוואן, ברזיל, ספרד, פולין, הונגריה ועוד. הסרט הסיני „הרי פרא" מנסה לבדוק את השינויים החברתיים־תרבותיים שעוברים על סין המתקרבת למערב. האם רעיונות כמו מתירנות מינית או הצלחה במסחר מסכנים את המהפכה דרך סיפורם של שני זוגות החיים יחד שואל הבמאי הסיני יַן קָשׁוּ שאלות נועזות למדי – בסין, כך נאמר לנו, עבר הסרט ללא כל התנגדות או צנזורה.

מבריה"מ הגיע סרט גרוזיני על לוחמים גרוזינים המתכוננים להגן על מדינתם מפני פולשים מבחוץ.

בין הנושאים הבולטים בסרטי הפורום הם כמובן מלחמה, שלום ותימוש גרעיני. „האם אנו מנצחים, אמא" היא סרט אמריקני שאין בו מנצחים ומפסידים כאשר הכל מתרומם בפסדריה האטומית ואילו „המסע" – של הבמאי פיטר ווטקינס הוא מבצע גם בצפיה (14 שעות) וגם של עבודה (4 שנים). הסרט מתאר עולם מעוות המרציא מיליונים על חימוש ונזק ואינו מסוגל לפתור את בעיותיו הבסיסיות: מזון ובית לכל.

שלושה סרטים יפים במיוחד ראיתי בפורום: „סרוניה" האפריקני, „גנגה" ההודי ו„רוסינגטה" האנגלי.

„סרוניה" – הפקה צרפתית, בימוי של מֶד הונדו מניג'ר, מספר על אירוע שהיה בניג'ר בסוף המאה שעברה. סרוניה היא אשה צעירה שגדלה וחונכה להיות לוחמת אמיצה ורכשה את כל סגולות הכישוף. שילוב של אומץ לב, חכמה ותחושות עומדים לה, כאשר היא ולוחמיה, מצליחים לעמוד כנגד צבאות צרפת, הכובשים את האפריקה. סרט אופטימי־לאומי שלא נעשה בקלות. בשיחה עם הקהל סופר הבמאי, כי עבד על הסרט 15 שנה עד שנמצא מימון ומפיק שמוכנים היו לעבוד. הוא יצר סרט אפי, רחב, המעביר מצויין את התחושה של אפריקה הגדולה, הכבדה והשלווה שהתעוררה כנגד הכיבוש הלבן.

הסרט השני „גנגה" הוא סיפור פיוטי, ללא מלים על חיים לשפת הגנגס. המים במקור החיים הם בבסיס של הסרט היפה הזה.

הסרט השלישי, „רוסינגטה", הוא סיפור אהבה, סרט פוליטי וקולנוע ייחודי. ג'ין הרס הוא צעיר חסר בית, מרין דגלס היא צעירה פעלתנית המעורבת במשבר הכלכלי קשה הפוקד את בריטניה.

עיקרו של הסרט, בעיני, ביופי החזותי ובדרך המשעשעת שבה הוא מספר סיפור אידיולוגי מבלי להפך לטרחני.

אומר מרכז פרוייקט הפורום, אולריך גרגור. „הקמנו את הפורום לפני כ־10 שנים וקראנו לו 'קולנוע צעיר', לא משום שהבמאים צריכים להיות צעירים, אלא סרטים שמציגים מימדים חדשים בשפת הקולנוע, באסתטיקה ובאמנות הקולנוע.

„התפתחות הקולנוע במדינות השונות בירתה. אך נקבל גם סרטים שעוסקים בנושאים פוליטיים אקטואליים אם יש בהם ייחוד והם עומדים בקריטריונים איכותיים."

הפורום מהווה מסגרת עצמאית בפסטיבאל. סרטים נבחרים באופן בלתי תלוי בלחצים פוליטיים כלשהם. אין מחלקים פרסים, אך עצם ההשתתפות בו היא רבת יוקרה ליוצרי סרטים.

מארגני הפורום נוסעים ברחבי העולם בחיפוש אחר סרטים חדשים. במקרים מיוחדים, כאשר מדובר בסרט מעניין במיוחד, הם מוכנים לקבל סרט שכבר הוקרן בפסטיבל אחר.

השנה הוקרנו סרטים רבים מאסיה: מטאיוואן, סין, הונג־קונג ויפאן. 300 יוצרי סרטים ביקשו להתקבל אולם התקבלו רק 30 סרטים זרים וסרטים ניסיוניים מגרמניה.

„לעתים אנחנו מנסים גם להפיץ סרט שמוקרן. סרט ששוכב בארכיון הוא מוצר מת. חייבים להקרין אותו", אומר גרגור. „ואם הבמאי חסר אמצעים, אנחנו גם מסייעים לו לממן את העותקים, הכותרות ועוד."

– האם הפורום אינו מגלה התעניינות מיוחדת בסרטים ממה שנחשב ל„עולם השלישי"?

„כן", משיב גרגור, „אבל רק אם הם חדשניים. כשאנו מקבלים סרט ממקום שממנו קשה במיוחד לקבל סרטים, אנחנו מוכנים להתפשר עם ערכם האמנותי כדי להציג משהו יוצא דופן. השנה קיבלנו סרט מסין. זהו לא סרט חדשני, אבל כמה הזדמנויות כבר יש לנו לראות סרט סיני?"

בתום ההקרנה מקיים הפורום דיון בהשתתפות הקהל. הבמאי או המשתתפים בו מספרים על הסרט. „אנחנו מעדיפים דיון פתוח על פני מסיבת עתונאים. כך אנשים נפגשים ולפעמים מתגבשות תוכניות חדשות. במאי יפאני הציג כאן סרט שעשה. הוא פגש להקת רוק גרמנית, הם נסעו ליפאן ועשו ביחד סרט מעניין מאוד."

אם הפורום משלם עבור עותק של סרט, הוא שומר עליו. לעיתים זוהי הדרך היחידה של הבמאי לגמור את הסרט. לפעמים זהו העותק היחיד שנותר. ז'אק ריבט, למשל, עשה סרט בשם „מחוץ לספקטרום". אורכו המקורי היה 6 שעות. לבסוף הוא קוצר ל־4 שעות וחצי. הפורום הקציב את הכסף הדרוש לסיום העותק ועתה הוא הבעלים של העותק היחיד של הסרט.

„האם הסרט הזה נשלח, כמו האחרים, לסינמטקים ברחבי העולם?"

„זאת שאלה קשה. היינו רוצים לשלוח אותו, אבל את יודעת איך מטפלים בסרטים לפעמים, וזהו העותק היחיד ב־16 מ"מ שמתקלקל בקלות. זאת מלכודת: אנחנו רוצים שהסרט יוקרן בכל מקום, אבל לא היינו רוצים להשאיל את העותק".

עכשיו הבנתי ששוחחתי עם חובב קולנוע אמיתי: מרא רוצה שכולם יראו את הסרטים, אבל שונא להשאיל את העותקים.

ן

של בנון
אריה

חיים נגיד

ציפורי לילה

מוות בפרח'לנד

זה כתרחש באילו באוסטריה, אבל זה קורה כאן ועכשיו, אולי ליד דיזנגוף. בעצם, בכל מקום. כי הטריטוריה של הפרח'לנד משתרעת על פני הרבה ימים ויבשות.

זוג בגיע למזבלה העירונית. בחורצ'יק בחנה את המכונית, ניגש ישר לעניינים, הבחורה דוחפת אותו: "היי, חכה רגע. עדיין לא הכרתי אותך". גם המקום קצת מטריד אותה. לא בדיוק רקע לרומנטיקה. הוא יוצא מתא הנהג, אקדח בידו, יורה בעכברושים. מה לעשות: זה התחביב שלו. מוציא את האגרסיות הוא מסביר. היא קצת נבעתת, אבל התוקפנות מעוררת אותה. היא רוצה לדעת עליו יותר. הוא בוסכניק. אוהב לפרק כל דבר, להכיר אותו כבפנים. אבל תמיד הוא בורח לו, כי הוא פוחד. פוחד ממה? פוחד "שאלה עליו, שאלה מה יש לו מתחת לשלד".

"מה יש שם?"

"הרא, זבל."

המחזה "ציד עכברושים" של האוסטרי פטר טוריני מתרחש במזבלה העירונית. סיפור על בריחה שמקורה ברצון לתופש מוחלט. כצפוי, הכל יסתיים במוות. ראיתי את ההצגה באוניברסיטת תל־אביב, בביצוע תלמידי החוג לתיאטרון. נקלעתי לשם לא במקרה. באחרונה פרסמתי ספר שירים שנושאיו הם האשפה, העיר המוות והצגתי תערוכת תצלומים שנעשו במזבלה העירונית של חולון. ידעתי שאיני מחדש הרבה, אבל לא שיערתי עד כמה קלעתי לרגישותו של מחזאי אוסטרי המתגורר במרחק שש שעות טיסה מחולון, עיר מקום מגורי.

מודי בר־און וגלית מוגילבקין ב"ציד עכברושים"

מודי בר־און וגלית מוגילבקין הם תלמידי החוג לתיאטרון. גלית שמנמנה־משהו. מודי שחיף. "חזה עוף" שונטת בו הפרח'ת, במהלך המחזה, כשהם מתודלים להתפשט. כי כן, הבחור המציא משחק: האם יהיה לה (ולו) האומץ להתפרק מכל הזבל הזה, ממעטפת־היהור של התרבות העירונית? היא נענית לאתגר, גם הוא. לבסוף, כשהם חשופים להטוזין נפשית וגופנית, הם מתגלים כלא יותר מצמד עכברושים שנקלעו למזבלה העירונית. גם מוצאים את מותם בדרך דומה לזו שבה הומתו עכברושים אחרים. אם הכל זבל, אין מנוס מן הכוחות המאיימים לשחוק את צלם האדם.

טוריני, בן 43, הספיק להיות פועל מתכת, מלצר, מורה. את "ציד עכברושים" כתב ברודוס לפני 19 שנה. חבר הציע לו לשלוח את המחזה להוצאה ומשם התגלגל לפולקסתיאטר הווינאי, התקבל והועלה על הבמה. לא מחזה גאוני, אבל עשוי בהחלט יפה. מאד דרמטי. באוניברסיטת תל־אביב ביימה אותו דורית ירושלמי, עוזרת הוראה בחוג לתיאטרון, המתגלה כבעלת יכולת ליצירת דינמיקה מרגשת על הבמה. אילן רונן, המנהל האמנותי של הקאמרי, סיפר לי השבוע, כי חשב בעבר להעלותו על במת תיאטרונו שלו. אולי עכשיו רבים יותר הסיכויים שזה יקרה. לפחות, תרגום כבר יש. ד"ר שמעון לוי, המתמקד באחרונה בתרגומים מן הדרמה הצעירה בשפה הגרמנית, הריק אותו לעברית עכשווית, וזה במצוות המחזאי, המבקש להתאים את המחזה למקום ולזמן שהוא מועלה בהם. גם השמות שונו בהתאם.

באוסטריה אין התיאטרון מצרך עממי. טוריני, השואף לקשר רחב יותר עם קהל, נוהג להעלות את הצגה בבתי ספר ובמפעלים. מעניין איך יתקבל המחזה אצלנו על ידי קהל כזה, אם יועלה.

איקס מיקס להכעיס

מכון ואן ליר בירושלים ערך דיון על התרגום והזמין לצורך זה שלושה מתרגמים שהפליאו לעשות בתקופה האחרונה: שולמית הראבן ("תחת חורש הדולב"), יעל רנן ("יוליסס") ושמעון זנדבנק ("סיפורי קנטרברי"). שלושה מתרגמים אנינים שאפשר להגדירם כמתרגמי מרפת – בהשוואה לרמה הנמוכה של תרגומי הקונפקציה הרווחים אצלנו. דוגמה לאותה חוסר הקפדה הביא בגינוס פרופ' עדי צמח, המנחה, כאשר סיפר על איקס מוזר, שנתקל בו בספר מדע בדיוני שקרא באחרונה. מתברר שהמתרגם הניח את האיקס בכל מקום מוקשה, כדי לברר בבוא העת את הטעון בירור, אלא שההוצאה העומדת בלחץ הזמן של התחרות עם הוצאות אחרות, פרסמה את כתב היד הלא מותקן בדחיפות השגורה אצלנו, המולידה אבסורדים.

מה שמזכיר לי סיפור נחמד של אדגר אלן פו, אמן סיפורי האבסורד, גם הוא על תחרות בין מו"לים ואיקס מוזר שהיה לאופנה. X-ing A Pareagraph שמו, ועיקרו: עורך של כתב עת אחד מאשים את יריבו, עורך "הקוקקום", שהוא מרבה להשתמש באות O. העורך הנפגע מודיע שהביקורת סרת הטעם לא תשפיע כהוא זה על מדיניות העריכה, ולאחר ליל שימורים הוא מוציא מתחת ידיו מאמר לתפארת, רצוף כולו באות המבוזה:

So ho, Jhon! how now? Told you so, you know. Don't crow, another time, before you're out of the woods! Does your mother know you're out? Oh,no,no! – so go home at once, now, Jhon. to your odious old woods of Concord!

וכן, הלאה וכן הלאה.

למרבה מזל הביש המאמר מגיע לדפוס ברגע האחרון. יתר על כן, מתברר שמישהו גנב את כל אותיות ה־O. מה לעשות? השוליה המואש אץ אל המנהל, וזה מצווה עליו, ותחליף את ה־O באות אחרת, ממילא איש לא יקרא את הזבל הזה. השוליה למד שרצוי להעדיף את האות X, כיוון שהיא מצויה בשפע. וכך נראה מאמר המערכת המסודר בחפזון:

Sx hx, Jhxn! hxw nxw? Txld yxu sx, yxu knxw. Dxn't crxw, anxther time, befxre yxu're xut xf the wxxds! Dxes yxur mxther knxw yxu're xut? Xh,nx,nx! – sx gx hxme at xnce, nxw, Jhxn. tx yxur xdixus xld wxxds of Cxncxrd!

כצפוי, המאמר מעורר מייד סערה. שלא לדבר על ההשפעה המצטברת. לא עובר זמן רב, והשימוש באיקס הופך לאופנה. כל העיר דבקת במגפה, ונגיף האיקס מקנן אפילו במחבר הסיפור. הנה, כך חשבו וכתבו כולם:

One gentelman thought the whole an X-ellent joke. Another said that, indeed, Bullet-head had shown much X-ubrance of fancy. A third admitted him X-entric...

קרן השפע האמריקנית

בני גל־עד, בן 44, המנהל החדש של קרן התרבות אמריקה ישראל, אינו יודע הכמות. הוא אוהב סדר, נוהל תקין. כאילו הגיע אלינו מן היבשת האמריקנית, לא מתל־אביב. למעשה, נבחר לנהל את הקרן מתוך עשרות מועמדים לאחר שפרש לאחר 25 שנות שירות מצה"ל. זה קרה לפני כחצי שנה.

עכשיו מתחזים בקרן השפע האמריקנית פס על פני העבר. במשרדו השוכן מעל בית הקולנוע המקרין סרטים פורנוגרפיים ברישרגלי, קולנוע "זמיר", נשמעות זמירות חדשות לגמרי. גל־עד אינו סבור שמיליון ושבע מאות אלף הדולרים שמחלקת הקרן למוסדות ולאמנים בישראל מדי שנה ניתנים בחסד. הכל צריך להתנהל לפי נוהג מסודר ומתוקן. בימים אלה הוא הוציא מכתב הבהרה לכל הגופים שביקשו אי־פעם כספים ובו הוא מסביר את מטרות הקרן, אופן חלוקת הכספים וצורת הבקשה למענקים.

כספים רבים ניתנים לתזמורות הסימפוניות, ללהקות באלט, לתיאטראות ואפילו לאמנים יחידים. כולם צריכים לעבור דרך המסננת של ההנהלה, הוועדה המקצועית וההנהלה האמריקנית.

חלק ניכר מן הכסף ניתן כמילגות ל־400 תלמידים, לא רק למוסיקאים (כמו שמתעורר לפעמים הרושם) אלא גם לתלמידי תיאטרון וקולנוע וטלוויזיה ואמנויות פלסטיות ומחול.

פעם בשנה, החל מן ה־14 במארס, נערך שבוע האמן הצעיר. השנה נערך השבוע זו הפעם ה־15 והאירועים מתקיימים במתכונת מצומצמת מזו של השנים הקודמות. הוא יתחיל ברסיטל במוזיאון תל־אביב (גלוברזון בפסנתר, עדאל בצ'מבלו), ושם יעניקו להם את הפרס, אחר כך הם יופיעו גם בבית הנשיא. השבוע יסתיים בהיכל התרבות בקונצרט חגיגי עם התזמורת הפילהרמונית, בניצוחו של זאב דורמן.

הוא סימפטי, גל־עד, קורן נימוחות ועירה. בעבר נמנה עם הזוכים במפעל המילגות. הוא מציג לפני תמונה שלו בגיל 16, מנגן בחליל צד. "הדברים כבר פורסמו בעתונות כשנכנסתי לתפקיד", הוא מזדרז לעדכן אותי.

מדוע אי־אפשר לראות רשימה שמית מלאה של כל הזוכים במילגות ובמענקים של הקרן? אני מקשה.

גל־עד מביע את דעתו, כי כל קרן מתנהלת בצורה הנראית לחבריה. בניגוד לגופים ציבוריים־ממשלתיים אין עליה חובה לפרט את כל מהלכיה. יש קרנות שבהן זהות הזוכים המחליטים חסויה, כדי למנוע לחצים לא הוגנים מחד ורוגזה מיוחדת של של מכרים שלא זכו, מאידך. "הרבה יותר נעים לתת, מאשר לסרב", הוא משמיע באוזני אמת ידועה. כמה מידידי הטובים ביותר, אני בטוח, לא היו קובלים מאי־נעימות יתירה, אילו זכו להיות בין המקבלים.

השבוע במוזיאון ישראל – ירושלים
13–21/3
תערוכות
שעות הביקור: ימים א, ב, ד, ה' 10–17; יום ג' 16–22 (היכל הספר 10–22); שישי ושבת 10–14.
טל. 02-698211

שטרייכמן
תערוכה מקפת של יצירת יחזקאל שטרייכמן, מגדולי הציירים הישראלים, הכוללת ציורי־שמן משנות הארבעים ועד היום.

"מדרון להלבישימני" הכר אבן ישראלי – דוד גרשטיין התערוכה "אבנים מצטטים אבנים", באגף הנוער.
"תמרה ריקמן: הגוף המכושף" סדרת ציורים בטמפרה ולבה על־ידי נייר שנעשו במהלך 1986 ונושאם תוף בכעוד־עליה בינו
"פליקס נוסבאום (1904־1944)" – ציורים של אמן יהודי שנספה בשואה.
"ניו־יורק עכשיו" – שישה אמנים אמריקאים, מנציגי הדור החדש הפעיל בניו־יורק מציגים יצירות ציור ופיסול המצביעות על כיוונים חדשים.
"רקמת בית לחם" – 50 שמלות ערביות רקומות ממאה השנים האחרונות מבית לחם וסביבתה, עד 28/3.
"רכישות חדשות בזכוכית עתיקה" בביתן אליהו דובקין לזכוכית עתיקה.
"אורחים בפלסטלינה" – תהליך אורה של ספר בליווי דמויות מפלסטלינה, מעבודותיו של רוני אורן; באגף הנוער.
"פרחים, פירות ועצי פרי" – צילומים מאת שי גינות, באגף הנוער, עד 15/3.

רשימת אירועים ותערוכות מיוחדות בחוצי הארץ – ראה עתונות מקומית (פרטים בטל' 02-698213, 02-698214)
הדרכות: בימי ג' ב־16.30; בימי ד' ב־10.30.
לתשומת לב: אין להכניס למוזיאון נשק ואין תנאים להפקדתו.

במוזיאון לארכיאולוגיה (רוקפלר): שעות הביקור: א'-ה' 10–17, שישי ושבת 10–14.
"חיות מן העולם העתיק" – 400 תיאורי חיות – בציור, פיסול ותבליט – שמקורן בתרבויות אגן הים התיכון, מאוסף ליאו מילדנברג.
"רעשנים ומסכות בעת העתיקה", תצוגה מיוחדת לפורים ובה כ־20 תבנים מארץ ישראל ומתרבויות שכנות.
"אמנות האיסלאם" – תערוכה ליפרדית במרכז פיילי, ליד המוזיאון לארכיאולוגיה (רוקפלר).

האגודה לקידום תרבות
התיאטרון לילדים ולנוער

פורים בתל־אביב
חוויה לכל המשפחה

נחמן
מחזה ביוסקוסי על ח.נ. ביאליק
ת"א "בית ליסין" יום א' 15.3 ב־10.00 וב־11.45

החי־זר
מחזה ובימוי: חנית רכבי ניקולבסקי
ת"א "יד לבנים" יום א' 15.3 ב־16.00 וב־18.00

סיפורו של הצב מר גדעון ששוני
מאת חיים נגיד • בימוי: קלוד שפט
שחקנים: שבתאי קונורטי, שמואל הלברג, סימה לוי
ת"א "יד לבנים" יום ב' 16.3 ב־16.00

ואחרי פורים...
אני ואחי הקטן
ת"א "יד לבנים" יום ד' 18.3 בשעות 16.00 ו־18.00
כרטיסים בקופה ביום ההצגה

אנגלית סופר אינטנסיבית
קורסים מיוחדים למעונינים ללמוד אנגלית במהירות. הקורסים יתקיימו במלון פאלאס בתל־אביב במשך שבועיים, כל יום בין השעות 9.00–16.00. פגישת הסבר תתקיים במלון פאלאס, הירקון 277, ת"א, ביום ד' 18.3.87, בשעה 18.00.
אנגלית לומדים במכון מילה 03-916185

האם קראת כבר את
AK
הירחון לאשה ולמשפחה

מכון מיל"ה 03-912095
אנגלית 20 דקות
בשיעור רגיל (90 דקות) אתה מדבר אנגלית כ־2 דקות.
בפרקטיס – שיטת האסימונים החדשנית והבלעדית למכון מיל"ה אתה מדבר במשך 20(!!) דקות בכל שיעור.
התוצאה:
הצלחתך בלימודי האנגלית המדוברת תהיה מדהימה!
מה אומרים התלמידים על השיטה החדשה?
יצחק פיילינג – שיטה מצויינת. החומר נכנס לך טוב לראש, אם אתה רוצה ואם אתה לא רוצה. השיעורים מגוונים, מעניינים ובלתי שיגרתיים. בעוד שבשיטה הרגילה אתה נרדם, בשיטה זו אתה מתעורר לחיים.
רחל ברוך – הנאה יוצאת מהכלל. השיעור עובר מהר. אני ממש הגעתי לקורס ללא כל ידע, ותוך חודשיים רכשתי אוצר מילים, דקדוק והבנת השיחה והקריאה.
בואו להכיר את פרקטיס – שיטת האסימונים של מיל"ה.
בת"א, בבית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26, בשעה 18.30 ביום ב' 16.3.87 וביום ה' 19.3.87
תל־אביב – סמינר הקיבוצים, דרך חיפה 149 בשעה 18.30 – ביום ב' 16.3 וביום ד' 18.3
כפר־סבא – בית תרבות לצעירים, רח' טאולה 12 בשעה 18.30 ביום ג' 17.3 וביום ד' 18.3
פתח־תקוה – בית מיל"ה, ברנדכבא 63 (מול אולמי גאולה) יתקיימו לימודי יום ו' בבוקר – המעוניינים בקורסים יום ו' מוזמנים ביום ה' 19.3 בין השעות 19.00–20.00
בתל־אביב מלון פאלאס, הירקון 277 יתקיימו קורסי בוקר–ערב וביום ו'. המעוניינים מוזמנים
לקורסי־בוקר: ביום ד' 18.3 בין השעות 10.00–11.00.
לקורסי ערב: ביום ד' 18.3 בין השעות 19.00–20.00.
לקורסי יום ו': ביום ו' 20.3 בין השעות 10.00–11.00.

גבר לעניין
אתה בעניין.
יום שני. קבענו.
הקונגדום יוצא מהארון: הכל על. ■ המקצוע – מגדל תנינים. ■ חד, חלק, ונפרץ במהירות: שובו של האולר. ■ בן־גוריון על ספת הפסיכיאטר ■ דור שני לשואה: וידוי ■ יש לו מחסן־נשק בבית. אז מה? ■
וכן המוספים הפרסומיים "נתניה" ו"מועדון גבר לעניין"
תסתכל מה קורה ב"מעריב"

מוזיאון תל אביב
שד' שאול המלך 27, תל־אביב, מודיעין וקופה: טל' 261297, משרדים: טל' 257361.
שעות הביקור: א'–ה': 10.00–14.00; 17.00–21.00. שבת: 11.00–14.00; 19.00–22.00. יום שישי סגור.
הספריה פתוחה: בימים א', ב', ד': 10.00–16.00; ג', ה': 10.00–13.00; 15.00–19.00.

תערוכה חדשה
אלכסנדר ארכיפנקו – מאה שנה להולדתו
תערוכה מקיפה ובה כחמישים פסלים, ציורי־פסל ורישומים, מאוספים ציבוריים ופרטיים בישראל, אירופה וארה"ב.
התערוכה מאורגנת בשתוף עם הגלריה הלאומית, וושינגטון, ונ עזרת בשפות מטעם המועצה הפדרלית לאמנויות ולמדעי הרוח.

אלכסנדר ארכיפנקו
שתי נשים, 1920

תערוכות
מיקומים (SITINGS), אליס אייקוק, ריצ'ארד פליישנר, מרי מיס, ג'ורג' טראקאס. (הנעילה ב־16.3).
מגמות באמנות המופשט הגאומטרי.
אוסקר קוקושקה, 1886–1980. מבחר הדפסים והאלבומים מאוסף המוזיאון.
ארוואורד מונק, מוות, אהבה וחרדה.
תצוגה של מבחר מאוספי המוזיאון.

מוסיקה
רסיטל הזוכים בפרס פרנסואה שפירא. שלו עו־יאל, צ'מבלו. בתכניות: באך, קופקן, מוצרט. איתן גלוברזון, פסנתר. בתכניות: ברהמס, פראנק, פרוקופייב. מוצ"ש, 14.3, בשעה 20.30. בשעה 19.30 באכסדרה, להקת "ריקטילנד" בהדרכת אלברט פיאמנטה.

רביעיית ברטוק (הונגריה)
סידרה בת 3 קונצרטים:
1) יום שלישי, 17.3, בשעה 20.30. בתכנית: היידן, ברטוק, ברהמס, בהשתתפות אלי הפץ, קלרנית.
2) יום שישי, 20.3, בשעה 14.30. בתכנית: מוצארט, שוסטקוביץ, מנדלסון (שמינייה). בהשתתפות רביעיית תל אביב.
3) מוצ"ש, 21.3, בשעה 20.30. בתכנית: בטהובן, ברטוק, שומאן. בהשתתפות אריה ורדי, פסנתר.

פורים לילדים
חזיונים ללא מילים. כתב, ביים ומבצע: פבלו אריאלי. הצגה שהיא שילוב של תיאטרון ללא מילים, בובות ומוסיקה. לילדים מגיל 4–8. יום ראשון, 15.3, ויום שני, 16.3, בשעות 10.00 ו־11.30 בבוקר.
"עיגול העד משולש בריבוע". מופע לילדים מגיל 4. עם עדית ועזרא דגן. יום רביעי 18.3 בשעות 17.00 ו־18.00.
"צורות" – מרכז הפעלה לילדים. לצד התערוכה "מגמות באמנות המופשט הגיאומטרי". פתוח במשך שעות הביקור במוזיאון.
הרפתקת אוה"צ לילדים (בשעה 17.00). "ארגם, צהוב, ארום". שעשועי גלריה וסדנה לילדי הגן (גילאי 5–6). יום שלישי, 17.3. כרטיסים מראש בקופת המוזיאון.

קולנוע
שואה: חלק א', בימים א'–ה', 15–19.3. משעה 13.00.
הקרנת בכורה ארצית: "סיפורים מהחיים" (ארה"ב, 1986, 89 דקות, בצבע, אנגלית בתרגום לעברית). סרטו הראשון של דיוויד ביירן; כוכב ומלחין להקת "ראשים מדברים". מוצ"ש ובימים א'–ה', בשעות 19.30, 21.30.

ביתן הלנה רובינשטיין
שד' תרס"ט 6, טל': 299750.
הביתן סגור לרגל הכנת תערוכה.

FIAT מודעה זו באדיבות פיאט

לפנויים ופנויות!
דרך אמינה מכובדת ופרטית להכיר בני זוג רציניים לנישואין!
פנה י לאלי שלוש: יועץ משפחתי, פרטי ובעל קשרים ומאגר פנויים ות. רציניים!
בבית גם בשבת
03-990507, 03-991949

מועדון מטיילי מעריב
בואו עם עודד קוטלר בחופשת הפסח ל:
חגיגה של תיאטרון בלונדון
פרטים: "מועדון מטיילי מעריב", קרליבך 2 ת"א 03-439207

מדו לדודו, לתלת מימד

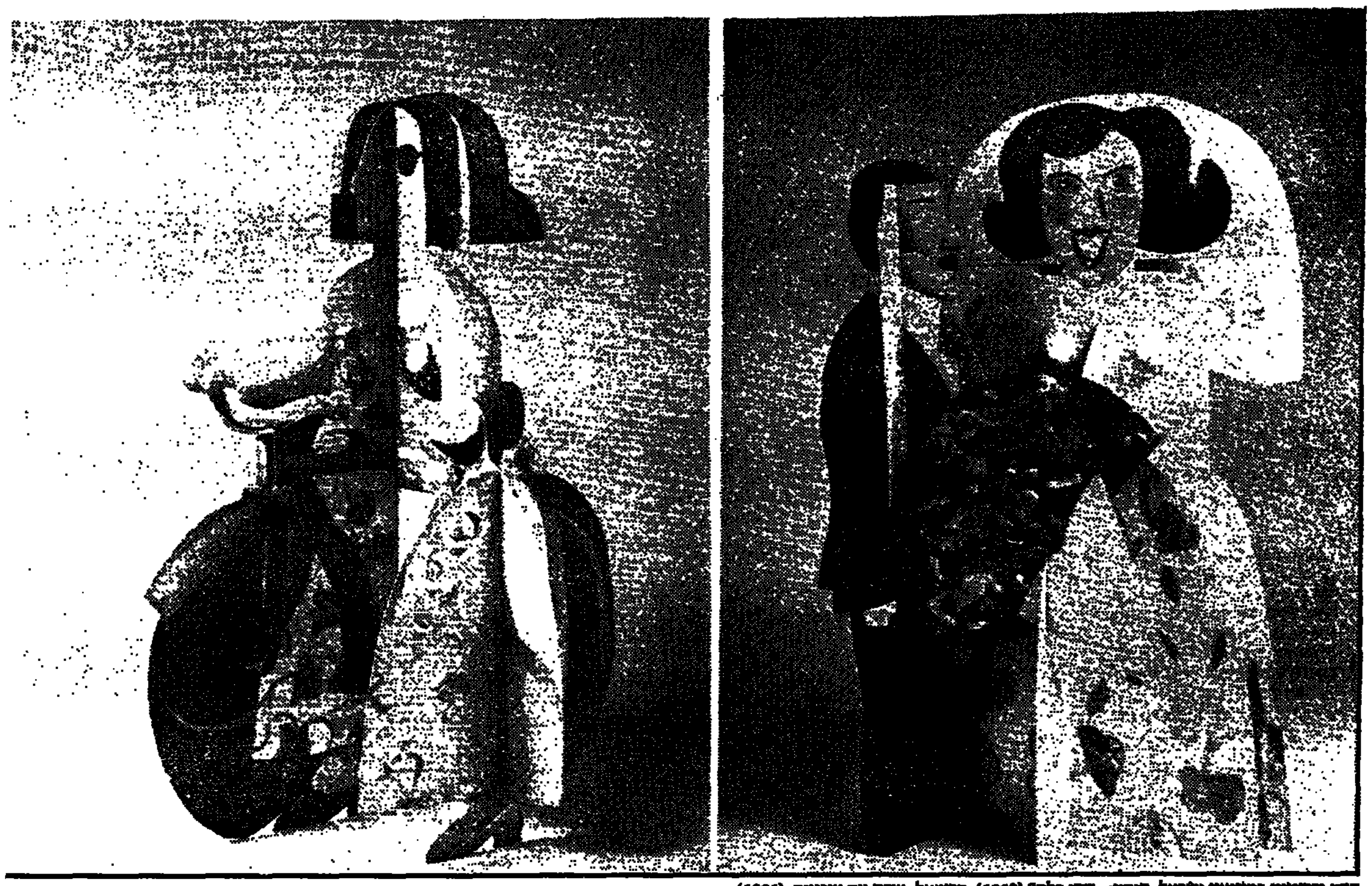

דודו גרשטיין במוזיאון ישראל. מימין: „חתן כלה" (1982), משמאל: אשה עם אופניים. (1981)

דודו גרשטיין

כיתת אמן

דודו גרשטיין מתייחס ברצינות להומור. במוזיאון ישראל הוא מציג עכשיו עולם קסום של פסלים צבעוניים, בו „מככבים" חתן וכלה, שחקני כדורגל ותתולים. בפסליו הוא מצטט אמנים ידועי־שם. על עבודותיו החדשות הוא מספר במדורנו כיתת אמן.

לפני זו וגברת תלת מימד נולד ב־1982 תינוק חדש ושמו „דו־דו מימד". דודו מימד נוצר כפתרון אפשרי לחיפוש שלי אחרי אמצעי לתרגם את הציור לפיסול מבלי לאבד את זהותי כצייר. שני מישורים דו מימדיים הניצבים זה לזה מאפשרים לשמור מחד על הצבעוניות והחומריות הציורית, ומאידך על העומק החללי המעניק להפך תכונות פיסוליות. התינוק החדש אם כן, ירש את צבעיו של אבא (מר דוד) ואת המבנה הגופני של אמא (גברת תלת) ומכאן הוא גדל ומפתח תכונות חדשות ואישיות עצמאית בלתי תלויה בהוריו.

השלב הראשון בו השתלבו המישורים זה בזה על־ידי חריצים תוך אפשרות למשחקי הרכבה (במויי פאזל) הנתונים לדמיונו של המשחק, הם שנות הילדות המאושרות של הדודו מימד. מכאן מבר בטחונו העצמי והכרת ערך עצמו והוא מחליף את המבנה השבירי של מישורים מורכבים ליחידה פיסולית קשיחה, שמישוריה הניצבים מודבקים היטב ואינם ניתנים עוד לפירוק. המבנה הפיסולי החדש המשוחרר מן הצורך לעמוד בקריטריונים קונסטרוקטיוויים של פירוק והרכבה יכול להתנהג הרבה יותר בחופשיות, ולא מן המנע שייווצרו גם חיבורים כאלה שיש בהם משום התגרות מפורשת בחוקי כוח המשיכה. הדימויים על כן נעשים יותר מורכבים, הקו המוך משוחרר כמו קווי רישום הזורמים בחלל, הציוריות פתוח ריאליסטית, והצבע מחריף את אפיו הדקורטיווי. האפידרמיס המעודן של פסלי האלומיניום הראשונים (1982) הצבועים בסופרלק מתחלף בציפוי חול גס, הצבע ברישול מכוון ביאה לגבר ששריריו מתקשחים ועורו נעשה שעיר ומחוספס.

הנבנים עוסקים בדימויים המוכרים היטב מחיי יומיום (אגרטלים, תתולים, ראשים) כדי לא להסתבך ב„נושאים" כבדי משקל שתוכן הספרותי יאפיל על אופיים הציורי־פיסולי. דודו מימד הוא פרא אדם ומתגרה בשובבות בתולדות האמנות. הוא מתחפש לתתולי אמנות מסוגננים (מירו, שאגאל, בוטרו וכו'), הוא רץ במדרגות כמרסל דושאמפ הצעיר, או קופץ לבריכה ומעלה נתזי מים הוקניים לבנים. למרות הרושם החיצוני הקליל והאופי האירוני הדבק בו נושא בתוכו הדו־דו מימד גרעין של מחשבה רצינית. אולי, אסתכן ואומר, אף את זרעו של מימד הזמן (דו־דו־דו־דו־דו־דו ההופך לד־צף שקליטתו מתמשכת ונמדדת באלמנט של זמן כמו מוסיקה או תיאטרון) ולכן תהליך ההתבגרות שלו מקבל היום תכונות פוטוריסטיות (ראה סדרות הכדורגל) שלצורך המחשת התנועה משתמשות ברעיון הצורה משוכפלת בתזוזה, המוכרת לנו מסרטי הנפשה (אנימציה).

דו־דו מימד הוא רק בן חמש ואני מקווה לגדל אותו למצוות ול־מעשים טובים. כשיגיע לפרקו הוא רשאי להביא הביתה גם חתיכה קונספטואלית, אפילו מינימליסטית. על חתונה עוד מוקדם לדבר.

הכתם „עובד" עליה

ריקה שוימר, ציירת, אקוורליסטית מובהקת מציגה החל ממחר בגלריה טובה אוסמו בת"א. בציוריה, היא אומרת, חשובה התנועה, חשוב ה„כתם" ה„נוזל"

ריקה שוימר

פתיחה

ריקה שוימר/ עצי זית, שמן.

40 שנה מציירת ריקה שוימר. תערוכתה הראשונה בארץ הוצגה שנה לאחר עלותה ארצה, ב־1958 בבית התרבות של ההסתדרות ברמת־גן, מאז הציגה תערוכות לא מעטות בארץ ומחוצה לה. ב־1981 הופיע ספר יצירותיה. במוצאי שבת נפתחת תערוכתה בגלריה טובה אוסמו בתל־אביב. גלריה קטנה. איכות. ריקה שוימר מציגה דמויות ונופים. „מה שאופייני אצלי זו, אולי, התנועה", היא מעידה על ציוריה. „אני עובדת יותר עם כתם מאשר קו. הכתם הצבעוני עובד עלי. אני אוהבת את הכתם הנקי, מה שפחות. לא סיפורים. רק בצורה הכי פשוטה להגיד משהו שיוצר קומוניקציה עם הצופה. שלא יהיה סטאטי".

ריקה שוימר מציירת מהטבע. כמובן, היא עושה טרנספורמציה. זה אשר היא רואה. זה אשר היא חשה.

„ניסיתי ללכת בכל־מיני דרכים. יצרתי אקווארלים עם קולאז'. עשיתי תחריטים. עם הכל אינני יכולה בשום אופן להיות 'אנטי'. אינני אנטי האמנות העכשווית, אבל אני מבקשת להיות אסתטית. נייר עתון קרוע לא מדבר אליי. אם יש איזו קומפוזיציה אני מקבלת, אפילו אם יש לכלוך. פרוטסטים היו תמיד. אבל מה הוא הגבול? אני אוהבת אמנות. נקודה. אני אוהבת אבסטרקט קיצוני אם זה טוב. אני מרגישה את זה בקצה האצבעות".

שוימר היא אקוורליסטית מובהקת. לדעתה כבר אין במעט אקוורליסטים היום. היא לא מחפשת „קונצים" לדבריה. „יש הרבה טכניקות", היא אומרת, „אצלי יש הרגשה של הכתם. אני אוהבת את המים הנוזלים, במקום שאני רוצה ובחורת שיזלו...אצלי אין רבר־לוציה, יש אבולוציה טבעית".

נופי שטרייכמן

רחל אנגל

ביקורת

תערוכת יחזקאל שטרייכמן במוזיאון ישראל היא בוודאי אירוע־האמנות המרכזי היום בארץ. הביקור בתערוכתו הוא חג וחוויה. שטרייכמן עצמו אמרלי בפתיעה: "נבהלתי! פתאום אני רואה ציורים כאלה. אף פעם אני לא רואה את הציורים שלי" (כוונתו לסטודיו הקטן שבו הוא מתקשה לראות את ציוריו ממרחק נאות). "נבהלתי", בלשונו של שטרייכמן, אין פירושו, כנראה, אלא משהו כמו: נדהמתי מן המחזה המרהיב.

באולם היפה הזה (האולם העליון), בעל התאורה המסוננת, נראים הבדים של שטרייכמן כמו באור ה"טבעי" שלהם ־ אף כי לפעמים נדמה, ביחוד ברגעים שהשמיים מתעננים, שתוספת תאורה מלאכותית היתה מועילה.

למעלה מארבעים שנות יצירה מקופלות כאן. ובכל זאת, לא ריטרוספקטיווה. קשה להחליט, באיזה מקום לפתוח בסיור. אך אין לכך כל חשיבות, שהרי אין כאן סדר כרונולוגי. ואיך אפשר אחרת: שטרייכמן נמנה עם גזע האמנים שלעולם אינם רואים ציור שלהם כגמור. לפעמים מצייר תמונה אחת במשך שנים רבות. אך כיוון שעליך לפתוח במקום כלשהו בסיור בתערוכה, כפתיחה טובה תשמש הפינה האחורית של האולם. שם אחד הציורים האחרונים, "צייר ומנגנת" משנת 1986, קומפוזיציה המזכירה את ציוריו המאוחרים של פיקאסו, קבוצת הציורים שנושאם "האמן והמודל". בקצה זה של האולם גם מבחר בדי שמן בהירים, מעודנים. מן השנים האחרונות גם הם. שניים מתוכם מכונים "ללא כותרת", וברור שהם מיני נופים כמו־אבסטרקטיים; אחד הציורים הללו אינו מתחמק ממתן־שם, אלא מודה ומתוודה שהוא "דיוקן צילה" (רעיית האמן).

ובסמוך לאלה, תמונה שציירה בשנים 1968 עד 1975(!), והיא מסגירה עושר חוויות בלתי־רגיל, שבע שנות חיים רבות התרחשויות; בד אבסטרקטי, כביכול, ולאמיתו של דבר אכספרסיווי מאוד. "ציפור דואה", ציור משנת 1964 על פני קיר שכן. ולצדו "צילה מנגנת בפסנתר" (1983) מתוך אוסף האמן. "מקרה חריג" (1982) הוא מעין מופשט גיאומטרי, חריג גם בצורות החדות, כמעט־תוקפניות, גם בצבעים הכמראאטומים, במשי התום והכחול שבמרכז התמונה. ואולם בשולי התמונה וברקע מתגלה מכחולו הרגיש, המהסס־רוטט של שטרייכמן. הסיור בתערוכה הזאת הוא כמו סיור בנופי נפשו של האמן.

הקטלוג, העשיר ברפרודוקציות, מביא מסה תמציתית מאוד של יגאל צלמונה, אוצר התערוכה. הוא מעמת את יצירת שטרייכמן עם יצירתם של אמנים ישראלים ובעיקר זו של זריצקי וכן גם יצירתם של ציירים כמו פוסאן, בונר, בראק, פיקאסו, אך גם רמבראנדט, גויא, טינטורטו, וזוננה. כן מזכיר המחבר את פעילותו של שטרייכמן בשולי עבודת היצירה האמנותית שלו, למשל, אולפן הציור "שטרייכמן־סטימצקי" המפורסם, רב ההשפעה, שבו לימדו גם מרסל ינקו ואריגן קולב (האחרון היה לימים למנהל מוזיאון תל אביב).

מ. משב

תערוכות

ירושלים

מוזיאון ישראל
שטרייכמן תערוכה מקפת מיצירותיו, למעלה מ־40 שנות ציור. חמ־רה ריקמן. „הגוף המבושף", סידרת ציורי טמפרה ולכה על־גבי נייר שנעשו במהלך 1986. ניירוק עבשיו. מדו לדו מימד, תערוכת דודו גרשטיין.

משכנות שאננים
תערוכת יאשה צירינסקי. א' – ה'17 – 20, ד' ו' 10 – 13, ב' 10 – 20. ב' סמר.

בית האמנים
(שמואל הנגיד 12) תערוכת אמנות קאטארית בדרומנו, עד 17.3, וכן תערוכת הפיסול של זאב בן־צבי.

מוזיאון לאמנות יד ושם
(הר הזכרון) „עדות הזכרון" תערוכתה של הלינה אולומוצקי

סדנאות האמנים
(הגלריה ע"ש איקה בראון, יד חרוצים 6, תלפיות) ביום ה' 19.3 נפתחת תערוכתו של עמוס חץ, קלאו'ם, עד 9.4. ב' ג' ד' 9.30 – 12.30, ה' 16 – 19, ו' 9.30 – 12, שבת 11 – 13.

גלריה רחביה
(עזה 12) תערוכת יהודית פינס, עד 19.3. 10 – 13, 16 – 20.

תיאטרון ירושלים
מראות ואלמנטים מן הטבע. עד 31.3. א' – ה' 17 – 19 ובעת המופעים. וכן תערוכת „אינטראקציה" צילומים על בד של איירין בלסקה. אותם זמנים, ציורים והדפסים של מירון סימה וכן עבודות של אמנים הונגריים.

הגלריה העירונית
(יפו 17) תערוכת שמנים של רוז – מנטו עד 16.3. א' – ה' 9 – 13, 16 – 19. ו' 9 – 13.

גלריה נורה
(שד' בן־מימון 9) בשבת (11) פתיחת תערוכתה של דבורה בלום. המציגה ציורים עד 4.4. 11.30 – 13, 16 – 18. שבת 11 – 14

דבורה בלום ב„נורה", ירושלים

חיפה

מוזיאון חיפה
(שבתאי לוי 26) במוזיאון לאמנות חדשה: תערוכת הקריקטורה הישראלית, במוזיאון למוסיקה ואתנולוגיה: מנורות נייר בעולם, במוזיאון לאמנות עתיקה, תערוכה חדשה: מטבעות עכו בעת הע־תיקה. במוזיאון תיקוי (אלנבי 198) ציורי איוה של בן דיליאן, במוזיאון היפוי (שד' הנשיא 89) רעמים בינו. צילומים: של גליק.

בבית האמנים
(שד' הציונות 24) ציורי שמן, מתמה הירשפלד. וכן תערוכה קבוצתית בנושא המוזיקה של חברי האגודה. עד 18.3. א' – ה' 10 – 13, 16 – 19. שבת 10 – 13.

גלריה בית רוטשילד
(שד' הנשיא 142) במוצ"ש נפתחת תערוכת צילום של יואל הראל. עד 3.4. א' – ה' 18 – 22, שבת 11 – 13, 18 – 22.

ברחבי הארץ

גלריה וייצמן
(באר שבע, גבה 15) תערוכת חיתוכי עץ של יעקב פינס, תחריטים של אריה חשמן. א' – ה' 17 – 20. שבת 18 – 20.30

מכון בר־דוד
(קיבוץ ברעם) ביום ג' (17) נפתחת תערוכת משה גבאי. שורשים, החוי והפולקלור של יהודי מרוקו. שבת 12.30 – 14.30. או תיאום עם יואל הנשיא 06־988295.

מוזיאון יד לבנים פ"ת
(ארלוזורוב 30) במוצ"ש נפתחת תערוכת חיה שורק, עד 9.5. א' – ה' 16.30 – 19.30. שבת 10 – 13

מוזיאון ינקו דאדה
(עין הוד) תערוכת מתווה ללאן ארט. עד 24.3.

הציור אינו פיגור

החודש נפתחת בלונדון תערוכה בינלאומית מיוחדת במינה. 300 יצירות של מפגרים. זו הפעם ה־24 שתערוכה כזאת מתקיימת. ישראל שולחת עבודות של ארבעה מציירים מטעם אקים. שמואל סבח ואחי לוי מהכפר השוודי בידושלים, ברעו לוי ממע"ש רמת־גן ומוסטפה מוגרבי ממועדון „מאור" של אקים בת"א.

מחול השדים

„מחול השדים" היה ציורו האחרון של פליקס נוסבאום. הוא צייר אותו במחבוא בבלגיה. אליה נמלט ממחנה גירוש בדרום צרפת. שם במחבוא נתפס ב־1944 ונשלח לאושוויץ, שם מצא את מותו.

הוא נולד במשפחה אמידה באוסנברוק גרמניה, קיים תערוכה ראשונה בברלין ב־1927, והושפע כאמנים רבים בעת ההיא מואן־גוך ואנרי רוסו. אחר־כך צייר בהשפעת אנסור וקיריקו. בתחילת שנות השלושים ישב ברומא, אך עם עלותו של היטלר לשלטון לא יכול היה לשוב לארצו והחל נודד. במשך שנות נדודיו צייר את עצמו כגולה. גולה בסוכות, היעדר הבית המבוטא בציור של מגבת מטבח בלבד. בטרם נתפס בבריסל, כתב נוסבאום: „אם אספה, אל תתנו לתמונותי למות".

צוואתו מתקיימת ובמוזיאון ישראל מוצגים עתה 13 מציוריו בסמוך להדר הזיכרון לאמנים יהודיים שניספו בשואה. בן 40 היה במותו, בסך הכל.

קדר בפסג'

דן קדר, כמעט נאמן לתערוכות־חוץ גדולות (הציג בכיכר דיזנגוף ובקניון ר"ג, פותח ב־20.3 תערוכה שחורה. הפעם בלב־ליבה של תל־אביב, בפסג' הוד (דיזנגוף 101). בעבודותיו החדשות הופך לצייר המצייר את סביבתו הקרובה. תל־אביב. השכן, הזקן. במקום ציור „חברתי" הוא מצייר לפי דבריו ציור „חברותי". כל זאת במעטפת מכחוליו.

مطابق للأصل

העמוד השמיני

שלום רוזנפלד
מן המגידה ומן המדף

"אייכמן – נציג העם היהודי"

כדי להאמין, צריך לקרוא פעם ופעמיים. וגם לאחר מכן אתה תוהה: האמנם? אבל כשאתה נזכר שמקום הורתם ולידתם של "הפרוטוקולים של זקני ציון" הוא רוסיה ואם כי, זו של הצארים ושל "המאות השחורות", אתה מתחיל להאמין.

אפשרי גם אפשרי שברוסיה של גורבצ'וב יקום עיתונאי ובמסגרת של "ערב הרבות" ירצה על הפרוטוקולים של זקני ציון וידבר שם גם על אייכמן בעל... "נציגו של העם היהודי".

זה עתה הופיע הקובץ מס' 10 של "יהודי בית המועצות", בעריכת דוד פריסל. אנו קוראים שם בין היתר (במאמרה של ל. דיורסקי־צינלמן), על ערב שנערך ב־8 בדצמבר 1985 במסגרת תבית "מוסקווה, בה רבות אומר צליל זה ללב הרוסי". בסיכום הערב משביע דברים העיתונאי וצלם העיתונות דמיטרי ואסיליב. הקלטת, שעליה הוקלטו דבריו, זכתה לתפוצה רבה במוסקווה.

הנה כמה פנינים מפטפטת מבולבלת זו, שדובה ככולה מוקדשת ל"ציונות הריאקציונית", שהיא, כידוע, הגורם העיקרי לכל תחלואי החברה הסובייטית.

הנואם מצטט כמה משפטים ממאמר שפורסם בכתב־העת "אגיטאטור" ("תועמלן") מס' 18 משנת 1982 – "הציונות כלי בידי הריאקציה". מאמר זה מספר על חילוקי הדעות בין הציונות הרוחנית של אחד־העם, לבין הציונות המדינית של הרצל. והנואם המלומד שלנו מפרש:

"...האידיאלוגים של הציונות עיבדו מדמן, כדוגמת הפרוטוקולים של זקני ציון שפירושו תכנית חשאית של הציונות הפועלת עד לרגע זה, עד ליום הזה. מסיבה זו, ציונים מסוגים שונים פועלים יחד במסגרת שהוקמה בשנת 1897 על ידי ההסתדרות הציונית העולמית, שתכניתה מכריזה על אחדות העם היהודי ועל ישראל כמרכז בחיי היהודים. הציונות נהפכת, לדברי אבותיה הרעיוניים, לתמורת השחרור הלאומי של העם היהודי, ואילו לגביע בטווח היא – השמדתו של עמו (הדגשה שלי, ש.ר.)".

הנואם ממשיך להסביר לשומעיו את כהות הפרוטוקולים של זקני ציון ואת הקשר בינם לבין "המפלצת הציונית" של ימינו. הוא מספר שוולאדימיר איליץ' (לנין) הקדיש לסוגיה זו מחשבה מעמיקה ופעילה בסוף חייו ומגלה שבספרייתו של לנין בקרמל מצויים על האצטבה ספרים רבים על הפרוטוקולים וכמובן הפרוטוקולים עצמם, במהדורות שונות, ש"מנסים לייחס להם דיבה ולהציגם כזיוף. אולם הזיוף הוא זיוף, כאשר אין לו אישור בחיי המציאות מקץ שנים רבות".

אחר שורה של ציטוטים מן הפרוטוקולים, באה פיסקת המוזן באומו של החבר ואסיליב:

"— — — הנה מה שכתוב בפרוטוקולים של זקני־ציון: כל קרבן בצד שלנו שווה בפני אלוהים אלפי ראשים של גויים. והאישור לכך לא סתם משהו, אלא הוכרזנא באייכמן. מי היה אייכמן? הוא היה נציגו של העם היהודי. כיצד חיסל את נציגי האומה שלו, מה הסכר ששילם כדי להגיע לעמדה כה רמה כדי להשמיד את נציגי אומתו באמצעות מחנות־ריכוז, בכבשנים וכו'. אייכמן היה אחד משליטי הרייך השלישי של גרמניה הנאצית".

כאן אפשר להפסיק לצטט את המשך הפטפוטים ודברי השיטנה של החבר ואסיליב. הוא מסיים בקריאה "להשלים את התודעה הלאומית העצמית, לגלות יתר עירנות, להישמר מהאנטישמיות(!) ולהתלכד מסביב למפלגה הקומוניסטית בראשות המזכיר הכללי, מיכאיל סרגייביץ' גורבצ'וב".

תעלומת "טולסטוי והיהודים"

ההרפתקה הבלשית־ספרותית, שנועדה לגלות את המקור בכתבי־טולסטוי שבמכם הבאתי כאן (ובעקבות כתב־העת "מיגניץ" מלפני כעשר שנים) את הקטע הנפלא על היהודים – עדיין נמשכת.

סיפרתי כבר שאותו קטע כיוהד הופיע גם בשבועון היידי "דער אלגעמיינער זשורנאל", זמן קצר אחר שפורסם ב"מעריב". תחילה חשדתי בכשרים. אבל היום אני כבר יודע שמי שהביא אותו ל"זשורנאל", הוא אדם בשם יהושע זוברובסקי, אשר מצא את הקטע בסידור שנועד לשומעי רוסית. כיצד התגלגל לשם ומאיזה נלקח – לא צויין.

הנה צילום השער של הספר, שבו כהובה גם הדרשיכה של טולסטוי.

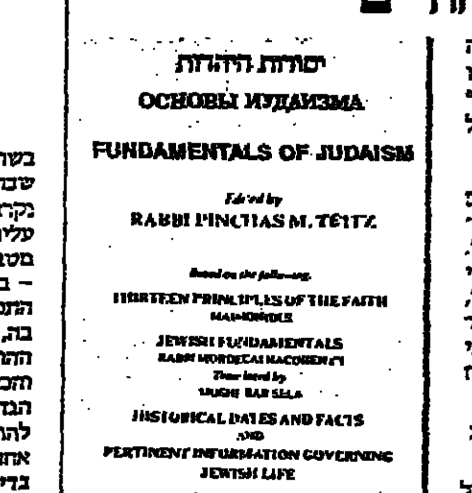
יסודות היהדות
ОСНОВЫ ИУДАИЗМА
FUNDAMENTALS OF JUDAISM
Edited by
RABBI PINCHAS M. TEITZ
Based on the following:
THIRTEEN PRINCIPLES OF THE FAITH
MAIMONIDES
JEWISH FUNDAMENTALS
RABBI MORDECAI HACOHEN
Translated by
HUGH BAR SELLA
HISTORICAL DATES AND FACTS
AND
PERTINENT INFORMATION GOVERNING
JEWISH LIFE
WHAT IS A JEW
LEO TOLSTOY

קיבלתי בימתיים גם את הנוסח הרוסי של הקטע ובעזרתו אנסה שוב את מילי כמה מן הבוטחים לספרות רוסית, ובעיקר לטולסטוי. אולי בספרה המקור ייקל עליהם לחפש.

מכל מקום, אני ממשיך עד שתתברר התעלומה: אם שנמצא את המקור או שנשתכנע שכישהו אלמוני חיבר אותו והתקשט בנוצותיו של טולסטוי.

ברכה ואוצר בצדה

קורא אחד מחיפה (מיכאל לוז) מצא דרך מקורית לברך את "מעריב" לרגל הייצוב החדש: הוא כתב כמה מלים לבביות לעורך וצרף כמזכרת חמשה גליונות העתון שנשתמרו אצלו, מאפריל וראשית מאי 1948 (לפני הכרזת המדינה).

לאחד הגליונות מצורפת גם "הוצאה מיוחדת" (נוסח הימים ההם) שהוציא סניפנו בחיפה וזה תצלומה:

ברגע האחרון
ידיעות מעריב
מכונית תופת התפוצצה הבקר בשעה 11.50 לפנה"צ ברחוב הנמל

לפני בנין סלל, בינה הנמצא בקרבת בנין קפינס.

בשעה שהמכונית בעצרה ונוסעיה נמלטו — הרגישו עוברי אורח בעשן העולה מאחורי המכונית ונתנו אות אזעקה. רבים הצליחו להמלט בעוד מועד ולהנצל. עובדים ופקידים אחרים שלא הספיקו לצאת מהבנין נפגעו. מספר האבידות הסופיות טרם נודע. פעולות ההצלה ופנוי ההריסות נמשכים.

מכונית תופת זו יכלה לחדור לשטח זה רק משום שהשלטונות הפנו את כל תנועת כלי הרכב היהודים דרך רחוב צר זה וסרבו להרשות הקמת מחסומים לבדיקת המכוניות.

בין ההרוגים שמספרם מגיע ל־5 נמצאת הצעירה עטרה רוזנברג, בת 18 פקידה במלל, בונה, ר' 4 אחרים ששמותיהם טרם נודעו, וכ־20 פצועים רובם קל.

גליונות אלה, שמר לוז שלח לעורך, הם אוצר שלא יסולא בפז. אפילו בארכיון שלנו נשתמרו עתונים בודדים בלבד מימי הבראשית ההם.

הנסיכה השובבה והפילדמרשל

הוותיקים בינינו, אותם שהכירו ועדיין זוכרים שמותיהם של הפקידים הבכירים בממשלת המנדט של פלשתינה (א"י), להם מוכיר השם סטיוון רנסימן (Steven Runciman) את מי שהיה הצנזור הראשי לסרטים בירושלים, בשנת 1941. ביתו היה בית ועד לראשי הדתות השונות (הוא גם היה הממונה עליהם מטעם הממשלה) ולאשירדות יהודים וערבים.

כיום שמו של הפרופסור סר סטיוון רנסימן ידוע בעולם המדעי כאחד ההיסטוריונים החשובים של אנגליה. מומחה לתקופת הצלבנים (שלושה כרכים), הביזנטיום, האימפריה העותומנית, הכנסיה האורתודוכסית, ואפילו של המזרח הרחוק בתקופה המודרנית. בימי מלחמת העולם השניה מילא רנסימן תפקידים שונים בשרות אוצר, בזכות ידיעתו שפות רבות, ביניהן גם בולגרית, יוונית, רומנית, סרבית ותורכית.

לא מכבר נתפרסם ב"ניו־יורקר" "פרופיל" של רנסימן, המשתרע על כמה עשרות עמודים. אי אפשר כמובן למסור במסגרת מדור זה אפילו אפס קצהו משפע המידע על האיש, על פועלו, הרפתקאותיו, ההומור שלו, דעותיו על היסטוריה (עשייתה וכתיבתה), על היסטוריונים, על הגלריה של אישים מרתקים שנמנו עם ידידיו ומכריו.

דליתי מן החומר העצום הזה שתי אפיזודות שוליות, קתיתן קשורות בירושלים המנדטורית.

האחת אנקדוטה משעשעת בשולי ההיסטוריה הגדולה.

מספר מחבר הדיוקן, דויד פלנט:

"— — — אם כי סר סטיוון עסק בהוראה, הוא גם טייל בעולם, מפני שהוא שונא לכתוב על מקומות שלא ביקר בהם. הוא ביקר מספר פעמים בקונסטנטינופול ובירון. ב־1931 הוא ביקר בירושלים. 'הנה לך אנקדוטה מביקורי בירושלים', אמר. 'התאכסנתי בבניין הממשל, יחד עם לורד אתלון המנוח ואשתו, הנסיכה אליס – נכדתה של המלכה ויקטוריה. בירושלים היה מוצב גדוד בריטי, ומפקד הגדוד, פלוני קולונל מונטגומרי, נהג לבוא לסעוד בבניין הממשל. הוא הטיף לנו על המוסר והיה כזה מתחסד, שכולנו תיעבנו אותו. רצה הגורל ובאחד הטקסים בכנסיית הקבר הקדוש, שבמהלכם אוחזים נר דולק, ניצבתי סמוך לנסיכה אליס ביציע; הבטנו למטה, ומה אנחנו רואים, אם לא חלקת הקרחת של קולונל מונטגומרי קורצת לנו ומעוררת את הנסיכה אליס לומר: "נראה אם אתה יכול לפגוע בו עם קצת חלב". הטיתי את הנר שלי, והיא עשתה כמוני – והתברר כי היא צלפית טובה ממני... לאחר מכן כתבה הנסיכה בזכרונותיה, כי זו חיתה בעיני הלורד־לעתיד מונטגומרי, משום שבטעות טפטפה עליו חלב. כשתיקנתי אותה, אמרה: "אני יודעת, יקירי, אבל לא חשבתי שכדאי לומר שעשיתי זאת בכוונה". "נהגת בפחדנות", אמרתי לה. "הטעית את ההיסטוריה". היא ציחקקה. פגשתי אותה אחרי המלחמה, והיא אמרה לי: "אתה זוכר שטפטפנו חלב על פילדמרשל מונטגומרי" או נודע לי בפעם הראשונה, כי הקולונל הנעלי היה הפילדמרשל הנעלי".

וזהו הקטע השני, רציני יותר:

"— — — הדת היתה חלק הכרחי בחיין של האדם, גם אם זו אגדה פרועה", אמר לי. "אני ממש אוהב את חקר הדתות" באותה תקופה שרר דשאנט בין היהודים לערבים, וסר סטיוון נהג להזמין את הפרופסורים מהאוניברסיטה העברית להיפגש עם אינטלקטואלים ערביים. המפגשים הוכתרו בהצלחה רבה, שכן אחדים מהפרופסורים באוניברסיטה העברית היו מעוניינים מאוד בלימודי ערב. ערביסט אחד, ליאו מאייר, זכה להערכה כה רבה מצד הערבים, עד שאחדים מהם עודדו ולמדו עברית כדי להבין את הרצאותיו. נצחון הציונות שם קץ לכל זאת.

עזר וייצמן על שלום ומלחמה

"עזר בראש מחנה היונים במפלגת העבודה" יש. שהופתעו מהתפתחות זו. יש שרואים בה אופורטוניזם פוליטי.

עזר וייצמן אינו זקוק להגנתי. אבל קשה לי לעמוד בפתוי ולא לספר כאן בכמה מלים על פגישה שהיתה לי עם עזר ב־21 ביוני 1978, בארבע עיניים, ועזר אז בשיא כוחו הפוליטי בחרות ושר־בטחון בממשלת בגין.

פגישות כאלה – גם אם לא נועדו לפרסום – נוהג אני לרשום תכנם בראשי־פרקים. כך נהגתי גם במשך שנים ב"וועדת העורכים" ובכספת־המערכת שמורות לא מעט תרשומות מסוג זה מעשרים השנים האחרונות.

באותה ארוחת צהרים במשרדו, פיתח לפני עזר את תפישתו הציונית ואילו צריך הייתי לאפיינה בשנים־שלושה משפטים, זו היתה התמציתה: לא נוכל לנצח לחיות על חרבנו. הגענו לפרשת דרכים ואף כי דרך זו (של הידברות עם סאדאת – ש.ר.) יש בה סיכונים רבים, אנו חייבים לקחת אותם. מה נגיד ואיך נעמוד בפני הנוער שלנו, כאשר נקרא לו להילחם, אם יהיה צורך בכך, כאשר לא נוכל להוכיח שעשינו כל מה שביכולתנו ואף מעבר לזה למען השלום – כל סיכון למען השלום איננו גדול מדי.זו התורה כולה.

איני רואה עצמי חפשי להביא אפילו עכשיו פרטים פיקנטיים שונים שסיפר לי על המו"מ. אסיים באימרת כנף ווייצמנית אפיינית: "אמרתי לבגין: אתה לא חתמת על מגילת העצמאות. עוד יהודי גדול לא חתם: דודי, חיים וייצמן. אני מקווה שאתה תחתום על השלום".

הישראלים גילו את יפאן וגם להיפך...

על ה"גיישות" הישראליות בבארים של טוקיו כבר קראנו בעת האחרונה מעט בעיתונינו – אותן נערות ישראליות הרפתקניות שהחליטו "לעשות קצת כסף" ביפאן, במקצוע אקסוטי ועתיק זה.

כיוון שטוקיו רחוקה למדי, לא הגיעו אלינו כמה סיפורים על הרפתקאותיהם של ישראלים שהעיתונות היפאנית דיווחה עליהם באחרונה. ידיד (שעושה את עבודת־הדוקטור שלו בתקשורת באוניברסיטת טוקיו), כותב לי, כי לפני חודשים אחדים נשפטו שם שני אחים ל־2 וחצי שנות מאסר, בעוון גניבת בחנויות לתכשיטים. שתי ישראליות, שנתפסו בגניבה בבלבו, שיחק מזלן ולא הלכו לכלא: השלטונות הסתפקו בגירושן מן המדינה. עתה נלחמת משטרת טוקיו בצרה חדשה: רוכלים ישראלים, שעוסקים בסחר בלתי־חוקי (בעיקר של הדפסים בצבעים זוהרים) ברחובות.

מונח לפני ה"יפאן טיימס" מה־13 בפברואר, שמקדיש רשימה ארוכה למכה זו שכבר הביאה לגירושם של כמה ישראלים מיפאן ובראה תגרום, בסופו של דבר, לחמרה במתן אישורי־כניסה ליפאן לבעלי דרכונים ישראלים.

על פי נתונים של מיניסטריון המשפטים, – כך נאמר בכתבה, – גדל מספר הישראלים שמגיעים ליפאן בוויזות־של־תיירים מ־868 ב־1975 ל־4975 בשנת 1985. "רבים מהם עוסקים במסחר בלתי ליגאלי ברחובי יפאן".

רוכלים אלה מתגוררים במלון זול בפרברי טוקיו ומוכרים את מרכולתם הזוהרת (שייבאו מאנגליה), שבעה ימים בשבוע, שמונה שעות ביום. חצי שבוע בשעות היום וחצי – בשעות הערב והלילה.

אחד הישראלים שנעצר סיפר במשטרה, כי בזמן החופשי הם לומדים ג'ודו. "ג'ודו מאד פופולרי בישראל", הסביר. "ישראלים רבים באו לכאן במטרה זו, מיד לאחר שרותם בצבא".

הכתבה יודעת גם לספר על "כמעט התנגשות" עם כנופיה של גנגסטרים יפאניים, על רקע של חלוקת אזורי־מכירה.

לפני זמן לא רב התייחסו בסלחנות לרוכלות בלתי־ליגאלית זו, אבל ככל שגדל מספר הרוכלים החלה המשטרה לעצור יותר ויותר, כשהיא גם שומרת תצלומיהם ופרטים אישיים, כדי לא להאריך להם את אשרותיהם. או אף לגרשם מן הארץ.

פקיד מיניסטריון המשפטים הוסיף – לדברי הכתבה – שבשנה האחרונה "גורשו מיפאן לראשונה כמה ישראלים ועתה דנים בהחמרת הצעדים נגד הרוכלים הבלתי חוקיים, שרובם ישראלים".

פרשה ופשרה / פרשת "זכור"

המחצית והשנאה

מ. גרילק

בשתי שבתות לפני חג הפורים מוסיפים לקריאה הרגילה בפרשת השבוע, קטע נוסף. כל שבת והקטע שלו. לפני שבועיים הוסיפו את פרשת "שקלים" (שמות ל') ואילו השבת נקרא את פרשת "זכור", היא פרשת עמלק (דברים כה).

עליהם ועל הניגוד המקשר ביניהם, נעמוד בדברים הבאים:

מטבע אחת, סליחה, מחצית המטבע, היה הסכום אותו תרמו למטרה שבמגביות. כל שנה – בתקופת הקונסיות, המלכות, המקדש – חוזרת התמונה על עצמה. בכל מקום בו התכנסו המוני העם, הדיעו הרשויות המוסמכות בתחילת חודש אדר, על המגבית הקרבה, תוך הדגשה, כי תרומות מתקבלות עד ראש חודש ניסן ונא לשמור בקפידה על ההוראות והכללים.

הכללים אמנם מעוררי עניין. בניגוד לכל מגבית מוכרת, הרי בזו לא תרו אחר התורמים הגדולים. כלל לא דאגו להכנסות. הן לא היו הסעיף העיקרי. פילנטרופ פלוני, לו רצה להתבלט בתרומותיו הגדולות, כדי לזכות בהערכת הקהל, חייב היה לחפש כתובות אחרות לנדיבות לבו. כאן גם הוא, איל הממון החולש על קונצרן כלכלי רב עוצמה, תרם בדיוק ... כמחצית השקל, כמו שאר העם. הגבאים פקדו את מקום מגוריו של העני, אף המרוד ביותר, שגם הוא נתן בדיוק מחצית זו.

ביום עשרים והביאה באדר החלו להפעיל מנגנוני גביה. הדלפון הלך ללוות בניגוד לרצונו ושילם. משכן את בגדו האחרון – ושילם. שילם בבת אחת את כל הסכום. הגבאים לא הסכימו לשיטת התשלומים לשיעורים או באשראי. כמו שנאמר: "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם" (שמות ל' ט"ו).

אין פרוטקציה והעדפה. אין הנחות לעובדי מדינה או למעוטי יכולת. הכל שווים והכל תורמים למגבית בשווה זו.

נכון, משונה היא מגבית זו. אך ב"משונה" יהזה טמון סודה ומסורתה. את מחצית השקל תרמו כדי לבנות את התקציב השנתי השוטף של קרבנות הציבור בבית המקדש. אלה, שהקרבתם באה לכפר על העם כולו.

ועל כן, שעת המגבית השנתית הזאת היתה ההזדמנות הטובה ביותר לחדש מספר אמירות, המעלות הלודה בשיגרת ימי השנה. היא באה לרענן בלבבות את האמת על השוויון המוחלט של כל בני ישראל. בהתרמה האחידה של מחצית השקל דווקא, בטלו מאליהם כל ההבדלים המלאכותיים, המפרידים בין חלקי העם. בפני הבורא כולם שווים. אין קבוצות מיוחסות. כפרת הכלל תצמח מתוך העם באמצעות אחד ואחד, בלא העדפה והבלטת יתרון כלשהו. בכל חלקי העם נקלט אותה שעה בצורה מוחשית השיעור החשוב: אין העוני והעדר האמצעים פוגמים בערך העצמי של האדם כאדם. כשם שהעושר אינו מוסיף כל מעלה לבעל הממון, לא בעיני האלוקים, לפחות.

זאת ועוד. שעת ההתרמה היתה גם השעה הגדולה של היחיד. של הפרט מול הכלל. את קרבנות הציבור לא מימנו מקרנות האומה, מכסף חסר זהות. המגבית פנתה במבחן אל כל יחיד, כי בלעדיו לא תתבצע כפרת העם בשלימות. מי שלא מילא את חובתו כחוק למגבית זו, לא יוכל רעו להשלים את החסר. שכן כל סכום לא יוכל לתקן את העבדה שהלה לא תרם. כי היחיד, כל יחיד, הוא הוא הנושא של האומה. היא אינה בולעת אותו עד כדי אבדן הזהות העצמית.

אך מדוע מחצית השקל דווקא? שואלת הפרשנות, כלום שקל שלם לא ישיג מטרות רוחניות אלו שהוזכרו?

לא, באה התשובה. התחושה המחצי חשובה מאוד. שכן אתה היחיד, בלעדיך אמנם אי־אפשר לפעול מאומה. אך אתה לבד לא תוכל לעולם להשלים את כפרת העם, לשאת על כתפיך את המפעל. כי אתה חצי. אתה זקוק לרעך כשם שרעך זקוק לך. כי רק ביחד, בכוחות משותפים, ניתן להגשים את המשימה.

ומן התזה אל האנטי־תזה. מן האחדות והאהבה שהומחשה ב"שקלים", אל הפירוד והשנאה – שנאת עמלק.

אנו מצווים על שנאה זו ואת זכרה אנו מעלים כל שנה (בתוספת לקריאה השבת, שבת לפני פורים), בקריאה: "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך, בצאתך ממצרים" (דברים כה, יז).

יהדות ושנאה

הלא השנאה אסורה על יהודי. אסור לשנוא, סתם כך, את בן הנכר. אפילו את בני העם המצרי, אויבינו הראשון, שבה המר לנו בשנות גלותינו הארוכות במצרים, אסור לשטום ולתעב (שם כ"ג ח), למרות שיש לנו סיבות מספיקות לשנאה זו.

אולם שונה הוא עמלק. יוצא מכלל שאר האומות.

כלפיו אנו מלבים שנאה תהומית כאש גדולה. זאת, למרות שבדרך, בצאתנו ממצרים, לא הצליח לפגוע בנו במיוחד. הוא, בעיני התורה, גדול האויבים הרשעים מאז ועד עולם. הוא האסון הבינלאומי המונע את השלום והברכה, הטוב השלווה בתבל.

כי עמלק בא להלחם בישראל ברפידים, בלא הכרח מדיני או כלכלי כלשהו. על כן הוא אב הטיפוס של המלחמה לשם מלחמה ואותה אנו מצווים לשנוא. הוא ערך הפגנת־כוח במדבר. הוא נהג כך מתוך אמונה, שהכוח הגס והאלים מגלם בו אמת כלשהי ובראשי הכידונים מצוי הצדק, היושר והמוסר. מוסרו של עמלק. הוא העניק לכוח זה את האשראי כפותר בלעדי לבעיות חברה ועולם. ועל כן הוא תועבת לבנו. הוא כפר במושג חירות האדם ובזכותו לחיי כבוד, כרצון האלוקים. משום כך נגזו לו לעולם...

משום שעמלק עדיין חי. הוא השיטה, שעוד מהלכים לה בימינו. היא ייסרה אותנו – בני המאה העשרים – רבות. שתינו את מלוא תוכנה של כוס התרעלה מידי המשטר הנאצי. "ולא ירא אלוקים" (שם כ"ה). משטר אשר רק האפשרויות האדירות שהיו בידו הבדילוהו מן האב הרוחני הקדמון, אך לא התוכן, המהות והגישה לחיים ולעולם. משפט דאמיניוק הינו תזכורת אכזרית ומזעזעת לזוועת עמלק, למציאות האפלה בה נוחל הוא נצחון.

לאחר "שקלים" בא "זכור". לאחר השיעור המאלף והמעשי לאחדות, לפתיחות ולשוויון – עוד שיעור. שיעור בשנאה, שנאה מתוכנת כלפי עמלק ותורתו. שיעור חשוב, הנחוץ לנו, בבואנו לעצב את משטרנו אנו.

לקט לפורים

נפתלי קראוס

תענית אסתר (מוקדמת)

לחג הפורים קודמת תענית אסתר, לזכר הצום עליו הכריז מרדכי, לפי בקשת אסתר, לפני שהמלכה היהודיה התייצבה לפני המלך אחשוורוש, כדי להציל את יהודי ממלכת פרס ממזימת השמד של המן.

לפי חז"ל חל הצום ההוא, של אסתר, בחג הפסח ומרדכי סירב תחילה לקבוע אותו, באומרו כי בחג לא צמים. אך אסתר שכנעה אותו, באומרה, כי עם ישראל נתון בסכנה ואם אין עם ישראל, מי צריך את חג הפסח? מרדכי קיבל את דבריה, כינס את יהודי שושן והכריז על צום של שלושה ימים.

השנה היה צום תענית אסתר צריך לחול בשבת, (הי"ג באדר), אך הואיל ובשבת אין צמים (למעט יום כיפור), מקדימים את הצום ליום ה' (אתמול).

משלוח־מנות ומתנות לאביונים

פורים מתאפיין במצווה ייחודית: לשלוח "משלוח מנות איש לרעהו" וכן לתת "מתנות לאביונים". זוהי "מצוות היום" המסמלת את התוכן הסוציאלי־אנושי של החג. לא שיכרות וללילה עד אבדן חושים, אלא תפילה – "על הנסים" בתפילת שמונה־עשרה ובברכת המזון לזכר נס ההצלה – קריאת המגילה ועזרה לזולת.

דיני מתנות לאביונים קובעים כי יש לתת דבר מאכל, שאפשר לאכול מיד, מבלי שהעני יצטרך לטרוח בדבר. משלוח־מנות פירושו לפחות שתי "מנות" לשני אנשים.

המקור לתחפושות

בימינו מתאפיין פורים בחוגים רחבים על ידי התעפשות בתחפושות מסגוניות. בעיקר הילדים מתחפשים, שנה שנה עם אופנתיה ודמויותיה המיוחדות. כפי הנשמע, משמש יסוד לעניין זה הכתוב במגילת אסתר האומר "ונהפוך הוא, אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם". ואם "נהפוך הוא", אזי כל אחד מתחפש למשהו אחר ויוצא מעורו לשעה קלה, כדי ללבוש זהות אחרת.

...סין גונזת רומן

כשמדברים הסינים על מין – על מה הם מדברים?

هكذا من الأصل

חלק ד' / יום ששי י"ב באדר תשמ"ז 13.3.87

תקציר

מתוך מילון לפורים — בעמ' 2

ברית מלה – עץ (AIDS). העונש על אכילת הפרי האסור מעץ הדעת הוא מחלת העץ אשר התחילה לעשות חיל בשנת תשמ"ד.

תשעה קבין — בעמ' 3

העדר הסכמה יהודית־האשמית על חלוקת ירושלים, ולוא גם הסכמה בלתי־כתובה, כמו זו שהושגה בין בן־גוריון ועבדאללה על חלוקתה של ארץ ישראל, היתה עילה לקרבות המרים על העיר בתש"ח, – בביקורת על ספרו של יצחק לוי (לויצה), „תשעה קבין".

כתיבה מהלב — בעמ' 4

כאשר יוצר כותב מלבו על יוצר אחר נגלה לעינינו לפעמים עולם כפול. תענוג לקרוא בדברי משה שמיר, ואין זה משנה אם אני מסכים להם, אם לאו, – כותב מג"ל באחת הסקירות הקצרות על ספרים חדשים, במדור „עיון ראשון", בו הוא סוקר גם את „ידיד ההבלים" של תאקרי, ספר חדש של אמירה הס ועוד.

ציור לפורים (ציור על זכוכית)
ארץ ישראל, שנת תרס"ב (1902), מאוסף מוזיאון ישראל

מה קורא

יצחק ארצי חבר כנסת

ח"כ יצחק ארצי מבחין בין ספרים שהוא קורא בשביל התענוג לבין ספרים שהוא קורא בתוקף תפקידו.

„בשביל התענוג, אני קורא עכשיו את "קופסה שחורה" של עמוס עוז. במקביל אני קורא את ספר האישים של ישעיהו ברלין, את ספרה של ד"ר דינה פורת "הנהגה במילכוד". שני האחרונים קשורים גם לעבודה שלי. ספרה של דינה פורת עוסק במחקר ששובר מוסכמות לגבי ההתייחסות של היישוב בארץ ליהודות שהיתה נתונה תחת הכיבוש הנאצי".

ח"כ ארצי קורא ספרים רבים, פרי עטם של עולים חדשים מרומניה. „שולחים לי את ספריהם כדי שאחווה את דעתי. לאחרונה קראתי רומן יפה בשפה הרומנית שנקרא "המעגל הקסום". כתבה אותו סופרת לא ידועה בארץ, שמה ליאנה מקסי. אני קורא גם ספר שיצא זה עתה ועוסק בטלוויזיה בכבלים, וכן את תרגומו של נתן יהונתן לשירי איציק מאנגר".

„למה אני קורא? קודם כל זה חלק מן ההכשרה שלי. לפני שלמדתי משפטים, למדתי גם ספרות ופילוסופיה. הזיקה לספרות היא בדמי, פרוזה ושירה הן אחת האהבות הגדולות בחיי. ליומדי הספרות פתחו לי אופקים חדשים והבנה ספרותית גדולה יותר. למרות העומס המוטל עלי בשל תפקידי כח"כ: קריאת מחקרים, מסמכים, סקירות וסקרים, אני קורא ספרות יפה, להנאתי. כדי למנוע את ייבוש הנשמה, אני לוקח אינפוזיה של ספרות יפה".

ריקי ריבלין

עורך: חנוך ברטוב
עריכה: יהודה גור־אריה

מארתה אייברי

סין גונזת רומן חדש של מחבר „עץ המשי"

הדפסת רומאן חדש של ז'אנג שיאנליאנג (בתמונה), הופסקה בסין בטיעון שהסופר „מוכר טינופת" בכתיבה על „עניינים כמו אוננות"

בכל פעם שמשנה ממשלת סין את דעתה בעניין כלשהו, זוכים אנחנו להמחשותיו המאלפות ביותר של אותו לקח פילוסופי סיני – „סוס לבן אינו סוס". או־אז חדל פתע פתאום „סוס לבן" להיות „סוס" אלא נהפך למשהו שונה מעיקרו. לין שאוקי אינו עוד יורשו של מאו, אלא מרגל; „כנופיית הארבעה" אינה עוד מהפכנית, אלא נוהה אחר הקפיטאליזם. החתול טוב אינו עוד טוב מהטעם הפשוט שהוא צד עכברים – חשיבות עליונה נודעת מעתה לצבעו של בעל־החיים.

בימים אלה ממש לומדים סופרי סין את הלקח הזה. אותה התפרצות קיצרת־חיים של חופש־ביטוי יחסי הגיעה לקיצה. אחד הבולטים ביותר בין הסופרים שעליהם נמתחת הביקורת במסע הנוכחי הוא ז'אנג שיאנליאנג. כלי־התקשורת של סין מיקדו עליו את התקפותיהם.

כשמדברים הסינים על מין – על מה הם מדברים?

הסיבה לכאורה להתקפות אלה היא נושא המין שבספריו. איזכורים קצרים בעתונות המערבית גירו את הקוראים שאינם סיניים, המגלים בדרך הטבע סקרנות: כשמדברים היום הסינים על מין – על מה הם מדברים? ומה בדיוק כתב ז'אנג? וביתר פירוט, מה בדברי ז'אנג היה בו כדי לגרום – ואכן, גם גרם – שהממשלה תורה לבתי־הוצאה, שלא ידפיסו את יצירותיו?

זמן קצר אחרי שבחר דנג שיאופינג, מנהיגה העליון של סין, בינואר השנה, בז'אנג כמטרה לביקורת, נצטוו מוציאים־לאור ברחבי סין כולה, שלא להדפיס יצירה שעבד בכתיבתה ואשר חלקיה כבר התפרסמו בהמשכים בכתב־עת של אחד המחוזות. המסר למו"לים היה, שאין להוסיף ולהוציא־לאור את ז'אנג, עד אשר ישנה את נושאיו ואת סגנונו.

הספר, שבשמו נוקב האיסור במפורש הוא „בוקר טוב, ידידי". גירסתו של הסופר עצמו היא, שעניינו של הסיפור הוא הנוער של סין, חצי מיליארד בני־אדם, הנתונים לתיסכולים עצומים. לעומתו אומר פקיד סיני, שהספר „עוסק בעניינים כמו אוננות". אחוז דאגה כנה, שואל הפקיד: „לשם־מה צריך ז'אנג לכתוב על דברים כאלה?"

„הכותב על מין – סוחר בטינופת"

אם בוחנים את שאלתו בהקשרה המצומצם, אולי יש בה ממש. במדינה העמוסה מתחים של תמורה ומודרניזציה, מה צריך ז'אנג להעמיס עוד איזשהו יסוד של ערעור היציבות, את השאלה המינית? מאז ומתמיד טיפלה סין – וכל הסינים – בנושא חמקמק זה, על־ידי גניזתו המוחלטת. אפילו הונג־קונג המודרנית שמרנית לעילא: הפורנוגרפיה מאופקת; ואם כי מספרן של ההפלות שמבצעות תלמידות שהן אמהות לא־נשואות, מרקיע שחקים, אין איש מזכיר תופעה זו בפומבי. לשם מה, אם כן, בא ז'אנג ברגע רגיש כל־כך בתהליך הרפורמות, ומזכיר את השאלה המינית?

יריביו של ז'אנג משיבים על כך בהסבר, שכל כוונתו היא למכור את ספריו. הוא משתמש בתחבולה זולה זו כדי לעשות פירסום לסחורה, שאחרת לא היו נמצאים לה קוראים. הוא „סוחר בטינופת".

אלא שז'אנג אינו „סוחר בטינופת". ההתנגדות הנשמעת כביכול כלפי הנושא המיני שביצירותיו, עוקפת במתכוון את הנושא העיקרי. יצירתו ראויה שתיקרא, הן בזכות עצמה והן בגלל המסר הפוליטי והאנושי הכלול בה. מסר זה הוא אולי הדבר שמדאיג יותר מכל את הצנזורים של סין.

הפכו עם שלם לאימפוטנטים בנפש ובגופם

לקוראים שאינם סינים עשוי טיפולו של ז'אנג בנושא המיני להיראות מתון עד כדי ניחוח. ובכל־זאת, גם לזה יש חשיבות. אחד מטיעוניו המרכזיים של ז'אנג הוא, שממשלתה הטוטאליטארית של סין בשלושים השנים האחרונות, הפכה את העם הסיני כולו לחסר־מין. לא זו בלבד, שלבב עמה שלה החדירה אי־אמון עמוק – החל באי־אמון של הכל כלפי הממשלה וכלה באי־אמון שמגלה כל אדם כלפי בן־ביתו – אלא שסירסה את רצון הבריות להיאבק על דעותיהם, הפכה אותם לאימפוטנטים בנפש ובגופם.

כל זה עולה בבהירות ברומאן „חציו של הגבר הוא אשה", השנוי ביותר במחלוקת בכל מה שפירסם ז'אנג עד כה (ראה אור בסין בסוף 1985). בספר זה תוהה ז'אנג שמא הצליחו לסרס את הקהילה האינטלקטואלית כולה בסין.

„חציו של הגבר הוא אשה" הוא חלקה השלישי של טרילוגיה. „עץ המשי" היה השני בסידרה. קדם לו הרומאן „נשיקה ראשונה". הדמות הגברית המרכזית ב„נשיקה ראשונה" הוא תלמיד תיכון המתאהב בנערה נכה, שבסופו של הסיפור מהגרת עם משפחתה לטאיוואן ערב נפילת הממשלה הלאומנית ונצחונו של מאו. (אגב, בימים אלה ממש, ב־16 בפברואר, פירסם „הדגל האדום" התקפה על פרויד ועל מה שמגדיר עתון המפלגה הקומוניסטית כ„התייחסות ליצירת־האמנות כאלה אוטוביוגראפיה של התהגרותו המינית של היוצר").

הוא מדבר הן בדימויים והן במלים ישירות. אחרי עשרות שנות עבודת־פרך ודיכוי במחנות־תיקון בצפון־מערב סין, יוצא הגיבור והוא אימפוטנט. המציאות הפוליטית שהוא חי בה, היא שהופכת את האדם לבלתי־מסוגל לאהבה רוחנית וגופנית גם יחד. הוא בשר מבשרו של עולם שהציוויליזציה כולה כמו גורדה מעליו וכך נחשפו הרפלקסים הקיומיים הבסיסיים והפרימיטיביים ביותר. גיבור הסיפור הוא גם בשר מבשרה של חברה, שנשים מלשינות בה על בעליהן, כדי לצבור בדרך זו נקודות פוליטיות לזכותן, וכדי לשרוד הן שוכבות עם מזכירי המפלגה הקומוניסטית. יש מקום לטענה שכל זה שייך חלקית לנושא המין, אמנם כן, אך במובן חשוב הרבה יותר נוגעים הדברים במצבו של האדם בסין המודרנית. ז'אנג התנסה בגופו בדברים שעליהם כתב, ועמדתו היא שאין נושא שאפשר להתעלם ממנו.

ז'אנג נולד בנאנג'ין בשנת 1936 וכשסיים את התיכון, הלך להיות מורה בחבל נינגשיה שבגבול מונגוליה הפנימית. ב־1958 הוקע כ„ימני", ובעשרים השנים הבאות נשלח שוב ושוב לבתי־כלא ולעבודת־פרך במחנות־הריכוז של סין. ב־1979 טוהר, אבל נשאר לחיות בנינגשיה.

הצעירים אוהבים את האיש, שחזה הכל על בשרו

במה זכה סופר, החי באיזה פינה נידחת זה עשרים־ותשע שנים, במלוא תשומת־לבם של שליטי סין, דנג שיאופינג וכלי־התקשורת ברחבי המדינה? בכרכים הגדולים יש בוודאי עוד סופרים, העוסקים בשאלה המינית ביצירותיהם.

ראשית, ז'אנג הוא מן היחידים בסין הזכאי לכתוב – וכותב – על מחנות־הריכוז, כמי שחזה אותם על בשרו, והשכלתו וכושר־הביטוי שלו מקנים לו יכולת לשכנע, בבואו לתאר נסיונות אלה.

שנית, אותו לא מפחידים. יש בו איזו תשוקה לכתוב בכנות, וכנותו כוללת גם הצבת שאלות כלפי סמכותה של המפלגה הקומוניסטית. סיפוריו מפקפקים באמות־המידה המוסריות של מנהיגי המפלגה, ועולה מהם תהייה על הבסיס העיוני של התפקיד שממלאת המפלגה.

שלישית, ספריו ונלהבותו הלא־נלאית זיכוהו בקוראים רבים ברחבי סין. המוני צעירים קראו את ספריו. השפעתו רבה, ועובדה זו מדאיגה כל אותם אישים בסין השבים מחדש לאותה שיטה של בדיקת צבעו של בעל־החיים, לפני שהם מחליטים איזו מין חיה הוא.

ב„חציו של הגבר הוא אשה", חש הגיבור כי מי שרוצה להשפיע על העולם „חייב, לפחות, לצעוק – – ואפילו זו זעקה חנוקה מתחת לשמיכת דיכוי". עכשיו, משנאסר ספרו החדש של ז'אנג, הושתק כנראה אפילו קולו החנוק. חשוב שספריו שכבר התפרסמו לא ייראו כאילו כל עניינם הוא המין. אין זה כך. מצוייה בהם בחינה אישית וכנה של פסיכוזה המונית. כשתיאר איך מאבד היחיד את השליטה על כל התפקודים הפרטיים, האינטימיים, מהלשון ועד המין, הקיע ז'אנג את האופן שבו פיעפעה הטוטאליטאריות וטבעה את חותמה.

> **דז'אנג שיאנליאנג הוא מחבר קובץ הנובילות „עץ המשי", שתרגומו העברי ראה אור לפני כמה חודשים ב„ספריה לעם" של הוצאת „עם עובד".**
> **מחברת המאמר, מארתה אייברי, תושבת הונג־קונג, היא גם שתרגמה לאנגלית את הרומאן „חציו של הגבר הוא אשה". המאמר, שנכתב בסוף פברואר (במקורו נועד לפרסום ב„פאר איסטרן איקונומיק רוויו"), צורף למכתב אישי של מארתה אייברי אלי, כמתרגמו העברי של „עץ המשי". המסופר כאן הינו, אם כן, עדכני ביותר.**
> **חנוך ברטוב**

אורי ברנשטיין

על האמיתי ועל הבדוי ב„קופסה שחורה"

ההתקפה הפרועה שהותקף ספרו האחרון של עמוס עוז נבעה כנראה מאיזו התלהמות של ניתוץ אלילים ולוותה, כרגיל אצלנו, בקורטוב של צרות עין ובשמץ של קינאה. בסופו של דבר, רק המיסכנות זוכה באהדה וברחמים, בחיים בבספרות. אילו היה בשיסוי זה רק אות לצרות אופקים, ניתן היה להתבונן בה בסלדנות, אלא שביקורות הגנאי הרבות, הן סימפטום לתופעה ספרותית שמן הראוי לעמוד עליה.

היה בביקורת שלוחת רסן זו סימן מובהק לאיזו נהייה אחר ספרות ריאליסטית, לאיזו מאיסה בעל־ביתית בכל מה שאינו מיידי, שאינו עוסק בריאליה המפורסת של ימינו. אולי דווקא משום שריאליה זו קשה כל־כך, מרובה השמחה על כל מי שמצליח להעלות מתוך פרטי היום יום המרובים והמגונים לעתים, תמונת עולם המצדיקה את הוויתנו הישראלית והמעצבת – בדרך של תאור שאינו נכלם – ציור של חיים שאין להתבייש בם. ההאחזות הזו, הרגרסיבית, בהישגיו של פרוזאיקון המעניק ליומיום הישראלי תדמית של מקום אמיתי, של חיות מסופרת – יש לה בוודאי עילה מוצדקת. ובאמת, בבואה בה אנחנו מזהים במדוייק את פנינו ועם זאת אין היא, בהכרח, מעלה בנו בחילה קלה, נחוצה לנו מאוד בימים אלה. משום כך מובנת ההתפעלות מכל רומן חדש – שממנו עולה תחושת ההקלה, כי ניתן עוד להקנות מימד של פיקציה לכל המתרחש, דל ומרוט ככל שיהיה, ובלי לזייף יש עדיין אפשרות להתקיים. ממילא מצדיק הצרצר את הדלות רק משום שעדיין הוא משורר – עליה ומתוכה.

ואולם גאוה זו שאנו חשים בכל שעה שספר או סרט משיחים בנו, על כי יש הילה סביב הדברים המתרחשים עמנו ומשום כך, אולי, בכל זאת, אינם כפי שהם נראים, היא שגרמה לאחרונה שהשתכחו טעמה וסיבה של ספרות אמיתית, זו שחיה בקרב הלשון ולא בקרב העם, זו שהארטיפקט הכפול – של המלה המודפסת, המסמנת את הנמצא ושל המבנה הבדיוני המשנה את המציאות ולא מתעד אותה בלבד – הוא סימנה המובהק. ומכאן אולי האטימות והטינה והעדר האבחנה המדהים שזכה להם ספרו של עוז. שכן אם גם אמן לשון כאבידן, אינו ער להישגיו הלשוניים המופלאים של עוז ב„קופסה שחורה" וודאי הוא שמשהו סימא את עיניו.

הישג גדול וסימן דרך

„קופסה שחורה" הינו, בראש ובראשונה, הישגו הגדול ביותר של עוז עד עתה. דווקא משום שבחר בדרך של כתיבת מכתבים – אחת הצורות הסבוכות והחמורות ביותר של מבנה הרומן – יש ברומן הזה משום סימן דרך בספרות העברית. שוב אין אנחנו עוסקים בסיפור עבדותי – בין אם המספר הוא המדבר הסובייקטיבי או הצופה הבדוי האוביקטיבי – אלא בבנייה מחושבת של מציאות פיקטיבית לחלוטין, מעשה המצאה מעצם טיבו ולמרות זאת אנו זוכים לאינטימיות ולכנות מדהימים.

מכתבים מהווים, מעצם טבעם, דיאלוג בין מדבר לשומע המשיב רק לכאורה, ומחייבים יכולת כתיבה מרתקת כדי להגיע קדימה את העלילה, לפתח את הדמויות, לאבחנן זו מזו באמצעות הלשון ולדובבן בסדר מהופך, והכל בעת ובעונה אחת: מדי פעם דובר ושומע המחליפים את תפקידיהם הדדית. גם לשונו של עמוס עוז עברה לשם כך גלגול בלתי צפוי: תמיד ניחן עוז באוזן מפליאה לקולות מדברים (המכתב לאשכול ב„מנוחה נכונה", כדוגמה), וכאן מלא הספר בשיחות – אישיות, מכאיבות, אכזריות, בקולות שונים זה מזה שאין לערבבם ולטעות בהם.

במכתב שח הדבר בראש ובראשונה לעצמו עם עצמו. השיחה הזו שבה משוחחות הדמויות, עם עצמן ועם אחרים, היא רק מסגרת בה משוחח – אולי לראשונה – גם עוז עם עצמו.

העברית שלו השתנתה. המליצות והכתיבה „היפה" התמעטו. הלשון הושחזה, נעשתה גרומה ושימושית, ועם זאת יש בה הדים מתמידים של חלום, של איזו הזייה, כאילו שלד הדיבור הזה נושא עליו איזה גוף רך ומרומז. רק בידי עגנון ואולי בידי ברנר (וגם זאת רק לעתים) עלה לעשות שמוש בסוג כזה של עברית, בתערובת כזו של דלות מדומה, של התכוונות מדוייקת ומתונה ועם זאת טבעית ויומיומית, המלווה כל העת הדים של משהו שלא נאמר אף פעם.

אנשים חיים ונושמים מעבר למכתבים האלה, והם בעלי צורה מסוימת ואופי מובהק ולשון משלהם, הם מעמידים פנים ומתחטאים ומרמים ומגנים, והם עושים שקר בנפשם גם שעה שהם מגלים סתרי לב, והם גלויי לב להחריד גם שעה שהם מסווים את פרצופם. דו־המשמעות המתמדת הזו, המעידה על יכולתו האדירה של עוז כמספר, אולי אינה בוטה ומתוארת ומוסברת במפורש, אבל אם כבר לדבר על ריאליה – איזה דיוק אנושי יש כאן, איזו חדירה פסיכולוגית אינטימית ומשכנעת אל כל הנסתר התהומי והמוסווה.

היאוש הוא נקודת־המוצא

ויותר מכך: זו הפעם הראשונה כותב עמוס עוז על הרוע, על העמידה פנים אל פנים מול העובדה שהסדר שוב אינו מחזיק מעמד, שאולי לא היה סדר מעולם. ספור האהבה הנואש והנפלא של „קופסה שחורה" הוא ספור ההתמודדות האמיתית בשטני, בזה שמהרס מלכתחילה.

זהו ספר חסר תקווה, מפחיד במסקנותיו, ספר שהיאוש הוא לו נקודת מוצא. ממצב־מפתח זה אנחנו יוצאים עם עוז למסע קשה כדי לראות במה אפשר להקל, או להיטיב ואולי לגלות, כי אין עוד אלא להשתתף בצער בלבד. מעטים הסופרים שההינו לעמוד כך פנים אל פנים מול הרע והלא־אנושי ולנסות בשלו, או אולי דרכו, למצוא לנו מחסה.

נכון, הספר הוא מעשה אמנות: מעשה מכוון ומחושב ומתוכנן וכך יש לשפוט אותו. זה אינו תאור אמין של המציאות שלנו ולא זו כוונתו. ככל ספר חשוב ופורץ־דרך, הוא בראש ובראשונה האור של המציאות כפי שיכולה היתה להיות. אם כבר עסקים בשמוש בהוי ישראלי כמקום בו מתרחשת ספרות, הרי אין כספרו של עוז הדוגמה לכך שכבר ניתן אפילו להתעלם מהמתרחש, לעשות בו שימוש מיתי, לבנות על גבו את הבדוי ואת האפשרי. זה מבחן לבגרותה האמיתית של פרוזה: לא „מיכאל שלי", שהדהים משום שהיה מדוייק, אלא דווקא „קופסה שחורה", שהדיוק אינו עיקרו, אלא רק אחד האמצעים שהוא עושה בהם שימוש כדי לברוא עולם בדיוני, מיתולוגי, כמעט עולם שניתן להניח אותו ואין צורך דווקא להאמין בו. הן ספרות מסיטה מעט את המוקד, מעוותת עיוות קל את היומיום, מעתיקה ממקומו את הנוכח, כדי לגלות מעבר להם את מה שמצפה מעבר לדברים עצמם, את מה שמעניק להם משמעות, את האמיתי ביותר.

לגנות ספר כמו „קופסה שחורה", משמע לא להבין לשם מה נכתבת ספרות בכלל ומה צורך יש בה. ואינני מתעלם מן הפגמים שבו: חולשתה של דמות זו או אחרת. לעתים שמלים מופשטים מדי שלא לבשו עור וגידים, האור שאין מקומו במכתב כלל, סגנון מלאכותי מדי פה ושם, קטעי יומן פילוסופי שלא בכל מקרה עלו יפה, וסיום שיש עמו פשרה שאינני מסכים איתה. אבל כל זה מקומו בדיון אחר: מפורט תינות. בשעה זו כל מה שביקשתי לעשות, הוא להעמיד דברים על דיוקם: „קופסה שחורה" הוא אולי ספר קשה, ספר שמלכתחילה נעשה – ככל ספרות גדולה – כמעשה בדייה מכוון, יתכן ואפילו כמבנה מלאכותי, אבל דווקא משום כך, בכוחו הרב של עוז היודע ומכיר בכל שורה ושורה מה הוא עושה ולשם מה, הוא מעשה שירה, מפחיד, מקורי ומוקה עיניים.

יהודית כפרי

באשו

לחשוב על בשו
איש קדוש
נזיר של בודהה
של אין־מאשר.
מאיזו חצר אחורית
צומחות לו פרע הפלים:
„להשתבר כל כך
עד שאשכב על אבנים
שעל ראשן פריחה ורדה"
אני הברתי את האבנים האלה
ברדתי אפלו את שמות
הפרחים הורדים
שפורחים שם באביב.
ובאשר לשברון...
הבעיה היא כשובן
התתפכחות בבקר.
הנחיתות הקשות האלה
שוב
ושוב
ושוב.
אולי לכן
הוא בחר בעשור האחרון לחייו
בנזירות בודהיסטית.
בשו
נזיר של בודהה
אשר ידע להשתבר כל כך.
כל כך.

רוג'ה תבור

תורת הפיסוק

עיף כמדרגות הרחוב
רחב כמו אוקינוס
אנוס כמו מלים לאחר הדפוס
נמרץ כמו נחשול או מפל עצום
גלגלי
עינים בעריץ אמנתו רצה
נצה כגלגול נשמה חכמה כמו
שקט דממה
חסר החלטיות כמו פסיק
מקרב מרחיק כמקף
בטוח כנקודה (פסיק) נקודה.

ספרות ספרים סופרים

ד"ר יום־טוב לוינסקי

כתובה היתולית לפורים

רשימה זו מתפרסמת במלאות 14 שנה למותו של חוקר ה־פולקלור הנודע

מתוך שני כתובים במגילת אסתר למדו ליצני פורים שלכבוד שמחה החג כוהד וצ־דיך הכל להפוך מחול לקודש ובקודש לחול. כתוב אחד אומר "ונהפוך הוא" כל־מר, החודש אשר רצו איבי היהודים לש־לוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה באויביהם.

אומר כתוב שני "אשר נהפך להם" ביגון לשמחה ומאבל ליום טוב. היזקה ידי המה־פכים הללו בפורים הכימרה במסכת מגי־לה: מחויב אדם לבשומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואם אנו חייבים לשתות עד שלא נדע להבחין בין ארור לברוך, כלומר "להפוך את היוצרות", הרי לקחו עליהם ליצני פורים ובהם גם אנ־שים חשובים (אשר כל ימות השנה הם מצ־ניעים לכת) לערוך מהפיכות בחצרות המל־כים בפורים. ומאין מלכים? – רבנן! ועל כן פשט המנהג בין תופשי התורה להדיח לי־ום אחד את רב העדה, המרא דאתרא, ול־העמיד במקומו לבוש איצטלתו ותבוש כובעו, רב של פורים שידרוש דרשה של ליצנות, ישלף את הכתובים, יערבב את הפרשיות ויבלבל את הסוגיות שבגמרא ובפוסקים. וכן גם עשו לראש הקהל וכיו־צא באלה.

עשו גם מהפכה בדרך הלימוד. הגמרא זזה הצידה ובמקומה עלתה על השולחן "מס־כת פורים" או מסכת שיכורים" וכיוצא בא־לה, בסהדרותיהן תרבות והן מלאות ליצ־נות ושעשועים בסגנון הגמרא ובדרכי הפ־רשנים. ומשניתנה רשות להפוך מקודש לחול, עשו פארודיות היתוליות גם להגדה של פסח. וכן פארודיות ל"סליחות" ולפיו־טים, לתפילת נעילה, לקידוש ואפילו פא־רודיה ל"קדיש" שיש לומר בפורים לזכר המן ובניו שנתלו על העץ וכו'. ומכולם ער־לה ריח של יין ושיכרות, הוללות ושמחה.

ובטוב לב המסובים ליד השולחן בפורים, נהגו בעדות אחינו הספרדים בעיקר, לערוך חתונה היתולית בין הבחור המהולל, הא־רור והשוטה, חזיר מיער וצורר היהודים – המן ימח שמו, ובין הכלה הפסולה והמנו־ולת, פרה משכלת הפרשעת זרש, אשת מפ־חידי. והקהל מתמוגג מצחוק איך החתן מקדש את הכלה: הרי את משובשת לי בטבעת זו כדת פושעי ישראל וכו'. ומשב־רים את הכוס על ראש החתן ואומרים: מזל־רע, מזל־רע לגג ולצון רב גרמה קרי־את הכתובה מתחת לחופה זו.

כמה וכמה גירסאות ונוסחאות לכתובה ההיתולית כידו הטובה של כל סופר־ליצן בקהילה. בראש אחת הכתובות שהעתיק פרופסור אברהם גאלאנטי בקושטא אנו קוראים:

"בהכתובה של המן וזרש / יבוא עליהם פרש / נכתבה ונחתמה / בשושן הבירה / בסימן רע ובמזל אפל".

ומתחילה הכתובה:

"יתן ה' אותך לאלה וקללה, ומוצא אני מר ממות את האשה שנפלה בגורלך".

ומסתיימת:

"כדעת עביסא דבודטי דעל ראשי, בתוקף של שקרי, ארורין, גברין, רשעין, שמלק־אין ימח שמם, שחיק טמיא. והכל שריר ומביך וקיים".

ועל החתום:

"נאום פתן חרש בן כסיל עד, ונאום חסר־דעת בן מביש עד".

ויש אשר סידרו לאחר זה גם לוויה עם צי־דוק הדין לפטירת המן הרשע ובניו...

חתונה לכבוד המן וזרש עם קריאת הכתו־בה, עוד נערכת עד היום באילו משפחות של אחינו הספרדים. וכדאי לאסוף את הטכסטים השונים שעוד יש להם מהלכים בימי פורים, בעדות ישראל.

יוסף באו

ברות מלה

עץ AIDS

...הפעם, עץ הדעת בפריחה. כבראות יהיה הרבה יותר גבוה.

"ומעץ הדעת טוב ורע, לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות" (בראשית ב17)...ולמרות אזהרתו של הבורא, אדם ואשתו נכנעו לפיתויו של הנחש, ואכלו את הפרי האסור. סקרנותם זילזלה בחוקי גן־עדן והם קיבלו את ענשה של עץ הדעת...ולא מתו בו במקום – האם הבורא לא קיים את אזהרתו? לא בדיוק; הרי אכילה מעץ הדעת טרם נסתיימה. האדם עוד אוכל ואוכל את הידע, צובר ניסיון וחוכמתו גוברת. הוא רכש כבר יכולת של איתנו־הטבע. בכובשו את האטום, אשר היה אטום בפניו בסודי סודות. בעזרתו מסוגל האדם לשנות עכשיו יסודות של שבעת ימי בראשית – ואם ירצה, הוא יכול אפילו ל־ההדיר שוב את הארץ למצב של תוהו ובוהו. האדם שלח חלליות ובדק את כל כוכבי־הלכת של מערכת השמש שלנו וכעת פתוחה לפניו הדרך למערכותיהן של השמשות האחרות ולכל כוכבי היקום...ארטרכו, הוא יחזור עם אקדח ביד ללכבות של הבורא וידרוש את שרביטו – בדיוק כמו שאמר הנחש, לפני הנגיסה הראשונה: "לא־מות תמותון, כי יודע אלהים כי ביום אכלכם ממנו, ונפקחו עיניכם, והייתם באלהים, יודעי טוב ורע" (בראשית 5*4ג)...וביום הזה, ביום בו האדם יגמור לאכול את הפרי מעץ הדעת, עלולה להתאמת אז־הרתו של הבורא, והמשחק יכול להיגמר לא טוב...אולי העונש על אכילה הד פרי האסור מעץ הדעת, הוא מחלת עץ (AIDS), אשר התחילה לעשות חיל ב־שנה הכמ"ד, והיום מאיימת על כל אוכלוסיית כדור הארץ.

אפרים סטן

המשכיות (סיפור)

הסתכלתי על רגלי, כאילו הייתי מהלך בדרך בלתי מוכרת. הרחוב היה ריק, ורק הצעדים הדהדו על המרצפות המשוקות מזה שנים בסוליותי. זכוכית הדקה מתחת לנעלי, פירורי זכוכית בגודל אפונים, שרידי סערה גדולה. הרוח המיילת סיפטפה מרגשם נשכח בענפים נמוכים. הרחוב הנכתת על תסוטרות הגבעה היה מלא גוני אפרוריות. או אולי הדוק של חלונות הראווה טשטש את הצבעים האמיתיים...?

הסתכלתי מלמעלה על סנדלי ותהיתי לאן מובילות אותי רגלי. אולי לתיאטרון, כאן, בשדרה? ונעצרתי בכניסה. נברשות מצהיבות דלקו וחימשו קבוצת בני־אדם ליד הקו־פה. האשנב השני סגור: "אין כרטיסי הטמה". מוטב כך, אלך מסביב, דרך הבמה – קירות מתקלפים, כמה מדרגות ברזל – אינו מעודד, לא כדאי.

אחזור, אין לי מה לחפש כאן. אחזור.

בדרך הקצרה לתחנת הרכבת – אעבור באלכסון גינה מוזנחת – כמה שבילים ואהיה ברחוב אחר – מתנשף – מהר – טיפות על הפרצוף – זיעה וגשם – הולך מהר – מסתכל מסביב – לא עוקבים – זהו הרחוב – בתי־לבנים אדומות – מכוערים – שלושה מובילים סוס צולע – לא נראים ידידותיים – מוטב לא להפגש איתם – רק אין אף אחד – בטוח לא שמו לב – מהר – חוסר אויר – זה לא הגיל – ברוך השם, פסי הרכבת – התחנה בעוד כמה צעדים – בכל זאת הלכתי לאיבוד – זאת לא הכניסה הראשית – צריך לעבור מסביב – להגיע לרציפים – לגשת לקופות – יותר מהר – חתיכת דרך – הפסים נעלמים במנהרות – להכנס למנהרה – לחזות מגעילה של לבנים אדומות – זאת הדרך – זהירות! אכספרס כמעט מרח אותי על הקיר – לצאת בחזרה – אולי מנהרה אחרת – כולן זהות – מדרגות ברזל – מובילות למעלה, אם כך, לרציפים – מלוכלכות, דביקות – מובילות לאולם קטן בו שניים עצובים. כאילו חיכו לי:

– האדון רוצה לעלות? אם כך, ישב נא על הכסא המסתובב – ושמים לי על הראש קסדה כמו ליבוש שערות, סוגרים הגורנות מתחת לסנטר ולוחצים על איזה כפתור מתחת לכיסא. לפני שהספקתי לחייך, הקסדה התרוממה קצת, בלעה את ראשי והר־עפתי לתקרה. כשפתחתי את העיניים, ברנש עצוב שאל משהו והוריד לי את הקסדה.

– תודה, טוב – עניתי. הרגשתי שפי מלא אבנים, כמו אצל דמוסתנס. ירקתי לכלי־קל. זה לא אבנים, אלא שיניים. לבנות וגדולות כמו שום. לא הייתי מפוחד, רק מופתע כשהבטתי על דלי מניקל וראיתי שנשארו לי שלוש שיניים מלפנים ואחת אי־שם בפנים. משהו הפריע לי מתחת ללשון וירקתי עוד אחת. קמתי. רגלי רכות. אין לי אויר. ניגשתי לדלת, פתחתי... מהדלת מובילים פסי הרכבת בקו ישר למרחקים. צדקתי. זאת היתה הדרך לרציף. פסעתי צעד ראשון, אבל ברנש עצוב שם לי יד על המתף ועצר אותי.

– דרך צלחה!

יצאתי, ראשי סחרחר.

כלי מכוסה זיעה. דיונות החול שמאחורי החלון, חיוורות וירוקות באור הירח. רכ־בת־הלילה המסכנה של קו יחיד לחיפה, שורקת מרחוק. מה השעה...?

השטיח מגולגל. השולחן הפוך על הספה. הוילונות מורמים. אי־סדר שבעשיית הסדר. האשה שאיתי מתרוצצת. נפתחת הדלת. איש חשוב. פקיד עמידר. אין לך התנגדות, הוא אומר, שאת הישיבה נקיים אצלך. אבל איפה? אין דבר, הוא אומר, נשב במרפסת. קרא בעצמך. רק אל תסתכל על הנייר. סודי ביותר! האשה שאיתי כבר מגיעה לחדר השינה. הופכת מזרונים. לא נעים, אני אומר לה. אולי נזיז לפחות את השולחן למקום. שישבו בחדר. אנחנו במרכז העניינים! האשה שאיתי אינה מגיבה. מראה לי משהו מתחת למיטה. ארבעה אשכולות רימונים. מחוברים בחוטי חשמל. אני מתכופף לפרק את החבילה. עוד תעשה קצר, צעקת האשה. ונהיה חושך. מבוהלת, כרגיל. אני רץ לטלפון. צריך להזעיק השמלאי של המשטרה. בדלת אני נתקל באחד נמוך. כובעו מסתיר את פרצופו. אחוריו מפכ"ל המשטרה. עוד שני שוטרים. כלי כובעים. אחד עם דלי מלא מיץ. שני עם סלי־דשת מלא ביסקוויטים. הטלפון הציבורי בפינת הרחוב. אני מדבר מהר. בואו מיד! אחד לא מגולח, עם סכין ביד, זורק אותי מתא הטלפון. לא הספקתי להזכיר את המפכ"ל, אולי טוב יותר כבה. שלא יחשדו בפרובוקציה. רק־ הביתה. הניידות כבר הגיעו. שני חבלנים דומים כתאומים. אני עולה מהר. עוקף אותם במדרגות. החבלנים שמאחורי נעצרים. ויורדים. הדירה אינה דומה כלל לזו שעזבתי. הכל הפוך. עוד יותר מאשר קודם. אפילו המנורות על הריצפה. במרפסת שאריות ביסקוויטים. שלולית מיץ. האורחים נעלמו. רק האשה שאיתי מפוחדת, מביטה למ־טה, לרחוב. קאדילק שחור, עם הסכינאי הלא מגולח ליד ההגה, התגנש בניידת. עכשיו הם רבים. ומחכים למישהו שירשום דו"ח. הילולות של האשה שאיתי מתמזגות עם הצופר של הניידת.

השעון מעיר אותי. החולות שמאחורי החלון הצהיבו. לא רואים עצים, אין כאן שום ירק. סביבה עצובה. אקום, אתלבש, אסע העירה, אתפש עבודה, יהיה טוב. היום יום ההולדת ה־30 שלי. תאריך גדולי. כמו היום בו "נעצר" יוסף ק.

מתוך הספר "האיורים לספרי יידיש במאות הט"ז־הי"ז" מאת חנא שמרוק, הוצאת אקדמון, ירושלים, תשמ"ז

ענת לויט

□

המסעות אל תוך עצמי אינם
חוצים נופים מרהיבים.
צפרים שמוטות כנף
ושמן צפות על פני נהרות
חרבים. עלות עצים דלה
שורת גזזות, לסוכך מפני
קרנים צורבות, עד כי
לא נתן עוד כמעט להנשא
תחתן. גם חיות בר חפשיות
בריצתן, רופסות בעיני
צידים, שקרסו ביאושם
על ששוב לא נתן להם
להרג את שמעטו ההרג
בצוחות הנוראה.
ולא נמצא מי שיספיד
בראשית שיכלה היתה להתיר
אולי פריחה אחרת
ליכלת היחידה לחצות
מתוך עצמי, לחצב
מלים זרות לכל מסע
אלם שהוא האמתי.

פרץ דרור־בנאי

תעודת ביטוח

יש בקשות ילדותיות נוקבות
כיריה
אבא תקנה לי חללית
אבא תקנה לי מחשב
אבא תקנה לי אקדח מפריד
ושיקות סובבות או את העולם
כשהוא רך ומנפח כמו צמר גפן
מתוק

נעדר מפגעי זמן ורחוב
כי אין להתחבא במלים

אני רוצה להמריא גבוה ורחוק
אני רוצה לגור בחלומות
מקום שאין בו זקנה ומות

נעדר מהשג ידי אדם ואלהים
כי אין להתחבא במלים

מתוך הספר "בדים" שיצא בקרוב בספרית פועלים

ההיסטוריה הבולעת את האינטלקטואל

מאת יאירה גנוסר

ביקורת

מלקולם לורי
מתחת להר געש
הוצ' הקיבוץ המאוחד, הספריה, כתר, בשיתוף המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות והמפעל לתרגום ספרי מופת / תשמ"ו / 371 עמ'

ב"מתחת להר געש" מעלה מלקולם לורי עולם של אינטלקטואל (המעוצב כדמות מפוצלת בין שני אחים־למחצה), בתוך הד־רימה ממשית של ההיסטוריה והפוליטי־קה. תאריכי ההיסטוריה מדוייקים, אוביק־טיביים ומסומנים כעקבות־צעדיה הכות־קרבים של מפלצת מיתולוגית. ההיסטוריה בולעת את האינטלקטואל. בסיומו של היום האחד, העובר ברומן שעה אחר שעה (1.11.1938), הוא נרצח רצח פוליטי – לא־הירואי, מות מרוסטקי, קטן, שולי.

האיש העלוב ג'פרי ("הקונסול"), השיכור החולה, שאינו מסוגל אף לגרוב גרביים בעצ־מו, משרטט ברגעיו האחרונים את מפת ספ־רד, רק כדי להסביר לזועה־זונות בפאב המ־קומי איפה הכיר הוא, ג'פרי, את איבון אהובתו. מפת ספרד המשורטטת על דלפק המשקאות בשאריות משקה חריף, ששפכה ידו הרועדת של השיכור החלכה, משמשת גם היא עדות לניצחת נגדו. כנופיית אנשי הבטחון של העיירה הנידחת מזהה (!) בגבר הזר, החלכה, דמות של מרגל איום, אנגלי, ואולי־אולי – אפילו "יהודי", "מלוכלך", "קומוניסט"!!

החקירה הפאטריוטית מסתיימת כבית־דין־שדה, באקדח תשלף מן המתקן.

שתי רציחות פוליטיות קטנות, נידחות, בשולי המלחמות, בשולי ההיסטוריה, בש־ני הקצוות של היצירה: בפרק הראשון זהו זכרון עקיף רחוק ובלתי נשכח. בפרק הסי־תם – פרישה רחבה לעיני הקורא. רציחות עלובות, שאינן נחשבות, מחדדות את קט־בי היצירה ומעניקות לה את משמעויותיה. הקורא נהפך, דרך תודעת הגבורים, המר־כים, לעד לשלב בהיסטוריה האנושית, כשתממש חלום גדול בהיפוכו. אירופאים צעירים, ביקורתיים, שואפים להמיר עולם "ישן, רקוב ובלתי נסבל" בעולם חדש, מתוקן, צודק. אבל מול פרצופם כמודינאים נאיביים באות החדשות המפלצתיות, שאימתן היא רק מבוא לגרוע יותר – הכש־לון הבין־לאומי בספרד ומלחמת העולם השניה.

כמו צב, המשא את ביתו על גבו, כך נוש־אים האירופאים שברומן את אירופה ביצי־רה המתרחשת מחוץ לאירופה. מסייה לא־רוי הצרפתי הוא דמות־משנה ברומן על שני אנגלים, אחים־למחצה, החיים ונהרגים במכסיקו, בתדבריתה של גרמניה הנאצית בסוף שנות השלושים. בפתיחת הרומן, שנה אחרי רצח האנטי־גבור ("קונסול"), נגלים כמה מן המוטיבים המתפתחים בע־לילת הספר ובטונים שלו – ההרס־העצמי של הדמויות, הנוסח התמונתי־קולנועי של תנועתם והגיהנום עלי־אדמות כמיתוס וכממש גם־יחד. במהלכה הנוה הצרפתי, מסייה לארוי, בהפקת גירסה קולנועית־מו־דרנית ל"פאוסטוס" של מרלו, שכמו כל המשאלות הגדולות, זו אובססיה, שלא תוגשם.

מאלקולם לורי האנגלי, כותב על אנגלים הקרובים לו בגיל, במעמד, בביוגרפיה, אך ה"אוטופורטרט" עובר למדיה הספרותית וחי בה בזכות עצמו. הרבה רגעים ברומן המרתק מצחיקים עד דמע, גרוטסקיים כצחוק הקופא פתאום לאימה. נסיונות החיים של הנפשות הפועלות מתממשים כ"טרגדיה לבמה". אני בוחרת בציטוט־לא־קיים זה, כי מבנה הטקסט לשמקו ופיתוח גדולות האדם הם טרגיים, בודקים את הק־

מלקולם לורי

שר בין הרס פנימי לבין ההרס ה"אוביקטיבי", ההיסטורי. אלא שההגשה והסגנון מרחיקים את היצירה מן הצבע הט־ראגי.

ב־1.11.1938, בהווה של היצירה, נהפך מו־שג "המלחמה האחרונה" לאירוניה ולאירו־ניה עצמית. "הקונסול" ג'פרי השתוי הוא גבה רוחני של מלחמת העולם הראשונה, "המלחמה האחרונה", שזכה בה לצל"ש על מעשה גבורה, אך "בשולי המעשה" זוכר הוא, ומדחיק בזכרונו, כי רצה "בהתנד־בות" כמה שבויים, קציני אויב גרמניים. זהו מקור שכרונו הנצחי. הוא שיכור ברוגי, הנרצח ככלב חוצות על ידי אנשי־בטחון מכסיקנים, פרימיטיבים־לאומניים, שמנ־היגיהם כרתו ברית עם גרמניה הנאצית.

מיתוסים שונים, רמזי יצירות ומטאפורות הנגזרות מאביזרים של חיי הגבורים, הם חלק־בלתי־נפרד מעולמן האליטיסטי של הדמויות המשכילות. הם גם חלק נדרש בהשכלת הקורא, שהיכרות קודמת עם מי־תוסים שונים, היענות למיתוסים הנוספים, היכרות עם היצירות הספרותיות הקאנוני־ות, הנרמזות, גורמת לו, לקורא, לא רק עי־בוי הבנת המתרחש בעלילות הסיפור, אלא גם עיבוי של הנאה מן השילובים הנוצרים בין המיתי והפוליטי, בין הקלאסי (המואר הרבה פעמים באור אירוני ופרודי) לבין החדשני בארגון היצירה.

תחושת הטוטאליות והברוטאליות בנויה על השילובים של המיתי והפוליטי. האדם הוא בודד, אבל כמעט־מהפכן, ועם זה שי־כור. הוא בעלומיו, היה סטודנט באוניבר־סיטת יוקרה, גר פרו־ציוני (בשנות השלו־שים) ומלח־צודד על אוניה מסחרית מוזה־מת. קיימות ביצירה דמויות אינות על רקע פשוטי עם מכסיקנים, ימאי אנגלי בעל תודעה פרוליטרית מובהקת, לוחמת, עולם מרתק. תוך קריאה גוברת אצל הקו־רא תחושה, כאילו הגיבור נמצא בשלב המפוכח, הבהיר וחסר־המוצא שנמצא בו טובע ברידתו לקרקעית, עדיין יודע כי הוא מרחף ויורד אל קצה גבול ההכרה הה־חיים.

המתבר־המובלע ואחת הדמויות ביצירה מסתים במשולב מבע של משכילים מוב־סים, הנפרדים מעולמם האליטיסטי: "אף כי הטרגדיה הולכת ונעשית בהדרגה לדבר חסר־ממש ונטול מובן, נדמה כי עדיין רש־אי אתה לזכור את הימים אשר בהם נודע ערך כלשהו לחיי הפרט והם לא היו סתם שגיאות־דפוס באיזה תזכיר".

אינני נמנית עם קוראי האנגלית המובה־קים, המכירים את היצירה בתקופה המש־יכים אותה לעולם שנות החמישים, שנוד־עה בו. לי זהו ספר שאני פוגשת בשנות השמונים, בעברית, והנה הוא מעניין עכ־שיו, אקטואלי במטאפורה גם לעולם התר־בות העברית־ישראלית, שתרגומו הובא לתוכו עכשיו. האליטיסט הזה, בעל עודף הידע, השוקע, המיואש, בתוך חלום תבו־תי המתממש בהיפוכו – סיטואציה כזו אינה זרה לחוויה הישראלית שלי. אומר רק, כי התרגום של מאיר ויזלטיר מעביר עולם סבוך בדרך בהירה, ומעמיד "אוירה" עכשווית.

פינת הלשון

חידודים לפורים

דניאל פרסקי, איש־הלשון וההומוריסט הארצישראלי־אמריקני, מביא בספרו "זמנים טו־בים", פרפראות לפורים, מתוקן בחדש שתיים: "להביא את ושתי המלכה" – רצוי לערוך תחרות־יופי ולבחור בושתי ל"גברת שושן". אך לא נבחרה, לפי שהיתה יפה באמת... והפרפרת השניה. "איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני" – איש ימני, ריאקציונר גדול היה מרדכי. אילו היה שמאלי, לא היה מוסר למלכות את שני הריבולוציונרים היהודים בגתן ותרש.

פרק מרתק בספרו של פרסקי הוא הפרק הקרוי "אלה תולדות עדלידע" ובו תיאור כל ההצעות שקדמו להתחרות, וכן כל ההצעות שהציעו המתחרים. קדיש יהודה סי־למאן הציע "עבד" ו"ליהודים"; פרסקי עצמו הציע "פורימטא"; אחרים הציעו "חינגא־פור" ו"פורימיאדה"; ביאליק, אחרי ההתחרות, נשאל לדעתו והשיב: "פורה" או "שמחת אסתר"; טשרניחובסקי הציע "אסתורת", א. סמאטיצקי – "חג אסתר", ושלונסקי – "צהלולה".

יתר החידודים שנביא אינם דווקא לפורים, אלא סתם חידודי לשון המתאימים לאווירת פורים. ביאליק כותב באחת מאיגרותיו לאדם שהתקשה לעלות ארצה: שערי דמעות לא ננעלו. המקור התלמודי הוא כפשוטו: הבכי פותח שערים. ואילו כאן הפך ביאליק את האות ד שרשית לאות ד ארמית, שמובנה של, כלומר, השערים של המטות, של הכסף לא ננעלו. כזאת עשה לפניו יל"ג בביטוי "מאד דמעות".

נתן מארק מביא בספרו "לבדיחות הדעת" את החידוד הבא: בעיר ראדאץ שבזומניה היה ציר בפרלמנט, אנטישמי עד להחריד. יהודי גברתן אחד "כיבד" אותו במנת סטירות והפילו ארצה. באו וסיפרו את המעשה לרב העיר, ד"ר יעקב נאכט, והוא קרא בעליצות הוא קיים פסוק בתורה: "הקול קול יעקב והידיים". וקודה.

מאמריקה הרחוקה שלח לנו חוקר התלמוד הצעיר, יצחק חן, כמה חידודים המבוססים על פסוקים מקראיים או תלמודיים, בשינוי לשון מעט. למשל: צרת שונאים וזוי נקמה; רכישת ספרים – ההשקעה בניירות חסרי ערך; יועצי השקעות בבורסה – "ותשואה בזוג זועף"; שינוי קיצוני במצב־הרוח מאופטימיזם לפסימיזם – "ויקעו מהר שפר ויזחו בהר דה"; תשלום משכנתא לאורך תקופת חיים – "הנה טפחות נתת ימי"; פלוני תובע קללה לעצמו.

ומחידודי הבותב: מה נאמר על המצב שפעם מלחמה ופעם שלום? – "וכתתו חרבותם לאתים", איזו מצווה מקיים עני שיש לו ילדים רבים? – "ויהיו עניים בני ביתך"; באיזה שם אפשר לכנות את הערבים האחראים לטבח בלבנון? – עמדי הטבח; מורה המלמד ילד צעקן – המסביר לצוחן; כששני עם־ארצים (עמי־ארצות) רבים זה עם זה ומשלימים – לא ישא גוי אל גוי חרב; כשמורה נכנס לכתה הוא קורא את שמות התלמידים. מה המקור לזה?

– בראשית, שמות ויקרא; ולבסוף, מה שם ייקרא לשומר־הראש של מלכת אנגליה?
– מלווה מלכה.

עדה אבינרי

ד'

מאת אילן פפה

ביקורת

יצחק לור (לוריא)
תשעה קבין
מעריבות / תשב"ו / 548 עמ'

هكذا من الأصل

תשעה קבין של גבורה וכשלונות

מאת אילן פַּפֶּה

ביקורת

יצחק לוי (לויצה)
תשעה קבין
הוצאת מערכות / תשמ"ז / 548 עמ'

יצחק לוי (יושב, ראשון מימין), בני מרשק (שלישי) ומשה דיין ביום ספורט לחיילי צה"ל הצעיר, בירושלים

תשעה קבין של קרבות, כשלונות ומעשי גבורה נפלו בחלקה של ירושלים במלחמת השחרור. לא יפלא אם כן כי מאזן שכזה מותיר את הקורא בספרו של יצחק לוי (לויצה), ממפקד הש"י בירושלים, בתחושות מעורבות של פליאה, הערצה, דכדוך ואכזבה.

זהו ספר מרתק, המעביר בעזרתם של יומני מלחמה, ראיונות אישיים ועדויות לוחמים, תמונה אמינה ומרגשת של חוויות הקרב על ירושלים. יצחק לוי אינו מהסס ובעזרת ביקורת נוקבת מנתח את כשלונותיה הבולטים של מערכת קרבות זו. כשלונות שנבעו מרמת פיקוד בלתי נאותה, ממודיעין לקוי (אשר על חלק מסיפוקו היה מופקד הש"י בפיקודו של לוי), מוטיווציה נמוכה ונחיתות ביחסי הכוחות.

כך זוכים אנו לראשונה לתאור מפורט של נפילת הכותל, גוש עציון, גוש עטרות וכשלונם של שיירות הל"ה, נבי דניאל ובצעי לטרון.

זהו אם כן יתרונו הגדול של הספר – העבדה אמינה של חוויות ההשתתפות בקרבות על גילויי הגבורה העל־אנושיים ומורך־הלב האנושי שבה, על נכונות למות, מול גילויים – רבים מכפי שהיה ידוע לנו עד כה – של הססנות, מרי וסרבנות. רבים מגיבורי ספר זה, אשר היו בתפקידים זוטרים בקרב על ירושלים, מצויים כיום בעמדות המפתח הבכירות ביותר במדינה. עובדה זו מוסיפה נופך אקטואלי לספר היסטורי מעניין זה.

במסגרת ניפוץ המיתוסים הקשורים למלחמת השחרור, בעזרת השימוש ופתיחתם של ארכיונים ישראליים, בריטיים ואמריקניים, ניתן למצוא תשובות שונות מזו שנותן המחבר לשאלה, מדוע ירדו תשעה קבין של קרבות על ירושלים. המחבר סבור, כי בינאום ירושלים כפי שנקבע ע"י עצרת האו"ם בנובמבר 1947 לא התקבל על ידי הערבים והיהודים ולכן הפכה עיר הקודש לזירת קרב ראשית במלחמת השחרור.

אי־ההסכמה על חלוקת ירושלים

לנו נראה, כי העדר הסכמה יהודית־האשמית על חלוקתה של העיר, ולו גם הסכמה בלתי־כתובה, כמו זו שהושגה בשאראזמתן בין הסוכנות היהודית למלך הירדני, על חלוקתה של ארץ ישראל הפוסטמנדטורית, היא הגורם העיקרי לקרבות. ואכן רבה התמיהה: מדוע הירדנים והישראלים אשר הסכימו ביניהם על סיפוח ארץ־ישראל הערבית לעבר הירדן והקמתה של מדינה יהודית, לא יכלו להסכים על הסדר דומה לגבי ירושלים? מן הסתם, חשיבותה של ציון לציונות מחד, וקדושתו של המקום בעיני המשפחה ההאשמית מאידך, מנעו הסכם שכזה. יתרה מכך, דומה שהמלך נגרר למלחמה עקב היוזמות היהודיות בעיר, ויש משהו מטעה בתאור פעולות ההגנה בעיר כפעילות מגננה בשלבים הראשונים של המלחמה. כך או כך, התוצאה הטראגית היתה ירידתם של תשעה קבין של מלחמה על העיר.

ההסכמה הבלתי־כתובה אפשרה ללגיון מצד אחד להתעלם מהבטחותיו לליגה הערבית לפלוש לארץ־ישראל, מתוך מטרה להתחבר לכוחות הסורים והלבנונים בצפון וכך להכריע את המלחמה בכוחות משותפים, ומן הצד האחר להתרכז בהעמקת שלטונו בגדה המערבית ובמאבק על ירושלים. הלגיון היה הצבא המאומן והמנוסה ביותר בצבאות ערב. רוב מפקדיו הבכירים היו בריטיים, ובהשוואה לכוחות המתנדבים והסדירים שבאו משאר ארצות ערב, היה זה הכוח האימתני ביותר שעמד מול המדינה היהודית. בעוד שאגדת ה"מעטים מול רבים" מופרכת בכל הקשור לכלל הקרבות במלחמת השחרור, הנה לגבי ירושלים זו עובדה שרירה וקיימת.

הקורא בספר זה ישתכנע שבמלחמה מכרעת העדיפות המספרית בקרבות מקומיים, ולא מאזן הכוחות הכלליים של הצדדים הלוחמים.

עיקר המחלוקת יתעורר בוודאי בעתיד, סביב הביקורת הנוקבת שמותח המחבר, הן על מפקדים והן על גורמים בצד היהודי, כמו אצ"ל ולח"י. אמינותו של המחבר בולטת בכך, שלא היסס מלבקר את פעולותיו של עצמו ובניתוח המאוזן של מניעיו ופעולותיו של הצד הערבי. דמות בולטת הזוכה לבחינה קפדנית וחמורה היא דמותו הטראגית של דוד שאלתיאל, שהתייחס בבוז ובהתנשאות כלפי פקודיו. יחס שכזה פגע בעקרון החשוב ביותר, המחייב מפקד ראשי להמצא בקרב חייליו. מערכת היחסים העכורה עם הסרים למרותו תרמה לחלק מן הכשלונות הצורבים בקרבות על ירושלים. יחד עם זאת, מסיר לוי את האחריות מכתפיו של שאלתיאל לנפילת גוש עציון וכשלונן של שיירות הל"ה ונבי דניאל ומיחסה לפיקוד העליון. לוי קובע, כי מדיניות הפיקוד העליון כלפי הגנת ישובים בודדים היתה שונה בירושלים משאר אזורי הארץ. בשאר האזורים, נחשבו הגרשים המבודדים, כמו הישובים, על פי המדיניות המסורתית, לנקודות קריטיות – כל נפילה של נקודה כזו נתפשה כגורלית ביותר. בירושלים האמינו, שיש לרכז את כל הכוח בהגנה על העיר ולא לשלוח תגבורות לישובים בודדים.

מי שאינו זוכה לכל הקלה שהיא בביקורת המוטחת כלפיו, הוא האצ"ל. וכך כותב לוי: "צחוק הגורל הוא, שדווקא בירושלים, שבה היה מצבנו כה קשה, ואשר בה דרוש היה איחוד הכוחות יותר מבכל מקום אחר בארץ, המשיכו אצ"ל ולח"י בקיומם הנפרד עד שפורקו". אצ"ל מואשם בכך, ששיבש לעיתים קרובות את מהלך הקרבות ופגע בהיערכות הכוחות. על־פי ספר זה, סיבך אצ"ל, במדיניותו התוקפנית, את הצד היהודי בקרבות מיותרים עם הבריטים ושימש כגורם מכשיל במערכה על ירושלים.

את קיומו הנפרד הצדיק האצ"ל בכך, שממשלת ישראל הזמנית לא התכוונה לספח את ירושלים, מחשש של הפרת החלטת החלוקה של עצרת האו"ם. האצ"ל האמין, כי ביכולתו לדרבן את פעולות כיבוש העיר על ידי ההגנה. לוי דוחה טיעונים אלה מכל וכל. הואיל וירושלים היהודית נשלטה על ידי ההגנה, אי־אפשר היה להאשים את הממשלה בכוונה לסגת ממנה. יתרה מכך, דוד בן־גוריון הצהיר, כי מפת החלוקה תיקבע על פי מקום הכוחות בסיום הקרבות – ואין מקרה אחד בו ויתור מראש על מקום כלשהו, לא כל שכן על בירת ישראל העתידה. משה שרת היה זה שהיסס לגבי פעולות שיפגעו ברעיון הבינאום – לא בן־גוריון, שהיה מקבל ההחלטות הראשי.

בספר, ובמיוחד בנספחיו, תאורים של פעולות טרור יומיומיות של האצ"ל כלפי האוכלוסיה הערבית, פעולות שהיו חסרות כל ערך צבאי והגיעו עד כדי אבסורד בפיצוץ שישה בניינים עזובים בעיר. מובן, כי מקרה דיר יאסין תופס מקום נכבד בתאור זה.

ניתוח חלקם של הבריטים במערכה על ירושלים לוקה משהו וניתן לייחס זאת לאי־שימוש במקורות הבריטיים. המדיניות הבריטית, לפחות לכאורה וכפי שהובנה בלונדון, היתה נייטראלית יותר מזו המתוארת בספר. לעומת זאת, ניתוח מניעי הצד הערבי ופעולותיו מרשים באמינותו ובעומקו. לבסוף נציין את המספר הרב של התצלומים המרתקים והמפות הממחישות, בצד תאורי קרבות, את חוויית היחיד בגיהנום המלחמה.

מני בוקס

ציפורי שיר

אגודת הסופרים נגד האוצר

שולמית לפיד

ביום ראשון השבוע הגישה אגודת הסופרים את עתירתה לבג"ץ בעקבות השהיית הכספים המגיעים לה ממשרד האוצר וממשרד החינוך. כזכור, תורגמה החלטתה של הוועדה לבדיקת מצב הסופר, שמינה שמעון פרס, בעודו ראש ממשלה, לסכום של 1.2 מיליון ש"ח, מהם קרוב למיליון נועדו לממן רכישת ספרות מקורית לספריות הציבוריות ותשלום תמלוגים לסופרים. נערך סקר ממוחשב במידגם מייצג של ספריות, והכול היה ערוך ומוכן, אלא שבכספים – אין. לאגודה היה צריך להגיע סכום של 123 אלף ש"ח והוא לא בא. המכון לתרגום ספרות עברית ללועזית הפסיק לשלם משכורות. על פי ההחלטה מגיע להם סכום של 78 אלף ש"ח.

ביום ראשון השבוע החליט כבוד השופט בייסקי להעביר את הדיון בעניין להרכב של שלושה שופטים בבית המשפט העליון.

בתחילת השבוע קיבלה יו"ר אגודת הסופרים, שולמית לפיד טלפון משמעון פרס. הוא אמר לה שהכספים אושרו בוועדת הכספים של הכנסת: מתברר שההקצבה מחולקת לשניים: 400 אלף ש"ח מתקציב משרד החינוך ו־800 אלף ש"ח ממשרד האוצר. היא שאלה אותו האם כל הסכום אושר, והוא הבטיח לברר. התשובה: החלק של משרד החינוך אושר. זה של האוצר ממתין לאישור בימים הקרובים. בינתיים נודע כי היחידה לספריות ציבוריות קיבלה 390 אלף ש"ח לתמלוגים לסופרים, וייתכן שזהו הסכום שמשרד החינוך אישר. ובינתיים – האגודה בצרות. הבעיה המרכזית היא, שיש פרשנויות שונות להחלטות של ועדת ראש הממשלה. פקידים באוצר אומרים כי כיוון שההחלטה נתקבלה בספטמבר, יש לחלק את הכסף יחסית לשנת תקציב זו, כלומר רק שבעה חלקים מן הסכום. לעומתם טוענים באגודה, כי הסכום נועד לפרוייקטים (הגדלת פרס ראש הממשלה לעשרה סופרים, הוצאת עשרה ספרים בסדרות "מקור" ו"ספרותנו לעם" וכו'), ופרשנות זו אין הדעת סובלת אותה. בינתיים מתווכחים.

מאה סופרות בירושלים

בצד יריד הספרים הבינלאומי יתקיים בירושלים בין ה־30 במארס ל־6 באפריל גם כינוס בינלאומי של סופרות. הוזמנו לא פחות ממאה סופרות. בין אלה שיגיעו גם אחת מברית המועצות, טטיאנה ממוצבה שמה. מבריטניה יגיעו ארבע סופרות, ביניהן מרגרט דראבל וברניס רובנס. מארצות הברית מצפים ל־13 סופרות, ביניהן מרילין פרנץ' ומרי מודזן. מדרום אפריקה תגיע מרים טלי, מתאילנד – פראטומפורן לואייראסטטירה וסוקניה הנסדקול. עוד מצפים לבואן של סופרות מספרד, סינגפור, פיליפינים, פורטוגל, שלוש סופרות מפולין (אנה קראלשפרקוביץ, ביאטה שיאמקה ויאדוזיה ז'ילינסקה) וכן מנוברבגיה, סיאול, ניגריה, נפאל, קניה, יפאן, ג'מאיקה, איטליה, הונגריה, גרמניה המערבית, פינלנד.

את סופרות ישראל ייצגו דליה רביקוביץ, שולמית לפיד, שולמית הראבן, נעמי פרנקל, יהודית הנדל, דינה ליטוין, אידה צורית־מגד, רבקה מרים, מרים עקביה, רות בונדי, שירלי קאופמן, דיבה רדבין, יונת סגן, ש. שפרה ונורית זרחי.

מילון עושה (כמעט) מיליון

מילון אוקספורד אנגלי־עברי, שיצא לפני כחצי שנה, בהוצאת לוני כהן, הופץ עד כה ב־60 אלף עותקים. חברת לוני כהן עוסקת בראש ובראשונה בהפצת ספרים, אולם היא מחזיקה בזכויות המילון הזה, ועושה בו אם לא מיליונים, לפחות עשרות אלפים. אגב, בספר זה שימשה הוצאת עם עובד כמפיצה.

ב"ספריה": פורנוגרפיה וראובני

למי שתהה מה קורה ב"ספריה", לאחר שעברו כמעט חודשיים מאז הופיע "מולכו", הנה החדשות ועיקרן תהילה. זה עתה הופיע הרומן של א.ב. יהושע בחנויות הספרים, בכריכה קשה. הדבר נעשה כדי להבטיח שהספרים בכריכה רכה, הניתנים למנויים במחיר מוזל יחסית, לא יימכרו בחנויות. במקביל חולק למנויים בפברואר הרומן של בוריס ויאן "צל הימים".

במארס מקווים להוציא עוד שני ספרים, לקראת יריד הספרים הבינלאומי: "פורנוגרפיה" של הסופר הפולני בן ימינו ויטולד גומברוביץ, בתרגומו של מיכאל הנדלזלץ, וכן הטרילוגיה של הסופר בן העליה השניה אהרון ראובני, "בראשית המבוכה", "שמות" ו"אניות אחרונות". שלושת הספרים יופיעו בכרך אחד, במהדורה חדשה שהותקנה בידי יגאל שוורץ.

אגב, מיכאל הנדלזלץ, לאחר שסיים את התרגום מפולנית של ספרו הקשה לתרגום של גומברוביץ, החל בימים אלה לתרגם את ספרו של סיר לורנס אוליבייה על המשחק.

למי
רחוב הלל יורד משמואל הנגיד 2

וכתבי שבתוך הצלום
אור־הצהרים משתנה
וחצות־היום
בא ויורד את הרחוב

וּבְכָל שְׁעוֹת שִׂיחָתֵנוּ
הָאוֹר הֶעֱמִיק עַד הַמִּגְדָּל
הַכְּבִישׁ הָיָה מִשְׁקָע כֵּהֶה,
וְהַשָּׁמַיִם בְּהִירִים כְּבְרֹאשׁ
הַמַּדְרֵגָה.

בַּסּוֹף, כַּאֲשֶׁר צִלַּמְתְּ
כְּאִלּוּ לְהַסְדִּיר אוֹתִי
בֵּין חֲפָצַיִךְ עַל רֶקַע
בַּדִּים מֻכָּרִים שֶׁל
אֱלִישֶׁבַע, קַו זִכְרֵי הַדְּבָרִים
וּמִלּוֹתַיִךְ, חֲרִיפוֹת הָיוּ, גַּם עַל
מַעֲשֵׂה סֵפֶר לְזִכְרָהּ
וּבְאוֹתוֹ הָרֶגַע מַמָּשׁ,
הָאוֹר נָדַם, נֶאֱפַר, כִּמְעַט
בָּרְחוֹב. בָּרוּר
שֶׁבְּבַקָּשָׁתִי לִכְלֹל, נָא,
אֶת הַמִּתְרַחֵשׁ
בְּתוֹךְ הַדְּיוֹקָן, תַּהֲלִיךְ
הִתְפַּחֲמוּת, תַּהֲלִיךְ
הִתְלַבְּנוּת.

שמואל שתל
תצלום של עץ מת

למנפרד וינקלר

וְכָךְ נִתְפַּס
צִלְמוֹ שֶׁל עֵץ יָבֵשׁ
כְּאִלּוּ צֶלֶם־אָדָם
מִשָּׁרָשָׁיו בּוֹרֵחַ

עֵץ אֲשֶׁר יָבֵשׁ
אֶת נוֹף חַיָּיו
בְּגוּפוֹ הַמֵּת

אָכֵן הוּא מֵת

אַךְ עֲדַיִן מִתְמַלֵּט
לְהֵעָקֵר
מִקַּרְקַע חַיָּיו

לְהִתָּפֵס
בָּרוּחַ

מדוע רק אצלנו שיעמום נורא כל־כך?

מאת איזה פרליס

ביקורת

פאוול קוהוט
רעיונותיה של קלרה הקדושה
מצ'כית דב קוסטלר / ספרית פועלים / תשמ"ז / 181 עמ'

עוד לא נברא האדם או הציבור, הנהנה לשמש לוח־מטרה לחיצי הסאטירה, ובייחוד לאלה המושחזים היטב, שפגיעתם מכאיבה וקטלנית. בדמוקרטיה מתוקנת מעוגן חופש הביטוי בחוק, והממסד יודע, שעליו לבלוע, ולוא גם בחירוק שיניים, את עוקץ הביקורת עם דבש השורה. לא כך במשטר דיקטטורי, שמותחי־הביקורת מוקעים בו כחותרים, בוגדים ותוקעי־סכין בגב. לאלה אין תקנה אלא בסתימת־הפה, בבית־הסוהר או בגלות מאונס. אולם שיטה זו פועלת כבומראנג ומצמיחה ספרות־מחאה, המשתמשת בין היתר בנשק ההומור השחור והסאטירה.

תופעה זו בולטת אצל סופרי צ'כוסלובקיה, בני דור המהפכה הקומוניסטית. בנעוריהם קיבלו בהתלהבות את שיחרור ארצם מעול הכיבוש הנאצי בידי הצבא האדום ויסוד הדמוקרטיה העממית. ברבות הימים באה האכזבה ולבסוף הפכו החסידים הלהבים לקרבנות המשטר, אלין נשאו נפשם. לקבוצה זו של סופרים מחוננים, שקראו תיגר על השלטון החדש ובאו על עונשם, שייך פאוול קוהוט (יליד פראג, 1928).

קוהוט, הנחשב לאחד הכוכבים בשמי הספרות הצ'כית, הוא סופר פורה בתחומים רבים: שירה ופרוזה, מחזות והמחזות, תסריטי קולנוע ועוד. אולם בשל סטיותיו מן ה"קו", נאלץ, כמו עמיתו מילן קונדרה ואחרים, לערוך גלות.

הסאטירה של קוהוט דומה לתיאטרון האבסורד, שכן נוהג הוא להציג את המציאות בצורה פאנטאסטית ולהביאה "אד אבסורדום". ברם, יסוד פאנטסטי זה ממוזג בפרטים ממשיים מחיי יום־יום רגילים, על דרך התיאור הריאליסטי בביבל, סבורה שלמד כבר מקפקא.

לפני שנים מספר יצא בתרגום עברי סיפורו "ספר לבן", שחודד מכוון נגד אותה צייתנות עיוורת, במסווה "כיבוד החוק", המאפיינת משטרים מסויימים. כל האזרחים המהוגנים והממושמעים נוהגים להלך על הרצפה וראשם למעלה, ואילו המרדן, בשם יוראצ'ק, מהלך על התקרה וראשו למטה. במעשהו זה מפר הוא את חוק המשיכה של ניוטון. שערוריה זו גוררת חקירה מסועפת, שממצאיה, בצירוף תיעוד עשיר ומגוון, מתפרסמים ב"ספר לבן". וזו לשון השער: "ספר לבן בעניינו של אדם יוראצ'ק, פרופסור לציור ולחינוך גופני במכון הפדגוגי בק' נגד סר איזק ניוטון, פרופסור לפיסיקה באוניברסיטת קמבריג'". החקירה חושפת כמובן את חולשות המשטר, בדרך משעשעת ביותר.

בסיפור "רעיונותיה של קלרה הקדושה", שיצא עתה בעברית, ממציא דמיונו הפורה של קוהוט תעלול אחר. בעיר פרובינציאלית קטנה, השקועה זה מאות בשנים בשיעמום־של־שיגרה, מתרחש נס. עצם האפשרות שיתרחש נס עומד בסתירה לתורת המאטריאליזם. ההתרחשויות יוצאות־דופן הן גם מיסוד רציני, הפוגע בתיפקודו התקין של מנגנון השלטון, המעוניין "במצב יציב, שבו אין למקריות אחיזה כלשהי".

נערה בת ארבע־עשרה, קלרה זיסובה, תלמידת כיתה ח' של בית ספר יסודי, "בא לה רעיון" – איזה תרגילים יתן המורה במבחן במתמטיקה. משהצליחו כל תלמידי כיתה ח' לפתור את התרגילים, עורר הדבר חשדות בלב הסגל הפדגוגי ונפתחה חקירה. כך מתחיל להתגלגל כדור השלג של העלילה, ההופכת למעין "קומדיה מטורפת", שופעת הברקות הומור וסאטירה. הכיתה, בית־הספר והעיר, במעגליהם המתרחבים, הם מיקרוקוסמוס, שבו משתקפת המדינה כולה. בדרך כביכול טבעית ובלתי מאולצת מצליח המחבר לתקוף מדי פעם יעד זה או אחר, במיתקפתו הכוללת על המשטר, כשהוא מעמיד פני תם, המזכיר עובדות ידועות לכל. כך למשל מתן שוחד הוא מעשה שכיח. לצורך זה מוגדרות צנצנות־שימורים משובחים כפסולת או בררה. אמנם ראינו כבר מעשי שחיתות חמורים יותר תחת שמים אחרים, אבל גם לזה יש הסבר: "מדוע זה בכל העולם מתרחשים פשעים מרגשים ורק אצלנו יש שיעמום נורא כל כך? ומדוע זה כדאי לזחול במנהרת־אוויר אל כספת המפעל לייצור זכוכית, כשבמרבית ימי השנה מחזיקים בה פרוטוקולים של ישיבות המפלגה והיא גם מחזיקה במפתחות? ועוד: די אם מישהו קונה כאן מכונית ומיד נערמות על שולחנו של אורבן (קצין משטרה) חמש הלשנות בעילום־שם, שיפתח בחקירה, לשם מה?".

פאוול קוהוט

הסאטירה של קוהוט, ככל שהיא שנונה ועוקצנית, אינה מרושעת, שכן לבו מלא אהבה לארצו ולבני־עמו, עם כל מגרעותיהם. גיבוריו אינם רשעים, אלא מעין אנרסים. הכל מתבשלים באותו סיר לחץ, שואפים להסתדר, לחיות את חייהם הפרטיים באושר, לעלות בסולם ההצלחה והכבוד, להבטיח את עתיד ילדיהם. במשטר דיקטטורי נוספת גם הדאגה שלא להידרס תחת גלגלי השורה. במלחמת קיום־השרדות זו, אין לבחור באמצעים בהקפדה יתרה. האזרחים לומדים להסתגל לכל תמורות ה"קו" הרשמי. בעיר מוצב פסלו של הטנקיסט המשחרר (לזכר הטנקים של האומה־האחות, ששעטו בדרכי צ'כוסלובקיה); קדמו לו על אותו דוכן בטון, פסל הפרטיזן, האב־המשביר, הלגיונר והנסיך הראשון.

השפעת "מגדת העתידות"

נחזור לקלרה וחבריה, הנוהגים על פי חוש הצדק הטבעי, כשהם מענישים את המלשינה היחידה בכיתה – בתו של קצין המשטרה. לעומתם מפגין סגל המורים, ובראשו המנהל, את עוצמת הקונפורמיזם, הנדרש ממחנכי־הדור, הפועלים ברוח החלטות הוועידה השלוש־עשרה והחבר המזכיר הראשון. וכי יש להם ברירה? למרבה הפלא, נותר ביניהם השריד האחרון של ימים עברו: מורה לטבע, "איש שנאמנותו לאידיאלים המיושנים של הדמוקרטיה סיכלה את מינויו למנהל". המורה הקשיש "לחם בשנות שמונה־עשרה ועזר להשיג את עצמאות הרפובליקה ובבין מלחמתו הואשם בשנות השישים בתעמולה למען הצארים".

השפעתה של קלרה, "מגדת־עתידות", חורגת עד מהרה מכותלי בית־הספר, ומתפשטת על פני כל העיר, לאחר שניחשה את מספרי הלוטו והטוטו. גם בתחום הפרט אין דבר נסתר ממנה. בחזונה רואה היא גבר זר בדירתו של המורה למתמטיקה, שעה שאותו מורה מרביץ תורה בבית הספר. משמנבאה קלרה מבול ורעידת אדמה, אוחזת היסטריה המונית את העיר וראשיה. אמנם שני המאורעות האלה מתגשמים לא במימד קוסמי, אלא בזעיר אנפין כמעשה ידי אדם: המבול נגרם על ידי ברז פתוח ורעידת אדמה על ידי פיצוץ בלוני גז. אולם בציפיה לאפוקליפסה כבר פונו התושבים מדירותיהם.

קוהוט מתקומם על האידיאולוגיה, הרואה ביחיד בראש ובראשונה חלק מן הקולקטיב, ועל כן בולמת ומדכאה את הרגשות והיצרים, שאין בהם מועיל לאותו קולקטיב. הוא תוקף אידיאולוגיה זו משני אגפים: האמונה הדתית והארוס. לא ניתן לעקור משורש אלף שנות נצרות בדור אחד. הרגש הדתי מוסיף לפעום מתחת לקליפה הדקה של אינדוקטרינציה שכלתנית והרגלי הפולחן מושכים המונים לכנסיה. במצב זה אין ל"בוס" המפלגתי ברירה, אלא לכרות ברית חשאית עם הכומר. "עשרים האלף שהיו מיועדים לרכישת לפידים למצעד האחד במאי נוצלו לתיקונם של העוגבים ההרוסים בכנסיה. עם הכומר כרת הסכם חשאי, לפיו ישתתפו כל המוצרים של העיר בתהלוכת האחד במאי". הקהל (ביחוד נשים) רואה בקלרה התגלמות של קלרה הקדושה, פטרונית העיר מימים ימימה. נציגי השלטון חסרי־אונים מול גלי האקסטזה הדתית.

נקודת־התורפה השניה של תורת המטריאליזם היא טבעו הארוטי של היצור האנושי, שאין לרסנו. אפילו עמודי המפלגה והחברה אינם פטורים מעונשו של יצר הרע. מכאן סצינות "נועזות" ומבודחות, שכוונתן לקעקע את ה"פאסאדה" הצנועה והחסודה של הדמוקרטיה העממית.

בסיום הסיפור מזכיר המחבר בעצב את גלותו. "סיפורה של קלרה... תחילתו נכתבה תחת עץ התפוח בעיירה סאזבה... וסיומו מתחת עצי הלימון של האי קפרי... עת יעלה על שרטון נסיונו של המחבר לשוב אל נמל המולדת שנפל בידי זרים".

ספרות ספרים סופרים

מג"ל
עיון ראשון

סיפורת
קוהלת של המאה הי"ט

ויליאם מייקפיס תקרי / יריד ההבלים / מאנגלית: אסתר כספי / אחרית דבר: ה.מ. דלסקי / איורים: ו.מ. תקרי / עטיפה: גדעון דן / מוסד ביאליק / 1987 / 690 ע'

לראשי־פרקים של רומאן ויקטוריאני יש טעם וסגנון משל עצמם: מיס שארפ ומיס סדלי מתכוננות לפתוח במערכה, פרק 15 — בו מופיע בעלה של רבקה לשעה קלה, ג'ורג'י נעשה ג'נטלמן. כך גם נשימתם של פסוקי הפרוזה: „הקפטן אף הוא היה סבור כך — ופיו לא פסק מהשתפכויות מגושמות. חץ האהבה השנון פילח את עורו העבה. ששה שבועות של שכנות קרובה והזדמנויות נאותות, די היה בהם להכריעו בליל. משום־מה ראה לשפוך את לבו לפני אשת־הכומר דווקא". „יריד ההבלים" הוא דימוי סאטירי של ארציות, גשמיות, תוספות תאוות־בשרים. הספר רואה את המציאות של התקופה הויקטוריאנית המוקדמת, על פי סיפור שזמנו בתקופת המלחמות הנפוליאוניות, בראי עקום, כי תקרי התכוון ממילא לבעוט במוסכמות, הן החברתיות והן הספרותיות. הוא דוחה את סוג הסיפור שבו העיקר הוא זיווג זוגות, החותם את לבטי חייהם של הגיבורים ביציאתם לירח דבש. תקרי התעקש לטעון שנישואים אינם אלא תחילתו של הסיפור, כיוון שהחיים האמיתיים מתחילים כאשר צומחים הקוצים בעריסת הוורדים, שהרי זו חברה שבה הכסף יענה את הכל. ו„הכל" ב„יריד ההבלים" — הבל הבלים, כדברי קוהלת. אך הקריאה תענוג.

במדבר

שולמית הראבן / שונא הנסים / עטיפה: מני סלמה / דביר / 1987, מהדורה שניה / 62 ע'

הנאה כזו שהיתה לי כאשר קראתי את „שונא הנסים" במהדורתו הראשונה לא ציפיתי ממנו. עתה, משנדפסה המהדורה השניה, יכולתי לאמת את התרשמותי הראשונה — והיא לא פגה מאז. הראבן כתבה נבלה שהיא מיתוס־אלגוריה היסטורית על תקופת נדודי עם ישראל במדבר סיני והתהוות האמונה באל אחד, מנקודת מבטו של אדם הנמצא בשולי המחנה. השאלה העולה מן הסיפור נחרצת: מה מקומו של היחיד בחברה המאמינה בחזון ובנסים, בעת שהוא תובע צדק אישי. כתיבתה של הראבן מהלכת קסם רב, ואין עניין זה תובע הגדרות מרובות. דיה קריאה קצרה כדי לראות עד כמה גדול כוחה של המספרת: „מי שיצא לא חזר. החול הפריד הפרדה גמורה בינם לבין היושבים על רצועת האדמה המושקית, זו שיש בה תעלות ושקיות, מחזורים ועונות, עבדים ואדונים, גבול וגזה, וסדרו של עולם סובב בה יום־יום לאט עם סוב השור המסובב את הגלגל. מעופרי חול, פרוקים מכל עול, המתים".

שירה
הסער והפרץ

אמירה הס / שני שופים על קו האור / עטיפה: חיים קנו / עם עובד / 1987 / 83 ע'

בספרה הראשון „ויהיה נר סוף שנגעון", שזכה בפרס ירוחם לוריא לשירי ביכורים, פרצה שירתה של אמירה הס בסערה צבעונית אל השירה העברית. היא הצליחה לחבר בשירתה את העולם הקמאי, המסורתי, עם העולם המודרני, המסורה והמנורה. גם שליטתה המעניינת בלשון העברית, שליטה שנעזרת באופני הדמיה בלתי שכיחים, יצרה עניין מבחינת המוקדמים שנתעוררו בשירים הראשונים ההם. ספרה השני מבסס את תכונותיה המוקדמות, אך אין היא חוזרת אל נושאיה מאז.

הפעם, נוף — במבטה האישי — ואהבה, וכל אלה בהיענות לזמנים ולקטבי המזרח והמערב:

„במו עיני ראיתי מבזות / בפיק הפרזים ותבולת חלמון הביצים / איש אחד מדבר אלי בלשון תקיפה / באתי אליו להגיד לו: ראה אל תגיד מזרח ומערב, / אל תגיד הסוזה לא מדייק / וישן הסודרה קובע זמן והוא לא בא".

מן הנפש ופנימה

אנדד אלדן / זמם וזהיר כגר / עטיפה: קרול עובדיה / הוצאת הקיבוץ המאוחד / 1987 / 63 עמ'

שירתו של אנדד אלדן עברה בשנים האחרונות שינויים ניכרים. עתה היא מופנית יותר להרהור ולדרישה. ספריו הראשונים התרכזו יותר בנופות הנופית של ארץ־ישראל — האבניות, הצחיחות, הקוצניות, הבולדניות. עתה פונים השירים אל האדם ורגשותיו ומן הנפש פנימה.

בהרבה מן השירים רחשי אהבה, אך האהבה מעוגנת בדימויי נוף ומראות הטבע:

„ריחו לא נמר טעמך יופיך נופי / בפי דבריך בי ערים מתעוררות / מדי דבוך לשכון בך כיונה בסלע / כגפן לבכות על מימיך / בנופל עלי קיצך".

ביקורת ספרות
טעימות של אהבה

משה שמיר / עיון אישי — עם שלושים וחמישה משוררים / עטיפה: מיכל לסם / עם עובד / 432 ע'

כאשר יוצר כותב מלבו על יוצר אחר, נגלה לעינינו לפעמים עולם כפול: לא רק מי שכותבים עליו זוכה להארה נאה, שהרי הכותב מלמד משהו, ולפעמים בין השיטין, על עצמו. ולעתים יש במשפט אחד כדי להעמידנו על עולמו של הכותב. כך הבנתי את משפטו של שמיר על השירה העברית במאה העשרים: „מאז ביאליק, כמדומה, לא היה לנו משורר כאלתרמן, שהוא בעל השפעה בשטחי תרבות שונים". ובין שני ההרים הגדולים האלה רשימות על טשרניחובסקי, שלונסקי, זוסמן, כיסלה, ישורון, רטוש, גלבוע, גדי, עכזיהו, זך, אבידן, ויזלטיר ואחרים. התענוג לקרוא בדברי משה שמיר, ואין זה משנה אם אני מסכים להם, אם לאו. האהבה מדבקת — וכאשר אומר סופר שהוא אוהב את פרי־עטו של עמיתו, מן הדין להאמין לו. ואפשר לעמוד על גודל אהבתו של שמיר לאלתרמן על־פי משפטים אחדים, המעידים על משה שמיר לא פחות משהם מעידים על אלתרמן: „אין להשוות את שני חצאי חיי, לפני ואחרי "כוכבים בחוץ". ואחר־כך, יחד עם הו "כוכבים בחוץ" החזות בהם, נשארו שוב חיי בבך וכך לפני הספירה — כשר התחיל עידן חדש עם "שמחת עניים"".

הכל על רחל

ראובן קריץ / על שירת רחל / עיצוב: יונה קולקו / הוצאת „פורה" / 1987 / 434 ע'

ראובן קריץ הניח לפנינו את אחד הספרים המפורטים ביותר שנכתבו אי־פעם על משורר עברי. שתי מטרות העמיד לעצמו קריץ בכותבו את הספר: סיכום ביקורתי של מה שנכתב עד כה על שירת רחל ובדיקת דרכי הארגון של המלים המצטרפות לשיר מצד התוכן. כך פרש לפנינו קריץ פירוש חלקי לכל שיר מ־144 השירים שבמכלול שירת רחל וגם הוכיח שיש עשר או שתיים־עשרה תבניות יסוד השולטות במרבית השירים. קריץ בוחן את אופני התקבולת והדימוי, עיצוב התמונה, הגיון ההתפתחות וכו'. כמו כן תוסיף קריץ דברים על חייה של רחל, נושאיה, משקלי שירתה, תבניות הבית ומתכונות החריזה. וגם מקומם של הביבליוגרפיה המעודכנת, מפתחות המוטיבים, העניינים והשמות ומפתח השירים לא נפקד. רחל, שהיא מן המשוררים הפופולאריים ביותר בספרותנו, היית בעקבות ספרו של קריץ, גם לאחד המשוררים המובחנים ביותר.

פניו השוחקות של עגנון

אסתר פוקס / שחוק סמוי: היבטים קומיים ביצירה העגנונית / עטיפה: חיים רון / הוצאת רשפים / 1987 / 157 ע'

לפני חודשים אחדים יצא לאור ספרה הקודם של המחברת, על האירוניה של עגנון (בהוצאת מכון כ"ץ) והנה בא זה כהשלמה. ומסתבר שעוד לא נאמרה המלה האחרונה על יצירתו של עגנון וכי נותר עוד הרבה ללמוד ולחקור. אסתר פוקס יוצאת מן ההנחה, שהאספקט הקומי לא זכה לתשומת־לב מספקת בחקר עגנון והיא משרטטת קווים לאופן פעילותה של הטכניקה הפארודית, למשל באמצעות הדגמת הפער בין דמות הצדיק, הניבוד החסיד, הנס והסוף הטוב במעשיה היראית, לבין הצבתם של אלה ביצירות של עגנון. כמו כן מציעה אסתר פוקס דרך להבנת היצירות הבעייתיות של עגנון (כ„עידו ועינם") במקור לא אכזב של אורגיה קומית, גם בלי בנייתה של פרשנות מטפיסית־תיאולוגית.

כתב־עת
הטכנולוגיה של תקופת האבן

קדמוניות — רבעון לעתיקות ארץ־ישראל וארצות המקרא / שנה י"ט / חוב' 4-3 (76-75) תשמ"ז / עורך: אפרים שטרן / מתווה: אברהם פלזות / החברה לחקירת ארץ־ישראל ועתיקותיה / 124 ע'

בכלות ההתרשמות הראשונה מצורתו הנאה של החוברת, השתאיתי למראה הממצאים המדהימים בה. שתי תגליות מהפכניות נרשמו בסיכומיהם של החוקרים עפר בר־יוסף ודוד אלון, על המפרות במערת נחל חימר ושל יצחק ביוד אריה על מציאתו של מקדש אדומי בחורבת קיטמית. ועוד בחורבת, על מסיכדאבן נשכחות מאראם שבארץ בימין ועל עיר מבוצרת מן התקופה ההלניסטית בהר גריזים. עניין מיוחד מצאתי במאמרם של זאב משל וישראל רול על מצודה וכתובת של דיוקלטיאנוס ביטבתה. הגילוי היה על דרך המקרה: ביולי 1985 התפוצץ צינור מים בקדמת המצודה והמים שפרצו חשפו את המוזה הצפונית, בכבוד שנפער נחפה אבן גדולה, ועליה הכתובת המתורגלית שנשמרה היטב.

רות שפירא

ליקוטים מספרות העולם

סופרים גולים מקנאים בנשארים

אנדריי סיניאבסקי

בסוף החודש פברואר התקיים בעיר האוניברסיטאית פרייבורג כנס בשם „מעבר לאידיאולוגיה", על הפרוזה הרוסית החדשה. שמונה סופרים רוסים גולים — ביניהם אנדריי סיניאבסקי, סרגיי יורקין, דמיטרי סאביצקי ובוריס רוזנמה — נפגשו בכנס עם מו"לים, מבקרים ומתרגמים כדי לדון ביצירתם, מעמדם ובעיותיהם. חלק ניכר מהדיונים הוקדשו לבעיות המשותפות לסופרים רוסים גולים: כיצד להגיע למו"לים, כיצד להתמודד עם מחסומים בלתי מנוסים ומעל לכל, כיצד להגיע אל קהל הקוראים הישן מבריה"מ.

מה שגילו רובם הוא, שהדרך לפירסום והכרה אינם קלים יותר במערב. הם אינם נושאים את תותם הקדוש המעטה מטה סולז'ניצין ומו"לים אינם נוהרים אחריהם; גם כתבי־העת הרוסים בפאריס ובניו־יורק אינם ששים לפרסם, לדבריהם באותן סיבות של סתימה אזואנאודית, שמנעה את פירסומם במולדת. באופן פאראדוכסאלי הגיעו המשתתפים למסקנה, שהודות ל„הפשרה" ולפתיחות המאפיינות עורכים ומו"לים בבריה"מ של גורבאצ'וב, טוב אולי כיום מצבם של הסופרים שם, מזה של עמיתיהם הגולים.

הצלחה למחברת „מלכת הסלק"

לואיז ארדריך היא כוכב עולה בשמי הסיפורת האמריקאית, במיוחד אחרי פירסום הרומאן השני שלה, „מלכת הסלק". עלילתו, המצותת בשנת 1932, מתרחשת רובה כבולה בארגוס, צפון דאקוטה. יום בהיר אחד מגיעים למקום, ברכבת, קארל ומרי, אח ואחות, כדי לעבוד ולהתגורר בביתה של דודתם. אמם נעלמה בשמיים, אחרי שיצאה לטיסה עם „עומר הגדול", טייס עם מטוס קטן שהציע את שרותיו בירידי מקומי. אחיהם התינוק נלקח מהם על ידי אדם זר. גם קארל נעלם, אחרי שכלב בתחנת הרכבת של ארגוס מבריח אותו חזרה לקרון. מרי נשארת במקום לכל ימי חייה ומתיידדת עם בת דודתה, סיטה, ועם חברותיה ללימודים, ביניהן אינדיאנית. מציאות ודמיון עשויים בספר בערבוביה וארדריך כמו מתעקשת שלא ליישב את הסתירות בין מציאות לדמיון: מרי מהוללת נסים, קארל חוזר ומופיע יום אחד, מישהו טוען שראה את האם ואת עומר הגדול, מישהו אחר הבחין באח התינוק, וכן הלאה. הרבה מן הדמויות משתנות, מתמודדות או משתגעות והעלילה כולה דומה לרשת עקיצות המתפשטת לכל כיוון. אך אחיותה של ארדריך בדמיונותיה אינה נחלשת: היא כותבת על דבקות ועל העיקשות בה בני אדם אוחזים בחייהם ובזכרונותיהם.

מקור וחיקוי נוסח ניו זילאנד

קרי יום, כלת פרס בוקר לשנת 1985 על הרומאן שלה „אנשי העצם", זכתה לא מכבר בפרס ספרותי במולדתה, ניו זילנד, על קובץ הסיפורים „The Windeater". אחד המבקרים הספרותיים בניו־זילנד הגיב בהסתייגות מה על הסיפורים, בטענה שהם בעלי אוריינטאציה אירופית מדי, במלים אחרות, שגברת יום, למרות שדם מאורי זורם בעורקיה ולמרות שהיא מזוהה עם תרבות הילידים בארצה, כותבת מתוך מודעות לטכניקות ספרותיות בעולם הרחב. אך הסיפורים הדמיוניים לעתים ממוקדים כולם בניו־זילנד, סיפורים פאנטסטיים לצד ריאליזם חברתי. חלקם עוסקים באנשים, במיוחד בילדים שניזוקו בצורה זו או אחרת, גופנית או נפשית, אך גם בלויתנים, דגים מיסתוריים ושאר יצורים.

נערת טלפון במילאנו

דורינו, גיבור הרומאן „פרשיית אהבים" של דינו בוצאטי, שתורגם באחרונה לאנגלית, הוא גבר בגיל העמידה, בן המעמד הבינוני. הוא חושב לו באופטימיות שהזונות היא דבר נפלא, אחרי שנערת טלפון קטינה נקרית בדרכו, אלא שההכרות עמה הופכת בהדרגה, מבחינתו, לאובססיה משפילה. הנערה מתייחסת אליו בבוז מתפן והוא מתייסר בקנאה ומאבד את שליטתו העצמית. בוצאטי, שמת ב־1972, עבד כעיתונאי במילאנו ונודע בזכות הרומאן אחר פרי עטו, „ערבת הטאטארים", אלגוריה עממה על מצבו של האדם. „פרשיית אהבים" הוא מעין תערובת של תיאור ריאליסטי ומונולוג פנימי קודתני עם הקבלות רבות בין הנערה הטרשנת, הקשוחה והמתקמקה, לבין מילאנו עצמה.

אל"ף הוצאת ספרים בע"מ תל־אביב
רח' נחמני 49, טל' 612003

ספרים חדשים

משה אברהמי
שירת הברבור האירוטית
רומן
★
חיים ויברג
תפילת יחיד
שירים
★
איתן אשל
פליפ
סיפורים
★
בן־אביב אברהם
דגים לא מאובנים
שירים
★
רות נצר
ירון ויטראז'
שירים
★
אילן שיינפלד
טורים לרע בפרדה
שירים

האוניברסיטה הפתוחה

יום עיון בנושא
ההיסטוריה: ראי המציאות?
לרגל הופעת ספרו של ד"ר אלעזר וינריב
חשיבה היסטורית
בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה

15:00 יו"ר: ד"ר אשר עידן
הידע המדעי והבעיה של ייצוג המציאות
פרופ' מרסלו דסקל
הקלות הבלתי־נסבלת של הקיום: מציאות מהי?
פרופ' עדי צמח
16.30 הפסקה
17:00 יו"ר: ד"ר שרה גורי
גיבורי העבר כמופת להווה
פרופ' חגי ארליך
פילוסופיה של ההיסטוריה וההיסטוריוגרפיה
ד"ר גדעון פרוידנטל
בעיות בשחזור ההיסטוריה גלובאלית
ד"ר עוזי אליעד

יום העיון יתקיים ביום ו', י"ז באדר תשמ"ז, 18 במרץ 1987, באולם ההרצאות, האוניברסיטה הפתוחה, רח' קלאוזנר 16, רמת־אביב. יום העיון יוקדש במסגרת הקורס „חשיבה היסטורית".

דבורה גילולה

ספרי ילדים

פגישה מקרית ביער

אמיליה רזאי / פגישה מקרית / עטיפה וציורים: עדנה גבעוני־שלוניאק / כתר, 1986 / 144 עמ'

הספר נחלק לשני חלקים. חלקו הראשון מתרחש בדנמרק והוא סיפורה של ילדה בת עשר, בת למשפחה יהודית, הפוגשת ביער נער פליט מלחמה שאומץ על ידי איכרים. בתום מלחמת העולם מוצאת את הנער קרובת משפחה והיא לוקחת אותו עמה לארץ ישראל. חלקו השני של הספר כתוב בצורת יומן של אותה נערה, שבינתיים בגרה מעט, ובה היא מספרת על הנסיעה שערכה עם משפחתה לארץ ישראל, לביקור פסח בשנת 1950 (שהיתה, כזכור, שנת צנע). היא ואחותה מחפשות אחרי הנער ומוצאות אותו לבסוף באחד מקיבוצי „השומר הצעיר". שלד עלילה זה הוא רק עילה לעיצוב עדין ורגיש של עולמה הפנימי של נערה מתבגרת שנולדה בת ולא בן, בניגוד לציפיותיו של אביה, ומאז הוא אינו חדל מלהתייחס אליה כאל מי שמקלקלת תוכניות, מה גם שנולדה, למרבה אי מזל, שמאלית ואביה לא יכול לסלוח לה גם על זה. כל פרק ופרק מעוצב חוויה בפני עצמה או סיפור זעיר כלשהו ואלה מצטרפים לכדי סיפור רצוף. אמנם הדגש הוא על קטעי החוויות, אך למרבה הפלא בסופו של דבר יש גם עלילה, גם מיסתורין ואפילו מעט מתח. ספר בלתי שגרתי ונעים לקריאה.

לאבא־סבא אדריכל **א. בן־אביב**

ליום הולדת ה־75
ולהופעת ספר שיריך הרביעי
„דגים לא מאובנים"
כה לחי

שיאונה, אילן ורוני דרור
צפורה, אמתי, אודה, מיכל ומתן בן־אביב

הספר שהביא לביטול העבדות

הרומאן הרגשני של הרייט ביצ'ר סטו, צויין פעמים רבות ב־135 השנים שחלפו מאז הופיע „אהל הדוד תום", זכה לחולל מה שחוללו סיפורים מעטים מאוד, הוא הפך את אמריקה על פניה. הנשיא לינקולן הוא שאמר על המחברת: „אותה גברת קטנה כתבה את הספר, שגרם למלחמה הזאת", ובכך התכוון למלחמת האזרחים, שפרצה תשע שנים אחרי הופעת הספר והביאה לביטול העבדות החוקית בארצות־הברית.

גם מי שחוזר אל התרגום החדש כשנכדיו הם בגיל שהיה הוא כשקרא לראשונה תרגום עברי מקוצר ומנוקד, מוצא עצמו מתרגש כבראשונה למיקרא המתרחש בחוות שלבי, בביקתתו של הדוד תום, בחיי זוג העבדים אליזה וג'ורג' (ואל נשכח את טופסי) ועוד כהנה וכהנה, כזכור לכולנו.

תרגום זה הוא נדבך נוסף במפעלה השקדני של עורכת „כתרי", עדה תמיר, הראויה לכל שבח על שהיא ממלאת מחדש את מדפיו של הקורא העברי הצעיר ביין הישן ובכלים חדשים, תרגומים עבריים בהירים, רהוטים וקולחים.

הרייט ביצ'ר סטו / אוהל הדוד תום, בשני כרכים / עברית: רפאל אלגד / עטיפה וציורים: אבי כץ / ספרי כתר — בית הוצאה כתר / 320 ע'.

את חדש

דויד גרוסמן / את חדש לגמרי: איתמר מטייל על קירות / שני ספרים בסידרה: סיפורי איתמר / איורה: אורה איל / עם עובד, 1986 / אין מיספור לעמודים

א. אבא בהירין ולפיכך רוחץ אבא את איתמר ומשכיבו לישון. תוך כדי הרחצה מתפתחת שיחה פילוסופית קטנה, מאותן שיחות־ילדים שבהן הכול אפשרי והשאלות הלב גוברות בהן על חוקי הטבע וההסתברות. האב המשתתף בשיחה נשמע לכללי החשיבה של הילד וטוען טיעונים המתקבלים על דעתו של הילד. למשל, מדוע לא יצא מבטנה השמנה של האם, את כדורגל שאפשר לבעוט בו או את שוקולד שאפשר ללקק אותו, או את אריה. כל הצעה נשקלת לכאן ולכאן בכובד ראש עד שמגיעה הרחצה לסיומה ואבא מוציא את איתמר מן האמבטיה בתוך מגבת גדולה „הגיעה לי חבילה גדולה מארץ מקסיקו" על כל הסיפור שורה אווירה נעימה של רוגע, נינוחות, הנאה הדדית והרבה אהבה.

ב. בחדרו של איתמר שלוש תמונות. לאחר שנותר איתמר לבדו ומגיע זמן השינה הוא מטייל על הקיר ונכנס לתוך אחת מן התמונות (רעיון שכבר עשו בו שימוש בספרי ילדים) וכאן קורים דברים מפתיעים באמת: לא זו בלבד שבעולמה של התמונה אפשר לראות גם דברים שאינם מצויירים „בחלון הראווה" שלה התלוי על הקיר, לא זו בלבד שהיצורים המצויירים פוצים פיהם ומצרפת עלילה קטנה, אלא יש שילוב ועירוב מפתיע ומוצלח במיוחד בין עולמן של שלוש התמונות. דמיון עשיר וכשרון להבין את דרך חשיבתם של ילדים ולדבר אליהם בשפתם מבלי להצטעצע ובלי פרוות של אדמות. עריכה גראפית מצויינת. צבעוניות יפה. לאיתמר — וליצורים האחרים שבספר — מגרעה ארשת פנים קצת יותר אינטליגנטית.

סטרוגוב הישן בכלי חדש

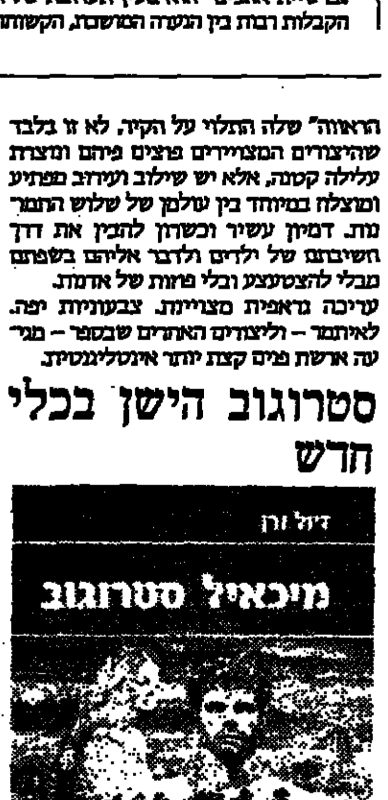

ז'ול ורן / מיכאיל סטרוגוב (ממוסקבה לאירקוטסק), בשני חלקים / מצרפתית: אביטל ענבר / איורים מן המהדורה המקורית: ז' פרה; חרט: ש' בארבאן / מועדון קוראי מעריב — ספריה לנוער / 1987 / 320 ע'

מיכאיל סטרוגוב אינו עוד גיבור אחד של עוד ספר אחד. במאה ועשר השנים שעברו מאז ראתה אור מהדורתו הצרפתית הראשונה, היו דמותו ועלילותיו של מיכאיל סטרוגוב, בדרכו ממוסקבה לאירקוטסק כבלדרו של הצאר הרוסי, לחלק מזכרונם של מיליוני קוראים, דור אחרי דור, בעולם כולו, ומאוחר יותר לדורות של צופים בקולנוע. אך לפני זמן קצר צפינו בגירסה טלוויזיונית חדשה, רב־לאומית, בצרפתית, של הרומאן.

חמישים ושבע שנים אחרי הופעת הנוסח העברי הראשון, בתרגומו של י.ל. ברוך, מוצע סוף־סוף לקורא „תרגום מלא ושלם" באמת של עלילות הגיבור הרוסי האגדי, הצעיר לנצח, בעברית נאה וקולחת, מעשה־ידי אביטל ענבר (תרגום זה הוא מקדיש לזכרו של נתן אודיאלי ז"ל). האיורים הם מן המהדורה הצרפתית המקורית, והם מוסיפים לספר חן מיוחד.

בארץ לאזוכרת

בארץ לאזוכרת — משירי מריה אלנה וולש / תרגום: דינה ליטוין, ציירה: מיכל לויט, עיצוב: דורית שרפשטיין / מסדה, 1986

ילדים רבים כבר ראו בוודאי את המחזמר המועלה בארץ כבר שנה ויותר, עתה ראו אור השירים הכלולים בהצגה. המחברת, שגם הלחינה את השירים, היא ילידת ארגנטינה שגלתה מארצה בגלל התנגדותה למשטר האימים של החונטה וחיה שנים רבות בפאריס. בין השירים שבספר יש גם שירים נגד המשטר הזה וגם נגד מלחמה. המתרגמת הצליחה להתאים את מילות השירים למנגינותיהם והדבר ניכר בעליל, למאיירת, לעומת זאת, לא היו אילוצים כלשהם והיא העניקה לשירים מסגרת אסתטית רבת צבע וחן. האיורים והעיצוב הגראפי של המספר, על צורתו המאורכה והצרה, הן מצד הקו והן מצד צבעי הפאסטל הרכים, טובים מאוד.

אגדה חדשה

גיל הראבן / אגדה חדשה / איורים: איציק רנרט / עם עובד, 1986 / אין מיספור לעמודים

האגדה היא אגדה חדשה בגלל שני חידושים עיקריים: א. הנסיכה אינה יושבת במגדל השן בפאסיביות מחולטת, שאפשר להפר אותה רק על ידי זריקת פרח או מטפחת רקומה לנסיך, אלא יוצאת בכוחות עצמה, ביוזמה ובאומץ להלחם בדרקון. ב. ובגלל לשם מה להרוג דרקונים, אם בין כה וכה הם הפכו לסוג של בעלי חיים ההולך ונכחד מעל פני כדור הארץ. הרבה יותר טוב (מבחינה אקולוגית) לאלף את הדרקון — ובכן, מאלפים אותו. מה לא חדש באגדה הזאת? הסוף שכולו טוב. הנסיכה הגיבורה והנסיך חוקר הטבע מתחתנים במז"ט וחיים יחד שנים ארוכות באושר רב. לכל גיבורי האגדה שמות של תבלינים: הנסיכה שמה רוזמרין ולבחיר לבה קוראים מיורן. מקום מגור בעלילה יש לאביד בשם גלוטאמאט (אפשר היה לשם איזון והשלמה להתגר עם נערה בשם מונוסודיום). הסיפור מסופר בחן והומור. המחברת זכתה בפרס על שם הרי הרשיזון (של הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטה העברית), לשנת 1985. האיורים והעיצוב הגראפי לוקים בחסר.

هكذا من الأصل

חלק ג' / יום ו', י"ב אדר תשמ"ז, 13.3.87

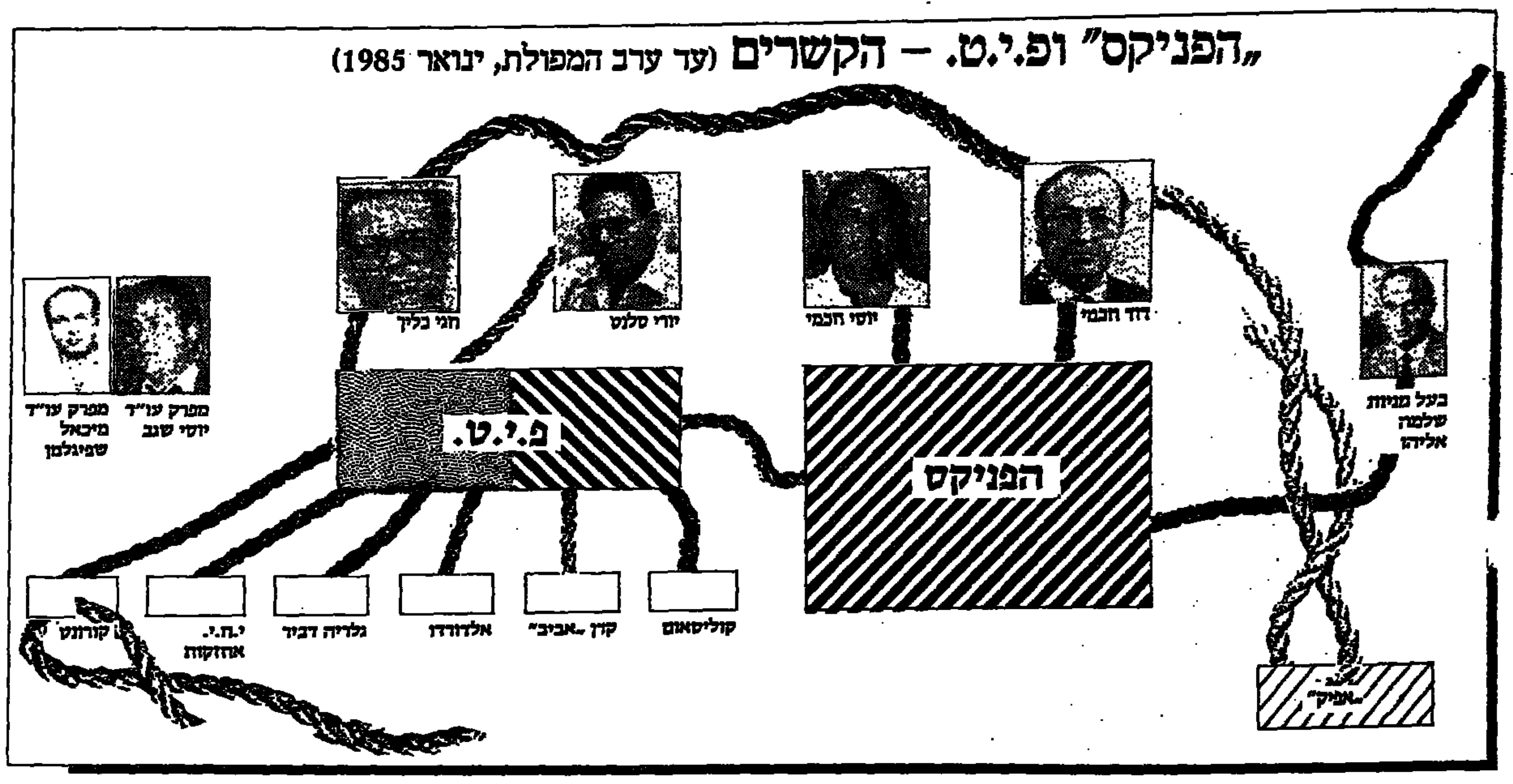

מפרקי פ.י.ט. נגד הפניקס - קנטרנות או הונאה

מאת יואב יצחק

פרשת פ.י.ט. מוסיפה להכות בעוצמה רבה בכל הקשורים בה. אתמול התקיים על־פי בקשתם של דוד ויוסף חכמי דיון בבית המשפט שבסופו הוחלט להסיר את העיקולים מרכושם ולהתיר להם את היציאה מהארץ. יחד עם זאת, הוטל שיעבוד על 26% ממניותיהם ב„הפניקס", המוחזקות ישירות על ידם.

מפרקי פ.י.ט., הרשות לניירות ערך, היחידה לחקירות הונאה במשטרה והבורסה לניירות ערך – כולם נוטלים חלק במסע הארוך לגילוי הממצאים ולהשבת הכספים לחברת הברוקרים פ.י.ט., שקרסה לאחר שבעליה – יורי סלנט וחגי בליק – ברחו לחו"ל. ב־11 במארס 1986 קיבלה הפרשה מימד של פומביות לאחר שהוגשה תביעה משפטית אדירת סכומים. בתביעה נטען כי מעורבים בעניין אנשים המנוים עם שמנה וסלתה של קהילת העסקים, מושמעות טענות על עסקי בורסה מפוקפקים לכאורה, ונזרקים סכומים של עשרות מיליוני דולרים.

תביעת הענק בסך של 120 מיליון דולר הוגשה בידי מפרקי פ.י.ט. נגד דוד חכמי ובנו יוסף ונגד חברת הביטוח „הפניקס". משפחת חכמי שולטת כיום בחברת הפניקס, באמצעות כ־56% מהמניות. כ־26% מזכויות ההצבעה מוחזקות על ידם ישירות, וכ־30% מהמניות מוחזקות באמצעות חברת „סוכנות ארץ ישראלית לביטוח" – הנשלטת על ידי יוסף חכמי, אביו דוד ואחותו ניצה. בעבר, עד ינואר 1985, החזיקה משפחת חכמי, דרך חברת „הפניקס", גם ב־50% מחברת פ.י.ט.

בית המשפט התבקש לכפות ולצוות על הנתבעים להשיב לחברת פ.י.ט. סכום של כ־120 מיליון דולר. „עניינה של בקשה זו הינה שורה של מעשי מרמה, ועסקאות מרמה אשר המשיבים, בהיותם דירקטורים, בעלי מניות, בעלי עניין, בעלי תפקידים ושותפים בפועל בפ.י.ט., ביצעו ועשו בעצמם וביחד עם אחרים, בהחלבו גזלו, לקחו מפ.י.ט., בעצמם וביחד עם אחרים, סכומי עתק בשיעור כולל של עשרות מיליוני דולרים, אותם עליהם להשיב" – נאמר בכתב התביעה. גורל התביעה, שהנתבעים מגדירים אותה כקנטרנית ומשוללת יסוד, יוכרע אחרי דיונים ארוכים ומנומשכים בבית המשפט. בשלב זה רצוי מאוד להימנע מהריצת דיעה או מהסקת מסקנות לגבי תקפותה. עוד לא הוגש כתב הגנה והנתבעים עוד לא אמרו את דברם. ידוע כי בשבוע הבא הם מתעתדים להגיש תביעה נגדית.

המפרקים טוענים בתביעתם כי הנזקים נגרמו בדרכים הבאות:

★ הנתבעים לקחו אשראי שקלי נומינלי מן החברה בתקופה של אינפלציה גואה והחזירו אותו ללא תשלומי ריבית והצמדה. באותו זמן לוותה פ.י.ט. כספים כדי להלוות אותם לנתבעים ועל כספים אלה שילמה ריבית והצמדה מלאות.

★ העברת רווחים מפ.י.ט. לידי בעליה. בכמה מניות הרוויחה פ.י.ט. סכומי כסף גדולים. לאחר שנוצר הרווח, העבירו הנתבעים שלא כדין לכיסם את הרווחים.

★ מניות אפיק, שנשלטו על ידי הנתבעים, ווסתו על ידי פ.י.ט. בהוצאה של כ–15 מיליון דולר. לטענת הנתבעים נעשו רישומים דטוראקטיוויים של קניה ומכירה תוך שימוש במידע פנים ומכירת מניות לקרן אביב (ציבורית, שנשלטה על־ידי פ.י.ט.) ותוך הפקת רווחים אישיים גדולים.

בית המשפט החליט אתמול להסיר את העיקולים מרכושם של יוסי ודוד חכמי ולהתיר להם את היציאה מהארץ. אבל שעבד 26% ממניותיהם ב„הפניקס", המוחזקות ישירות על ידם.

י מפרקי פ.י.ט. תובעים מיליוני דולרים נוספים, בגין נזקים שנגרמו לחברה במסגרת עיסקאות עם קרן אביב, מניות טותה, עיסקאות עם „הפניקס" ובעבור נזקים שנגרמו לפ.י.ט. בעת נטישת פ.י.ט.

עו"ד יוסי שגב, אחד המפרקים, מספר על החקירה שקדמה להגשת התביעה. במשך כמעט שנה, הם נפגשו עם שורה של עדים, ובהם עובדי פ.י.ט., התייעצו עם כונס הנכסים הרישמי, וגם עם בית המשפט, במיוחד כשהמדובר בחברת „הפניקס" – אשר הציבור יכול להפקיד בה את כספו.

יורי סלנט וחגי בליק ברחו אמנם מהארץ בחופזה רבה, אבל הם נהגו לתעד במיסמכים, לעתים כפולים, את כל פעילויותיהם. ולכן, יכולים היו המפרקים להגיע למידע רב שעשוי היה להשוף גם בעלי עניין אחרים. התביעה מלווה מסמכים רבים. יש בה 184 נספחים, הכרוכים ביותר מ־300 עמודים. כל העותקים שהכינו המפרקים – אזלו.

בעיקבות בריחתם של יורי סלנט וחגי בליק, ברח לחו"ל גם אחד העובדים הבכירים של החברה. אותו עובד חשש, כי במהלך עבודתו עם הצמד בליק־סלנט, חתם על מיסמכים העלולים להפלילו. מפרקי פ.י.ט. יצרו קשר עימו. שפיגלמן ניהל מו"מ עם ראש היחידה לחקירות הונאה במשטרה, יורם גונן, ועם היועץ המשפטי לממשלה, והצליח להשיג לאותו אדם מעמד של עד מדינה. האיש שב לארץ וכיום הוא נמנה שוב עם צוות עובדי פ.י.ט. ועוסק באיתור ובשיחזור הפרטים.

יוסף חכמי כפול שלוש

בשנתיים האחרונות נחשפו בני משפחת חכמי לאמצעי התקשורת, לא תמיד בנסיבות נוחות.

הסב, יוסף חכמי, נולד בירושלים, לפני יותר מ־101 שנה. אביו היה אדם אמיד, שעסק במסחר בעצים ובנדל"ן. יוסף נשלח ללמוד בנקאות בצרפת, וכששב לארץ – החל לעבוד בסניף של בנק גרמני בירושלים. מאוחר יותר החל לעבוד בבנק ברקליס דיסקונט – כפקיד מן השורה, התקדם וקיבל לידיו את ניהול הסניף התל־אביבי של ברקליס.

באמצעות ההון שצבר מיד לאחר מלחמת העולם השניה, הרחיב את עיסקי המשפחה. כשהתבגר, הוריש יוסף לשלושה בנים את הונו – מנשה, אפריים ודוד. מנשה המשיך את דרכו של אביו – בעיסקי בנקאות. אפריים עסק במסחר, ודוד פנה לענף הביטוח.

העסקים התרחבו, לא מעט בזכות קשרי משפחה. משפחת חכמי נקשרה למשפחה מפוארת אחרת – זו של משה קרסו. בתו האחת, מרים קרסו, נישאה לדוד חכמי (הנתבע כיום). בתו השניה, בלה, נישאה לאפריים. בתו השלישית נישאה לדניאל רקנאטי. קשר זה הוא שהביא להקמת השותפות בין בנק דיסקונט לבין משפחת חכמי, בחברת „הפניקס".

לכל אחד מהבנים – אפרים, מנשה ודוד – נולד בן הנקרא על־שם הסב יוסף. יוסף, בנו של מנשה, עוסק כיום ביבוא ובשיווק של תרופות ומוצרי היגיינה לנשים. יוסף חכמי (הירושלמי), בנו של אפרים, עוסק במסחר, בנכסי דלא ניידי ועוד. יוסף חכמי, הוא מנכ"ל „הפניקס".

נגד יוסף חכמי הירושלמי תלויה כיום ועומדת תביעה על סך של 4 מיליון דולר, שהגיש נגדו רוני זילברמן, מנהל קרנות, בטענה כי עשק את חברת ח.ל.ב. מקרקעין. בית המשפט הוציא נגד יוסף חכמי (הירושלמי), לבקשת המשטרה, צו עיכוב יציאה מהארץ בחשד, כי רכש את ח.ל.ב. מקרקעין, ושילם עבור הרכישה סכום של 4 מיליון דולר, אותם הוציא במירמה מח.ל.ב עצמה. גם הרשות לניירות ערך הגישה נגדו תביעה, על שלא הגיש עד כה דו"חות כספיים של חברת ח.ל.ב.

מיחסו של יוסף חכמי: „הגישה שלהם היתה בוטה ולא קונסטרוקטיווית. הם רצו להתחמק מאחריות."

כתב התביעה, על פניו, נראה חמור ביותר. יוסף חכמי, מנכ"ל „הפניקס" ואחד מבעליה, גוזר על עצמו שתיקה, ומסרב לענות לעיתונאים. היועץ המשפטי של „הפניקס", אריה אריאלי, מסביר, כי מרגע שהוגשה התביעה כנגד יוסף חכמי, ו„החל מסע ההכפשה", הוא מנוע מסיבות משפטיות לומר את דברו לאמצעי התקשורת. עם הגשת כתב התביעה, שכר יוסף חכמי את שירותיו של עו"ד ד"ר יעקב וינרוט. דוד חכמי, האב, שכר את שירותיו של עו"ד אמנון גולדנברג. עו"ד פנחס רובין מייצג את חברת „הפניקס" בפרשה זו.

התביעה הענקית בסך 120 מיליון דולר, עוררה פליאה בקהילה העיסקית. עורכי דין מן השורה הראשונה, כלכלנים ובקיאים בכירים, אמרו כי התביעה מוגזמת. שגב אמר ל„מעריב", כי מעצבן אותו שגם ידידים שלו שותפים לדיעה זו. „מבחינתי, התביעה מבוססת על עובדות ברזל. 120 מיליון דולר, או 119.6 מיליון דולר ליתר דיוק, מתחלקים כך: 66.1 מיליון דולר – כספים שלקחו המנהלים [כל הארבעה] מפ.י.ט.; 53.5 מיליון דולר – חובות החברה ללקוחות."

„יוסי שגב לא פועל כעורך דין, אלא כאיש תקשורת. כתב התביעה הופץ לעיתונאים, מספר ימים לפני שהוגש לבית המשפט."

אם יוחזרו כספים אלה – תועבר מחציתם לכיסוי הגרעון של פ.י.ט. והיתרה – חצי לחברת הביטוח „הפניקס" ומחצית – לנושים הפרטיים של יורי סלנט וחגי בליק. מעניין שעד כה, לא תבע אף אחד מהנושים הפרטיים את יורי סלנט וחגי בליק, למרות הפסדים של מיליוני דולרים.

אנשי „הפניקס" מצידם לא הגישו עד עתה תצהיר לבית המשפט בענין התביעה. אריה אריאלי מסביר זאת במורכבות העניין: „צריך ללמוד את הפרטים. צריך להתכונן. נגרם לנו עוול שפשוט זועק לשמיים. אין ספק, העסק מאוד מורכב ומסובך".

המפרקים טוענים בתביעתם כאילו חכמי נטש את פ.י.ט. בידעו על הגניבות. אריה אריאלי אומר: „עזבנו נגד רצוננו, בגלל לחצו של המפקח על הביטוח. יש לנו מסמכים שכפו עלינו לצאת משם. רצינו להמשיך ולהחזיק בפ.י.ט.; חשבנו שזהו מקור לגיטימי לעשיית כספים. המפרקים טוענים שברחנו מפ.י.ט.. אבל יהודה דרורי, המפקח על הביטוח, דרש מאיתנו לצאת. הייתי נוכח בשיחות. הוא פנה אלינו, באוגוסט או אוקטובר 1984, באולטימטום, ואמר עד כאן. ענין זה – בריחתנו בגיבול מפ.י.ט. – הוא אחד מעמודי התווך של התביעה. יוסי חכמי העלה רעיון שהוא עצמו יקנה את מניות 'הפניקס' בפ.י.ט. (50%). אבל יהודה דרורי התנגד."

אריאלי גם לא נשאר חייב לשגב: „החוב של פ.י.ט. ללקוחותיה אינו עולה על 35 מיליון דולר. לאחר תפיסת חלק מהכספים, נותר בפ.י.ט. חוב בסכום שאינו עולה על 20 מיליון דולר. יוסי שגב – מסיבות השמורות עימו – לא פועל כעורך דין, אלא כאיש תקשורת. הוא פועל באמצעות כלי התקשורת, במקום בבית המשפט. הוא עובד בצמוד לעיתונאים. כתב התביעה הופץ לעיתונאים, ובכלל זה לטלוויזיה – מספר ימים לפני שהוגש לבית המשפט. וזהי תריצת דין פאר־אקסלנס."

באמצע השבוע הגיש יוסף חכמי בקשה לבית המשפט לדחות על הסף את התביעה שהוגשה. כמו כן מבקש חכמי מבית המשפט להסיר העיקולים שהוטלו על רכושו, ולהשיב לו את דרכונו. לכתב הבקשה הוא מצרף חוות דעת של רואה החשבון, שלמה זהר, וחוות דעת נוספת של ד"ר שמחה סדן, המפרטים טעויות מהותיות שלא בתום לב מצד המפרקים. לדבריו, חלק גדול מהנתונים עליהם הסתמכו המפרקים – הוצאו מהקשרם.

המפרקים עשויים להרוויח 10% מהתביעה

בית המשפט מינה את מפרקי חברת פ.י.ט., עורכי הדין שפיגלמן ושגב במארס 1986. כל אחד מהם הפקיד בבית המשפט ערבות אישית בתוקף, על סך של 100,000 ש"ח. הוראות החוק מקנות למפרקים סמכויות: הם רשאים לפתוח בחקירות כנגד כל הצדדים המעורבים. הם נהנים משיתוף פעולה מלא מצד הרשויות, ובמקרה זה – מצד הרשות לניירות ערך, המשטרה, הבורסה ושלטונות המס.

שכרם של המפרקים נקבע על פי תעריף של בית המשפט ובמקרים מסויימים, עשוי להגיע עד כדי 10% מהסכום אותו הם מצליחים להשיב לחברה. השכר יהיה נמוך יותר אם יצליחו להשיג אותו סכום, בהליכים פשוטים יותר, ובזמן קצר יותר.

המפרקים נחשבים כפקידים של בית משפט והם פטורים מתשלום אגרה, העומדת על כ־2% מסכום תביעה. בתביעה רגילה, בהיקף כספי דומה, יש לשלם אגרה בסך של 2.4 מיליון דולר.

שגב אמר, כי גם לאחר שעלו על הפרטים, לא הסתפקו בכך, ובמטרה לוודא את נכונות הפרטים „לקחנו את מבקר הבורסה, וביקשנו ממנו לבדוק פעם נוספת את המסמכים." לאחר זאת „פנינו ליוסי חכמי (מ„הפניקס") פעמים רבות, כדי לחקור אותו עם הקלטה. לבסוף הוא הסכים. הוא ישב אצלי במשרד. גם זה לא סיפק אותנו. עשינו מאמצים בלתי נלאים להגיע לחקר האמת."

שגב מרוצה עד כה מפעלו בפרשה זו. לקצה החוט שהוביל לפרשה כולה הגיע באוגוסט 1986. „הלכתי למשרד, ומצאתי בארון למעלה תיק שהיה כתוב עליו 'יורי סלנט – אישי'. גיליתי שם נייר משגע, שכתובים בו כל מיני מספרים גדולים, והעתק ל...יוסי חכמי. מסמך נוסף בקלסר פירט את עלויות הוויסות של מניות אפיק, בסך של 4 מיליון דולר. ראיתי גם נייר אחר, שבו הישוב כמה מגיע מכל אחד מבני משפחת חכמי: חכמי יוסף (750 אלף דולר), חכמי הוה – רעייתו של יוסף חכמי (348 אלף דולר), ניצה חכמי – אחותו של יוסי (78 אלף דולר) ודוד חכמי (45 אלף דולר). באותו עמוד פורטו גם חובותיהן של חברות, שהיו קשורות בפ.י.ט.: קולוסאום (911), גלדיה דביר (452), בנין במוא (247) רי.ח.י. (ראשי תיבות של יוסי, חגי ריורי) – סך של 1.4 מיליון דולר."

שפיגלמן, שותפו של שגב, מקהה קצת את העוקץ מ„גילוי" הדרמטי של הקלסר. הוא מאמין שהקלסר הושאר בכוונה: „ביום שיורי סלנט ברח, קיבל יוסי ניצני, מנכ"ל הבורסה, מעטפה חומה, ובה ריכוז של כל ניירות הערך הגנובים – כתובים על דו"ח מחשב. הוא קיבל גם את הפוליסות שביטחו חלק מהכספים. היה כתוב בסיגנון אשר כאילו בא לומר, את אשר יגורתי, בא לי. אולי רצה לרמוז שכדאי לדבר עם 'הפניקס'." שפיגלמן מאמין שסלנט ובליק רצו שהאמת תצא לאור. לכן השאירו מאחוריהם מסמכים עם פרטים חשובים.

מצויידים במסמכים שנמצאו, פנו המפרקים באמצע נובמבר לבית המשפט, והשיגו צו עיכוב יציאה מהארץ נגד דוד ויוסף חכמי. כן ביקשו וקיבלו עיקולים על רכוש של דוד ויוסף חכמי. למפרקים אין גם כיום רשימה מפורטת של הנכסים, שבבעלותם של דוד ויוסף חכמי.

גם לאחר גילוי המסמכים, היו דיעות המפרקים חלוקות. שגב דחף להגיש בהקדם תביעה כנגד משפחת חכמי. שפיגלמן הציע לנסות להתפשר באמצעות בוררים. הוא ביקש למנוע נזק אפשרי מ„הפניקס". היו ויכוחים נוקבים בין שני המפרקים. אלה לא הסתיימו, אלא לאחר הפגישה עם יורי סלנט, שהתקיימה לאחר מאמצים רבים: לאחר תיאום מוקדם נסעו המפרקים לגואטמלה, ונפגשו עם סלנט. בליק לא השתתף בפגישה, אך קיים קשר טלפוני שוטף במשך שלושה ימים עם סלנט והמפרקים. „ביקשנו מהם לספר מה הם יודעים. הם דיברו על משיכות הכספים והזרו בדייקנות על הפרטים."

לאחר הפגישה עם יורי סלנט השתכנע שפיגלמן, כי יש מקום לתביעה, כדי להשיב את הכספים לחברה. המפרקים גם נפגשו

ביטוח מנהלים - לא בהצמדה למדד
כתבה בעמוד 2

נציב מס־הכנסה לא יאשר בעתיד תוכניות ביטוח מנהלים צמודות למדד, אלא רק תוכניות הצמודות לשכר. תוך זמן קצר התארגנו ראשי התאחדות החברות לביטוח חיים למאבק לביטול הגזירה.

ההבדל בין מעלות לתרשיחא
כתבה בעמוד 2

חוקרים הגיעו למסקנה כי הממשלה מקילה על עיירות הפיתוח יותר מאשר על הישובים הערביים. עם זאת, החוק לעידוד השקעות הון אינו מפלה עוד לטובת הישובים היהודים. משרד הפנים, לעומת זאת, ממשיך לגלות קשיחות ומכביד על ישובים ערבים.

הבנקים שוב מחזרים אחרי כספך
כתבה בעמוד 3

הבנקים פתחו תוכניות חיסכון חדשות שבהן אותה חוסך סכום מסוים זוכה בהלוואה בסכום מקביל. בתוך שלוש תוכניות: „חן לכל" של בנק דיסקונט, „שקל על שקל" של בנק הפועלים ו„כסף כל רגע" של בנק לאומי.

יצרני הרכב בבריטניה מתקדמים
כתבה בעמוד 4

תעשיית המכוניות הבריטית מתאוששת. מהנתונים רשמיים מסתבר כי מחצית מכל המכוניות שנמכרו בחודשים האחרונים היו מתוצרת מקומית – גידול ב־10% מהשנה שעברה.

שני תפוחים חדשים
כתבה בעמוד 4

חברת „אפל" הכריזה בשבוע שעבר על שני מחשבים אישיים חדשים בסידרת „מקינטוש".

עמדה

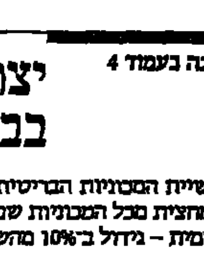

דוד קוליץ, מנכ"ל „אלול" ומיוזמי הפורום הישראלי

שינוי בסוכנות היהודית ועכשיו

בשבועות האחרונים קרה דבר בישראל. הוויכוחים בהנהגה הציונית העמידו במרכז ההתעניינות נושא שבדרך כלל היה בשוליים – היחס בין ישראל לתפוצות. עתה זו ההזדמנות לציבוריות הישראלית לנסות לגבדר את המנופים האפשריים לחזק השותפות ולהפך מציאות עגומה של פער מתרחב לסימן דרך לשינוי.

המגבית היהודית המאוחדת והסוכנות היהודית הם שני ארגונים בלתי רלוונטיים לחיי המדינה בכל שהדבר נוגע לרוב האנשים בישראל. להוציא אותם אזורים שבתוקף חלוקה הסטורית אנכרוניסטית בין הסוכנות לממשלה – בעיקר המגזר החקלאי וסעד.

אבל הדרישה הנשמעת לחסל את הסוכנות מבוססת על חוסר ידע. הסוכנות ודאי צריכה לשנות את סדרי העדיפויות שלה, כמו גם את מבנה הכוחות המתפעלים אותה. זהו הגוף היחיד שמקיים את הקשר עם העם היהודי, משאב הטבע היחיד של עם ישראל. וצריך היה להיות הכלי לביטוי מאווייהם של יהודי חו"ל – הפרלמנט של העם היהודי. גורם תוסס – רעיוני, דתי, ערכי. וגם כלכלי.

המצב היום הוא שמהכסף של המגביות העולמיות – 50% מהתרומות נשארות בקהילות. היתר – בין שלוש מאות לארבע מאות מיליוני דולאר מגיעים כל שנה לארץ. העליה לארץ, כשהיא קורית – קורית על אף השליחים ולא בגללם. במיוחד מפני שמדינת ישראל אינה יכולה להציע ליהודים את הנוחיות לה הם רגילים בארצם. הבעיה העיקרית היא גישת הממסד שהיא אנכרוניסטית והופכת כל פעילות כלכלית לבלתי אפשרית. זהו פער של תרבות חיים. המנוף היחיד האפקטיבי הוא בארגון שונה של סדרי הממשל והכלכלה הישראלי.

ולכן הייתי מציע שבאמצעות הסוכנות – הכלי שדרכו מתרמת העזרה היהודית – תתארגן קרן מסיבית ואת פירותיה לחלק בין שני שטחי פעילות:

א. שיפור מסיבי של החינוך היהודי בחו"ל. התקווה היהודית שלנו היא עליה של צעירים. חינוך, שיושקע בו ממון רב, במורים במתקנים וכו' הוא אולי הסיכוי היחיד שלנו לעצור את הסכנה של הטמעות העם היהודי בתפוצות.

ב. להשקיע במניעת ירידה. מהכסף הזה צריך להשקיע בתמריץ ליוצאי צבא. בארץ נוצר מצב מוזר שהגידול במבני האוניברסיטאות הוא ללא כל פרופורציה לגידול במספר הלומדים. אני מציע שהאוניברסיטה תקבל לשעריה כל בוגר תיכון. את החוזה והתיפוי – יעשו בשלב מאוחר יותר, של התואר השני. מאותה קרן יוכל כל יוצא צבא לקבל הלוואה להתחיל עסק ולשכור דירה. המדובר כמובן בהלוואות שיוחזרו.

צריך להפסיק את בזבוז כספי המסים על שליחי עליה. למה לבזבז עשרות שליחים לתצוגת פער כשמספרם של חברי הדברעות מצטמצם והולך. אין גם כל טעם בהרבוי הקליטה. כדי שיהודי הגולה ישנו דעתם ויחליטו לבוא לכאן – מוכרח קודם לקרות שינוי כאן.

ביטוח המנהלים - יוצמד לשכר ולא למדד

האוצר החליט לטפל בסמל הסטטוס הישראלי. חברות הביטוח זועמות. הם רואים בזה תרגיל להוציא את קרנות הפנסיה מהבוץ, אבל גם בהסדר החדש אפשר יהיה כנראה להמשיך לזכות בהטבות המפליגות על חשבון מס הכנסה.

מאת דוד ליפקין

לפני כעשרה ימים הגיע סגן הממונה על שוק ההון באוצר, מיכה וינטר, לשדרות רוטשילד בתל־אביב, אל משרדי התאחדות החברות לביטוח חיים. המנהלים לא היו והוא השאיר שם מכתב בחתימתו. היתה זו "פצצה". במכתב הודיע וינטר שנציב מס־הכנסה לא יאשר בעתיד תוכניות ביטוח מנהלים צמודות למדד, אלא רק תוכניות הצמודות לשכר. ההמלצה הזו, כך נאמר במכתב, ניתנה על ידי שר האוצר.

חברות הביטוח פירשו את החלטת האוצר כמדיניות הנועדה לחסל את אחד מסמלי היוקרה של שכבת המנהלים והבכירים במדינה – ביטוחי מנהלים. חברות הביטוח טוענות גם כי הגזירה של האוצר מיועדת למעשה לסייע לקרנות הפנסיה, הנמצאות במצב אקטוארי קשה. בדרך זו רוצים להרחיב עשרות אלפי מנהלים להצטרף לקרנות ובך להגדיל את ההכנסות השוטפות שלהן. תוך זמן קצר התארגנו ראשי התאחדות החברות בביטוח חיים למאבק לביטול הגזירה של האוצר כדי לנסות לשכנע את השר משה נסים לחזור בו מהחלטתו.

המכתב של האוצר בא לאחר בירורים ממושכים שנערכו במשרד. בשנת 1985, השנה שבה היתה הקפאת שכר, נהנו מאות־אלפי שכירים בכירים מפוליסות ביטוח־חיים שהעניקו להם הטבות מופלגות על חשבון מס־הכנסה, בעוד שהשכירים בשירות המדינה לא קיבלו תוספות שכר או הטבות כלשהן. פקידי האוצר טענו שבעלי פוליסות ביטוח החיים נהנו מהטבות שהסתכמו בכ־100 מיליון דולר. למעשה, טענו באוצר, הפוליסות שימשו כמכשיר למתן הטבות לשכבות בעלי ההכנסה הגבוהה במשק ובדרך זו יכלו חברות המעלים לעקוף את הקפאת השכר.

השכר במשק נשחק

ה"פיצה" נוצרה בגלל שהמדד המשיך לעלות ועל־כן ההפרשות לתשלום דמי הביטוח גדלו והלכו, בו בזמן שהשכר במשק נשחק באחוזים לא קטנים.

ועדה פנימית שבחנה את נושא ביטוח המנהלים ובעיות המיסוי, שכללה את הממונה על הכנסות המדינה, ישראל ברון, המפקח על הביטוח, יהודה דרורי, והממונה על השכר באוצר, הלל דודאי, קבעה כי ההסדר של האוצר כתוצאה משיטת פוליסות ביטוח מנהלים צמודות מדד הסתכמו ב־1985 בכ־50 מיליון דולר, כך קבע אקטואר האוצר, נחום ורפוס. רוב חברי הוועדה סברו כי יש להפסיק את ההסדר הזה ולהפסיק את מכירת תוכניות ביטוח מנהלים צמודות מדד ולעבור לתוכניות פוליסות ביטוח מנהלים צמודות לשכר. דעתו של הממונה על השכר היתה שונה. הלל דודאי שלל את השינוי המוצע וטען כי המצב של שחיקת השכר היה זמני בלבד והתחזית מצביעה על כך כי השכר יגדל בשיעור ריאלי של 3 אחוזים לשנה, במשך השנים הקרובות.

היום יש במשק כ־400 אלף פוליסות ביטוח מנהלים. ביטוחי המנהלים נהפכו לפופולאריים בשנים האחרונות בכל שהתברר כי קרנות הפנסיה נמצאות במשבר וקופות הגמל הבנקאיות אינן נותנות יותר את הרווחים הגבוהים, כפי שהיה בעבר.

עובדה מעניינת היא שביטוחי המנהלים מקובלים היום גם במשק ההסתדרותי, כאשר קציני צבא בכירים מצטרפים למפעלים הסתדרותיים הם מעדיפים הסדרי ביטוח מנהלים על הסדרים אחרים. יש גם מנהלים שמבטיחים לעצמם פנסיה בסיסית בקרן פנסיה הסתדרותית ואילו את יתרת ההכנסה הם מבטיחים באמצעות פוליסת ביטוח מנהלים.

ביטוחי המנהלים הונהגו לראשונה בארץ לפני כ־30 שנה כאשר הוחל במכירות פוליסות ביטוח חיים צמודות מדד. תוכנית ביטוח מנהלים היא שילוב של תוכניות ביטוח שונות, המיועדות להגן על בעל הפוליסה בפני סיכוני חיים. תוכנית ביטוח המנהלים מוכרת כקופת־גמל מאושרת, ולכן נהנים המבוטחים מהקלות מס.

ביטוח המנהלים מבוסס על יחסי עובד ומעביד ועל הפרשות כספים של שני הצדדים לכיסוי הפרמיה. הפרמיה הכוללת המופרשת היא בשיעור של 18⅓ אחוז, כאשר חלקו של העובד מסתכמים ב־5 אחוזים, ואילו היתרה – של המעביד. במסגרת ביטוח מנהלים אפשר לקבל כיסוי הכולל:

צבירת קרן לזמן הפרישה, רכישת חיסוי ביטוחי במקרה של מוות או של אובדן כושר העבודה לפני הגיע לגיל היציאה לפנסיה.

הפופולאריות של ביטוח המנהלים נובעת מכמה יתרונות בהשוואה לפנסיה מקיפה, כפי שמציינים יו"ר ההתאחדות לחברות ביטוח חיים, מנכ"ל "מגדל", עוזי לוי, ומנכ"ל "מנורה", ד"ר משה פרג:

● התנאים בפוליסה בביטוח מנהלים נקבעים בחוזה אישי בין החברה למבוטח, ואין אפשרות של הפרה חד־צדדית.

● לבעל הפוליסה יש אפשרות לבחור בין היוון הסכום שהצטבר בעת פרישה לבין קבלת גימלה. יש גם אפשרות שילוב השניים.

● בביטוח מנהלים קיים כיסוי מלא עם הוצאת הפוליסה, בעוד שבקרן הפנסיה יש צורך בתקופת הכשרה של 12 חודש לצורך זכאות לפנסית נכות ושאירים.

● המבוטח יכול לקבל הלוואות במהלך החיים של הפוליסה בגובה הקרוב לערך הפדיון, אם משלם ריבית צמודה למדד של 7.5 אחוזים לשנה.

● בקרנות הפנסיה – התקנון קובע את המוטבים ושיעור הפנסיה החודשית, בעוד שבביטוח מנהלים המבוטח הוא שקובע את המוטבים וחלוקת הכספים ביניהם, פרט לכספי הפיצויים אשר נקבעים בחוק פיצויי פיטורין.

כנגד, מציינים אנשי קרנות הפנסיה כי יש יתרון לפנסיה המקיפה על פני ביטוח מנהלים, שהן מבטיחות למבוטחים ביטוח נאות למקרה של מחלה או מוות, בלי להתחשב בסכומי הצבירה. השכר מהווה בסיס לחישוב הפנסיה, ויש הצמדה לשינויים בשכר, כאשר בהדרגה המגמה היא לכלול את כל מרכיבי השכר בהפרשות. במסגרת הפנסיה המקיפה, מובטח מינימום פנסיה של 20 אחוז מהשכר המובטח ומקסימום – 70 אחוז.

יו"ר התאחדות החברות לביטוח חיים, עוזי לוי, אינו מוכן להשלים עם החלטת האוצר. לדבריו, אם יש בעייה לאוצר להבטיח שלא יינתנו הטבות על חשבון מס־הכנסה – יש להפעיל אמצעים למנוע את החריגות האלה. אבל אין כל מקום ל"שחוט" הסדר של חסכון חיובי במשק, הקיים כבר עשרות שנים.

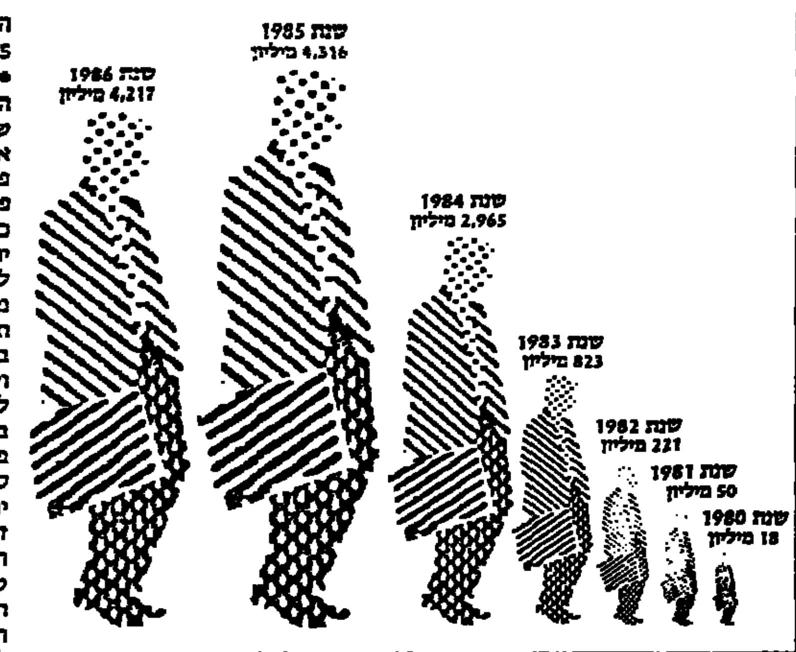

הגידול בהיקף ביטוח מנהלים

עוזי לוי

יהודה דודאי

לא היו חריגות

לוי מציין גם כי ההסדר של ביטוח מנהלים צמודי מדד היה מקובל במשך שנים ולא היו חריגות. לעומת זאת בשיטת פוליסות מנהלים צמודות שכר – אפשר יהיה בקלות לחרוג באמצעות הכללת מערכת הטבות, כגון הוצאות החזקת רכב, הוצאות טלפון, דמי הבראה, תוספת ביגוד, בונוסים וכדומה, במסגרת השכר שממנו ינכו את ההפרשות.

כיום בפוליסות ביטוח מנהלים צמודות מדד, אין המנהלים מבוטחים על הטבות השכר האלה. מכאן שהאוצר עלול למצוא את עצמו בהפסד הכנסה כתוצאה משינוי השיטה של פוליסות ביטוח מנהלים.

במשך שלוש השנים האחרונות מנסות כמה חברות ביטוח למכור את פוליסות ביטוח המנהלים צמודות השכר. אבל לפי הנתונים של עוזי לוי – מתוך 53 אלף הפוליסות החדשות שהוצאו בשנת '86 – רק 18 אלף פוליסות היו צמודות־שכר.

מבחינת תשלום הפרמיות: מתוך הכנסות כוללות של כ־100 מיליון ש"ח – רק כ־35 מיליון ש"ח היו פרמיות של פוליסות צמודות־שכר. הדבר גם מתבטא בסכומי הביטוח: מתוך 4.2 מיליארד ש"ח של סכומי ביטוח מנהלים במשק – רק 1.4 מיליארד ש"ח הם סכומי ביטוח פוליסות צמודי מדד.

באוצר דוחים חלק ניכר מטיעוני חברות הביטוח. הם מציינים כי ביטוחי המנהלים הוכיחו עצמם כדרך למתן הטבות שכר כאשר הדבר נעשה על חשבון מס־הכנסה. באוצר לא מוכנים להשלים עם הפסד הכנסות של עשרות מיליוני דולר, כשהמגמה היא לצמצם את הפטורים ולאפשר ביצוע רפורמה במס הכנסה, שתקטין את שיעורי המס לכל האוכלוסיה ולא רק לשכבות בעלי האמצעים.

אבל עוזי לוי מקווה ומאמין שיצליח לשכנע את שר האוצר הליברלי כי מה שתיכננו פקידיו אינו עולה בקנה אחד עם השקפת העולם של מפלגתו.

על ההבדל בין מעלות לבין תרשיחא

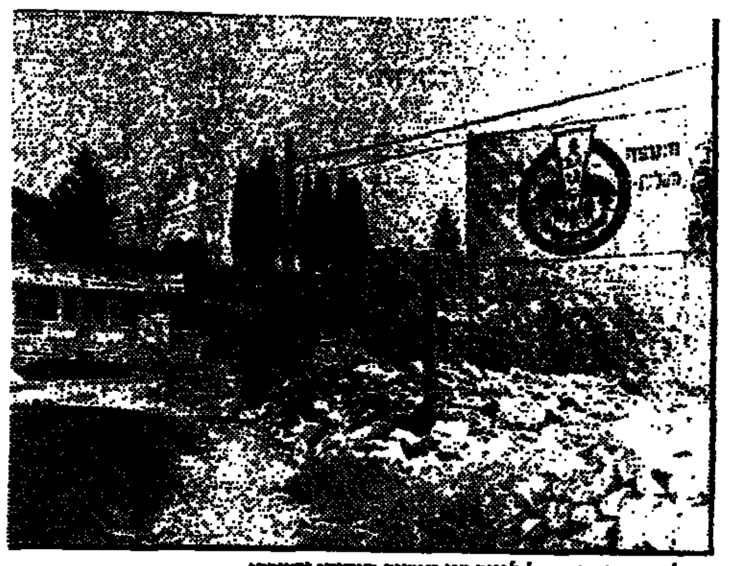
מעלות־תרשיחא סמל לפער בין הישוב היהודי והערבי

מאת יובל אליצור

בעיירה הערבית תרשיחא בגליל מצויים יותר פועלים מיומנים ומכבאים מאשר בעיירה מעלות הסמוכה. לא חסרים בה גם בעלי הון, שהיו מסוגלים להשקיע במפעלי מלאכה ותעשיה. ואף על פי כן, דווקא במעלות – ולא בתרשיחא – מצויים כיום מפעלי תעשיה ובכלל זה מפעלים עתירי טכנולוגיה, הזקוקים גם לעובדים שאינם תושבי העיירה.

מה משמעותה של תופעה זו?

זוהי אחת השאלות ששאלו את עצמם חוקרים צעירים, שהציגו תוצאות ראשונות של מחקריהם בדיון שהתקיים בימים אלה מטעם "מכון ירושלים לחקר ישראל". החוקרת שרה קרמר בדקה את מיעוט היזמות בישובים הערביים. אף כי היא נמנעה מלומר זאת במפורש, הגיעה שרה קרמר למסקנה שהממשל הישראלי מקל על עיירות הפיתוח יותר מאשר על הישובים הערבים. היא הדגישה, עם זאת, שלאחרונה יש סימנים לגישור על פני הפערים. הכפרים הערבים בגליל אינם עוד רק ישובים חקלאיים ומאגרי כוח אדם, ויש בהם ניצנים של מפעלי תעשיה.

שרה קרמר, הפועלת מטעם "גיבעת שלום", גוף השואף לקרב בין היהודים לערבים, גילתה גם שינוי מסוים במדיניות הממשלה בתחום זה. בעבר היתה בחוק לעידוד השקעות הון הפליה ברורה לטובת הישובים היהודים. החוק מנה את הישובים, שבהם היו היזמים זכאים לסיוע ממשלתי. ישובים ערבים לא נכללו ברשימה. רק לאחר שהחוק תוקן לפני מספר שנים, ניתנה האפשרות ליזמים בישובים הערבים לבקש מענקים והקלות מס בעד המפעלים המוקמים על ידם. לא רק החוק השתנה, מצאה החוקרת, יש גם שיפור בכוונת הממשלה לעזור.

משרד הפנים, לעומת זאת, ממשיך לגלות קשיחות. הוא מכביד על ישובים ערבים להביא לאישור את תוכניות המיתאר שלהם. רק לעשרה ישובים יש תוכניות מיתאר מאושרות ובהעדר תוכנית מיתאר מאושרת – אין המפעל היזום זכאי לקבל סיוע בהתאם לחוק לעידוד השקעות הון. זהו מילכוד, שהיזם הערבי אינו מסוגל להתגבר עליו.

יונתן גולני, הממונה על התכנון במשרד הפנים, שהיה נוכח בדיון, כפר בממצאים שהביאה החוקרת. לדבריו, מתוך 120 ישובים ערבים רק ל־5 אין תוכניות מיתאר כלל ול־40 ישובים יש תוכניות מיתאר בהפקדה. "מה שנכון", הוסיף גולני, "שעלינו לבדוק באיזו מידה יש לעדכן את התוכניות המאושרות, כי חלקן מתיישן במהירות אם חל תהליך פיתוח מואץ באותו הכפר. בעיה נוספת היא בעיית הבעלויות הפרטיות".

שרה קרמר מצאה גם גורמים אחרים למיעוט היזמות בקרב הישובים הערבים ובכלל – נטייתם של ערבים לא ליזום מפעלים בתחומים, שבהם חסר להם נסיון אישי. משום כך חלקם הגדול של המפעלים שקמו לאחרונה בישובים הערבים הם בתחום הבניה והרכב, שבהם צברו ידע לא מבוטל.

תחום אחר, שבו פיגרו הערבים אחרי שכניהם היהודים, היה ההכשרה המקצועית שתספק עובדים לתעשיית הטכנולוגיה. כדי לתקן עיוות זה הוקמה לאחרונה בחיפה "הקרן לפיתוח טכנולוגי", ביוזמתו של העסקן אברהים עודי, האוספת תרומות לטיפוח ההכשרה המקצועית בקרב הערבים.

ומה בדבר היזמות המקומית בישובים היהודים ובכלל זה בערי הפיתוח? האם התקדמנו־מאז תקופת פנחס ספיר, כאשר כל היוזמה באה מלמעלה וכל עיירת פיתוח "קיבלה" מטוויות כותנה או מפעלי תעשיה אחרים בסיוע ובהדרכתו האישית של השר המנוח?

ד"ר דוד קלאוזנר וד"ר לאה שמיר־שראן, חוקרים צעירים מטעם "מכון ירושלים לחקר ישראל", שמחקריהם מבוצעים, במימון "ג'וינט־ישראל" ומשרד הכלכלה והתכנון, גילו שיש כיום גם התחלות של יזמות הבאה "מלמטה". אך היזמות המקומית לא מנעה משברים ופיטורים המוניים כאשר התמוטטו מפעלים בשנים האחרונות ושיעור האבטלה בערי הפיתוח עלה כיום על שיעור האבטלה הכללי בישראל.

כן לא ברורה מדיניות עידוד היזמות. למשל, הקלות המס לתושבי ערי הפיתוח, אינן מהוות עידוד לאלה מן התושבים שאינם נכללים בין משלמי המס. גם ה"יזמות מלמטה" היא לעתים מפוקפקת ומתברר שרשויות מקומיות רבות נאלצות לשכור את שירותיהם של יועצים ואף פקידים של הרשות, שתפקידם הוא "לעורר" יזמות.

מחלקה ראשונה

הצרפתים פחדו

אריק שרון

השר אריק שרון הגיע לפאריס בדיוק ביום מתן גזר הדין על המחבל עבדאללה. גזר הדין החמור הפתיע ואף הפחיד צרפתים רבים שחששו מתגובת חבריו של המחבל, אבל היו שלא איבדו את ההומור ואמרו שיתכן שבתי המשפט הצרפתים חוששים עוד יותר מזעמו של שרון. שרון, אגב, ביקר גם אצל שר הפנים הצרפתי ובירכו על לכידתם של חברי הקבוצה הטרוריסטית "אקסיון דירקט".

לבינו צדיק יש עדיין גאוות יחידה בכל הקשור לבינלאומי

בינו צדיק

"מי אומר שאנחנו הבנק הקטן בין חמשת הגדולים? אני יכול להוכיח שבפקדונות, באשראי ללקוחות ובכל הנושאים האחרים, שבהם מודדים בנק – 'הבינלאומי' הוא בין הגדולים. אז מה אם אנחנו לא כל כך חזקים בהעברת פיצויים אישיים מגרמניה" – כך שמעו השבוע את צדיק בינו, ששבה לרגע כי הוא יושב על כסא חדש. אבל גם היו"ר החדש של הבינלאומי, עו"ד יואל ארנון, ציין שהמאזן של הבנק לשנת 1986, היה "מאזן של צדיק".

מי יזכה בסוכנות פיאט - המשביר או כור

אבי חממי

בעוד חוקרי המכס ומס הכנסה חוקרים חשדות לכאורה להעלמת הכנסות בסוכנות המכוניות למזרח התיכון, סוכני "פיאט" בארץ, מתנהלים מגעים מוזרים למכירתה לחברה ישראלית, עם בעליה, משה גולדשטיין, היושב באיטליה. עד עתה דובר על המשביר המרכזי כקונה. עכשיו יש גורם חדש. נציגי חטיבת סחר הפנים של "כור־סחר", שבראשה עומד אבי חממי בודקים גם הם את האפשרות לרכוש את הסוכנות.

ידיעות אחרונות 8.3.1987
תוכנית מחשב הוכיחה: הבנקים גבו ריבית מופרזת בזמן האינפלציה
הבנקים חוששים מתביעות להחזרי כספים בהיקף של מיליוני שקלים □
חברות ובודדים שכבר ביקשו החזרים על סמך התוכנה – זכו בתביעותיהם □
מפתח התוכנה הועסק בעבר על־ידי כמה מהבנקים הגדולים כמרצה בנושא "עלויות ריאליות של אשראים".
חברת "בקרה פיננסית", המשווקת את התוכנה
התוכנה היחידה שמביאה לך כסף!
ראית בעתון?!
"בקרה"
שיווק בלעדי: בקרה פיננסית בע"מ רח' מאפו 3 תל־אביב
טל. 246175, 249218, 249217, 03-249216

هكذا من الأصل

כסף קטן

מרשם בטוח לביטוח

כל מי שמחדש בימים אלה את ביטוח הרכב שלו יאלץ לעמוד בפרשת דר־כים פיננסית כשבידו האפשרות לב־חור באחת משתי דרכים – תשלום אחד של פוליסת הביטוח בתוך 28 יום מתחילת הביטוח או הסדר של שמונה תשלומים צמודים למדד בתוספת "דמי אשראי".

מי שבחר בהסדר התשלומים – ניצב מול הבעייה להחליט בין הסדר תש־לומים באמצעות הוראת קבע בבנק בתוספת ארבעה אחוזים "דמי אשר־אי" לבין הסדר תשלום באמצעות שמונה שיקים חתומים מראש לתארי־כי התשלום של הפוליסה בתוספת של כשישה אחוזים "דמי אשראי".

בואו ונתייחס לאופציה של הסדר התשלומים בהוראת קבע בבנק: נניח שהפרמיה לביטוח רכבכם מגיעה ל־1,132 ש"ח. בפניכם האפשרות לשלם בתוך 28 יום סכום זה, או לשלם בהס־דר של הוראת־קבע 1,200 ש"ח בש־מונה תשלומים צמודים למדד המחי־רים לצרכן, שכל אחד מהם הוא בסך 150 ש"ח.

הסדר תשלומים זה הוא למעשה הל־וואה שמעניקה לך חברת הביטוח שהחזר שלה הוא בתוך שמונה חוד־שים. לפי חישובינו מגיעה הריבית בהלוואה זו הצמודה למדד ליותר מ־1.7 אחוזים לחודש או במונחים שנתיים – ריבית שנתית צמודה של מעל 22.45 אחוז.

היום מציעים לך הבנקים הלוואות צמודות למדד בריבית שנתית של כ־13 אחוז. ההלוואה שמציעות חברות הביטוח היא יקרה בהרבה. בהנחה שתהיה אינפלציה חודשית של שלו־שה אחוזים לחודש, תסתכם הריבית החודשית בהלוואה שמציעות חברות הביטוח ב־4.76 אחוזים וזו ריבית גבו־הה מן הריבית שהבנקים גובים מלקו־חות שנטלו אשראי חריג. מי שהתפ־לא כיצד מממנות בימים אלה חברות הביטוח את מסעות השעשועים של סוכניהן בקרנאוואל בברזיל או בד־רום־אפריקה, יבין עתה.

לך הצרכן, כדאי לשקול הלוואה זולה יותר ממקורות אחרים כמו בנקים למ־של כדי לממן את תשלום הפוליסה של הביטוח בתשלום אחד. ובהפרש תוכל לצלצל לסוכן הביטוח שלך בברזיל כדי לאחל לו בילוי נעים.

שלום כתה א'

מבחניה של לשכת רואי החשבון ביש־ראל ידועים באחוז הגבוה של הנ־כשלים בהם. לכן שמחנו לקבל הוד־עה לעתונות מטעם הלשכה וכותרתה: "מאות חברים חדשים ללשכת רואי החשבון".

וכך נאמר בה: "בטקס חגיגי התקבלו ללשכת רואי החשבון בישראל 289 חברים חדשים. באותו מעמד חולקו 290 רשיונות לרואי חשבון חדשים" אך המספר הכולל של החברים החד־שים ומקבלי הרשיונות הגיע ל־422 איש ואשה."

שאלתנו לקורא הנבון היא – כמה חב־רים חדשים התקבלו ללשכת רואי החשבון?

למה הם בוכים?

לאחר שהצטיידנו לעייפה בשלל מכ־שירים חשמליים באביב הקצר של הוזלות המחירים לאחר הפתחות המ־

כס, החלטנו להצטרף למועדון בעלי ארבעת הגלגלים המכבידים על כבי־שי הארץ.

מצטער – אמר היבואן – אבל במחיר של היום אני מפסיד כסף. אינני מוכר. ומה יהיה המחיר החדש, שאלנו? 38,100 ש"ח כולל הפקדה, אמר.

בסדר. בתנאי שתשליך לעברנו מתנה, כמו רדיוטייפ פשוט ב־400 ש"ח.

הציץ היבואן בעיניים עייפות שכבר ראו הכל ואמר – ומה ישאר לי?

נטלנו מחשב כיס וחישבנו: עלות המ־כונית כולל מחיר ביח"ר, הובלה, בי־טוח ומס נמל – 12,880 ש"ח. מחיר לצרכן – 38,100 ש"ח. תוספות – מכס (1,840 ש"ח), מס קניה (14,430 ש"ח), מע"מ (4,500 ש"ח), הפקדה (3,600 ש"ח).

על פי חשבוננו הלכו 64 אחוז מכספנו אל הממשלה, 34 אחוז נטל היצרן בחו"ל ושני אחוזים נשארו ליבואן.

או.קי. – התפשרנו – מה לגבי סט של כיסויי מושב?

הוציא היבואן ממחטה גדולה, מחט את אפו ביבבה והציג רשימת הוצאות נוספת ובה הובלה מן הנמל למחסן, מימון אשראי ומלאי ומחסן ערובה, עמילות מכס, תדלוק, הכנה לרישוי ומסירה, וכן שירות ואחריות לשנה. סה"כ – 570 ש"ח.

ליבואן נותרו 270 ש"ח. גם סט שטי־חים לרכב סירב לתת והציג רשימה ארוכה של הוצאות כרוכות בהפעלת שירותיו כמו חשמל, מים, ארנונה, משכורות וכל זה מסתכם ב־475 ש"ח למכונית. יוצא מהצגה מרטיטה זו כי היבואן מפסיד על מכירת רכב חדש ממוצע בגלל מדיניות הממשלה.

מדוע אתם מוכרים – שאלנו.

אם לא נמכור, ילך הלקוח ליבואן אחר, שמוכן להפסיד היום כדי לש־מור את הלקוח אצלו, אמר היבואן שלנו.

ישראלי ממוצע שיעשה חשבון קצר ימצא כי לקנות רכב הוא מתקשה בג־לל אי נכונותם של היבואנים למכור במחיר שכפתה הממשלה. השירות שהוא מקבל מן היבואן מתדרדר בשל העדר מקורות להשקעה בפיתוחו, הכבישים נסתמים בכלי רכב כי אין כסף לפתחם. וכל זאת בכוונה להגן על המשק מפני האינפלציה. כלכלני אוצר חישבו ומצאו שהקפאת מחירי הרכב בארץ מנעה עליה אדירה של 0.1 אחוז במדד המחירים של 1986.

בהעדר הנחה ויתרנו על הרכב החדש. קנינו טלוויזיה.

מושגים בחדשות: קרטל חברות הביטוח

קרטל פירושו התארגנות של יצרנים או מוכרים כדי להבטיח לעצמם יתרו־נות של מונופול (מוכר יחיד), כמו: תנאים אחידים, מחירים זהים, חלוקת שוק ועוד. הדבר נעשה כדי למנוע תחרות ביניהם ומתוך מגמה להבטיח רווח מירבי.

ברוב מדינות העולם קיימים חוקים המגבילים התארגנות קרטלית כדי להגן על הצרכנים. בארץ קיים חוק ההגבלים העסקיים ובמסגרתו פוע־לים הממונה על ההגבלים העסקיים ומועצה ציבורית בראשות שופט בית המשפט העליון.

גופים אלה נועדו לאשר ולפקח על הקמת קרטלים בנסיבות מיוחדות. קבוצת חברות כמו חברות הביטוח קיבלו היתר לקיים קרטל בפיקוח של המפקח על הביטוח. לפני שנה נתבעו הבנקים הגדולים לדין באשמה שתיאמו ביניהם את גובה הריבית, שניתנה למפקידים בחשבונות בשק־לים ללא אישור "מלמעלה" ויצרו בכך קרטל לא־חוקי.

למרות ההכרזות הרשמיות בדבר הצו־רך ביציבות בענף הביטוח לטובת הצרכן הקטן, קשה שלא לחייך בס־פקנות משועשעת מול האזהרות המ־תפרסמות בימים אלה בעיתונים נגד מתן הנחות ללקוחות בביטוח חיים כדי למנוע תחרות פרועה שתהיה לדעתו של הצרכן הקטן. בכל ספרי הכלכלה הבסיסיים מלמדים, שתח־רות חופשית עדיפה לצרכן על פני התארגנות של מוכרים או מתני שירו־תים. לא אצלנו.

עודד שורד ויאיר זימון

מגרש ביתי

משרדים חוזרים לכל־בו שלום

לאחר תקופת "יובש", גברו הביקו־שים להשכרת משרדים בבנין כל־בו שלום בתל אביב.

בשנים האחרונות היתה יציאה ממשרדים באיזור מרכז תל־אביב, ובכלל זה ממשרדים בכל־בו שלום. רבים העדיפו לעבור לבנייני משר־דים בסביבות בורסה היהלומים ברמת גן, ולבנייני משרדים באיזור פרויקט אילון. עתה, מתברר, גב־רים הביקושים למשרדים במרכז תל־אביב, ובכלל זה למשרדים בכל־בו שלום.

מחברת מגדל שלום, המפעילה של הנכס, נמסר בתגובה, כי כיום אין ברשותה משרדים להשכרה בבנין. מחברת "השותפויות בנכסים בע"מ" – שברשותה 4 קומות בב־נין (4800 מ"ר בסה"כ) – נמסר, כי שיטחי המשרדים שנותרו לה מס־תכמים בכ־94 מ"ר בלבד.

950 אלף דולר בעד בית

בית מפואר, בשיכון צמרת בצפון תל־אביב, מוצע למכירה תמורת סכום של תשע מאות וחמישים אלף דולר.

הבית, ששטחו 220 מ"ר בלבד, בנוי על שטח של חצי דונם במרכז שיכון צמרת. הבית הוא בבעלות יבואן מכוניות מהגדולים בארץ.

בשכונה זו מוחזקים בתים רבים על ידי תושבים זרים, הרואים בהם השקעה בלבד. כך גם אותו יבואן מכוניות, המבקר בארץ לעיתים קרובות, אך אינו שוהה בבית בבי־קוריו בארץ לצורך עסקי.

קוטג'ים ודירות עם נוף אל הים

חברה בת של אזורים (אזורים בנין) חתומה על זכרון דברים לביצוע פר־ויקט בניה יוקרתי ענק, הנאמד בהיקף כספי של 55 מיליון דולר.

הפרויקט יוקם על חוף הים על גב־עה הסמוכה לקאונטרי־קלאב (דרו־מית למלון מדרין) בתל אביב. הב־ניה תחל ב־1988, לאחר קבלת האישורים הפורמליים מהרשויות.

לפי התוכנית יבנו 250 יחידות די־ור, על פי הפירוט הבא: 100 יחי־דות דיור בשני מגדלים; 90 יחי־דות דיור במבנים מדורגים ו־60 קוטג'ים. מחירה של יחידת דיור במגדלים יהיה כ־260 אלף דולר. יחידה במבנים המדורגים תעלה בין 250 ל־300 אלף דולר. מחיר של קוטג' בפרויקט האמור יהיה כ־400 אלף דולר.

על פי ההסכם תקבל אזורים 56% מהפרויקט. פירושו של דבר הוא, כי חלקה של אזורים בפרויקט יהיה 136 יחידות דיור. 44% מה־פרויקט המושלם יימסר בגין עיס־קה זו לבעלי הקרקע – קבוצת משקיעי חוץ ומשקיעים ישראלי־ים, המיוצגים בארץ על ידי עו"ד אליהו מידון.

מנכ"ל אזורים, אריה גיסין, אמר ל"מעריב", כי יחידות הדיור מיוע־דות בעיקר לתושבי חוץ ולבעלי יכולת. לדבריו, כבר עתה, עוד קו־דם לקבלת אישורי הבניה, כבר נמכרו לתושבי חוץ כ־50 יחידות דיור.

הפרויקט האמור הינו אחד מהפ־רויקטים המפוארים המתוכננים ב־ימים אלה. הקומפלקס יהיה מגודר, למבנים הסגורים יהיה מיזוג אויר מלא, חוברת אחזקה ואבטחת הד־תחזק את המקום.

יחידות הדיור יהיו בנויות על הגבעה ובמורדה, כך שמכל אחת מהן תהיה תצפית לים. לדיירי המ־קום תהיה גישה ישירה לחוף הים. הפרויקט יתחבר לטיילת המתוכ־ננת על ידי עיריית תל־אביב, ש"תמתח" צפונה מהפרויקט.

כביש "חוצה שומרון" מעלה מחירי חלקות

בתקופה האחרונה גוברים הביקו־שים לאדמות חקלאיות בקטע המערבי של כביש חוצה שומרון. הביקושים הם בעיקר על בסיס ספקולטיבי, מצד משקיעים, המעריכים כי המדינה תרכוש מהם את האדמות בעוד כמה שנים במ־חירים גבוהים בהרבה. בינתיים מוסרים את האדמות לידי קבלנים לעיבודים חקלאיים, תמורת אחו־זים מהיבול.

כידוע, התוכנית המקורית היא לסלול את כביש חוצה שומרון דרך מבצר אנטיפטרוס (הסמוך לר־אש־העין) עד לצומת מחשה. עבו־דות התשתית נמשכות כבר מספר שנים. בנוסף לכך, מתכננות המוע־צות המקומיות, להקים לצידי הכ־ביש את פארק אפק בקטע שבין מבצר אנטיפטרוס לבין צומת מח־שה.

למרות שהפרויקט מתנהל לאיטו, והשלמת פארק אפק אינה נראית באופק, גברו בחודשים האחרונים הביקושים לאדמות חקלאיות המצויות בתחום הפרויקט, ובעי־קר לאדמות הסמוכות לכביש הי־שן של הוד השרון. שם דורשים בעד דונם אדמה 2,500 עד 3,000 דולר.

מחסור בדירות להשכרה באילת

הקיץ העומד כבר בפתח גרם למח־סור חמור בדירות להשכרה באי־לת.

על רקע הביקושים הגדולים והי־צע המועט, היו עליות מחירים חדות בדירות להשכרה. בעד דירה להשכרה בת 3 חדרים (מרוהטים) עם טלפון, מבקשים באילת כ־300 עד 350 דולר לחודש. גם בתי המ־לון באילת בתפוסה כמעט מלאה.

אריק הראל, מנהל סניף אילת של אנגלו־סכסון, אמר ל"מעריב", כי היצע הדירות להשכרה מסתכם כיום ב־2 עד 3 דירות, לעומת כ־20 דירות עד לפני כשנה. המחסור החמור בדירות להשכרה נובע לדבריו מהפסקת הבניה באילת כבר לפני חמש שנים. הוא ציין, יש כיום ביקושים גדולים לדירות לה־שכרה לחודשים אוגוסט ספטמבר.

יואב יצחק

הבנקים שוב מחזרים אחרי כספך

מאת עודד שורד ויאיר זימון

בתקופה האחרונה מחזרים הבנקים הגדו־לים אחרי כספך בפיתוי חדש: שילוב של חסכון והלוואה. היום הבנקים מציעים כסף. הסיסמא השלטת היא: "אנו מאפש־רים לך לממן כל מטרה בחצי הדרך". כלו־מר אתה חוסך סכום מסוים וזוכה בסכום נוסף, שמאפשר לך לממש את אחד מחלו־מותיך הבורגניים: רכב חדש, אירוע יוקר־תי, שיפוץ דירה או טיול מתוכנן לחו"ל.

בחנו כאן שלוש תוכניות: "חן לכל" של בנק דיסקונט, "שקל על שקל" של בנק הפועלים ו"כסף כל רגע" של בנק לאומי.

בנק לאומי מציע תוכנית משולבת לתקופה של שישה או 12 חודשים והיא כוללת חס־כון ובסוף התקופה – קבלת הלוואה. בנק דיסקונט מציע גם מסלול גמיש יותר לל־קוחות, שאינם מוכנים להתחייב לתקופת חסכון מוגדרת מראש. במסלול זה אפש־רית משיכת הכספים במועדי יציאה מוגד־רים.

בחסכון לתקופה מוגדרת מראש מבטיח דיסקונט ריבית בשני מסלולים לפי החלו־פה הגבוהה ביניהם בתום תקופת החסכון. המסלול האחד כולל ריבית בשיעור קבוע לכל תקופת החסכון, והמסלול השני כולל ריבית ניידת, הניתנת לשינוי על פי הרי־בית הבסיסית המשתנה בבנק בכל עת. אפשר להפקיד בין 250 ל־2,000 ש"ח כל חודש. כך שבתוכנית זו ניתן לצבור לא יו־תר מ־24,000 ש"ח (לא כולל ריבית).

בנק הפועלים

בתום תקופת החסכון (6 או 12 חודשים) זכאי החוסך בבנק דיסקונט להלוואה לא צמודה בריבית מועדפת בסכום שווה לס־כום שחסך. משמעותה היום של ריבית זו היא הריבית הבסיסית בתוספת אחוז ורבע לחודש (3.83 אחוזים לחודש). משך החזר ההלוואה יהיה זהה למשך תקופת החסכון.

בנק הפועלים מציע תוכנית דומה. הלקוח יוכל לחסוך בהפקדה חד־פעמית של 1,500 ש"ח ומעלה או (כמו בבנק דיסקונט) לת־קופה של 3־9 חודשים בהפקדות חודשיות של 500 ש"ח ומעלה. גם כאן יקבל הלקוח בתום תקופת החסכון את הריבית הגבוהה מבין שתי האפשרויות.

במסלול ההפקדות החודשיות מציע בנק הפועלים לחוסכים ריבית מועדפת, המוער־כת להפקדות במדרגה הגבוהה ביותר בטבלת הריבית של הבנק. היום מגיעה רי־בית זו עד 29 אחוז בחישוב שנתי.

בתום תקופת החסכון (בשתי הצורות) זכ־אי החוסך לקבל הלוואה בתנאים מועדפים (בריבית ששיעורה לא יעלה על 90 אחוז משיעור הריבית של הלוואות לא־צמודות רגילות). שימו לב, בנק הפועלים מציע הל־וואה לא צמודה לתקופה קצרה זו. תקופת החזר ההלוואה היא עד 12 חודש.

לבנק הפועלים יש גם תוכניות אחרות, לת־קופה ארוכות יותר, עד שלוש שנים, המ־בוססות על תוכניות חסכון צמודות למדד במסגרת "שקל על שקל".

בתום תקופת החסכון במסלולים אלה, זכ־אי החוסך להלוואה צמודה! בעת רכישת דירה, למשל, מציע לך הבנק הלוואה בגו־בה החסכון בתוספת ההצמדה והריבית עד תיקרה של 60,00 ש"ח או 60 אחוז משווי הדירה. לגבי רכב מוצע ללקוח סכום זהה לסכום שצבר בחסכונו, עד 30,000 ש"ח.

הריבית בהלוואות צמודות אלה היא 95 אחוז מהריבית המרבית על הלוואות צמו־דות למדד בבנק (כ־12 אחוז לשנה). החזר ההלוואה הוא כאורך תקופת החסכון.

בנק לאומי מציע עיסקת חבילה להלוואה, המבוססת על תוכניות חסכון צמודות למ־דד. כדי ליהנות מהלוואה זו חייב הלקוח להצטרף לתוכנית חסכון צמודה למדד, שמציע הבנק לתקופה שבין שנתיים וחצי לחמש שנים ובריבית צמודה של עד 4.25 אחוזים לשנה. אם החסכון נעשה במסלול של הפקדות חודשיות, יקבל החוסך ריבית של 4.28 אחוזים לשנה. בתום תקופת החסכון, ניתן לקבל הלוואה צמודה למדד לתקופה של עד ארבע שנים. אפשר להח־זיר את ההלוואה בתשלומים חודשיים או שנתיים או להחזיר את ההלוואה כולה בבת־אחת, הקרן בתוספת ריבית והפרשי הצמדה. הלוואה כזו תגיע עד מחצית סכום החסכון.

עם זאת, אם החוסך נזקק לכסף מוקדם יו־תר, יהיה זכאי לקבל הלוואה בתנאים אלה כבר בתום שלושה חודשים מיום הכניסה לתוכנית החסכון. הבנק מוכן לתת הלוואה בכל אחד מהמסלולים בתנאי שתחסוך לפ־חות 10,000 ש"ח. בכל מקרה תיקרת ההל־וואה לא תעלה על 100,000 ש"ח.

קשה מאד להשוות בין היתרונות והחסרו־נות של הלוואות צמודות ולא צמודות בהקשר זה. יחד עם זאת, אם נשווה את התוכניות הצמודות למדד בשלושת הבנ־קים נמצא:

בבנק לאומי ניתנת ההלוואה בתום תקופת החסכון בריבית הנמוכה ביותר מבין שלו־שת הבנקים.

הבדל משמעותי

בבנק הפועלים, למשל, מציע הלוואות צמו־דות למדד בריבית שנתית של כ־12 אחוז. ההבדל הוא משמעותי. למרות זאת יש לז־כור שגם ריבית זו היא עדיין נמוכה בהש־וואה לריבית שישלם לקוח בבנק הפוע־לים, הנוטל הלוואה צמודה רגילה ולא במסלול המשלב חסכון והלוואה.

יתרון נוסף בבנק לאומי הוא האפשרות לקבל הלוואה כבר בתום שלושה חודשים מיום תחילת החסכון. מצד שני, החסרון בבנק לאומי בהשוואה לשאר הבנקים, הוא שסכום ההלוואה הוא רק מחצית מסכום החסכון. בדיסקונט ובבנק הפועלים תוכל לקבל, במקרים מסויימים, הלוואה בסכום שווה לסכום שנצבר בחסכון.

בניגוד לבנק הפועלים ודיסקונט, אין בנק לאומי מציע מסלול חסכון בתוספת הלוו־אה לא־צמודה.

מבחינת החסכון המשולב בהלוואה לא־צמודה, אין כמעט הבדל בין הפועלים לדיסקונט.

ללקוח, השואל את עצמו: מה יצא לי מתוכנית זו המשלבת חסכון והלוואה לא־צמודה – אפשר לתת דוגמא. נניח שאתה חוסך 1,500 ש"ח לחודש במשך שישה חודשים. בתום תקופה זו יצטברו בחסכונך כ־9,656 ש"ח (כולל ריבית). תהיה זכאי להלוואה הזהה לסכום שחסכת, ללא הרי־בית, כלומר ל־9,000 ש"ח. כך שסך האמצ־עים שיעמדו לרשותך בתום שישה חוד־שים הוא 18,656 ש"ח.

יש לזכור שכל ההלוואות תלויות בהצגת "בטחונות מתאימים" מצד הלקוח. אם אין ברשותכם בטחונות, יתכן שלא תוכלו לנ־צל את ההלוואות המוצעות בבנקים הללו.

נעלים לנשים גדולות

מאת דליה פלג

יש גם יותר אלגנטיות

בעקבות כתבה שפירסמנו ב"שוקים" על נעלים לגברים במידות גדולות (6.2.87), התברר מפניות מרובות של קוראות, כי לנ־שים יש אותה בעיה.

"אני מתקשה מאד למצוא נעלים מתאי־מות במידות 41־42" – כתבה דקלה מחי־פה. "אינני יכולה להשיג נעלים במידה 42־43, לא לקנות ולא להזמין וכבר הרשתי חנויות רבות, על כן לכל אירוע אני נועלת נעלי ספורט", כתבה אירים מראשון לציון.

יצרני הנעלים והיבואנים משיבים כי אין כמעט ביקוש לנעלי נשים במידות 42 ומעלה. עם זאת הוסיפו: "אם תהיה דרישה גדולה נייצר דגמים גם במידות גדולות".

בנעלי "רווחה" בתל־אביב, אפשר למצוא נעלי עור מדגם "סבטינו" עם עקב נמוך עד מידה 41. המחיר – 50 ש"ח.

"נעלי ברזיל" מייבאים נעלים מאיטליה ואפשר למצוא אותן בחנות המפעל או בחנות בקניון ברמת־גן. הם מציעים נעלי סי־רה עם עקב נמוך בדוגמאות שונות עד מי־דה 41. המחיר – 85 ש"ח.

בחנות המפעל של "מרטין" בתל־אביב מציעים נעלי נשים מתוצרתם עד מידה 41. יש כאן נעל ספורטיבית אלגנטית בצבעים שונים עם עקב עד 4 ס"מ. המחיר – 65 ש"ח.

נעלי "רוזי" בתל־אביב מציעים בחנות המפעל ובחנויות נעלי נשים עד מידה 42. המחיר של נעלי עור עם עקב עד 4 ס"מ – 79 ש"ח. "אם תהיה פניה מבעלי חנויות לייצר דגמים שונים למידות גדולות, נבוא לקראת הלקוחות" – מבטיחים בעלי המפ־על ומוסיפים, כי לקראת הקיץ הם מתכב־נים גם במידה 42 ומעלה.

ברשת חנויות נעלי "נושקה" המייבאים נעלים אלגנטיות (חנויות בתל אביב ובי־רושלים) תוכלי להשיג נעלים במידות גדו־לות ובחצאי מספרים עד 42. ב"נושקה" מבטיחים כי הנעלים העשויות מעור רך וג־מיש או מבד יכולות להתאים גם לרגל גדו־לה יותר. הנעלים עשויות עור נפה, זמש וגם מגפיים. מוצעות נעלים חורפיות וכן נעלים ספורטיביות, כמו מוקסינים על עקב נמוך ונעלי בד ליינן לקיץ בצבעים האופנתיים השנה.

המחירים ב"נושקה" נעים בין 180־220 ש"ח. גם כאן אומרים כי "אם הדרישה תג־בר – נייבא יותר נעלים במידות גדולות".

מתי קונים?

מאת אבי דר

מתי קונים? נשמע באנאלי, אך מסתבר שיש ימים בחודש, אשר דווקא בהם כדאי לנסות להוריד מחירים.

למשל, ב־14־15 לחודש, כאשר הסוחר מוטרד מאין יבוא עזרו לש־לם את המע"ם, יש סיכוי רב שיס־כים למכור את המוצר במחיר נמוך, לפעמים אפילו במחיר העלות ואולי בפחות מכך – בכדי לגייס מזומנים לתשלום לשלטונות המס. הכוונה בעיקר לעסקים קטנים, שבהם בעל־הבית יושב ליד הקופה, והוא הכתובת המומלצת להציג את הד־רישה להורדת מחיר דרסטית.

אם הסוחר כבר העביר את כספי המזומן לספקים או שקנה דולרים ירוקים, שיושבים אצלו במקום בטוח – עדיף לו "להפסיד" קצת על המכירה מאשר להסתבך עם מחשב מע"מ בריבית, הצמדה, וקנ־סות על פיגור בתשלום.

בשווקים האמתיים מקובל לעשות הנחה לקונה הראשון בבוקר, שעו־שה את "סיפתח" בקופה.

מכתב

וידיאו במקום טלויזיה

ב"שוקים" מיום 20.2.87 תחת הכותרת "וידיאו במקום טלויזיה" מופיעים כמה אי דיוקים בולטים הנוגעים לחברתנו "אימפריה של קולנוע".

זמן השאלת הסרט בכל ספריות "אימפריה של קולנוע" הוא 48 שעות ולא 24 שעות.

בימי שישי וערבי חג המחיר הוא 11.50 ש"ח לשני סרטים ולא לסרט אחד.

ברשתות השיווק הגדולות קו אופ, שופרסל, שקם והמשביר לצרכן אנו פועלים כבר כמה שנים ולא התמקמנו בהן רק לאחרונה.

קובי מלמד, מנהל ספריות ארצי
אימפריה של קולנוע

نسخة عن الأصل

בעולם

תעשיית המכוניות בבריטניה עוברת למהלך ראשון

בשבוע שעבר התקיימה בג'נבה תערוכת המכוניות השנתית ומנהלי המפעלים הופתעו בעצמם מהצלחת מוצריהם. "בעשר השנים האחרונות כולם הסתכלו רק על ב.מ.וו. ומרצדס. הפעם – כולם באו לראות אותנו" – סיפר מנהל "יגואר". גם ירחוני הרכב האמריקנים הקדישו מאמרים לרנסנס של תעשיית הרכב הבריטית. מנתונים רשמיים מסתבר כי מחצית מכל המכוניות שנמכרו בחודשיים האחרונים בבריטניה היו מתוצרת מקומית. הגידול הוא בכ־10% יותר מהשנה שעברה. באיגוד הבריטי של יצרני המכוניות צופים מכירות של 60% בשנה הבאה – בסך הכל כ־1.14 מיליון מכוניות. מהם כמאתיים וחמישים אלף מכוניות ייצאו לארה"ב.

בעקבות הגידול – יתוספו אלפיים מקומות עבודה. פורד הבריטית, השולטת בכ־30% מהשוק הבריטי, הגדיל את ייצורה בכ־20% ומתכוננת לייצא חמישים אלף מכוניות לאירופה; ווקסהול השקיע מאה מיליון ליש"ט בחידוש המפעלים; פיז'ו־טאלבוט מגדילה את הייצור של דגם 309 בכ־50%; וגם אוסטין־רובר שהיתה במצב קשה מתאוששת ומתכוננת לייצא 30,000 מכוניות לארה"ב. ההתאוששות באה לאחר תקופה קשה של שפל במעמדה של הליש"ט מול המרק הגרמני שחייב את המפעלים לקרקע בהוצאות ולהתייעל.

"כולם רוצים יותר מכוניות מכפי שאנו יכולים לספק" – מבשר בשימחה סיר ג'ון איגן, יו"ר ההנהלה של "יגואר" ופירושו של דבר – עסקים טובים שעוד ישתפרו".

הגרמני שיחד מצרים והיפאנים הרוויחו במכרז

גורלו של איש עסקים גרמני, העומד למשפט במצרים באשמת שיחוד פקידי ממשלה בסכומי עתק, מעיב על יחסי מצרים־גרמניה. אוטו טאפל, 62, מהנדס, שעבד בקהיר עבור תאגיד חברות גרמני־אוסטרי־שוויצי, נעצר בשנה שעברה עם עוד 22 אזרחים מצרים. על פי כתב האישום, חשוד טאפל בשיחוד פקידים מצרים ב־10 מליון מרק, בנסיון לזכות במכרז בסך 140 מליון דולר לבניית מפעל לתאית ולנייר במצרים העילית. התאגיד, בו עבד טאפל, התחרה במכרז עם חברות יפניות. עתונים מצרים העלו את ההשערה שהיפנים שיתפו פעולה עם התביעה בחקירת פרשת השוחד, כדי למנוע ממתחריהם האירופים לזכות במכרז.

הפרשה מעוררת עניין רב במצרים. בחוגים מסוימים נתפס העניין כנסיון של קיצונים מוסלמים להלחם בנגע השחיתות. אם כי אנשי עסקים מצרים מצביעים על כך שמתן שוחד הוא נוהל מקובל בעולם העסקים המצרי ואוטו טאפל הוא שעיר לעזאזל שנועד להציג לציבור את המאבק בשחיתות.

המהנדס הגרמני צפוי למאסר עולם ועבודת פרך, ומשפחתו לוחצת על משרד החוץ הגרמני להתערב בפרשה. הדיפלומטים הגרמנים החליטו לא להתערב בשלב זה, ולהמתין לגזר הדין, הצפוי בחודש מאי. במשרד לשיתוף פעולה כלכלי בבון כבר החליטו מה לעשות עם 70 מיליון מארק, התרומה שהתכוונו לתת לפרויקט מפעל הנייר.
(איגנה דוישקרון)

פירסום גם בווידאו

ג'ונגל הג'ינגלים עומד לפשוט גם על ממלכת הוידאו. קרקע ביתית ובתולית זו קוסמת למפרסמים, והסנונית הראשונה שבחרה 'להתלבש' על המדיום היא חברת פפסיקו. 60 השניות הראשונות של קסטת הסרט "אהבה בשחקים" (טופ־גאן), שתצא לשוק החודש, יוקדשו לסרטון פרסומת. פפסיקו חתמה עם מפיצת הסרט פרמונט על הסכם של שמונה מיליון דולר. הסכם זה מאפשר לפרמונט למכור את הקסטה במחיר 26.95 דולר – שלושה דולר פחות ממחיר קסטה אחרת.

גם התקשורת הכתובה משתלטת על הוידאו. "פלייבוי" כבר הפיק קסטות וידאו, ומגזינים אחרים, כמו "בריאות אמריקנית", משאילים את שמותיהם להפקות וידאו, הקשורים לתחומי ההתמחות שלהם. המגזין הראשון שיצא על קלטת וידאו ויופיע כל חודש הוא "אופנת וידאו" (VideoFashion) והוא ישווק בדוכני עתונים.
(תמי זילברג)

תורכיה מתכוונת לגנוב את הפרת

באזור מרוחק במזרח תורכיה מתבצע עתה פרוייקט הנדסי ענקי, שנועד להפוך שטחים תרבים ותבריידים למישור פורה ובעת ובעונה אחת יכפיל את כמות אנרגית החשמל למדינה. הפרוייקט התורכי מדאיג את הסורים והעיראקים משום שמדובר בניצול מקורות נהר הפרת. סוריה סומכת על זרמי הנהר הזה, המפעילים את טורבינות החשמל שלה ואילו עיראק מנצלת את מימיו להשקיית מדבר.

תורכיה טוענת כי זכותה לנצל את מקורות הנהר שבתחומה, אך מבטיחה שהדבר לא יפגע בשתי המדינות האחרות הנהנות ממימיו, שחלקם הגדול, נשפך, בסופו של דבר, לשאט־אל־ערב ומשם – למפרץ הפרסי.

לאחר הפשרת השלגים בהרי אנטוליה, עולה שיעור המים בנהר הפרת למשך שלושה חודשים. ההצפה גורמת לשטפונות בסוריה ובעיראק. התורכים טוענים שכוונתם לנצל את הכמויות המיותרות הללו.

הפרוייקט הוא גולת הכותרת של המשטר הנוכחי. בעבודות משתתפים שבעת אלפים פועלים ומהנדסים, העובדים יום ולילה. החלק המרכזי הוא סכר שגובהו – 184 מ' ורוחבו – 560 מ', שייקרא על־שם מייסדה של תורכיה החדשה – "סכר אתאתורק". התורכים טוענים, כי הפרוייקט יביא לייצור 8.9 מיליארד קילוואט חשמל לשנה ובאמצעות תחנות שאיבה יועברו המים בצינורות עקיים להפרחת השממה.
(שפי גבאי)

חובות מצריים תופחים

הבנק המרכזי של מצריים מגלה בדו"ח האחרון שלו, כי חלקו של הפרט המצרי בחוב החיצוני עלה מ־491 דולר בשנת 1984 ל־497 דולר ב־1985 ול־607 דולר אשתקד. שיעור החוב החיצוני ביחס לסך היצוא עלה מ־23.6 אחוז ב־1985 ל־30 אחוז בשנה שעברה. הדו"ח דורש לערוך עיון מחדש בדרך ניהול החוב החיצוני, לפתח את הייצוא ולצמצם את הגרעון במאזן התשלומים.

לדברי הדו"ח, נתוני החוב מבטאים תמונה קריטית, במיוחד לאור עליית שיעורי האינפלציה והעליות במחירים מ־10.1 אחוז ב־1985 ל־19.2 אחוז אשתקד. לדעת מחברי הדו"ח, חובה היא עתה לבטל את ההוצאות הראוותניות, לצרוך את ההוצאה עם ההכנסה ולשפר את יעילות מנגנון המסים לשם חיסול תופעת ההשתמטות מתשלום. הדו"ח גם תובע להקטין את צריכת החיטה לרמה סבירה באמצעות קביעת מדיניות מחירים, היינו, עיון מחדש במחיר הלחם במצריים.

מצריים לא נוהגת לפרסם מספרים בקשר לחובה החיצון, אך מומחים מעריכים כי החוב מגיע לכ־36 מיליארד דולר.
(שפי גבאי)

צעצוע זול כעסק טוב

מאת תמי זילברג

ענק הצעצועים האמריקני TOYS 'R' US (טויז'ר'ס) מרחיב את אחיזתו בשוק העולמי. מסוף 1984, פתחה החברה 13 חנויות בקנדה, ו־11 נוספות בבריטניה, סינגפור והונג־קונג. זאת בנוסף לחנויות בתוך ארה"ב. בשנה הקרובה יפתחו 15 סניפים בגרמניה המערבית, צרפת, איטליה ויפן. עד סוף העשור מתכננת החברה לפתוח 200 סניפים ברחבי העולם.

כשהחלה רשת הצעצועים לפעול היא נקטה בגישה שיווקית מהפכנית – החנויות ממוקמות במחסני ענק בשולי העיר, מדפים עמוסים עד התקרה, מזמינים את הלקוח לקחת ולהוסיף עוד. יותר מ־18,000 פריטים, מפאזלים ועד מחשבים אישיים, עומדים לרשות הקונים במחירים נמוכים באופן קבוע. אצל TOYS 'R' US אין מבצעי מכירה. מדיניות החברה גורסת, שמחירים נמוכים מעודדים קניה רצופה של צעצועים כל השנה, לעומת מכירות עונתיות. כך הצליחה החברה להגיע לשליטה ב־15% משוק של 12 מיליארד דולר.

מדיניות זהה תהיה גם בחנויות הרשת שמחוץ לארה"ב. מיקום בשולי העיר שיאפשר ללקוחות לחנות בנוחות, ולצאת עם העגלות העמוסות היישר לרכב. פריטים יחודיים לכל ארץ יצורפו למלאי. בבריטניה, למשל, ימכרו גם מחבטי קריקט. המוצרים האמריקאים הטיפוסיים שיכללו במלאי, יסייעו לטשטוש הגבולות בין ילדים. מאז החלה הרשת לפעול בסינגפור, הילדים אימצו את משחק ההוקי, ומשחקים בו ברחובות העיר.

> כשחברת טויס'ר'ס פתחה את מחסני הצעצועים הענקיים בשולי הערים - איש לא צפה את ההצלחה המסחררת של הרשת, שהיום שולטת על 15% מהשוק האמריקני. עכשיו, מתפרשת הרשת גם מעבר לים עם תקוות גדולות

החשיפה לשוק העולמי תשפיע גם על קשת המוצרים של החברה בארה"ב. בעקבות הסקרים שנעשו בגרמניה לקראת פתיחת החנויות הראשונות, גילו אנשי החברה את משחקי העץ המעולים של הרצנים המקומיים – צעצועים, רכבות וקרביות. אלה יופצו בקרוב בחנויות הרשת בארה"ב.

חנות הרשת שנפתחה לאחרונה בהונג־קונג, יכולה לעודד את מנהלי החברה: בתקופת חג המולד, הצטופפו כל סוף שבוע כ־40,000 לקוחות בין המעברים, כשאלפים נוספים מחכים מחוץ לחנות.

וזו רק ההתחלה. גידול המכירות בארה"ב עדיין ממשיך. ההכנסה מסניפי החוץ לתשעת החודשים הראשונים של שנת הכספים 1986, תרמה 5% בלבד ממכירות של 2.3 מליארד דולר! למרות התחזיות העגומות לחג־המולד האחרון, גדלו מכירות החברה ב־26.8% לעומת השנה הקודמת, והגיעו ל־1.05 מיליארד דולר. זאת, בניגוד למכירות של כל החברות האחרות שגדלו ב־14% בלבד, ועמדו על 36.2 מליון דולר בסך הכל.

ג'וזף ר. בקצ'ה, נשיא החטיבה הבינלאומית של TOYS 'R' US, מסביר את החלטתה של החברה לצאת לעולם הגדול: "החלטנו לצאת החוצה לא בגלל חוסר הזדמנויות בבית, אלא מתוך תכנון לטווח ארוך".

תכנון הגידול העולמי גורם התקפה והתבססות בכל ארץ בנפרד, ולא פריצה בו־זמנית לארצות רבות. הצלחתה של החברה בבריטניה, על־אף העובדה שכוח הקניה של האנגלים אינו גדול כמו זה של האמריקאים, הביאה להתארגנות מחדש של השוק המקומי להשיב מלחמה. רשת החנויות BOOTS מתכוננת לפתוח 40 בתי כלבו גדולים שיקראו "עולם הילדים". גם אלה ימוקמו מחוץ לעיר במחסני־ענק, אבל המוצרים לא ימכרו במחירים זולים. חברה זו מתכוננת להיבנות על אווירה מיוחדת, שתתאים לילדים והוריהם כאחד. שטח המחסן יחולק לבוטיקים קטנים, כשכל בוטיק מוכר סוג מסוים של מוצרים – בגדים, צעצועים, נעליים ואפילו מספרה לקטנטנים. הילדים יכנסו לחנות דרך מגלשות. גם רשת WOOLWORTH, הראשונה במכירת צעצועים באנגליה, מתכננת הקמת רשת חנויות לילדים במהלך השנה הקרובה, אבל אלה ימוקמו בתוך הערים, במקומות ש־TOYS 'R' US לא נכנסת אליהם.

קורא בחו"ל

הכל החל משאריות בדים

מאת מיכל הולצמן

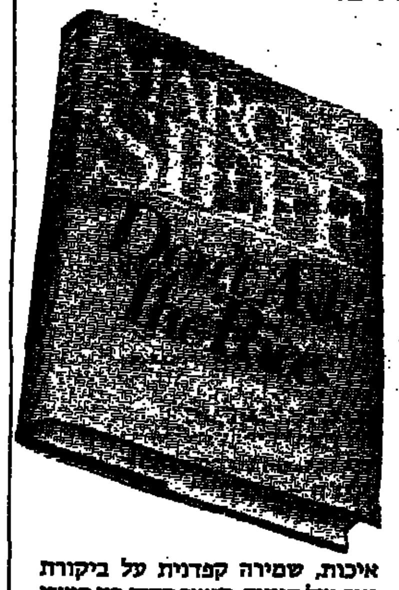

"הכל התחיל עם שאריות הבדים על רצפת המרתף. הוא עשה מה שאחרים עושים, אבל הרבה יותר טוב". האמירה הזו שייכת כבר לפולקלור והיום שני אחוזים מהייצוא של מדינת ישראל מגיעים אל העסק הענק שהחל סבו של מרקוס זיו. אבי הסב היה רב בלטביה. בנו, אפרים, שהגיע לאנגליה התפרנס ממכירת שאריות בדים שנותרו על רצפת חדרי העבודה אצל יצרני טקסטיל, ואחר כך עבר לעגלות מכירה בשווקים הפתוחים. בנו, ישראל, בשותפות עם שמעון מרקס, הקימו על בסיס זה עסק שהתפתח לסמל – "מרקס אנד ספנסר". מרקוס, בנו של ישראל, הוא היום יו"ר מועצת המנהלים של החברה.

בספרו, "אל תשאל למחיר" מספר לורד זיו את תולדות החברה ומפרט את העקרונות, ההתעקשות, הויכוחים, שהובילו להצלחה. בשטף, ובקריאה קלה הוא מתעכב על אנשים, עיסקות, ארועים, ולא שוכח את ידידיו בישראל ואת מעורבותו ותרומותיו למדינה. אבל החלק המהנה הוא ההתיחסות לקמעונאות ותאור הבעיות הנוצרות כאשר ערימת הגרביים מועמסת גבוה מדי בחנות: "העקרון שלנו הוא לאפשר לקונה לראות ולמשש את הסחורה שהוא קונה. לכן נעלים ימכרו ללא קופסא, וסוודרים – על קולב ולא בעטיפה סגורה". התפיסה המסחרית־שיווקית כאשר היא מפורטת למעשי יום־יום, מאלפת. "כאשר אי אפשר להשיג עגבניות באיכות מעולה, לא נמכור אותן כלל. בשום פנים לא אסתפק בעגבניות רכות וחסרות טעם, רק משום 'זה הכי טוב שאפשר להשיג בעונה זו'".

חוסר ההתפשרות המוחלטת בנושא איכות, שמירה קפדנית על ביקורת טיב ועל הגיינה, קיצור הדרך בין היצרן והצרכן על ידי רכישות ישירות במפעלים ללא תיווך סיטונאי, הכתבת הדרישות ליצרן מתוך נסיון קמעונאי, כל אלה רק מעט מהמחשבות שהינחו את החברה בדרכה המסחררת, והן מפורטות תוך סיפורים משעשעים על ידי הכותב.

מרקוס זיו אינו שוכח להזכיר את המדינאים, אנשי כלכלה ותאטרון מפורסמים שהכיר במשך השנים. הוא מתעכב פחות על חייו האישיים, על התאבדות אחיו, על נישואיו וגירושיו.

סיפור מרתק לא רק למתעניינים במסחר, אלא לכל מי שאוהב סיפורי הצלחה.

Marcus Sieff, Don't Ask The Price, Weidenfeld $ Nicolson
260 עמ'. 14.95 ליש"ט.

שני תפוחים חדשים

מאת דונה וולטרס, "לוס אנג'לס טיימס"

בשבוע שעבר חשפה חברת "אפל" את פירותיה החדשים – שני דגמים נוספים למשפחת "מקינטוש"– היהלום בכתר של החברה – דגם אס.אי. ודגם 2, אותם פיתח צוות, בראשותו של ז'אן לואי גאסה, שקיבל את התפקיד ממייסדה הפורש של החברה – סטיוון ג'ובס.

הדגם של מקינטוש 2 הוא ה"מק הפתוח" – שנגדו לחם ג'ובס ושיו"ר החברה הנוכחי, ג'ון סקאלי והמפתח גאסה כה התעקשו עליו. שני המחשבים החדשים אינם חורגים מהסטנדרט של החברה וימשיכו להיות נושאי הדגל מול המחשבים האישיים של י.ב.מ.

הדגמים החדשים הם משמעותיים מבחינה עסקית, שכן יותר מחצי מהכנסותיה של "אפל", שהיו 1.87 מיליארד דולאר, הגיעו ממכירות מקינטוש.

למחשבים החדשים יש יותר תאמות ותחיות לתוספות שונות אבל המומחים מתפעלים במיוחד מהתזמון של ההכרזה. בשוק לא מצפים לפני חודש אפריל להכרזות החדשות של י.ב.מ. ורק ב־1988 יתחילו בייצור מחשבים אישיים, המנצלים את הטכנולוגיה החדשה של המיקרו־פרוססור של "אינטל" מדגם 80386.

מקינטוש 2 שונה להלוטין מקודמו, גם בעיצוב החיצוני וגם באפשרויות להוסיף עזרים חיצוניים. המסך גדול יותר ונפרד מהמחשב ויש אופציה לצג צבעוני. הוא מהיר פי ארבעה ממקינטוש־פלוס הדגם הקודם, הודות למיקרו־פרוססור החדש של מוטורולה.

מאק אס.אי. כבר הגיע לחנויות בארה"ב בשבוע שעבר והוא צפוי להשפיע בצורה משמעותית על רווחי החברה. מחירו, עם שני דיסקים – 2899 דולאר. מחירו של מאק 2 גבוה הרבה יותר וישווק רק בחודש מאי. מחברת "ידע" המשווקת את "אפל" בארץ, נמסר ששני הדגמים יגיעו אלינו עוד כמה חודשים מיד לאחר שתוטב להם תוכנה בעברית.

מפעלי פלדה מאוחדים בע"מ
ת"ד 1708, חיפה 31016, טל: 04-917941-9 אזור התעשייה עכו,
קרית הפלדה ■ מפעל ערגול קרית גת, טל: 051-885955
ממפעלי קבוצת כור

קבלן,
לפני שאתה רוכש
ברזל בנין –
בדוק מי היצרן!

מוטות הפלדה של מפעלי פלדה מאוחדים מיוצרים במתקנים חדישים ומתקדמים, תוך עמידה בסטנדרטים הבינלאומיים הגבוהים ביותר.

לאחרונה הוקם בארץ מפעל שהצטייד במכונות ערגול ישנות שנרכשו ממפעלים בחו"ל שנסגרו, הציג עצמו כ"מודרני" ופנה לרשויות התקינה לקבלת תקן.

לידיעתך, הפלדה המשווקת ע"י מפעל זה מקורה בערגול פסי רכבת משומשים, אשר אינם עונים על כל התכונות הנדרשות מברזל בנין. הרכבם הכימי של פסי רכבת שונה מזה של פלדת בנין, הם נתונים לתנאי בלאי מואץ ואין בטחון לגבי אחידות חומר הגלם, המגיע ממקורות שונים.

אין פלא, איפוא, שכל התקנים הבינלאומיים כגון ISO ו־EURONORM, וכן התקנים ברבות ממדינות אירופה, אינם מרשים כלל שימוש בפסי רכבת מעורגלים כברזל לבנין. בארה"ב קיימים שני תקנים: האחד למטילים המיוצרים באופן מטלורגי המתאים לפלדת בנין (תקן 615)* ולכן פלדה זו משמשת לבניה ללא הגבלה, והשני לפלדת בנין המיוצרת מפסי רכבת (תקן 616)*. השמוש בפלדה זו הוגבל ע"י תקנוני הבניה האוסרים את השמוש בה במבנים הנתונים לרמת מאמץ גבוהה, כמו גשרים, רבי קומות, מקלטים וכו'.

בישראל ישנו רק תקן אחד לברזל בנין (מס. 739) אשר אינו מבדיל בין השימושים. לכן, חשוב ביותר שתבדוק מיהו היצרן. רק סימני הזיהוי של מפעלי פלדה מאוחדים מבטיחים לך כי לפניך מוטות שהרכבם הכימי ותהליך יצורם מבוקר וידוע, עובדה שפירושה רמת איכות ואמינות גבוהה של המוצר המוגמר. מוטות אלו עומדים בכל סוגי העומסים, מאפשרים ריתוך וכיפוף לכל הצורות הרצויות וניתנים לשימוש בלתי מוגבל בכל סוגי הבניה.

הסימון: נקודה בולטת בין שתי צלעות במרחק של כ־100 ס"מ מסימון לסימון.

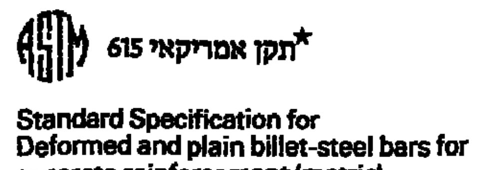

מוצר מפעלנו בעכו

*תקן אמריקאי 615

Standard Specification for
Deformed and plain billet-steel bars for concrete reinforcement (metric)

הסימון: קו בולט בין שתי צלעות במרחק של 80-75 ס"מ מסימון לסימון.

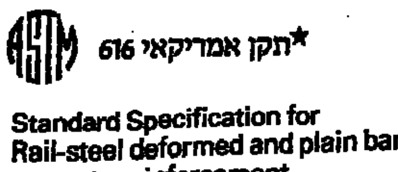

מוצר מפעלנו בקרית־גת

*תקן אמריקאי 616

Standard Specification for
Rail-steel deformed and plain bars for concrete reinforcement

ג' ג'

בוטלו צווי עיכוב נגד דוד ויוסף חכמ...

מאת סופר "מעריב"

...בבנק לאומי יונ... עבודה בן חמ...

...קים הצעות לרמת... ...איות בתקציב... ...ית ממשלתיות...

...נאים נגד העי...

שווקי המטב...

صكنا من الأصل

בוטלו צווי עיכוב יציאה מהארץ נגד דוד ויוסף חכמי מנהלי הפניקס

מאת סופר „מעריב"

צווי עיכוב היציאה מהארץ וצווי העיקול שהוצאו בחודש נובמבר שעבר נגד דוד חכמי, יו"ר מועצת המנהלים של חברת הביטוח הפניקס, ונגד בנו יוסף חכמי, מנכ"ל החברה – בוטלו. בתמורה שועבדו 26 אחוז ממניות הפניקס שבידי דוד ויוסף חכמי. זאת, במסגרת הסכם שאליו הגיעו מפרקי חברת הברוקרים פ.י.ס, עוה"ד ד"ר יוסף שגב ומיכאל שפיגלמן, לבין פרקליטיהם של האב והבן חכמי, עוה"ד ד"ר אמנון גולדנברג, אלכס הרטמן ויעקב וינרוט.

על־פי ההסכם בוטלו הצווים כנגד שיעבוד על המניות של האב והבן חכמי המקנות 26 אחוז מזכויות הצבעה בחברת הפניקס. השיעבוד יירשם לטובת מפרקי פ.י.ס, אשר לפני כשבועיים הגישו תביעה בסכום של120 מיליון דולר נגד בני משפחת חכמי ונגד הפניקס. בן מבטיח השיעבוד את שובם ארצה של דוד ויוסף חכמי, אם ייצאו מהארץ, ואת התייצבותם בכל הליך משפטי שיידרש במסגרת התביעה שהוגשה נגדם על־ידי המפרקים ובמסגרת כל חקירה של המפרקים.

ההסכם הושג אתמול בעת ההפסקה בדיון בבקשתם של בני משפחת יוסף חכמי לבטל את צווי עיכוב היציאה מהארץ וצווי העיקול שהוטלו עליהם. הדיון התנהל באווירה סוערת למדי לפני נשיאת בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, השופטת חנה אבנור.

בשלב זה התביעה הגראנדיוזית של מפרקי פ.י.ס. היא בבחינת „ההר הוליד עכבר". לאחר השמעת טענות חמורות וקשות נגד דוד ויוסף חכמי ונגד חברת הפניקס, הסתפקו המפרקים בשיעבוד של רבע ממניות הפניקס וכל המגבלות שהיו קודם לכן על בני משפחת חכמי ועל פעילותם העיקרית והאישית בוטלו.

בתצהירו טען דוד חכמי, כי טענות המפרקים נגדו על כי ביצע עבירות של מירמה וגזל בעת שהיה דירקטור בחברת פ.י.ס הן חסרות שחר. לדבריו, המפרקים הסתפקו בהעלאת טענות כלליות נגדו מבלי שטרחו לבסס אותן על עובדות או על ראיות. טענה נוספת שלו היתה, כי בחשבונותיו נעשו טעויות המקנות לו זכות לתבוע כספים מפ.י.ס. הכבוד הבן טרם הגיש תצהיר.

במהלך הדיון לפני השופטת אבנור טען ד"ר שגב, כי תביעת מפרקי פ.י.ס נגד האב והבן חכמי נסמכת על מיסמכים.

ד"ר אמנון גולדנברג תקף את המפרקים בחריפות וטען כי אף שאינם קוראים את המסמכים שהם מצרפים „או שהדבר חמור אף יותר". „הדפיקות על השולחן לא יעזרו, קרא ד"ר גולדנברג לעבר עוה"ד ד"ר שגב ושפיגלמן. אחר כך, כאשר ד"ר שגב קטע את דבריו, הגיב ד"ר גולדנברג: „אתה אומנם דוקטור, אבל לא גולדנברג". בהמשך מחה ד"ר גולדנברג על עיכובו של דוד חכמי בארץ ואמר כי לא יתכן להפכו לאסיר ציון. פרקליטו של יוסף חכמי, עו"ד וינרוט, טען כי תביעת 120 מיליון הדולר נופחה ללא הצדקה וכי למעשה הסכום שניתן היה לתבוע (אם כי הוא אינו מודה גם בו) הוא לכל היותר 34 מיליון דולר.

שערי מטבע־חוץ

ליום	סל:	דולר שחור:	נוסעים:	יציג:
12.3.87	(−0.0006) 1.6807	1.59–1.58	1.91	1.6221

המטבע	השינוי בשקלים	בנקנוטים – לאומי – קניה	בנקנוטים – לאומי – מכירה	בנקנוטים – הפועלים – קניה	בנקנוטים – הפועלים – מכירה	בנקנוטים – דיסקונט – קניה	בנקנוטים – דיסקונט – מכירה	העברות והמחאות – לאומי – קניה	העברות והמחאות – לאומי – מכירה	העברות והמחאות – הפועלים – קניה	העברות והמחאות – הפועלים – מכירה	העברות והמחאות – דיסקונט – קניה	העברות והמחאות – דיסקונט – מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	—	1.58	1.65	1.58	1.65	1.58	1.65	1.6119	1.6321	1.6119	1.6321	1.6124	1.6327	1.6221
1 מרק גרמני	—	0.85	0.89	0.85	0.89	0.85	0.89	0.8675	0.8784	0.8655	0.8763	0.8649	0.8757	0.8716
1 לירה שטרלינג	—	2.51	2.62	2.52	2.64	2.52	2.64	2.5629	2.5950	2.5622	2.5942	2.5660	2.5983	2.5832
1 פרנק צרפתי	—	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2602	0.2635	0.2603	0.2635	0.2607	0.2640	0.2620
100 ין יפני	+0.01	1.03	1.07	1.03	1.08	1.03	1.08	1.0484	1.0615	1.0498	1.0629	1.0504	1.6036	1.0564
1 גולדן הולנדי	—	0.75	0.79	0.75	0.79	0.75	0.79	0.7672	0.7768	0.7681	0.7777	0.7667	0.7763	0.7717
1 פרנק שווייצרי	—	1.01	1.06	1.02	1.07	1.01	1.07	1.0333	1.0462	1.0356	1.0485	1.0352	1.0482	1.0398
1 כתר שוודי	—	0.24	0.26	0.24	0.26	0.24	0.26	0.2492	0.2523	0.2491	0.2522	0.2496	0.2527	0.2507
1 כתר נורווגי	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2308	0.2337	0.2308	0.2337	0.2311	0.2340	0.2323
1 כתר דני	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2303	0.2332	0.2304	0.2333	0.2310	0.2339	0.2318
1 מרק פיני	—	0.35	0.36	0.34	0.36	0.34	0.37	0.3546	0.3590	0.3547	0.3591	0.3547	0.3592	0.3568
1 דולר קנדי	−0.01	1.20	1.25	1.20	1.26	1.20	1.26	1.2235	1.2388	1.2237	1.2390	1.2228	1.2382	1.2314
1 דולר אוסטרלי	—	1.02	1.12	1.07	1.15	1.08	1.15	1.1106	1.1245	1.1106	1.1244	1.1101	1.1241	1.1175
1 רנד דרא"פ	—	0.50	0.60	0.52	0.78	0.49	0.68	0.7681	0.7777	0.7687	0.7782	0.7697	0.7794	0.7732
10 פרנק בלגי	—	—	—	0.41	0.43	0.40	0.43	0.4183	0.4236	0.4184	0.4236	0.4196	0.4249	0.4211
10 שי' אוסטרי	—	0.41	0.43	1.21	1.27	1.21	1.27	1.2322	1.2476	1.2320	1.2474	1.2350	1.2505	1.2397
1000 לי' איטלקיות	+0.01	1.21	1.26	1.19	1.27	1.19	1.27	1.2193	1.2346	1.2190	1.2342	1.2229	1.2383	1.2269
1 דינר ירדני	+0.01	1.19	1.25	4.39	4.68	4.45	4.71	—	—	—	—	—	—	4.6879
1 לירה לבנונית	—	4.52	4.79	0.14	0.15	0.12	0.17	—	—	—	—	—	—	0.1527
1 לירה מצרית	+0.01	0.78	0.83	0.78	0.83	0.76	0.82	—	—	—	—	—	—	0.8192

בבנק לאומי יונהג בהדרגה שבוע עבודה בן חמישה ימים

מאת דוד ליפקין

בנק לאומי יונהיג בהדרגה שבוע עבודה בן חמישה ימים ביחידות ההנהלה הראשית וגם בהנהלות האזוריות. הבנק יבטל את עבודת שעות נוספות ביחידות ההנהלה. צעדים אלה נועדו להשיג חיסכון של מיליוני שקל. זהו צעד מהפכני בתולדות הבנק המבטל הסדרים שהיו קיימים במשך שנים.

מנכ"ל בנק לאומי, צדיק בינו, החליט לפעול לצמצום דראסטי בהוצאות ההנהלה ולהנהיג הסדרי עבודה חדשים. צעדים אלה יסייעו לבנק להשיג חיסכון של כ־800 מישרות, חיסכון של סכומים ניכרים ויתרום לשיפור ריווחיות הבנק.

בדיונים שהתקיימו ביומיים האחרונים בין הנהלת בנק לאומי לבין נציגות העובדים הושג הסדר שנועד לחסוך לבנק סכומים ניכרים. ההסדרים שהושגו יחסכו לבנק כ־300 משרות ובמשך הזמן כ־8% מהוצאות השכר.

הסדר לגבי מעבר לשבוע עבודה בן חמישה ימים ללא יום ו', יונהג בשלב ראשון במספר יחידות של ההנהלה הראשית של הבנק ובהנהלות אזוריות בת"א, ירושלים, חיפה והמרכז. המגמה היא לעבור בהקדם לשבוע עבודה מקוצר בכל מחלקות ההנהלה המרכזית. עם המעבר הזה, הסכימו העובדים לוותר על כ־8 אחוזים מהשכר.

מ־1 באפריל תופסק כל עבודת שעות נוספות ביחידות ההנהלה הראשית ובהנהלות האזוריות. החסכון שיושג מהפסקת שעות נוספות נעמד בכ־150 משרות. ואילו המעבר לשבוע עבודה מקוצר יוסיף לבנק 150 משרות נוספות.

בשלב זה, ביטול שעות נוספות לא יחול על העבודה בסניפים. אולם, בהמשך תוכניות ההתייעלות ישונו שעות הפתיחה של הסניפים לפי צרכי אוכלוסית המקום. הדבר הזה יאפשר בעתיד מעבר לשבוע עבודה מקוצר ולצמצום שעות נוספות.

בוחנים הצעות להמרת מניות בנקאיות בהסדר - במניות חברות ממשלתיות גדולות

מאת עודד שורר

באוצר בוחנים שוב הצעות להמיר מניות בנקאיות בהסדר – במניות של חברות ממשלתיות גדולות. בין היתר נבחנת הצעה לבנות „סל" של מניות, המורכב ממניות חברות כמו כימיקלים לישראל, בזק ובתי־זיקוק. „סל" כזה, יוצע אולי למשקיעים שיבקשו לפדות מניות בנקאיות בהסדר ב־1988. הפעלת הרפורמה במס בשלבה הראשון ללא הרחבת בסיס המס וביטול פטורים, לא תיצור בעיות בתקציב המדינה לשנה הבאה ולא תפגע בגד כנסות הצפויות. אין צורך ולא יהיה צורך בפיחות. הצהרות אלה ואחרות השמיע אתמול הממונה על התקציבים באוצר, אהרון פוגל, בפגישה עם כתבים כלכליים בתל־אביב.

פוגל הסביר את עמדתו של משרד האוצר להחיל את הרפורמה במס בשלבים, לאור רות הביקורת על־כך מצד מומחי קרן המטבע העולמית בדו"ח שהגישו על הרלייה הכלכליים של ישראל. הוא אמר, כי הכוונה להשאיר את מקדמות המס ברמתן הנוכחית ואופי ההתחשבנות של מס הכנסה יצרו מצב שגם אם תופעל הרפורמה בשלבה הראשון, לא תעלה הפעלתה אפילו שקל אחד לתקציב המדינה ל־1987.

הממונה על התקציבים הביע דעתו, כי לאחר שהממשלה הצליחה לנטרל חלק מן הגידול בעלויות העבודה שהיה צפוי בעקבות הפיחות בינואר, יש להניח שהאינפלציה תחזור לרמות שהורגלנו להם ב־1986 כבר במאי ולא תהיה כל הצדקה לפיחות.

בנושא הלביא אמר, כי מערכת הבטחון יודעת מזה כשנה וחצי שיש אישור להמיר את כספי הסיוע האמריקני ללביא לשקלים ולהשתמש בהם לצרכים אחרים. מכך ברור, לדעתו, שאנו מייצרים היום את הלביא על חשבון תקציב הבטחון ולא על חשבון משלם המיסים האמריקני.

הוטלו עיקולים על חברות ג'מבו לבנייה ולחקלאות

עיקולים בסכום של מאות אלפי שקלים הוטלו על־ידי שופט בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, אורי גורן, על חברות ג'מבו לבנייה ולחקלאות ועל שניים מבעלי המניות של החברות הללו, עמי פרומצ'נקו ויחיאל שאול. סכום העיקולים שהוטלו שלשום בצרוף לעיקולים נוספים שהוטלו על רכוש וכספים של אנשי העסקים פרומצ'נקו ושאול לפני מספר חודשים, מגיע לכ־1.2 מליון דולר. מדובר על כל החשבונות של חברות ג'מבו, על זכויות של פרומצ'נקו ושל שאול בחברות שונות ועל כספים שחברות שונות חייבות לג'מבו ולבעלי מניותיה.

העיקולים הוטלו במעמד צד אחד לבקשת עוה"ד ד"ר שמואל ברקוביץ' ואלי קריסטל, המייצגים יותר ממאה משתכנים שרכשו מג'מבו מגרשים ברמת־קדרון ביו"ש על אדמות הכפר הערבי עבדיה, כ־6 קילומטר מירושלים.

איה אורנשטיין

כלל: אושר ההסכם לרכישת מניות איתן

חברת כלל הודיעה אתמול לבורסה, כי אושרה הסכם עם בנק המזרחי, לפיו תרכוש 56% ממניות חברת הביטוח איתן, תמורת סכום של 3.25 מיליון דולר. המסחר במניות איתן הופסק. על חידוש המסחר תימסר הודעה נפרדת. העיסקה טעונה אישור מועצת המנהלים של בנק המזרחי, הבורסה והמפקח על הביטוח. שווי חברת הביטוח איתן, על פי מחיר מניותיה בבורסה, הסתכם ב־7.2 מיליון דולר.

עלייה למדד דאו ג'ונס

בשבוע שהסתיים ב־11/3 נסגר מדד הדאו ג'ונס ב־2268.98 נקודות, עליה של 31.21 נקודות מיום ד' שעבר.

במהלך המסחר ביום ד' הגיע מדד הדאו ג'ונס ל־2293 נקודות, לפני שהופעלו תוכניות המסחר של הברוקרים והורידו אותו.

נתוני האבטלה שפורסמו במשך השבוע בארצות־הברית הראו מצב איתן. שיעור המובטלים נשאר 6.7%, אבל שוב היתה עליה בתעסוקה בסקטורים הלא חקלאיים.

היו ידיעות על שימוש לרעה של מידע פנימי בוול סטריט, אלא שהפעם היה היבט ישראלי לפרשה. האס.אי.סי. מאשים בשימוש במידע פנימי את נחום וסקוביץ (בעל אזרחות ישראלית ואנגליה), בן הסניף הלונדוני של חברת „מריל לינץ'" (הברוקר הגדול בעולם) ואת דוד סופר, משקיע ידוע מירושלים. לפי האשמות מדובר בעשיית רווחים של כ־4 מיליון דולר ב־12 עסקות שונות. כתב האישום שהוגש נגדם בניו־יורק, פירט שלושה מקרים ספציפיים. השינויים הבולטים במניות הישראליות הנסחרות בניו־יורק:

מיכלי כרמל – 9⅛, עליה של 1⅛
עץ לבנד – 10⅜, ירידה של ⅛
אינטרנאשנל – 4½־5¼ עליה של ½
סאייטקס – 4½־4⅞, ירידה של ⅜

יתר המניות הישראליות סיימו את השבוע ללא שינוי או בשינויים קלים ביותר.

ויליאם הסטוקר

אשנב לבורסה

התחדשו העליות במניות לאחר שחיקת המחירים וירידת הפעילות בשוק

מאת יואב יצחק

שבוע המסחר בבורסה הסתיים בעליות שערים במניות החופשיות, בביקושים נאים למניות הבנקאיות שבהסדר ובמגמה מעורבת באגרות החוב על כל סוגיהן.

הפעילות באג"ח ובבנקאיות הושפעה השבוע מההערכות הקוטביות בעניין עליית מדד פברואר, שיתפרסם ביום שני. ההערכות הן, כי המדד יעלה בכ־1.8% עד 2.5%.

שחיקת שערים היתה השבוע במניות החופשיות. מרבית ה„כבדות" נשחקו השבוע בשיעור של 5% עד 15%, זאת עקב היצעים שהזרימו מנהלי תיקים ואף חלק ממנהלי הקרנות הגדולים. אתמול היתה תפנית בשוק. עודפי ביקוש הופיעו למרבית המניות החופשיות. אלה בלטו בגירות ערך כדוגמת הסנה (‎+2.4%), חיפה כימיקלים (‎+4.9%), דיסקונט השקעות (‎+2.4%), כלל תעשיות (‎+2.1%) ועוד. מנהלי הקרנות וסוחרי הבורסה נטו לספק את הביקושים תוך עליות מתונות, דבר שהביא לגידול במחזורי המסחר. האווירה בבורסה השתפרה לבלי הכר: סוחרי בורסה גדולים שמכרו מניות בימי המסחר הקודמים, שבו ורכשו אתמול את אותן מניות תוך עליות שערים. גם מנהלי קרנות אשר בימי המסחר הקודמים לחצו מטה מניות רבות, שינו לפתע את גישתם לשוק ואתמול היו בין עדת הסוחרים שמיהרו לאזן היצעים (שהופיעו עדיין לחלק מהמניות) ללא שינוי בשער. כך במניות נכסים ובנין, ים המלח ואלרון.

ניות. בהתחשב ברמת המחירים הגבוהה באג"ח, הרי שנודעת עתה חשיבות רבה למניות החופשיות: שחיקה נוספת, עלולה לגרום אף לתשואה שלילית בקרנות סולידיות. לכן מיהרו אתמול מנהלי הקרנות להחלץ ולסייע בייצוב השוק.

אתמול ניתן היה להבחין בהתגברות הפעילות במניות בעלות סחירות בינונית או נמוכה. סוחרי הבורסה מסבירים זאת, ברמת המחירים הגבוהה יחסית במניות ה„כבדות" – שאינה מעודדת פעילות מוסדית ענפה. על רקע האווירה החיובית שנוצרה אתמול בשוק, נרשמו עליות שערים חדות במניות רבות. למניות בנק הספנות 0.5 נרשם ביקוש גדול (21.1 אלף ש"ח ע"נ), שלא אוזן גם לאחר עלייה של 10% לכן נרשם להן שער „קונים בלבד." כתביי האופציה של בנק הספנות עלו ב־11.4%. העליות נבעו מהמגעים הנעשים בימים אלה מצד גורמים שונים לרכישת השליטה במניות בנק הספנות. מניות עור השקעות 0.1 המשיכו בטיפוסן (‎+10%), זאת בעקבות הודעת החברה כי תבצע את תוכניתה המקורית ותמזג לתוכה את חברות סברלון. שתי החברות אלה נשלטות על ידי קבוצת רזוב. במניות אגדין נרשמה עלייה של 10%. מניות אלה מטופלות על ידי מנהל תיקים, הפועל באמצעות בנק לאומי. מניות אלקו 0.1 עלו ב־6.1%, זאת בהמשך לעליות התלולות שהיו בהן במהלך השבוע – על רקע יציאת דיסקונט השקעות מהחברה. ידיעות על כך פורסמו ב„מעריב". גם במניות מסוימות מאוחדות נרשמו עליות תלולות, וזאת בעיקבות השתלטותה של אדצר על החברה. אתמול הופסק המסחר במניות: מסוויות מאוחדות הנדיעה, כי לא היתה התפתחות עיסקית מהותית בתקופה זו. משמע, לא היתה התפתחות המצדיקה את העליות החדות.

מוניה שפירה חוזר?

עליות חדות נרשמו במהלך השבוע במניות ת.ב.ן., ישרס, רוגובין. נודע, כי העליות נובעות מפעילות אקטיבית מצד איש העסקים מוניה שפירה, בחלק מהמניות. מוניה שפירה מחדש את פעילותו בשוק, וזאת לאחר ששב לפני זמן קצר מטיול מארה"ב. נזכיר, כי שמו של מוניה שפירה נקשר עוד בשנה שעברה בספקולציות שנעשו במניות איכות, יישום, ישרס, רוגובין, ת.ב.ן ומאגרי בית. מניות אלה „טופלו" במשך חודשים, עלו בעשרות ובמאות אחוזים, שווקו למשקיעים פרטיים תמורתם – ולאחר מכן „נפלו". חודשים ארוכים היו מנותקות המניות לחסדי השוק. אתמול עלו מניות ת.ב.ן ב־10%, תוך מחזור גדול יחסית בסך 640 ש"ח ע"נ. מניות ישרס עלו ב־7.5%. מניות יישום עלו ב־3.8%, תוך מחזור גדול בסך 15.2 אלף ש"ח ע"נ.

פעילות חריגה במטוויות

מגמת שוק המניות קיבלה באחרונה משנה חשיבות אצל מנהלי הקרנות: מנהלי קרנות רבים מחזיקים מניות חופשיות, בקרנות סולידיות, בשיעור המגיע לעיתים תדירות עד כדי 25% מנכסי הקרן. מובן, כי במצב זה – ירידה חריפה בשוק המניות, סוחפת מטה גם קרנות סולידיות ופוגעת פגיעה קשה בתשואה הכוללת של הקרן. הדבר בולט בקרנות כדוגמת דולב (דיסקונט), שהחזיקה בתחילת החודש כ־12% מנכסיה במניות חופשיות, מבחר (הבינלאומי), שהחזיקה 13% במניות, וגורן (הפועלים), שהחזיקה 11% מהנכסים במ־

קרן הדס במבצע

הפעילות בשוק מעודדת מנהלי קרנות לרסות ולגייס כספים בשוק. בנק מימון וסחר עורך עתה מבצע לעידוד ההשקעה בקרן הדס, שבניהולו. הקרן הינה בעלת מדיניות השקעה גמישה. משקיעה כיום כ־60% מנכסיה במניות חופשיות, וכ־40% מנכסיה בנכסים סולידיים.

גידול ברווחי כלל סחר

כלל סחר הרוויחה ב־1986 סכום של 5.1 מיליון ש"ח, לעומת 1.7 מיליון ש"ח ב־1985.
● אוורים – הרוויחה ב־1986 סכום של 1.5 מיליון ש"ח, לעומת הפסד בסך 2.578 מיליון ש"ח ב־1985.
● כלל מחשבים – הרוויחה ב־1986 43 אלף ש"ח לעומת הפסד בסך 1.27 ב־1985.
● עוד – חברת הבת – ברזורין, חתמה על חוזה למכירת זכויותיה במקרקעין במפרץ חיפה, תמורת סכום של 1.5 מיליון דולר.
● גל תעשיות – הכחישה ידיעה כאילו בכוונתה לחלק בקרוב מניות הטבה.
● עמק – הרוויחה ברבעון האחרון של 1986 סכום של 331 אלף ש"ח. נתונים אלה יכללו בתשקיף שעומדת החברה לפרסם.

תשואות המניות (ב־%) השבוע ומתחילת השנה

שם הנייר	תשואה השבוע	תשואה מתחילת השנה
בנקים מסחריים		
בנק הספנות 0.1	17.16	85.17
הבינלאומי	0.84	40.69
פ.ב.י. מד 0.5	2.86	27.97
בנקים למשכנתאות		
לאומי משכ' 0.5 ב"מ	−3.26	29.16
טפחות משכ' מד 0.1	−2.34	48.55
מרב מד 1	−1.86	23.04
חברות תעשיה		
תבנך ב"מ	0.62	38.30
אופרוטם מד 1	−1.06	33.05
אל־ית מד 1 פ	3.14	49.70
אלקטרוכ' מד 1	2.91	54.86
ספנות מד 5	8.22	67.20
ליבת מד 1	1.57	34.44
מדגל מד ב 0.4	0.95	29.15
פולגון א 0.5	18.54	73.49
מגדר מבריקה	−1.75	12.09
תנוע מד 1	0.18	7.55
אורדן מד 50	1.80	30.73
קפולנות מד 1	2.50	54.45
כבלי ציון מד 5	−0.32	27.53
עקר נחושה מד 1	2.93	58.07
קליל מד 1	3.37	66.01
אלביט 3	−1.94	56.94
אלקו 0.25 ב"מ	22.97	37.51
אלרון 3	−0.20	82.00
כלל תעשיות אלק	3.58	36.39
תנובה מד 5	8.96	9.34

שם הנייר	תשואה השבוע	תשואה מתחילת השנה
א.י.פ מד 1	−7.54	29.90
המשחת מטל	2.00	40.33
אגן מד ב 5	1.75	33.50
גל המשחת 5	10.00	179.01
חיפה כימ' א 10	−3.23	103.90
מגבו מד 1	−7.00	32.02
ים המלח 0.1	−2.81	33.97
פסלובקרים 10	4.75	16.60
נס מד 1	0.42	32.56
פריקלאס מד	−1.58	24.20
תיא	20.05	89.52
חח מד א' 5	3.67	−14.45
ת.ב.ן מד 1	21.00	−0.36
מכשרי מד 10	1.83	62.45
רים מד 0.4	2.67	30.18
מרכזות ב 0.1	−0.33	44.29
כלל תעשיות 1	−4.56	47.94
חברות וסוכנויות ביטוח		
הדר מד 1	0.00	−1.08
הסנה מד 1	4.42	25.00
הפניקס מד 0.1	2.78	−2.76
סהר מד 1	−5.06	47.97
מסחר ושירותים		
כלל סחר מד 1	−3.50	65.60
קריסטל מד 1	13.78	38.31
שופר סל מד ב 10	−0.74	48.27
דלק מד 1 0.1	−1.17	51.10
סופנת אוצ' 0.5	16.91	134.95
מחשבים שירותי מחשב		
איכות מחשבים 1 מ"ח	−1.76	−8.51

שם הנייר	תשואה השבוע	תשואה מתחילת השנה
דפנה מד 1	5.96	46.20
מ.ג.ר מד 5	−5.09	69.42
נדל"ן בינוי והקלאות		
עמרים מד 1	−4.17	33.76
אפריקה 1 מ"ח	−2.25	32.02
ארזון מד 1 0.1 ב"מ	0.09	20.65
הרדוקר השק	−1.03	75.80
מבנים מבן	−5.03	28.75
נב ים מד 0.1	−6.72	28.48
הכשרת הישוב	0.00	34.44
ישראמ מד 0.1	14.81	71.35
ישרס מד 10	17.42	52.58
כלל נדלן 0.1	4.77	47.40
לוסד מד 5	14.20	68.42
מנחה לבנין 5	11.26	61.60
מגר השקעות 5	17.09	83.78
דסק מד 1	−4.84	−20.93
מהדרין 0.1	−4.77	41.01
חברות להשקעה		
אודיק א 10	0.50	30.02
אי די בי פיתוח	−0.68	65.71
החברה לישראל 1	−1.16	52.07
אלמכון מד 1	7.62	15.83
אמפא השק 0.5	4.21	58.68
כשלים השק 1	4.85	59.53
דיסק השק 0.5	−3.58	74.15
יצוא השק מד 1	2.11	34.14
פז השק 10	5.43	33.74
כפה השק 0.5	4.85	38.55
דלק פיס מד 1	11.09	30.41
הכשרי 1000 פס מ"ר	11.73	44.02

הנתונים חושבו על־ידי כלכלני „בטוחה"

העצמאים נגד העלאת הארנונה

ארגוני העצמאים תובעים מראשי הערים והרשויות המקומיות להפסיק את משלוח תלושי הארנונה עם תוספת בשיעור של 22 אחוז. הדרישה הזו הועלתה, לאחר שוועדת הפנים של הכנסת החליטה שאין להעלות את המסים העירוניים בשנה זו. יו"ר הוועדה המוניציפלית של לה.ב., עודד הדס פנה ליו"ר מרכז השלטון המקומי, דב תבורי, ותבע לכבד את ההחלטה.

שווקי המטבע בעולם

מאת נוריאל משה

שערי המטבע באירופה

	פתיחה 5.3־ב	פתיחה 12.3־ב
דולר/מ"ג	1.8405	1.8650
דולר/פר"ש	1.5505	1.5640
ליש"ט/דולר	1.5655	1.5935
ליש"ט/דולר	1.5655	1.5935
דולר/ין	153.70	153.65
ליש"ט/מ"ג	2.8813	2.9710

הדולר האמריקני המשיך להתחזק ביחס לרוב המטבעות המובילים ומלבד הליש"ט, במהלך השבוע שחלף, נתונים חיוביים לגבי אי עלייה באבטלה בארה"ב והמשך השקט בשוקי המטבע בעולם מפני התערבות בנקים מרכזיים במקרה של חולשות הדולר היוו בסיס להתחזקותו של המטבע האמריקני.

סוחרי מטבע העריכו השבוע שהצהרותיהם של אישי מימשל אמריקניים מעידים על רצונם לשמור על יציבותו של הדולר. הם חוששים שהמשך חולשתו עלול להוביל ללחצים אינפלציוניים בארה"ב. חשש זה גרם השבוע לעליה של כ־0.125 אחוז בשערי הריבית הדולרית לטווח קצר, וירידה בטווחי הזמן עתידיים על הריבית הדולרית בשוק היורודולר.

מומחים בשוקי המטבע העריכו השבוע שאין אנו עדים לשינוי מגמה, למרות התחזקותו של הדולר האמריקני לאחרונה.

הליש"ט התחזקה במהלך השבוע ב־1.7% ביחס לדולר האמריקני ובכ־3% ביחס למטבעות אירופיים מובילים. סוחרי מטבע בלונדון העריכו השבוע שהתחזקותה של הליש"ט לאחרונה הינה תוצאה של מספר גורמים: הבחירות הקרובות בבריטניה, וההערכות שהמפלגה השמרנית תשמור על כוחה עליה במחירי הנפט לאחרונה ולמרות הערכות פסימיות; הריבית הריאלית הגבוהה הנהוגה בבריטניה כיום; פגישת „קבוצת החמש" וקהיה, השמועות שהושג הסכם סודי להתערבות בנקים מרכזיים, במקרה של המשך חולשת הדולר מרתיע ספקולנטים מלרכוש מטבעות דוגמת המרק הגרמני, יאן יפאני, פרנק צרפתי וכו'.

מאידך, התחזקות של הליש"ט ושאינה קשורה ל־E.M.S ביחס לדולר לא תביא מהרה שלהתערבות של בנקים מרכזיים, משום כך מהווה הליש"ט יעד לאותם ספקולנטים שגישתם כלפי הדולר הינה, עדיין, שלילית.

שערי המטבע באירופה

	פתיחה 5.3־ב	פתיחה 12.3־ב
דולר/מ"ג	1.8405	1.8650
דולר/פר"ש	1.5505	1.5640
ליש"ט/דולר	1.5655	1.5935
ליש"ט/דולר	1.5655	1.5935
דולר/ין	153.70	153.65
ליש"ט/מ"ג	2.8813	2.9710

* המידע נמסר באדיבות חברת כלל אינבסטמנט האוס, חברה לייעוץ וביצוע עסקות עתידיות במט"ח, קומודיטיס וניירות ערך זרים.

בלן. אתה רוכש בנין – י היצרן!

مطابقة للأصل

מעריב

מועדון צרכנים לקוראי מעריב

חיש פרס כל אחד זוכה!

קנה בבתי העסק המומלצים במדור זה וזכה במקום בכרטיס חיש פרס*

*הפרסים כוללים: מערכות ריהוט סלוניות, מקררים, מכשירי וידאו, מיקרוגלים, כרטיסי טיסה, מצלמות, ארוחות, שעונים, מחשבי כיס, מגויי גרירה, עטים, מצתים, כרטיסי גרין קארד, כרטיסי קולנוע ועוד...

מערכות הריהוט באדיבות "רהיטי רביד" ת-א

קונדיטוריה / הכי הכי בעיר! שרות אדיב מחירים סבירים
* בשר על האש
* ממולאים
* מרקים
* סלטים ביתיים
* בירה מהחבית

טל. 336509
רח' דם המכבים 26 (כניסה מדרך השלום)

המחירים הזולים ביותר בעיר

* אספקה מיידית
* מוצרי חשמל ביתיים ממגהץ עד מקרר
* שעונים
* רהיטים כפריים

באר שבע – רמב"ם 33
טל. 34250 – 057-70908

מרכז היהלומים

מבחר עצום של יהלומים ותכשיטים מזהב, מלאכת מחשבת, בעיצוב בלעדי, תכשיטים לכל טעם וכיס. שרשראות, תליונים, טבעות, עגילים משובצים ביהלומים, ברובינים ועוד...

מרכז היהלומים, ק. אליעזר
חיפה – טל. 04-537285

אורן אלקטרוניקס

היחידים והבלעדיים עם שעוני צלילה עד 300 מ' 36 פעולות עד 120 ש"ח ומעלה – 24 חדשי אחריות

ב־6 תשלומים שווים ללא ריבית והצמדה

הזמנות במשך 24 שעות ביממה
טל. 03-352155, גם באמצעות כרטיסי אשראי

מבחר גדול של טייפים ווקמנים וטרנזיסטורים

אלנבי 122 (מרתף) טל. 03-612151

לפרטים נוספים ראה חברות ישראכרט וויזה.

א.ל.מ.

ת"א: כיכר המדינה 74 טל: 03-455194
אלנבי 114 טל: 03-623478

מיטב מוצרי תדיראן

הפסח הזה יהיה לך גלאקסי בבית

תן מקרר ישן וקח מקסי גלאקסי

הכל ב־24 תשלומים

אספקה לפסח!

SIEMENS SABA BOSCH NEC

רק בוקצ'יו

הלבשת גברים
נותן לך
ב־3 תשלומים חודשיים

הרצל 183 רחובות

בלעדי ברחובות! חיש פרס מעל קניה של 100 ש"ח!

יבוא ושווק צעצועי איכות

עבר דוד

רמת־גן ז'בוטינסקי 43
03-7512270

יבואנים בלעדיים ל:
* פזלים: דיסט, פליי טיים.
* דגמים להרכבה: מונוגרם, והסגאוה, ארטל ועוד.
* מכוניות להרכבה מונחות שלט: טקיו מרואי.
* מוצרי קוורצ'טי, קולורדות, פאלינו, רמי.
* תמונות לעבודה עצמית, חרוזים של מוצרי המא.

ועוד מבחר אדיר של מוצרי איכות מכל העולם!

פיתגורס

* ציוד ורהוט משרדי
* כלי שרטוט והנדסה
* ציוד הקפי למחשבים
* גרפיקה ואמנות

03-611511-4
יהודה הלוי 43 ת"א

דקור אינטיריום

הזהיטי יוקרה במחירים נוחים במיוחד

אזור התעשיה נתניה (מעל לבנק הבינלאומי הראשון)
קומה א' כניסה שמאלית. טל. 053-37426

כשר

רח' אבא הלל סילבר 11. רמת־גן
טל. 7511583

התחנה - פאב מסעדה

חיש פרס מעל קניה של 50 ש"ח

פתוח מ־08.00 עד 02.00

מסעדה אקסקלוסיבית בסגנון ארופאי אמריקאי

וידאו עידית

בהנהלת חיים (מגנדה) ועידית

מבחר סרטים מובחרים מכל החברות

על כל מנוי של 50 סרטים בסך 180 ש"ח חיש פרס חינם!

מחירון:
30 סרטים – 125 ש"ח
15 סרטים – 65 ש"ח
חד פעמי 48 ש' – 5 ש"ח

שעות פתיחה:
ימים א'–ה' 9.00–23.00
יום ו' – 9.00–17.00
מוצ"ש – 19.00–24.00

גור

חיש פרס מעל קניה של 30 ש"ח

* צמחים חנוטים ויבשים
* קרמיקה לנוי
* צמחיה מלאכותית
* סידורי פרחים יבשים

בן יהודה 197 (פינת נורדאו)
תל־אביב, טל. 441562

מבצע!

יחזקאל שיר

קריסטל

מיטב מוצרי חשמל ביתיים

מחנה יהודה, יפו 117
ירושלים, טל. 02-246402

חיש פרס מעל 100 ש"ח

סינית לה לוטוס בשבילי!

lotus לוטוס

ארוחות צהריים עסקיות בסך 16.50 ש"ח
פתוח בימים א'–ו' בשעות 12.30 – 14.45

קהילת ונציה 12 תל־אביב
טל. 495024, 497302, 490644, 03-494203

בית הגבינה

שיפודים – בטוח אכלת!
ושיפודי גבינה???

פאב ומסעדה ספרדית

אוכל ספרדי אמיתי, פלמנקו סונה, בירה מהחבית, פאייה, טורטייה, מריסקוס

רק בדזון אלברטו!

פטיו

מבצע הגרלות ענק של 25 זוכה מעל כל קניה – כל אחד ש"ח 100 מעל קניה של פרסים

המתנה האישית שלך ברשת חנויות פטיו:

דשת החנויות לכלי בית ומתנות
- **ת"א** – ככר המדינה ה' באייר 68
- **רמת השרון** – סוקולוב 32
- **נתניה** – הרצל 10
- **כ"ס** – ויצמן 84
- **חולון** – סוקולוב 49
- **רעננה** – חנקין 4
- **עכו** – בן עמי 22
- **באר שבע** – הדסה 41
- **אילת** – מרכז מור

גושגיג'ה את מכירה?

פלוב אתה מכיר?

טלפנו 7515305

הטבעוניה של בתיה

כשר

שפע מאכלים צמחוניים – טבעוניים, מרקים פשטידות ודגנים ושאר מאפים ביתיים – הכל מעשה ידיה של בתיה!

והחודש מבצע – 4 ארוחות רצופות והחמישית על חשבוננו!

בן יהודה 59 ת"א, 246752

לה טורטה

הקונדיטוריה שלך!

למסיבות, לאירועים או כשמתחשק משהו טעים

בן יהודה 258 טל. 454583
בר כוכבא 8 ב"ב, טל. 783398

מסעדה קטנה עם אוכל גדול

מסעדת פונדו

בילוי חברתי באוירה אינטימית!

חיוג 5462854 אבן גבירול 129 – ת"א

פתח את השבת בסבאבה!

ג'חנון + ביצה חומה + סחוג ורסק ב־3 ש"ח וזהו!!!

נרגילה I דוד המלך 1 26330
נרגילה II פרישמן 10 223479

בן יהודה 192, תל־אביב

כשר בהשגחת הרבנות

רק אצל "בני דגים" מבחר דגים טריים – אותם דגים בלילה – ונהנים מהם ביום!

חייג והזמן מקום מראש 237784

נגרית נגבה

ביצוע עבודות רהיטים ובניין
בהנהלת: יוסי בן אינוס

באר שבע
קריית יהודית 222/5
טל. 057-32463

פיצה דומינו

אצלנו בפיצה דומינו תוכל להנות ממבחר טעמי הפיצה המקורית מספגטי, קנלוני, לזניה ורביולי הכל על טהרת החלבי

דודי שמש כרומגן

במבצע!

אפשרות ל־12 תש'

יש הפתעות – נסו ותווכחו!

טלפונים: ירושלים
02-227074
02-539140
08-453184

הזול ביותר בארץ!

רינה ומישל מעצבי שיער

מסעדת המשביע

אלנבי – ת"א

מבצע:
מרק + שניצל + סלטים + לחם + קפה – 9.90 ש"ח
מרק + קציצות + סלטים + לחם + קפה – 6.60 ש"ח
מרק + המבורגר + סלטים + לחם + קפה – 8.80 ש"ח
בורקס + ביצה + חמוצים 2 ש"ח

חיש פרס על כל קניה מעל 15 ש"ח

פרסום לביאן

מברך בחג פורים שמח

קבלת מודעות ללוח מעריב
293648
290637

חברת לקט מוצרים בע"מ

(החנות הירוקה)
* מערכות רדיו־טייפים
* טלפונים מכל הסוגים
* ווקמנים * כלי בית
* מכירה מרוכזת למוסדות, חנויות ולועדי עובדים

ירושלים, רח' יפו 80
טל. 02-249031

מקרר גל לבדה 720 ש"ח

מעגן בתל אביב

הסינית מס' 1 בארץ

ארוחות צהרים מהתפריט הרגיל ולקחת הביתה – 25% הנחה

פתוח:
בצהרים מ־12.30–15.00
בערב מ־18.30–24.30

חיש פרס ינתן מעל כל ארוחה בסך 100 ש"ח – בערב בלבד

מוגש ע"י גרין קארד יצחק שדה 34, ת"א, טל. 337129/5

هكذا من الأصل

מניות הנסחרות במט"ח

נויח ס	225	-986

מחזורי מסחר

מק"ם	אג"ח	ב.בהסדר	מ.חופשיות
4,790.3	5,335.7	3,597.8	13,080.3

מחזורי המסחר בשוק המניות

שם ענף	המחזור באלפי ש"ח
בנקים מסחריים	4,101.4
בנקים למשכנתאות	220.2
מוסדות מימון עופיים	461.9
חברות וסוכנויות ביטוח	649.9
מסחר ושרותים	1,361.7
נדל"ן בינוי ופיתוח	2,258.6
חברות תעשיה	5,278.1
חברות להשקעה	1,780.1
חיפושי נפט	566.2
נסחרות במט"ח	–

המניות הפעילות ביותר לפי ענפים

שם נייר הערך	תמורה כספית	שינוי ב-%
סל"ל סמוך	1,217.7	+1.2
משכן	49.1	–
כלל ל'סינג 0.5	164.4	+7.5
בטוח משנה 0.5	182.9	+7.7
קרור 1	237.6	–
ליפשיץ 5	206.6	+7.6
כלל תעשיות	314.3	+2.1
דיסקונט השקעות	294.9	+2.4
ופמא	149.9	-0.1
נזיח	–	–

שערי המניות

בנקים מסחריים

בנקים בהסדר ההצמדה

בנקים למשכנתאות

מוסדות מימון ענפיים

חברות ביטוח

מסחר

שרותים

מלונות ושרותי תיירות

מחשבים ושרותי מחשב

נדל"ן בינוי ופיתוח

חקלאות

מזון וטבק

טקסטיל והלבשה

מתכת ומוצריה

אלקטרוניקה ואפטיקה

מוצרי בניה

מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

תעשיות שונות

השקעות תעשיה

חברות השקעה

מחקר ופיתוח

חיפושי נפט

שערי איגרות חוב

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר הקניה	מחיר הפדיון	השינוי היומי בנקודות	ב-%
אב	5419.22	5404.01	30.88	0.57
אבוקה	527.42	517.27	3.36	0.66
אביב	–	–	–	–
אגד	235.89	231.36	-0.31	-0.13
אדיר	1568.26	1537.62	6.09	0.39
אדום	2720.02	2667.15	21.86	0.82
אופיר	1823.35	1809.91	2.92	0.16
אור	418.27	408.49	0.90	0.22
אור ז'	255.30	253.42	0.71	0.28
אוריון	156.38	152.27	0.11	0.07
אורן	767.65	752.89	4.10	0.54
איל	3725.81	3662.97	0.49	0.01
אילת	–	–	–	–
אירים	5160.31	5136.79	38.70	0.75
איתן	710.88	696.57	1.65	0.23
אלון	569.71	558.00	0.35	0.06
אלמוג	668.98	655.93	1.29	0.19
ארז	731.24	717.18	8.48	1.19
אש	181.37	180.55	3.27	1.84
אשל	181.01	177.45	0.20	0.11
אתגר	225.97	223.83	0.90	0.40
בדולח	2732.30	2681.08	20.33	0.76
בדים	531.74	521.57	2.34	0.45
ברק	547.78	537.10	2.82	0.52
ברקת	852.48	835.76	2.54	0.30
גבים	1456.37	1446.51	4.91	0.34
גבע	1036.20	1021.24	2.44	0.23
גורן	728.62	714.60	2.62	0.36
גיא	9553.19	9411.68	41.32	0.44
גל	3171.83	3112.23	16.73	0.54
גליה	593.61	586.59	0.87	0.74
דובדבן	416.94	411.99	3.38	0.82
דוכיפת	723.35	709.47	4.32	0.61
דולב	220.42	215.78	0.73	0.33
דורון	1454.32	1427.65	2.63	0.18
דותן	252.30	247.33	0.35	0.14
דליה	534.83	524.98	3.87	0.74
דקל	440.58	432.17	4.02	0.93
דרור	424.23	416.83	3.33	0.80
הדס	423.54	422.08	5.23	1.25
הד	503.87	494.67	1.81	0.36
זהבית	2755.23	2697.76	5.76	0.21
זהר	19891.84	19602.11	83.68	0.42
זיו	18256.92	17990.35	65.88	0.36
זמיר	1103.70	1082.63	16.50	1.54
חוחית	147.09	143.84	0.32	0.22
חלמיש	128.99	128.43	0.20	0.15
חצב	627.17	624.15	0.87	0.13
חן	134.28	134.01	0.35	0.26
טופז	1336.79	1306.18	2.98	0.22
טל	5535.21	5589.62	14.19	0.25
יבל	819.19	807.63	2.03	0.26
יהלום	2472.57	2426.30	22.11	0.91
יסמין	428.70	425.68	1.68	0.39
יערה	683.18	648.77	0.04	0.00
כוכב	1268.36	1243.83	16.07	1.30
כחל	131.68	129.10	0.50	0.38
כלנית	590.58	579.56	4.38	0.76
כספית	721.95	714.75	2.47	0.34
כרמל	148.84	144.03	0.31	0.21
כתר	1125.68	1103.66	4.82	0.44
להב	4643.82	4467.82	20.17	0.46
למשקיעים	113946.88	111873.44	–	–
לפיד	434.58	428.06	1.51	0.35
לשם	1729.71	1694.90	5.67	0.33
לשם	986.83	987.91	0.57	0.05
מבחר	1218.81	1195.67	0.92	0.07
מגדלה	3519.56	3488.07	8.17	0.23
מגן	234.30	230.92	-0.14	-0.06
מגדן	3491.38	3459.21	13.51	0.39
מזל	746.97	742.41	2.10	0.28
מור	2034.90	2005.78	22.18	1.11
מורן	980.12	956.57	5.58	0.58
מטח	27477.46	26374.41	50.67	0.18
מיתר	928.74	910.90	3.64	0.40
מנוף	4435.31	4352.49	17.72	0.40
מעין	752.22	738.06	1.20	0.16
משושה	1015.69	998.46	0.82	0.06
מרגלית	1445.41	1417.66	12.02	0.35
מרווה	113.45	113.06	0.27	0.23
מרום	1196.12	1173.17	2.77	0.23
נגה	27381.25	26867.66	139.38	0.51
נהר	1023.38	1004.32	8.66	0.86
נטף	522.70	512.75	2.80	0.54
ניל	6985.81	6887.02	68.27	1.00
סביון	827.62	815.57	5.59	0.91
סגולה	131.89	129.28	0.30	0.23
סלע	980.05	976.88	0.93	0.09
סנונית	718.35	702.47	1.57	0.22
סער	830.35	814.82	5.94	0.72
ספיר	538.42	535.75	1.92	0.35
עגור	924.54	907.26	6.86	0.76
עדי	2597.89	2549.86	22.33	0.88
עדן	7427.95	7320.21	34.35	0.47
עובר	1195.11	1189.58	1.58	0.13
ענת	2637.42	2612.68	26.25	1.01
עפרוני	668.84	654.34	1.09	0.16
ערמון	141.36	138.67	-0.14	-0.10
פיא	1629.21	1617.42	7.78	0.48
פנינה	564.28	543.32	0.94	0.17
צבר	714.98	700.36	5.49	0.79
צפית	118.11	117.64	-0.01	-0.00
צוק	1003.76	982.88	1.81	0.18
צפחה	8598.00	8473.85	75.42	0.93
צפרה	1751.87	1717.42	7.34	0.42
קלע	2268.82	2257.49	8.70	0.38
רונית	18701.71	18521.35	225.10	1.23
רימון	118.20	117.95	0.14	0.11
רעות	727.20	714.12	4.83	0.68
רשף	762.16	735.98	0.20	0.02
שבים	802.79	778.40	-6.98	-0.35
שחף	939.38	916.30	0.29	0.03
שירה	429.94	426.91	2.66	0.62
שמיר	360.97	358.38	0.54	0.15
שנהב	983.17	949.60	9.83	1.04
שקד	926.41	903.62	11.07	1.23
תאנה	179.15	175.62	-0.09	-0.04
תבור	248.32	244.10	0.72	0.29
תדהר	–	–	–	–
תירוש	579.36	576.74	3.74	0.65
תמר	505.16	499.19	0.20	0.04
תפוז	317.10	212.96	-0.01	-0.00
תרשיש	207.48	203.06	0.36	0.18
תשרי	1428.41	1416.46	4.04	0.28
משרי	478.15	478.52	0.00	0.12

* השינוי מחושב לפי מחיר הפדיון

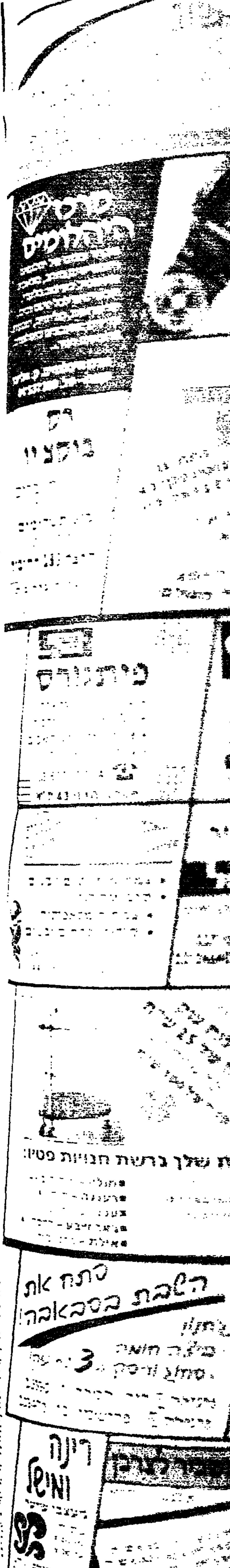

מעריב

דדי
הובלות
קצנו!!
בכ
שלומים

אנגלו סכסון
החברה המובילה
בנכסי דלא-ניידי
דירות
4-3-2
חדרים
להשכרה
במודלי
ריהוט
סידרת
03"28619

אחים יששכר הובלות
03"826575

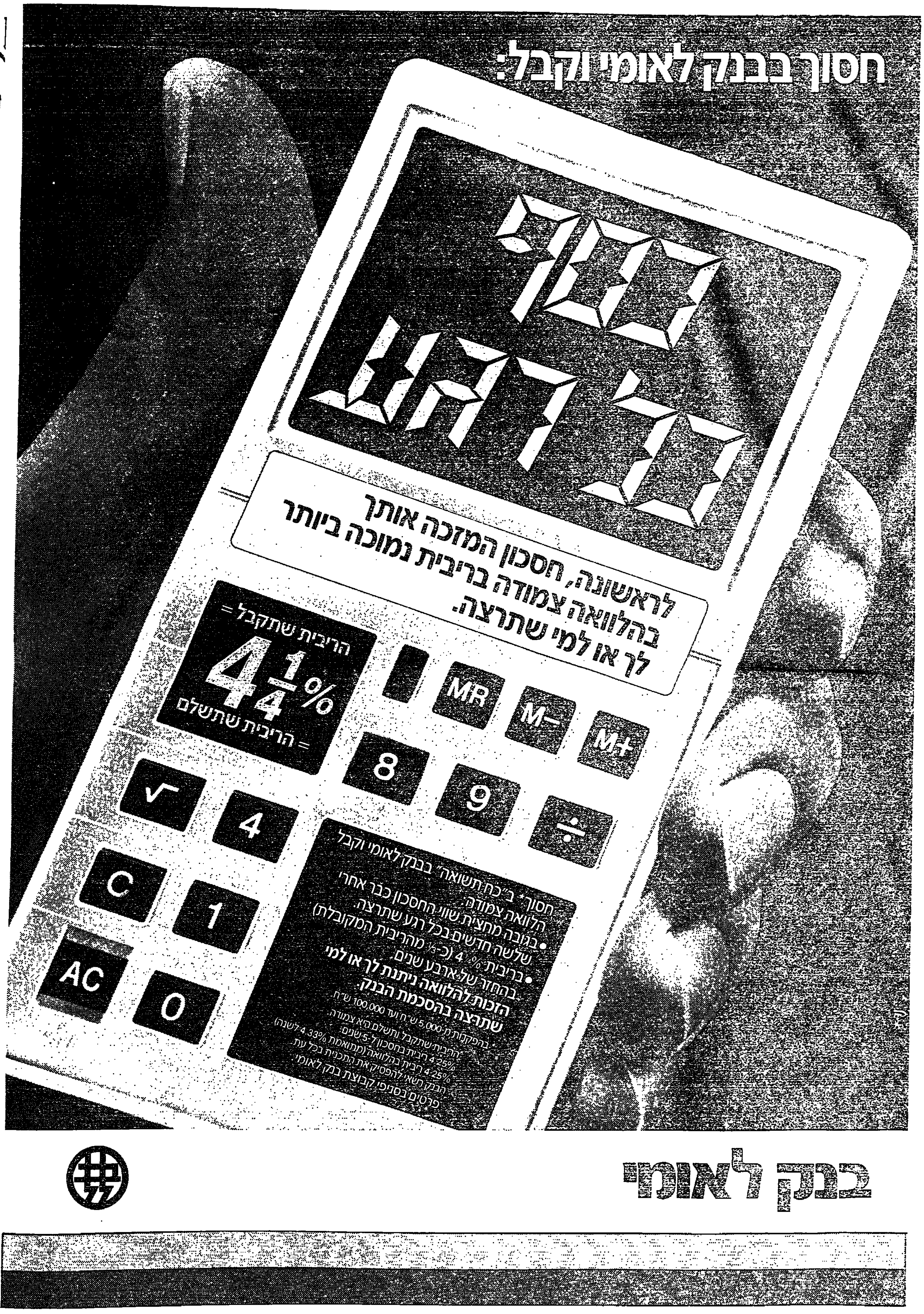

هكذا من الأصل

לוח מעריב

לך על בטוח

המשרד הראשי: בית מעריב, רחוב קרליבך 2, תל-אביב מיקוד 67132. טלפון ישיר למסירת מודעות: 03-251333 (ע"ב קווים). מחיר מודעת מינימום (8 מילים): 59 ש"ח. כל מילה נוספת: 8 ש"ח (המחירים כוללים מ.ע.מ). מחיר אחיד לכל ימי השבוע (כולל ערב שבת וחג)

בשיתוף עם THE JERUSALEM POST

דירות

1000

דדי
הובלות
מבצע!!!
ב-2 תשלומים
החברה מס' 1 בהעברת דירות
03-216297/8
קרליבך 10, ת"א
צוות מומחים בכל מהלך עבודה

אנגלו סכסון
החברה המובילה בנכסי דלא-ניידי
דירות 4-3-2 חדרים להשכרה במגדלי דיזנגוף מיידית
03-286181

אחים ישששכר הובלות
עברונו שוקן 8 ת"א
03-826575
★ תנאי תשלום נוחים!
דירות משרדים חברות ומפעלים

בזכרון יעקב נותרו 2 קוטג'ים למסירה מיידית
(12049)

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המעוניינים להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר לטלפון 03-251333 (ע"ב קווים) ולמסור את מספרי הפרסום הרצויים וכן את מספר הקוד כפי שמופיע בסוף המודעה.

הנהלת מעריב

ברמת אביב ג'
וילה מפוארת ומסודרת למהירי החלטה ובעלי אמצעים
(10912)

דודי שמש וקולטים – משב
חוי תקן – לחוד
לקולט ולהתקנה

טוס לחו"ל על חשבון "טיב טוב", ריהוט מרופד
המבצע עד 14.4.87
(18232)

איריס בטחון בע"מ
מערכות אזעקה
03-829338, במבצע!
(20131)

בשיכון דן תל ברוך, נאות אפקה, צהלה ורמת השרון
קוטג'ים מפוארים
"גימל-נכסים"
03-495127
(20184)

באפקה למכירה בית 3½ חדרים ½ דונם
(23190)

ארזים
חלום של מטבח
מבצע ב-12 תשלומים
260 ש"ח + מ.ע.מ.
למטר רץ
03-826695
(23304)

"שיש" למטבח ★ לאמבטיה ★ שיש יצוק ביחידה עם הכיור!
(23064)

בנקיבה קוטג'ים
(20209)

אנגלו סכסון
החברה המובילה בנכסי דלא ניידי
מכירה והשכרה
דירות וילות
מבני תעשיה
חנויות
משרדים
עסקים
מגרשים
פנה למומחים
אנגלו סכסון
הירקון 167 ת"א
03-286181
(25083)

קבלנים מציעים

הקבלן אדלר בונה דירות!!!
(24131)

למכירה/השכרה בהרצליה פיתוח על חוף הים
(24253)

קוטג'ים במבצע!
בניות שומרון באריאל בסביוני לוד
מ-75,000 ש"ח
(26720)

בתים ומגרשים
בתי עסק ומשקים

طبق الأصل

הובלות דואני דוד

• הובלת דירות ומשרדים • צוות מקצועי על כל הנובע. הכי מהימן 85 מלפון 03-222362

(24241)

לקבלנים קבוצת חרסינאים מעולה

מבצע עבודות בניה ושיפוצים. מלפון 03-5697598

(26853)

בצפון ת"א דירות 4 חדרים בפרוייקט בניה אקסלוסיבי

• בניה שחיה. שרותים נוספים פרטים בשעות 5-4-03-426293

(15919)

למכירה דירות במגדל-דיזנגוף 4-3-2 חדרים

לבניה מיידית. "שמראהוס" מלפון 03-295302

(26871)

דירות בדמ"פ

1600

שכונות צפוניות

דירות למכירה

1250

ברמת-אביב ג' מפואר, נוף ים, 5,380,000 אנגלוסקסון 03-422190 03-424310

(21228)

4 חדרים ויותר

1300

בשכון ל' דירות לאיכלוס מיידי 5 חדרים

ברח' לוי אשכול 48, לפרטים: "אביב", 03-7512203

(13490)

ברמת אביב ג' בבניני "אלדר"

4½ חדרים קומה ב' בתנאי ל"יוחד" 03-425953 בבוקר 03-425291

(19358)

דירות בשכר חודשי

1500

2-2½ חדרים

1400

דירות מרוהטות

1550

1-1½ חדרים

1450

דירות בדמ"פ

גוש דן

4 חדרים ויותר

בקשת דירות

1560

שכונות דרומיות

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

1350

דירות בשכר חודשי

1500

דירות מרוהטות

בקשת דירות

רמת גן

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

חדרים מרוהטים

1650

דרוש דירת קרקע/אולם

לשחות 100 מ"ר + מלפון, לעסק, רצוי בסביבות מרכזיות בסביבת העיר. 03-244875 03-221576

(26857)

3-3½ חדרים

1350

דירות נופש

1198

החלפת דירות

1280

תל-אביב

דירות למכירה

1250

4 חדרים ויותר

1300

כתיבה במסגרת בבי"ס למסחר "רימון" ת"א, רח' דיזנגוף 85

هكذا في الأصل

2-2½ חדרים

ביקוש דירות

קרית אונו

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

1-1½ חדרים

דירות בשכר חודשי

ביקוש דירות

בת ים

4 חדרים ויותר

2-2½ חדרים

בבת ים
5 חדרים
בבנין חדש מפואר
שרותים כפולים

ללא מתווכים טלפון: 03-411932

דירת פאר
יפיפיה
5½ חדרים

3-3½ חדרים

יהוד

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

אור יהודה

3-3½ חדרים

חולון/בת ים

ביקוש דירות

מעוניין
בדירה להשכרה

חולון

דירות למכירה

4 חדרים ויותר

2-2½ חדרים

דירות בשכר חודשי

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

גבעת שמואל

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

דירות מרוהטות

פתח תקוה

4 חדרים ויותר

בפתח תקוה
דירות לאיכלוס מיידי
4 חדרים

בני ברק

4 חדרים ויותר

גבעתיים

4 חדרים ויותר

3-3½ חדרים

2-2½ חדרים

1-1½ חדרים

דירות בשכר חודשי

דירות מרוהטות

ביקוש דירות

طبق الأصل

לך על בטוח לוח מעריב נדל"ן/עסקים

דירות בשכר חודשי
1500

בבתים להשכרה דירה 110 מ"ר מלון מטבח + שירותים ומטבח + מלפון, 2 חדרי שינה וחדר אוכל גדול בשקט מצוין. 03"5400810 (8672)

בכרם לייד הבימה 4 בחדרי + חצר. 03"829343 03"229095 (12997)

רמת השרון 2½ מרוהט + מלפון + מטבח, ק"ג, מרינה. 03"5564514 (17023)

דירות מרוהטות
1500

בבתים, רמת יוסף, שנים מרוהט + מלפון + דוד"ש. 03"887806 בערב. (11644)

אזור

באזור, חיוך "סהר" מציע למכירה, דירות, קוטג'ים, מגרשים ודירות. (20541) 03"377118 03"5593146

4 חדרים ויותר
1500

4 חדרים ויותר, ק"ג, ביעורים מובים, מסודרת, 47,000 דולר. 03"800011 (26267) 03"323322

3-3½ חדרים

בהרצליה באזור 3 חדרים + הול, יפה ומסודרת. 03"5361195 (9764)

איזור הדרום

ביבנה למכירה/השכרה דירות, 4 מרפסות. בערב. 03"361098 (16842)

בבאר יעקב במרכז
דירות חדשות
ומפוארות

ביבנה מיידית 5.4 השמונאות. מלפון 03"996496 03"950619 (26276)

ראשון לציון

בראשון לציון, ממוחאת, 5 מסודרת ומושקעת במרכז + חנה. 03"950954 (8047)

4 חדרים ויותר

רחובות

מתארגנות קבוצה
להקמת בית מגורים
משותף
בקרית ראשון לציון

4 חדרים ויותר
1500

3-3½ חדרים

רמלה

לוד

איזור השרון

2-2½ חדרים

דרושות
דירות בשכ"ת
בראשל"צ

נס ציונה

140 מ"ר
מפוארת
6 דיירים בבית

ק"ב, 4 כווני אויר, מושקעת, מלפון + חניה במיוחד, מיקום מצוין, מרכזי מושקע. 052"544201 דולר 100,000 (16732)

הרצליה

כפר סבא

4 חדרים ויותר

רעננה

רמת השרון

עסקים

הוד השרון

דירות בשכר חודשי
1500

דירות מרוהטות

"בל"
שרותי ליווי
ברמה בינלאומית
(שפות)

שירותי ליוי
R.B.W
ברמה בין לאומית

לאנשי עסקים ובודדים להתקשר בין 03"246318 19:00–11:00 (10071)

דרוש
משקיע

משה גרין

03"236810

עצור!!!

חברה
ליבוא

למכירה מפעל גדול
לחשמל לתעשיה
בצפון

"מיכרדים"
ארציים ובינלאומיים
בכל הענפים

למכירה מוסך
באזור התעשיה הישן בראשל"צ
500 מ"ר 300 מ"ר בנוי

מייצגים משקיעים
פעילים/לא פעילים
בכל הענפים עד
100,000 דולר

רצונך להשקיע?
למכור חברה?
לגייס הון?

"פיתקית"
מפעלי הדפסה
★ תויות ומדבקות
מכל הסוגים
03"379851

החברה
הכי
לתקופה
ארוכה
יורופקאר

אבי
שרותי
הובלות
בע"מ
הובלה
כללית
ומכולות
03"375365
מנופים

למסירה
מינימרקט גדול
ברחוב מרכזי
בראשל"צ

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב

כל המודעות להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר למחלקת הלוח (03)251-333 (רבקה) ולמסור את מספר הפרסום הרצוי וכן את מספר הקוד כפי שמופיע בסוף המודעה.
הכנה לפרסום חוזר הנה ללא תוספת תשלום עד 4 שבועות מיום הפרסום הראשון.
בקשות לפרסום חוזר יתקבלו כל יום עד השעה 18.00 ובערב שבת וחג עד השעה 11.00 בבוקר.

הנהלת מעריב

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב עסקים

מגרשים

ליד מרכז מודיעין, מול אזורי חן, מג' שטח יפה של תל"אביבו 500 מ"ר מג' רוע, לבניה עתידית, אנגלו סכסון. (3743) 03-284414, 03-293632

ברמת השרון המשתלות במקום מג' דיון דונם (+מבנה), אנגלו סכסון. (3968) 03-403464

בנת ברנדה בהרצליה 4 דונם 5,000 (4828) 052-453321

135,000 בהרצליה פיתוח (7659) 052-570878, 052-558731

2½ דונם למכירה, באזור משרדים בר. (7735) 03-865379

בתמר-חשמר, מגרש ל"2 קומות. (8250) 03-343488, 03-717944

מגרש 400 מ"ר באודים. 052-20704 (8890)

בתיה, ברח' הגדוד, מגרש לדו משפחתי. 04-385377 (8897)

להשקעה דונם בקיסריה ביזוניה. 03-761397 (9129)

ברמת גורין, שכונה חדשה לבניה דו-מ' (9345) 03-783734

להשכרה

באזור התעשיה חולון

מבנה 180 מ"ר

חצר נוספת 50 מ"ר. גלריה, ק"ק.

03-836281

(16680)

להשכרה

בראשל"צ יהוד ובתים

1,500 מ"ר ק"ק + חצר

אפשרי בחלקים. קרוב וכביש

03-769862

(16715)

להשכרה משרד

150 מ"ר - ליד מגדל שלום. 220 מ"ר - ליד הבורסה. 550 מ"ר - ליד מגדל איילון. 1500 מ"ר - ליד מגדל שלום

למכירה משרדים

בלעדי ל"ישקו"

03-426293

(10900)

שטח של 120 מ"ר בבנין משרדים – תעשיה קלה

במגדל שלום ובבנין משרדים ליד בית הדר משרדים להשכרה

03-373331

(24250)

מרכז נירון – רעננה להשכרה שטחים 20 – 800 מ"ר

03-248272/3, 052-454795 – שרף
052-452325

(15020)

להשכרה באשדוד

"מכרזים" לכל הענפים

מידע חלת יומי מפורט

+ תוצאות מכרזים!!
+ מכרזים בלאומיים

רק 285 ש"ח לשנה!

+ לתשלום מראש

03-612192, 03-622458

דרך פתח 7, תל-אביב

(21362)

יציל הלוואות לרכישת רכב חדש!!!

בימים שונים ו לטלפון מ' 14:00
03-221161

(24346)

חנויות

משרדים

בעיצוב אחר איתנו תמכור יותר

(16692)

למסירה עקב מחלה חנות עבודת

03-5561891 חנות
ובבית: 03-837743

(10282)

להשכרה אולמות מסודרים

** עברנו ** מרכז מחכות ישראל

מחסנו

052-574044

(14901)

PHOSPHOROUS PAINT

ELECTROSTATIC AIRCLEANER (EATER DUST + SMOKE + SMELLS + FUMES + BACTERIA) WITHOUT CHIMNEYS.

(21460) 03-220368, 03-613413

לך על בטוח לוח מעריב עסקים/מכוניות

דרוש מגרש בחולון או אזור, לבנות בית משותף כ־8 דירות, ללא מתווכים. בבית: 03־565244 בעבודה: 03־808406 (17609)

בהרצליה באזור התעשיה, חצי דונם כ־2 יחידות, 130,000 דולר. אנגלו־סכסון 052־873258/9 (17678)

לטכירה 2 דונם, באזור התעשיה, ראו שנקלינג. 03־478318 (17822)

בקריבה מגרשים לוילות

375 מ"ר אדמה פרטית, 12,000 דולר + מע"מ, 1000 דולר במזומן, היתרה בתשלומים עד 10 שנים. בבוקר 055־74587, בערב 055־74074 (20193)

דרוש מגרש דונם + מחסן 200 מ"ר לקניה

מכוניות

4000

אאודי 80 אוטומטית!!! 5 הילוכים מיידי במלו!

אויס

08־232210

08־221062

08־226464

לקנות מכונית ב"אויס" זה הרבה יותר כדאי

דגמי 86 אוטוביאנקי

★ דייהטסו שרייד

★ אופל אסקונה

דגמי 85

★ מרצדס 190 L

★ מרצדס 200

★ פונטיאק 6000 LE

★ פיז'ו 505 משפחתית

ג'יפ חקי 2000 סמ"ק

★ פיז'ו מסחרית 5 ק"ג

דגמי 84

★ שרמונט 1300 אוט'

★ לנציה פריזמה 1300

★ פיז'ו 505 200 אוטו'

ג'יפ חקי 1600

★ עם מזגן

המכירה מוסך מרכזי "אויס" אזור התעשיה לוד.

אריס

החברה הגדולה בישראל ליבוא אישי

גיל קאר

רכבי 1600 סמ"ק בהספקה מהירה

ב.מ.ו 17,500 ש"ח

אאודי 80 18,000 ש"ח

אופל קדט 14,400 ש"ח

אופל אסקונה אוט. 16,300 ש"ח

טיפול ברכב באחריות – מבחן טסט ללא דאגה

יורופקאר

השכרת רכב

למכירה מכוניות עם אחריות

פיאט 127 1985

פיאט רגטה 1985

רנו 5 סופר 1986

רנו 9 ספריטר 1986

תל־אביב, המסגר 43

03־337951

מהפך ברכב המשומש במכונית אפשטיין

20% במזומן 80% ב־36 תשלומים

פרטיות, מסחריות, טנדרים ומשאיות

03־411000

03־429695

קונים במזומן ובמחיר הוגן

פרטיות, מסחריות, משאיות וטנדרים

(ראה פרטים בכל העיתונים)

מימון רכב ב־36 תשלומים

אאודי 80 מודל 1987 18,000 ש"ח!!!

הספקה מיידית

"סיחור השקעות"

אאודי 80 באספקה מיידית!!! ובתשלומים!!!

מוסך ש. קובלנץ

ותק של 40 שנה

03־445408

נדי בע"מ

מבצע!!!

★ לאאודי 80

דגמי 187

★ ג'נטים מגוזים

★ חלונות חשמל אוריגינליים

03־330748

"קומפיוטסט" תל־אביב

בדיקת רכב לפני קניה

★ רק אצלנו ★

אחריות ½ שנה

רשת המכונים הממוחשבים המשוכללים ביותר בעולם

ליד היכל הספורט (יד אליהו)

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

هكذا من الأصل

מכוניות

לוח מעריב — לך על בטוח

ר'

יעקב מייזליץ „מכוניות הצומת"

03-330142
03-333054

קונים מכוניתך מיד ובמזומן

מחיר מקסימלי למכוניות מיד ראשונה, צבע מקורי, ק"מ נמוך.

אפשרות החלפה, האשראי הזול בשוק!!!

דרך פ"ת 72 פינת יצחק שדה 1, מול בית מעריב.

(16211)

טוב-גל סוכנויות B.M.W דגמי 87 מידי!

★ אפשרות החלפה
★ מבחר משומשות

דיזנגוף 274 03-242008, 03-222344, 03-230337 208 ★ תצוגה: בן יהודה

(13448)

טופ קאר

סוכנות ב.מ.וו.
03-442842

הספקה מיידית

החלפת רכב ישן בחדש

מחלקה מיוחדת לרכב משומש. אפשרות לאשראי עד 36 חודש.

03-442842, 03-440735

(18510)

מבדק

הרצליה פיתוח
7 דקות נסיעה מצפון ת"א
052-559159

מ.ס.ם.

ליד הקניון בר"ג
03-780892

(17146)

מוסך טורינו יפו

שרות B.M.W. מוסמך

03-825071

(23426)

נדי בע"מ

★ אביזרי יוקרה אוריגינליים
★ פוסי-ערפל
★ ג'נטים מגנזיום
★ חלונות חשמל
★ חלונות רוח

03-330748

(20174)

ב.מ.וו 316

1600 סמ"ק
מודל 1987
17,500 ש"ח!!!
הספקה מיידית

(13452)

אריס

השכרת רכב

03-235608

(23423)

„קומפיוטסט" תל-אביב

בדיקת רכב לפני קניה

★ רק אצלנו ★

אחריות 1/2 שנה

רשת המכונים הממוחשבים המשוכללים ביותר בעולם

ליד היכל הספורט (יד אליהו)

03-330418

(23202)

מוסך – הוכמן

מורשה לתיקוני דייהטסו מכוניות פחחות וצבע

03-829283

(22126)

מוסך לתיקוני מלבו + אוטומטי סיסקה קרייזלר

(22014)

מוני לאון יהודה ובניו מס' 1 בשיווק מיטסובישי

03-839993 03-820857

העברת מיפעלים

(24240)

ב(25 תשלומים)!

פרטיות, מסחריות ומנדרים „רכב ישראלי"

(10341)

לרציניים בלבד! פול-טריילר רכין אביקו 330/35 מודל 84 בחודש

(12402)

מרצדס מסחרי אס.בי 130 סולר

(24242)

משאיות

4510

מרצדס

4500

מוריס

4440

מיני מיינור

4460

מסחריות

4480

מיצובישי

לנציה

גולף

דייהטסו

אוסטין

מלבו

וולבו

וולס

4300

מנדרים

4580

100,000 אפשרויות!!! מהפך בשוק המשומשות!!! רק 20% במזומן ו-80% ב-36 תשלומים!!! פרטיות – מסחריות – מנדרים – משאיות – מכל הדגמים ומכל הסוגים. הכניסה חופשית. במזומן ובמחיר השוק!!! משאיות – מנדרים – מסחריות – פרטיות!!!
03-429695, 03-411000

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות

יעקב מייזליץ "מכוניות הצומת" 03-330142 03-333054

העסק הנבחר – בבית העסק והשרות המומלץ בענף המכוניות לשנת 1987 !!!

מציעים למכירה מיד ראשונה צבע מקורי קילומטרז' נמוך !!!

אמינות ואמנות – הגינות ואחריות !!! האשראי הזול בשוק!

(22919)

נתקעת בלי מכונית?

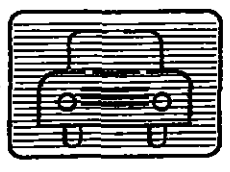

יורופקאר השכרת רכב

מחירים מיוחדים

תל־אביב 03-337951
ירושלים 02-248464
חיפה 04-671348
באר־שבע 057-36166
אילת 059-74580
טבריה 06-721158
לוד נתב"ג 03-9721280

(25021)

מ.מ.מ. ליד הקניון בר"ג 03-780892

מבדק הרצליה פיתוח 052-559159, 7 דקות נסיעה מצפון ת"א

• בדיקת רכב לקניה + אחריות לבדיקה
• ייעוץ ועזרה למציאת הקונה המתאים

(7113)

נדי בע"ם

★ אביזרי יוקרה
★ ג'נטים מגוונים
★ חלונות חשמל אוריגינליים
★ נעלה מרכזית

03-330748

(20189)

המרכז לשיפוץ מנועי סובארו "בסובארו חולון"

(18512)

מוסך ש. קובלנץ ותק של 40 שנה 03-445408

(20086)

"קוספיופסט" תל־אביב בדיקת רכב לפני קניה

★ רק אצלנו ★ אחריות ½ שנה

רעת המכונים הממוחשבים המשוכללים ביותר בעולם ליד היכל הספורט (יד אליהו)

טלפון: 03-330418

(23201)

בסוכנות סחוקי הרצליה !!!

סוקולוב 99 הרצליה 052-86966

(13679)

סחוקי ראשל"צ מבירה החלפה מוסך מורשה + מחשב

(22030)

רוצה סחוקי? קח אחת לחצי יום!!! בחינם!!!

רוצה סחוקי?

(17107)

הגלגל החמישי אביזרי רכב יבוא ושיווק

מבצע !!! לרגל הפתיחה הנחה 15%

03-204812

(19662)

מוסך מורינו יפו V.W

חלפי מנועים לV.W משופצים באחריות

(22450)

מבון הדרום

"תבשווש"

מכון הדרום

המורה השיול ללקוח

★ רישוי רכב מכל הסוגים (מסם שנתי) ★ בדיקות רכב לפני קניה ★ בדיקות עשן

(22910)

"חבשוש" יבואנים לאביזרי יוקרה לרכב

מבצע!!!

רדיוטייפ דיגיטלי רמקולים, אזעקה והתקנה

430.— ש"ח

(20213)

[illegible]

טומי קאר

סוכנות פיאט צפון ת"א

03-449139

· החלפת רכב ישן בחדש ואביזרי יוקרה

(20235)

מוסך ש. קובלניץ ותק של 40 שנה

03-445408

(20107)

מ.מ.מ.

ליד הקניון בר"ג

03-780892

מבדק

הרצליה פיתוח

052-559159, 7 דקות נסיעה מצפון ת"א

(14289)

במבצע!!! כל סוגי האונו 1987 בהספקה מיידית!!! טומי קאר

03-449139

(23308)

קונים מסחריות ופרטיות במזומן

★

"רכב ישראלי"

03-839653 03-825718

(18340)

מבדק

הרצליה פיתוח

052-559159, 7 דקות נסיעה מצפון ת"א

מ.מ.מ.

ליד הקניון בר"ג

03-780892

(15680)

יורפקאר

השכרת רכב

★ תל-אביב ★

הסמטר 43 03-337552

הירקון 48 03-247242

★ ירושלים ★

המלך דוד 22 02-248464

מלון הילטון 02-537920

מלון לרום 02-697259

★ נתניה ★

03-97210977

★ טבריה ★

רח' אלחדיף 06-722777

תחנת שמול 06-721503

★ חיפה ★

אלנבי 3 04-672839

★ הרצליה ★

מלון אשל 052-573354

★ באר שבע ★

דרך חברון 057-36166

★ אילת ★

שד' התמרים 059-74580

משרד ראשי ת"א

הסמטר 43 03-337951

(23395)

(21753)

אוברולים

וביגוד לאופנוענים

חיסול כל המלאי

(26562)

אופנועים

זה "דינמית"

(20118)

בפרופיל

אופנועים

(10276)

גדליה

מרכז

האופנוע

הטוב

(21129)

[illegible]

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכוניות/מכירה ושרותים ו'

הגיעו!!
במחירים מפתיעים המנעולים האיכותיים של "MING" לכל סוגי האופנועים בואו נסו והוכחו

הבזאן, מסוף תשעה 6 ת"א (הכניסה מהמספר 162) (22901)

חדשו!!!
עד 12 תשלומים טוסטוסים "ליברטי" – 50 אוטומטי – 2 מהירויות עם סטרטר חשמלי

להיט מס' 1 בארץ
קטנוע 125 סמ"ק בתשלומים

מבצע לשבועיים!!!
15% הנחה על ארגזים לאופנועים וקטנועים

מבצע לשבוע בלבד!!!
15% הנחה על קסדות AGV – מתוצרת

ביקוש רכב 4923

חלפי רכב

מכירה שרותים 5000

מציעים למכירה 5010

למכירה ג'קוזי מקורי "קאופה" חדש

מלגזה 4 טון

מערבל צבע

מזכירות אלקטרוניות "ג'נרל אלקטריק"

הכל לטלפון
מלפונים חיוגים ומזכירות אוטומטיות למכירה והשכרה "אמותי אלקטרוניקה ותקשורת" 03-621780 (22668)

למכירה ג'קוזי מקורי "קאופה" חדש

דוד הירש
מכונות וכלים לעיבוד מתכת 100 מכונות משומשות במלאי!!!

03-839852

לתשומת לב המפרסמים בלוח מעריב
כל המעוניינים להמשיך ולפרסם את מודעותיהם לאחר הפרסום הראשון, מתבקשים להתקשר למלפון 333-03:251 (רבקה) ולמסור את מספר הפרסום הרצוי וכן את מספר הקוד כפי שהופיע בסוף המודעה. הבקשה לפרסום חוזר הנה ללא תשלום.

הנהלת מעריב

מכירה פומבית
של תמונות כלי כסף יודאיקה, עתיקות ושטיחים

רוצים לקנות 5020

קונים ציוד משומש למטבחים מסעדות וקונדיטוריות

אבידות 5030

אומנות

אסטרולוגיה

כלים ומטבעות 5050

בריאות 5120

נפתח מכון לבדיקות והתאמות

מקור ההלוואות
הלוואות לשכירים קבועים

אובליגו
חברה למימון שכירים בע"מ הלוואות בריבית קבועה ללא הצמדה! 1,000–3,000 ש"ח

הלוואות לטיפול שיניים

אלון
השקעות בע"מ הלוואות לשכירים לפיתוח עסקים ולמימון רכב משומש 04-640768 03-285244/5

וידאו טייפ

יעקב דוגוביץ
בוגרשוב 52 מפעים הולנדים וילונות ושטיחים

חיות בית

סלע
הדברת מזיקים באחריות

03-473271

03-498151

هكذا هو الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכירה ושרותים

מחשבים

יעד מחשבים בשיתוף

מ.ב.ל

מחשבים שילוב מושלם של מחשבים תואמים SPRING

מבצע מחירים חסר תקדים

במוצאי שבת מצאת השבת עד חצות ובכל יום רצוף מ־09:00–20:00

★ אספקה מיידית

„זום" מחשבים וצילום

מבצע מחירים לחגים עד 12 תשלומים!!!

להשכרה ומכירה מקררים חשמליים כל הגדלים

.03־224627

(23424)

המתנה לאוהבים מזכרת נצח דיוקן יקירך חרוט בזהב

מחשבים

נציב מחשבים יבואני תואמים P.C ROYAL*

עובר למרכז תצוגה חדש

רחוב הרצל 58 רמתגן

טלפון: 03729813

לרגל הפתיחה מחירים מדהימים!

מזגני אויר

קור בזק מבצע קיץ!!!

מזגנים מפוצלים 2½ כ"ס, 2,200 ש"ח!

שירות לכל סוגי המזגנים!

מבצע מרום עונתי!

כלי נגינה

החיפושים נגמרים ב־חלילית

חלילית כיכר השעון יפו

פסנתרים

בפסנתרים אל תתפשר ואל תתפתה

ייעוץ ושרות מקצועי רק ריקרדו

„מליק פסנתרים" 45 שנה בשיווק פסנתרי איכות

פסנתרי „דניאל" עודפי יצוא – בתנאים מיוחדים!!

ריהוט

ש.ט.ר יהודה

בורשוב 54 אצלנו כדאי!

שטיחים טפטים וריצוף P.V.C

נופש

מתכנן טיול לחו"ל הקיץ? יורופקאר

השכרת רכב.

ציוד למסעדות

מ.ק. „המצייד"

במחירי הפתעה!!!

מכונות מיץ אימלקות מכשירי שווארמה

צ'יפסר סים – 1,200 ש"ח

מחמם מרקים – 430 ש"ח

ציוד רפואי

ציוד תעשייתי

ערן – בע"מ

מכונות משומשות לעיבוד מתכת קניה ★ מכירה ★ שרות

03־822388

ניקיון ופוליש

כץ שרותי הדברה פוליש וניקיון

נשק ותחמושת

סירות וגלשנים

מצלמות

מכונות כביסה

מכונות תפירה

מלגזות ושירות

מסעדות וקייטרינג

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב מכירה ושרותים/שידוכים

חב' ב.ה.ח
מבצע!!
שיפוצים
הכל
תחת קורת גג אחת
ביצוע
כל עבודות שיפוצים,
יעוץ ותיכנון חינם
עמידה בלוח זמנים,
תשלומים

בניה, הריסה, ריצוף, קרמיקה, חיקרות, אקוסטיות, מחיצות גבס, אינסטלציה, חשמל, צבע, מסבורסקס, שפוצים, פ.ב.ב.ר חוזר.
טלפונים: 03-227650, 03-243213
(13632)

קולב בי
בע"מ
אדריכלות
עיצוב פנים
בניה ושיפוצים

שיפוצי מיטל
רמות כללי
הריסה בניה
צבע ומסבורסקס
אינסטלציה

דרך חדשה
לפתוח קשר זוגי
הזמנה לחויה!
מכון אור
03-230432,
03-241416
דיזנגוף 130 ת"א
(23414)

שידוכים
7000

תחנות חוץ יהודיות
מסביב לעולם
מעוניינות

אצלנו הכל אחרת!!!
המסג' הסאונה והאוירה
!!! "אסקווייר" המועדון
לגבר

STUDIO SAMBAHIA

משאת בע"מ
מכירות מרוכזות
לוועדי עובדים
12 שנות אמינות

מסג' מהנה ומפנק
ע"י יפיפיות
במבצע 20 ש"ח!

המכון הנכון
במקום הנכון
מבצע!!! מבצע!!!

תריסים וויטרינות

מ.מ.
תעשיות תריסים
בע"מ.

שיפוצים!
בניה
אינסטלציה
חשמל

מבצע הנחות גדולות
בחנות למוצרי
תינוקות

ריהוט איטלקי
זה
או.קיי.
יבוא וייצור
חדרי שינה
ונוער, מער'
ישיבה מעור
עד 10 תשלומים
ישירות מהיבואן
או.קיי. רהיטים בע"מ

קורסים לצילום
במכון
"צילום יוצר"

קורס שרטוט
ממוחשב (תיב"ם)

קורסי איכות
לעיבוד תמלילים

רסקו
מציעה למכירה
דירות 4–5 חדרים
בגילה ה'
החל מ־113,000$ ש"ח

הלואות מקום
מוגדלות
ותנאי סגירה מיוחדים
בחודש מרץ

פרטים: רחוב מוסאי 8 תלפיות
02-724421/2/3
(19281)

לוח ירושלים

דירות
1000

יוצאים מחוץ
פנויים פנויות
אתה קובע מי יהיה בן זוגך

הוכם
מוזמנים
לבקר
בחנויות
סקס
סטייל
קסטות וידאו
חוברות נועזות
אביזרים ועוד

"בל" שרותי ליווי
ברמה בינלאומית
(שפות)

חוג
יוקרתי

"וונוס"
שרותי ליווי
ובילוי

יפות יפות
שבא לבכות
"ריד סוכנויות"

מכוניות
4000

עסקים
2000

מודעפון
03/38 38 38
שרות מודעות טלפוני
24 שעות ביממה
לבעלי כרטיסי אשראי

مكان الأصل

هكذا منذ الأصل

לך על בטוח לוח מעריב חיפה/נתניה/אשדוד/באר־שבע ו'

דיהטסו
4340

שריד 1000, 1983 + רדיוטייפ, במצב מצוין 02'668946 (10874)

שריד 1983, 42,000, מסם לשנה, לא בשבת 02'431959 (26282)

מלבוס
4345

סטנה, 1982, ראשונה, 19,000 ק"מ, מצוינת 02'287406 (7576)

מנדרים
4368

מגדר מלבוס 1981, מסם, 7,500 שקל + 02'638314 (11040)

לנצ'יה
4480

1600 ביתא ספורט 79, שניה, במצב טוב 02'763461 (16041)

ביטה, 1980, 1600 + רדיוטייפ, מחירון 02'813070 (12169)

מסחריות
4488

2 מכוניות פורד טרנזיט 1979, בשעות העבודה: 02'446252 (7585)

פולקסוואגן דיזל, 1984, מסחרי, במצב חדש 02'912384 (19415)

פולקסוואגן רכב קבינה, 1979, שניה, מצוינת 02'852401, 02'247081 (18506)

מרצדס
4508

200 בזין 1986, פרטית, ראשונה כמו חדש + כל התוספות 02'664316 (26284)

מרצדס 280 SE, 1978, יפהפיה במצב מצוין ומוחזק, מחירון (15122) 08'439355

משאיות
4548

טנדר M-45, 1973, אפשרות לספק עבודה (25143) 02'788630

לילנד אלבין 401, מודל 1971, בשעות העבודה 02'446252 (7604)

סובארו
4560

1300, 1982, שניה, 77,000, מחירון, 03'9711434 (24186)

סרפלוס 1982, הדמוף קופה 1800, 51,000 מחירון 02'422258 (22298)

סובארו 1300, 84/83, 50,000 ק"מ, בשעות העבודה 02'867538 (17314)

סוזוקי
4580

אלטו 84, אוטומטית + מזגן אורגינלי, 15,000 ק"מ, 24,000 (26393)

טיוטה
4650

ג'אפ.אי. טארסל, 1983, 47,000 ק"מ, ראשונה (18883)

פולקסווגן
4680

חיפושית, 74, מצוינת + מסם 138,000 (11835)

למכירה, פולקסואגן שירוקו, 1975, דגם אמריקאי 02'787634, 02'528453 (6868)

למכירה, פולקסואגן שירוקו, 75, דגם אמריקאי 02'787624, 02'528453 (8185)

פאסט 1300, 1983, מחירון, 66,000 ק"מ + תוספות (19413)

פורד
4700

אסקורט בדמות 1977, סטיישן 1300, שניה 02'820303 (8808)

בהזדמנות! פיאסטה 1100 אל. 84, ראשונה 02'528903 (10459)

פורד סיירה 1300, 1983, שמורה, 70,000 ק"מ 02'761630 (14652)

פיאסטה ב', 957, 1983, ראשונה 02'941018, 02'868935, 62,000 (16125)

פיאסטה אל 1984, ראשונה, משולה + מסם לשנה 02'715796 (26195)

קורטינה, 1982, 1600 ג'י.אל, ניר חזיר + מיזוג 02'341827 (15886)

פיאט
4728

127, 77, מהשכרה + רדיו + היפל 02'866934 (22732)

127, פנורמה 1984, 39,000 + סטריאו מצוינת 02'537697 (7791)

אונו 60, 1986, ישירות מהשכרה 02'231161 (7296)

דרוף 03/61001 24 שעות שרות מודעות טלפוני של דרוף לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

אונו 60, 1986, ישירות מהשכרה 02'231161 (8182)

ניסן
4740

104, סטיישן, 1983, 37,000 ק"מ, דר שוה 02'862656 (19056)

רנו
4828

4 סטיישן, 1984, מצוינת, 12,000, בכר בורה 02'976524, 02'812434 (18425)

אוטובוסים ומשאיות
4848

אוטובוס יפהה 400, קומפוס, סטיישן בכבישה 1981 02'412212 (11053)

מכירה ושירותים
5000

מציעים למכירה

מכונת כביסה, תנור אפיה, מקרר 02'539505 (19832)

בריאות

הלוואות
5218

השקעות
5228

וידאו טייפ
5268

חיות בית
5280

מלונות
5350

טלוויזיות

מחשבים
5660

מכונות כביסה
5300

מכונת כביסה סימנס, 3 שנים, חיובת להימכר 02'764006 (13945)

מקררים
5640

ספרים
5728

רהיטים
5898

ריפוי ואיפור
5905

תכשיטים וכלי כסף
5970

תנור בישול ואפיה
5980

שידוכים
7000

בן זוג
7010

בת זוג
7020

הכרויות
7030

לוח חיפה

דירות
1000

וילות ובתים
1050

בכפר תבור קוטג'ים 5 חדרים

4 חדרים ויותר

ישרס
(נכסים ופיתוח) בע"מ

מציעה למכירה

בנוה שאנן רח' נתיב חן 75

דירות 5 חדרים

במחיר מבצע

★ שרשת בקשת צמודה

★ משכנתאות והלוואות

★ כניסה: אפריל 87

ציוד המכירות ימצא אותכם באתר הבניה

בשבת: 10:00–14:00

משרד מכירות: "ישרס"

רח' קרן היסוד 62

טלפון: 04'708268

,בנק, קרית ביאליק,

קרן היסוד 70 טלפון:

04'711888, 04'703925

(9398)

1–1½ חדרים
1450

דירות בשכור חודשי
1500

דירות ארוחות
1550

דירות ברמ"צ
1600

ביקוש דירות
1900

עסקים
2000

2–2½ חדרים
1400

3–3½ חדרים
1350

חנויות
2200

משרדים
2250

מבני תעשיה
2300

מגרשים
2350

מכוניות
4000

אאודי

אוטוביאנקי

אופל

ב.מ.וו.

וולוו

מוסקביץ'

מיצובישי

מרצדס

סובארו
4560

סוזוקי
4580

סוסיתא
4608

טיוטה

פולקסווגן

פורד

פיאט

פיז'ו

רנו

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב
4900

מכירה ושירותים
5000

מציעים למכירה

חשמל ואלקטרוניקה

הלוואות

כלי נגינה

מוצרי חשמל

מחשבים
5660

מערכות קול
5620

מקררים
5648

רהיטים
5898

שטיחים

שידוכים
7000

בן זוג

בת זוג

הכרויות
7030

נתניה

דירות

4 חדרים ויותר

לוח באר שבע

דירות
1000

4 חדרים ויותר

3–3½ חדרים

דירות ארוחות

עסקים
2000

מכוניות
4000

מכירה ושירותים
5000

3–3½ חדרים

2–2½ חדרים

דירות ברמ"צ

עסקים
2000

מכירה ושירותים

אשדוד

3–3½ חדרים

מכרז 3/87

המועצה המקומית גני־תקוה מכריזה על משרה פנויה במחלקה לשרותים חברתיים.

תיאור המשרה:

עובד(ת) סוציאלי(ת) כוללני(ת)

רצוי עם ניסיון בטיפול משפחתי וייעוץ נישואין.

היקף המשרה: חצי משרה.

הכישורים הדרושים: בוגר(ת) עבודה סוציאלית.

תנאי שכר: כמקובל בשלטון המקומי ועפ"י כישורי המועמד(ת).

המעוניינים לאייש משרה זו, עליהם למלא שאלונים במחלקה לשרותים חברתיים ברח' העצמאות 49, גני־תקוה, טלפון 03־354020, עד יום שלישי, כ"ג באדר תשמ"ז, 24.3.1987, בשעה 12.00 בצהריים.

שלום חלק

ראש המועצה המקומית

גני־תקוה

לעוז־און בע"מ דרוש

מהנדס אלקטרוניקה

לפיתוח מוצרים לבקרה ופיקוד תעשייתי

עם נסיון בשיווק ובקשר עם משרדי מהנדסים־יועצים

לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 2604, חולון

מיקוד 58817 עבור מנהל כ"א.

ב"ה

עוז ושלום נתיבות שלום

הפניה המיוחסת לרבנים הראשיים להתיר את עם ישראל בבתי הכנסת בפורים עבור חנינת אסירי המחתרת מעוררת בנו תמהון, אכזבה וצער. סלחנות לשופכי דמים היום מכשירה את הקרקע לשפיכות דמים מחר.

תמיהתנו גדולה פי כמה נוכח שתיקתה של הרבנות בנוגע לבעיות מוסריות וחברתיות ממשיות במדינת ישראל. אנחנו יהודים שומרי מצוות המצפים לראות את הרבנות כגורם מאחד בעם.

העם מחכה גם הוא.

ת.ד. 4433 ירושלים 91043 טל: 03-690712

هكذا من الأصل

לך על בטוח לוח מעריב

לימודים

חינוך על־יסודי · בי"ס לאכסטרנים · בגרות • • • רדיו אלקטרוניקה · פקידות · חשבונאות • • • •

בסמ"ת
בית הספר להנדסאים וטכנאים
הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

תצוגה טכנולוגית

צבור התלמידות, התלמידים, ההורים, המורים והצבור הרחב מוזמן לבקר

בתצוגה טכנולוגית

אשר תערך בבית ספרנו, ברח' בלפור, הדר הכרמל
בימים: שלישי, רביעי, וחמישי
26.3.87, 25.3.87, 24.3.87
בין השעות 16.00–20.00

במסגרת תצוגה זו, ניתן לראות מדגם מיצג של מחלקות בית־ספרנו ולקבל מידע על אפשרויות הלימוד הפתוחות בפני כל תלמיד/ה עם כניסתו/ה לבית הספר.

בתצוגה יוצגו, בין השאר:
* מרכז עבוד מבוקר ע"י מחשב (C.N.C.).
* תכנון וייצור בעזרת מחשב (תיב"ם)
* בדיקות שלדת רכב בעזרת קרני לייזר.
* מערכות פתוח לכרטיסי מיקרו־אלקטרוניקה.
* מערכת רובוטית לסדור ביצים בתוך תבנית.
* רובוט תוצרת בסמ"ת להזזת רכיבים לקו יצור.
* מערכת ממוחשבת לבקרת לחץ ע"י בקר אישי.
* רובוט מבוקר ע"י בקר אישי משולב עם בקר מתוכנת.
* מוצגים נוספים בתחום הכימיה התעשייתית והבניה.

ייעוץ והכוון אישי למועמדים/ות לקראת ההרשמה, יינתן בכל יום בין השעות 08.00–12.00 לפנה"צ, וביום שלישי גם בין השעות 15.00–17.30 אחה"צ, בחדר מס' 23, בבנין הראשי של בית הספר בהדר, רח' בלפור, חיפה (טלפון 4–645341).

יועצות ביה"ס תעמודנה לרשות המבקרים בתצוגה הטכנולוגית במתן ייעוץ והכוון.

הרשאת תלמידים ותלמידות לכתות י' לשנת הלימודים תשמ"ח 1987/88

(מתקבלים מועמדים מסיימי כתות ט') –

תתקיים בימים ראשון ושני 5.4.87, 6.4.87 בין השעות 08.00 – 18.00 בבנין בית הספר.

המרכז ללימודי עיצוב תל אביב

בהנהלת דוד גרוסמן ויקי מולכו

מודיע על פתיחת ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח 1987/88 ללימודי

עיצוב גרפי

בתכנית לימודים תלת־שנתית במסלולי יום וערב.

עבודה מעשית בשילוב לימודים עיוניים בהדרכת צוות מעצבים פעילים.

הקבלה עפ"י ראיון אישי.

קבלת פרטים, חוברת הסברה וטפסי הרשמה בטלפון: 03־492826 בימים א'–ה' בין השעות 9.00–16.30

אוניברסיטת תל־אביב

הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר החוג לפיזיותרפיה | המרכז למירשם ענף רישום וקבלה

פתיחת הרשמה לתכנית ההשלמה לפיזיותרפיסטים מוסמכים

זכאים להרשם פיזיותרפיסטים מוסמכים, בוגרים של ביה"ס לפיזיותרפיה בביה"ח "אסף הרופא", המרכז הרפואי ע"ש שיבא בתל השומר, ומכון וינגייט.
הרישום יסתיים ב־31.5.87
המועמדים חייבים להבחן בבחינת הכניסה הפסיכומטרית, לא יאוחר ממועד 2.7.87.
חוברת מידע וטופסי רישום ניתן להשיג ב"דיונון", החנות שבמרתף בנין האקדמיה למוסיקה, בקרית האוניברסיטה, בימים: א'–ה' בשעות: 08.00–19.00, ובימי ו' בשעות: 08.00–13.00.
יש לצרף לטופסי הרישום גליון ציונים מביה"ס לפיזיותרפיה.
לקבלת פרטים נוספים ניתן לפנות למזכירות החוג לפיזיותרפיה טל. 03־418578.

אוניברסיטת תל־אביב

בית־הספר להנדסאים ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף החטיבה התיכונית

לתלמידי כיתות ח' ו־ט' בנות ובנים באיזור תל־אביב והמרכז

ההרשמה לכיתות ט' ו־י' לשנת הלימודים תשמ"ח

תפתח ביום א', ו' בניסן תשמ"ז, 5.4.87 ותערך בין השעות 8.00 עד 13.00 לפנה"צ.

על הנרשמים להביא:
1. ציוני תשמ"ז, תשמ"ז
2. 2 תמונות פספורט
3. תעודת זהות או העתק תעודת לידה

ניתן לקבל פרטים על בית־הספר או לקבוע סיור במקום בפניה למזכירות ביה"ס, רחוב האוניברסיטה 30 רמת אביב 66975, טל' 414069, 420702.

הלימודים הם במגמה מתמטית פיסיקלית מורחבת ומקצועות טכנולוגיים משולבים.

המרכז החינוכי לאנגלית E.E.C
English Educational Centres

נותרו מספר מקומות לקורסים הבאים:

★ אנגלית מסחרית למבוגרים
★ אנגלית כללית למבוגרים
★ שיעורים פרטיים
הסמסטר מ־17.3.87 – 26.6.87

טל': 226286, 241603, 03־243540

תל־אביב
דיזנגוף 130 (פינת גורדון), בימים א'–ה' בין השעות 09.00–18.00.

המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין בית הכרם, ירושלים

מודיעה על פתיחת ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח

לימודים לקראת תעודת "מורה מוסמך בכיר" (3 שנות לימוד)
התואר "בוגר הוראה" – B.Ed (4 שנות לימוד)

מסלולי הלימוד
★ הגיל הרך – גן ילדים, כיתות א'־ב' – 3 או 4 שנים*
★ החינוך היסודי הרגיל – כיתות ג'־ו' – 3 או 4 שנים*
★ החינוך היסודי המיוחד – כיתות ג'־ו' – 3 או 4 שנים*
★ חטיבת הביניים לקראת תואר – כיתות ז'־ו' – 4 שנים
★ החינוך הערבי (החינוך המיוחד) – כיתות ג'־ו' – 3 שנים

לימודי התמחות מקצועית
★ מורים לאומנויות טכניות – 3 שנים
★ מורים למדעי התזונה והבית – 3 שנים
★ חינוך לילדים בעלי מגבלויות תמורות – 2 שנים

לימודי השתלמות והסבה
★ המכון לחינוך ריפויי ע"ש רחל שזר
★ הסבות לכל המסלולים לבעלי תואר אקדמי
★ לימודי השלמה לקבלת תואר "מורה מוסמך בכיר"
★ הסבות והשתלמויות למורים בפועל ובשנת שבתון
★ לימודי השלמה לקבלת תואר "בוגר בהוראה" (B.Ed) למורים בעלי תואר "מורה מוסמך בכיר"
★ מכון להכשרת מדי הדים

מכינות
★ מכינה לעולים ★ מכינה קדם אקדמית

מבחן הסף יתקיים ב־22.4.87

המדריך וטופסי רישום ניתן לרכוש תמורת 10 ש"ח (במזומן או בהמחאת דואר).
המעוניינים יפנו למזכירות המכללה בימים א'–ה', בשעות 8.00–12.00 או בכתב ל: ת.ד. 3578, בית־הכרם ירושלים, 91035.

* מתן תואר בוגר בהוראה מותנה בהחלטה סופית של המועצה להשכלה גבוהה.

בית המדרש הממ"ד למורים "מורשת יעקב"

ע"י ישיבת הדרום

ההרשמה לשנת הלימודים תשמ"ח נמשכת

א. מסלול הסדר ארבע שנתי
התמחויות: תורה שבעל־פה, תנ"ך, לשון ומחשבים לימודים לקבלת תעודת מורה מוסמך בכיר.

התמחויות בתנ"ך ולשון מוכרים לקראת לימודים לתואר ראשון באוניברסיטת בר־אילן

ב. מכון לרמ"ים
תוכנית חד/דו שנתית לקבלת תעודת מורה מוסמך בכיר לחטיבת הביניים והעליונה
התמחויות: תורה שבעל־פה, תנ"ך ולשון

ג. השתלמויות מורים
• למורים בשנת שבתון ולמורים בפועל לקבלת תעודת מורה מוסמך בכיר
• גמול השתלמות

פרטים והרשמה נא לפנות למזכירות בית המדרש:
רח' הרא"ה 18 רחובות 76110. טל': 468424, 08־470887

ספרית מעריב

הופיעה מהדורה חדשה

חתול, ספן, ליצן

מאת: תמר אדר

ספרי מעריב בחנויות ובספריות "מעריב".
תל־אביב: דרך פ"ת 2 א"א
חיפה: בן־יהודה 29
באר־שבע: קק"ל 90

א.ס.א A.S.A
לימודים בארה"ב

יעוץ אישי וטיפול בהרשמה.
ימים א', ב', ד', 16.00–19.00
טל' 03־472707

המכון הצרפתי–ת"א (ליד שגרירות צרפת בישראל)

רחוב הירקון 111

החל מה־1 באפריל 1987

צרפתית

קורסים למתחילים ומתקדמים
מבוגרים (60 שעות), נוער (30 שעות), בוקר, אחה"צ או ערב
הכנה ללמודים בסורבון, רמה גבוהה

– קורסים במכון הצרפתי ת"א:
הרשמה ברח' הירקון 111, טל. 225648, 03־236470
מה־17 במרס עד ה־6 באפריל, בין השעות 9:00–13:30 ו־19:00–14:30
– צפון ת"א: קורסים בבי"ס תיכון עירוני ד', טל. 03־546.26.15
הרשמה ביום ג', 17 במרס, מ־16:00 עד 19:00.
– גבעתיים, פ"ת, כ"ס, הרצליה, רעננה, קיראון, ראשל"צ: טל. 03־932.68.88
– חולון, אזור, יפו: הרשמה החל מה־16 במרס 1987, טל. 03־886840
– בת־ים: פרטים והרשמה: טל. 03־868526
– רחובות, נס ציונה, יבנה: טל. 03־614951
הרשמה בבית התרבות ב־29־30־31 במרס מ־17:00 עד 19:00
– רמת השרון: פרטים בטל. 052־546121, 03־473296, 03־491384
– נתניה, חדרה: פרטים להרשמה בטל. 053־616766 או 053־34767
– באר שבע: פרטים במרכז לתרבות צרפת, טל. 057־77761

עברנו ל"בית דיזנגוף"

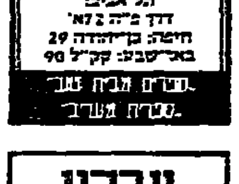

דוקטי 87
האופנוע הטוב ביותר בעולם!!!

כתיבה במכונה בבי"ס למסחר "רימון"

ת"א, רח' דיזנגוף 85

מכללת הדסה ירושלים

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשמ"ח 1987/88

ההרשמה תחל ב־17.3.87 ובמסגרתה יינתן ייעוץ למעונינים בכך.

1. **מכנאי שיניים**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי רביעי בשעות 11.30 עד 12.30.
2. **עובדי מעבדה רפואית ומדעית ולימודי איכות הסביבה**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי שלישי בשעות 8.30 עד 9.30.
3. **מינהל ומזכירות רפואיות**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי ראשון בשעות 10.30 עד 11.30.
4. **טכנולוגיה של הדפוס**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי רביעי בשעה 12.30 עד 13.30.
5. **הנדסאי מחשב**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי רביעי בשעה 11.00 עד 12.00.
6. **צילום מכני מדעי**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי חמישי בשעה 12.00 עד 13.00.
7. **אלקטרואופטיקה**
שעת ייעוץ עם ראש המגמה מתקיימת בימי שני בשעות 10.30 עד 12.00.

מעטפת הרשמה הכוללת חוברת מידע וטפסי הרשמה ניתן לרכוש במזכירות המכללה או בדואר לאחר משלוח סך – 10 שקלים לפי הכתובת: מכללת הדסה, רחוב הנביאים 37 ירושלים, מיקוד 91010.

מכללת אמונה

לימודי עיצוב, אמנות וטכנולוגיה – ירושלים

נמשכת ההרשמה לשנה"ל תשמ"ח

בין המגמות המוצעות:

הנדסאות מחשבים – מגמה דו־שנתית.
• יישומים: חשבונאות, מחוללי יישומים, עיבוד תמלילים, תכניות שימושיות, גרפיקה וכד'.
• פיקוח והנחיה הנדסאי מחשב, מטעם המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית.

ניהול עסקי ושיווק – מגמה דו שנתית.
• ילמדו קורסים בתחומים הבאים: כלכלה, פסיכולוגיה, סוציולוגיה, סטטיסטיקה, פרסום, שיווק בינלאומי, חשבונאות, ניתוח פיננסי, תחיקה עיסקית – מסחרית, מערכות מידע ממוחשבות, ניהול ואירגון.
• התלמידות תוכשרנה למילוי מיגוון רחב של תפקידים ניהוליים ושיווקיים במגזרים הפרטי והציבורי.
• בפיקוח משרד החינוך והתרבות ובשיתוף המכון לפריון העבודה והייצור.

לימודי קודש ברמה גבוהה משולבים בתכנית הלימודים.
מתקבלות בנות שומרות מצוות לאחר שרות לאומי, בעלות כישורים מתאימים.
– אפשרות למגורים במקום.

פרטים והרשמה: מכללת אמונה, דרך בית לחם 104, ירושלים ת.ד. 10290, טלפון 715767, 02־711033

יום טיול למערות בר־כוכבא (באמציה) ולמוזיאון הבדווי

מועדון מטיילי מעריב

נסיעה דרך צומת שמשון, ביקור באנדרטת מגילת האש בכסלון, תצפית והסבר על עמק האלה, ביקור במערות חזן באמציה – סיור במערות הקבורה ובבית הבד, קיבוץ להב – מוזיאון הבדואים ע"ש בג אלון ומסיימים בכוס קפה באוהל אירוח בדווי.

פרטים והרשמה: מועדון מטיילי מעריב, רח' קרליבך 2, תל־אביב, 03־439207

מחיר: 23 ש"ח. תאריך יציאה: 21.3.

המרכז הטכנולוגי

אוניברסיטת תל־אביב, בית הספר להנדסאים ע"ש יוסף ורבקה מאירהוף
מה"ט משרד העבודה והרווחה, משרד החינוך והתרבות, המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

מודיע על המשך הרשמה לקורסים הבאים:

1. לימודי תעודה (שלושה סמסטרים) ניהול הנדסי
2. קורסי השתלמויות (סמסטר אחד)

א. קורסי מחשבים
1. יסודות המחשב ומבוא לתכנות
2. תכנות מנהלי ומסחרי
3. אסמבלר 8086
4. ניתוח מערכות
5. יישומי ניהול במחשב אישי

ב. קורסי מיכשור בקרה ותכנות
6. תיב"ם בתכנון מכני
7. בקרה סיפרתית CNC
8. בקרים מתוכנתים PLC
9. אלקטרואופטיקה ולייזרים

ג. קורסי אלקטרוניקה
10. יסודות האלקטרוניקה
11. קורס בסיסי למיקרופרוססורים
12. לוגיקה ואלקטרוניקה ספרתית
13. קורס מתקדם במיקרופרוססורים – ותחנות עבודה IBM P.C Workstations

ד. קורסי כתיבה טכנית
14. קורס לכתיבה טכנית
15. כתיבה טכנית באנגלית

לפרטים והרשמה: בית הספר להנדסאים – אוניברסיטת תל־אביב, רחוב האוניברסיטה 30 רמת אביב 69975, ☎ 03־425131־2
בבוקר: בין השעות 08.30–14.00. בשעות אחה"צ: 17.00–19.00.

נתיבות שלום

هكذا صنع الأجيال

איך לדעת בקריאה ראשונה מה קרה ביממה האחרונה.

מהיום אתה יכול לדעת מה קורה עוד לפני שאתה פותח עיתון.
מעריב מגיש לך עכשיו את כל הנושאים שעל סדר היום בצורה המסודרת ביותר:

- עיקר החדשות, תקציר ענייני ומרתק של אירועי היממה האחרונה. כל יום, בטור הימני בעמודו הראשון של מעריב.
- תקציר נושאים הפותח כל אחד מחלקי העיתון: ספורט, כלכלה, פנאי וכו'.
- תוכן עניינים מפורט ומלא של כל הדברים המופיעים בעיתון - יום יום, בעמוד האחרון של מעריב.

זוהי הדרך הקלה ביותר עבורך לדעת יותר ו...מהר.
מה קרה, איך, היכן, מתי... ובאיזה עמוד אפשר לקרוא על זה. זהו שלב נוסף בכיוון של מעריב עכשיו - להעניק לך עיתון מלא עניין, תמציתי, מעדכן, קריא, ממודר נכון ומעוצב בצורה אטרקטיבית. כמו בחשובים שבעיתוני העולם, כמו שאתה צריך.

מעריב עכשיו
כי מדברים על זה אחר כך